

COUNTWAY LIBRARY

HC 4W2A Y

Ex 145

BOSTON
MEDICAL LIBRARY
8 THE FENWAY

Digitized by the Internet Archive
in 2025

BREF OCH SKRIFVELSER

AF OCH TILL

CARL VON LINNÉ

MED UNDERSTÖD AF SVENSKA STATEN

UTGIFNA AF

UPSALA UNIVERSITET

— — —

BREF OCH SKRIFVELSER

AF OCH TILL

1713

CARL VON LINNÉ

FÖRSTA AFDELNINGEN

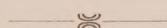
DEL VII

BREF TILL OCH FRÅN SVENSKA ENSKILDA PERSONER
HASSELGREEN—KALLSTRÖM

UTGIFNA OCH MED UPPLYSANDE NOTER FÖRSEDDA

AF

TH. M. FRIES† OCH J. M. HULTH

UPSALA

A.-B. AKADEMISKA BOKHANDELN

I KOMMISSION

BERLIN

R. FRIEDLÄNDER & SOHN

16030

1. Ca. 145

UPPSALA 1917
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Det brefmaterial, som Prof. TH. M. FRIES omedelbart före sin död sysslade med, bringas härmmed till trycket. Ehuru det icke fyllde en volym af den vanliga storleken, beslöt dock Universitetets redaktionskommitté att icke intaga mer i denna del. Den af Prof. FRIES gjorda bearbetningen har undertecknad naturligtvis så vidt möjligt sökt att kontrollera och vid behof komplettera. Noter, som undertecknad själf utarbetat, äro försedda med kursiva sifferbeteckningar.

Två bref från Linné har först under tryckläggningen blifvit bekanta, nämligen ett till HASSELQUIST (Nr. 1483) och ett till HIÄRNE (Nr. 1518).

För hjälp och upplysningar under utgivandet har undertecknad att tacka f. d. rektor C. A. BROLÉN, bibliotekarierna A. GRAPE, P. HÖGBERG, grefve C. M. STENBOCK och O. WALDE.

Upsala i April 1917.

J. M. HULTH.

Innehåll.

Bref till och från nedanstående:

	Sid.
Hasselgreen, Jan & Carl	1
Hasselquist, Fredrik	1
Hederström, Hans	68
Hellwik, Jonas	71
Hemmingson, Ulrich	71
Hernquist, Peter	74
Hesselius, Johan	102
Hildebrand, Henric Jacob	104
Hiort af Ornäs, Hans Gustaf	107
Hiortberg, Gustaf Fredrik	110
Hiärne, Gustaf Adolph	112
Hof, Sven	116
Holler, Christian Ludvig	118
Höllsten, Jonas	118
Horn af Rantzien, Gustaf Jacob	128
Håkansson, Olof	130
Härleman, Carl	131
Höpken, Anders Johan von	147
Höök, Sven Nicolaus	180
Ihre, Johan	181
Jennings, John	183
Jörlin, Engelbert	184
Kallström, Andreas	185

HASSELGREEN, JAN & CARL.

Betydande handelsfirma i Amsterdam; förmedlade 1776 för svenska statens räkning i Haag ett lån å 3 milioner gulden (C. F. ODHNER, Sveriges polit. historia under kon. Gustaf III:s regering, I, s. 431). Innehavarna af firman voro de i Uddevalla födda bröderna JOHAN, född 1709 och död i Amsterdam 1782, och CARL BENJAMIN, antagligen född i början af 1720-talet och död i Stockholm 1773. Åtten adlades sedan under namnet af HASSELGREEN och torde ännu fortlefva i Holland.

Ett helt kort bref, dateradt Amsterdam d. 18 Juni 1763 (Linn. Soc., Vol. VI: 310), handlar endast om expedierande af några från Ostindien anlända och till Linné destinerade kistor, innehållande naturalier. Betecknande för dätidas kommunikationsförhållanden är, att afsändande till Sverige ej skulle kunna ske förrän i Oktober eller November.

HASSELQUIST, FREDRIK.

Född 1722, student i Upsala 1741, disputerade under LINNÉS præsidium om Vires plantarum 1747, ämnessven i Vetenskapsakademien s. å., medicine kandidat den ^{12/11} 1748, efter att (enl. anteckning af LINNÉ) ha blifvit examinerad »ifrån kl. 8 till 12 uti Anatomicis, Physiologicis, Materia Medica, Pharmaceuticis, Chemicis, Diæticis och därwid wisat sig hafwa mycket berömligt studerat Medicinen», medicine licentiat den ^{29/2} 1749, då han »fans besynnerlig god», ledamot af Vetenskapsakademien ^{10/1} 1751, promoverad medicine doktor (frånvarande) s. å., företog på uppmaning af LINNÉ 1749 en vidlyftig forskningsfärd till Orienten och Egypten, hvarunder han den ^{9/2} 1752 aflat i byn Bagda nära Smyrna.

Hans efterlemnade samlingar och manuskript blefvo, förnämligast genom ABR. BÄCKS bemedling, inköpta af drottning LOVISA ULRINKA, hvilken uppdrog åt LINNÉ deras granskning, ordnande och utgifvande. Detta skedde genom det 1757 utkomna arbetet: FREDRIK HASSELQUISTS Iter-Palæstinum eller Resa til Heiliga Landet, hvari meddelas de af honom gjorda reseskildringarne, ävensom hans Descriptiones rerum naturalium præstantiorum, Historia naturalis Palæstinæ samt iakttagelser rörande Philologica sacra, Materia medica, Medica och Commercia. Härtill fogade LINNÉ flertalet af de bref från HASSELQUIST, som han under dennes resa från honom mottagit. Redan förrut hade han lätit in förå nägra af dem i Lärda Tidningar 1750—52. Ehuru således de flesta redan

förut finnas publicerade, har det dock ansetts lämpligt att här meddela desamma, och detta så mycket heller, som de på ovan angifna ställen blifvit ej oväsentligt stypade och omredigerade. I det följande komma de att fullständigt återgifvas efter de i Linnean Societys bibliotek befintliga originalen. [Th. M. Fr.]

Brefven äro äfven tryckta på engelska, franska, holländska och tyska i de översättningar af resebeskrifningen, som utkommit, den tyska 1762, den engelska 1766, den franska 1769 och den holländska 1771.

I HASSELQUISTS minnesbok eller stambok, som nu förvaras i Linköpings Stiftsbibliotek, har LINNÉ skrifvit följande:

Famam extollere factis

hoc virtutis opus Virg.

Clarissimo & Experientissimo Domino Possessori Discipulo suo, in Medicina & triplici Naturæ regno, per octennium, dilectissimo nunc absolutis, omni laude, studiis academicis peregrinas terras & imprimis Palæstinam adituro

hæc

in perennem memoriam
cum voto pro faustissimo itinere
adposui

1749. aprilis 25

Upsaliæ.

Carol: Linnæus

Archiater, Med: & Bot.

Prof. Upsal., Reg. scient.

imperial, Monsp. Berol. & Svec.
Soc.

I minnesboken ha utom en mängd utländningar äfven följande svenska tecknat sina lyckönsningar: J. AREFWIDSSON, C. ARWEDSSON, M. ASP, C. AURIVILLIUS, A. BERCH, S. BOGEMAN, A. BÄCK, E. CARLESON, O. CELSIUS d. ä., P. EKERMAN, J. O. HAGSTRÖM, L. HYDRÉN, J. C. JUSTI, S. KLINGENSTIerna, E. G. LIDBECK, P. LIDÉN, A. NORRELIUS, E. RIBE d. ä. och d. y., A. RYDELIUS, G. SCHRÖDER, C. J. TRANÆUS och J. G. WALLERIUS. [J. M. H.]

1473.

Högädle Herr Archiater!

Nådige Herre!

Af alt det jag mig någonsin företagit, har aldrig någon ting warit mig kärare, än at jag nu får upwakta Herr Archiatern, som jag mäst wördar bland alla dödeliga, och alramäst då jag får betyga min wördnad från en aslägsen ort.

Den ynnest, Hr: Archiatern beständigt för mig täckts hysa, och den omsorg, Hr. Archiatern täckts draga för min resas befordran, gifwa

mig hopp, at Herr archiatern med gunstigt näje inhämtar den efterrättelse, jag har den ähran at lemna om mitt och min resas tilstånd til denna dag.

Efter 16 wekors siöresa kom jag Gudi lof! hit til Smirna i fullkomligt godt wälstånd d. 27 Nov. Siölefwernet har icke bekommit mig det ringaste illa, fast det haft sime besvärligheter; men genom försigtighet och den högstas bistånd har jag så stått emot dem alla, at icke den ringaste fatt skada mig. Min helsa är nu äfwen så god, som den varit i all min lefnad; jag har aldrig wist af någon siukdom hemma, ej heller hit in til under min resa. Det mästa jag beklagar är, at ett wildt haf betagit mig tilfälle at se många naturens märckvärdigheter; en fisk, som under tiden fastnat på en krok, och en sparv, som stundom väderdrifwen hos oss sökt härberge, ha warit de endaste, som då och då någon stund kunnat förnöja min längtan, och sysslesätta mig något litet med at beskrifwa sig och igensöka sit släkte.

De senare, nemligen *Motacillæ*, *Emberizæ*, *Fringillæ*, *alaudæ*, ha oftare helsat på oss, än wi åstundat, emedan de aldrig warit några goda bodbare. Det börjades i Östersiön och räckte til Archipelagen och slog aldrig felt, at så snart en liten fogel kom ombord, så fingo wi derpå hårdt väder; desse små kräk betierna sig af samma dierfhet til siös som til lands at ta sin tilflygt til menniskan. Det har fallit mig in, at våra andeliga borde ha sig denna deras egenskap bekant, så kunde det ge dem anledning at tänka efter, hwarföre *Noachs dufwa*, som war af samma släkte, war så trogen at komma tilbaka, häldre än at swäfwa öfwer hafwet, eller at wistas på en jord, som war utan menniskor.

Jag har altid lagat, at jag fädt någon fast af desse små wandringsmän, den jag beskrifwit, och har jag wäl 30 sådana beskrifningar. En del har jag sedt i Swerje, en del intet; jag hade dem alla uppstoppade, men mistade dem genom en förtretlig händelse. Artigt war at se, när lärckan kom och wille helsa på, som intet skedde utan då wi woro nära in til något land, huru hon brukade samma sätt til siös som til lands, at slå sig ned och flyga perpendiculairt op igen, men stackars kräk det bekom henne illa; hon hade intet Uplands åkerfält under sig, hon är intet skapt att doppa sig i salta wågen, ty blefwo ock de mästa quar på böljan, då några få kommo undan med litet lif. *Procellaria*, som jag så mycket åstundat at se, har aldrig wisat sig, ehuru de tilfällen, wid hwilka han bordt synas, icke felat oss; jag har och frågat våra gamla siömän, som farit på Spanska siön och Medelhafwet i många år, om de någonsin blifwit någon sådan warse, men ingen har wetat deraf. Dess ställe lärer mäst wara stora Ocean åt båda Jndierna, i

synnerhet den västra, som jag har anledning at tro. J Archipelagen har jag ännu intet warit oppe mer än på ön Milo, som är en af de sämsta; hösten mötte mig äfwen der och tilfälle felades at se efter några växter. Några hämtade jag dock, under det jag gick op til staden, som war in medio Novemb., neml. *Leontodon*. Fl. Sv. 629¹. *Nerium* H. Ups., som redan war i frukt², *Lentiscus*: H. Ups. *Pistacia* 2^{da}³, en *Anemone*, som stod i full blomma och varierade med hwita och blå⁴. J staden blommade *Dadelträden*, hwlckas blommor buros in med desserten på et ställe, der wi spisade, såsom confiture för näsan och lukten, et artigt sätt, att äfwen tänka på den sensus, och intet endast ha afsigt på smakens förnöjelse. *Origanum Majorana*⁵ bewarades der i kruka och gafs mig såsom en raritet.

En Tiäderhöna sköts der i et palmtrå; jag hade aldrig tänkt en så Nordisk fogel skulle finnas så långt i söder, om jag ej sielf sedt den samma. *Morkullorna* syntes ock der; jag har ock sedermera sedt dem här; så långt i söder ha de sit winterquarter, om sommaren finnas de här intet.

Fiskar har jag under resan intet kunnat få många, ehuru det nästan är mit största näje at arbeta i denna delen. En *Scomber*⁶ har jag beskrifwit, som Artedius intet har bland sina Species beskrifwen, och jag kan intet finna, at hon nämnés bland hans genera. En *Sparus* fick jag wid Milo, som jag äfwen håller för ny. Här i Smirna niuter jag nu all uptänkelig willighet och godhet af vår mer än goda Consul Hr. Rydelius⁷, hos hwlken jag har fritt bord. Af Franska Consuln Mons. Peisonel, den Holländska Grefwe Hochpied, och några förnäma Grækiska hus wisas mig all politesse; den första är en ganska lärd man, af hwlken jag har stort näje.

Denne stadsens Collegium Medicum, som består af 5 Doctorer, alla Græker som studerat i Italien, wisa mig mycken höflighet, och ha åtskilliga gånger kallat mig til sina rådslag. Här är en plats, som jag ser mig kunna göra mycket i Natural Historien, om min långa resa, som mig förestår, och mina små resepengar tilstadde mig här några månaders drögsmål. Hafwet ger här anledning at få Fiskar och Siökräk. Wilda foglar finnas här mer än någorstädes, som dageligen föras in från land och siö. Blomsterrika berg, dalar och fält skola här vara makalösa, när den tiden kommer; jag kan och aldrig få önskeligare tilfälle i werlden at se mig omkring på en främmad ort. Wår Consuls Droguemän, Janissairer och hästar stå mig til tienst, när jag behagar, och jag bor dessförutan i et hus, der dagelig tilförsel är af fisk och wildt.

Denna tiden jag warit här, har i synnerhet gifwit mig anledning at se de fiskslag och snäckor som ätas af Grækerna i deras fasta, som ännu warar; jag tror aldrig något folck gör sig så mycken gagn af snäckor och Siökräk, som Grækerna. Jag har sett wid pass 10 species *Cochleæ*, som de äta, der hos oss den endaste *Ostrea* anses för dugelig; bland andra säljes her en *Sepia*, den de kalla ὄξτωπόδια⁸, som intet har flere än 8 tentacula, alla lika långa, hela kräket är en half aln långt, och i proportion tiockt: Om denna ha Grækerna berättat mig en sak, som jag tycker vara märckvärdig: En *cochlea bivalvis apice attenuata, basi Semicirculari*⁹ finnes här på hafsbottnen i stor myckenhet, som är en half aln lång; så snart denna öpnar sig, passar ὄξτωπόδια flitigt op, at hon kan få tilfälla at krypa in i hennes hus, och då blir hon dess säkra rof, men en liten *Räka*¹⁰, som är nästan skallös eller har ganska tunt skal, har et stadigt härberge i snäckan; hon betalar och väl sin Hushyra, då hon bewarar sin wärdinnas lif, ty hon håller stadigt utkik wid snäckans öpning, och då hon ser fienden nalchas, begynner hon at röra sig. Då sluter *πίρα* (så kalla Grækerna snäckan) igen sit hus och rofdiuret blir uteständigt. Jag såg snäckan första gången på *Milo*, och i alla jag öpnade fann jag en sådan liten räka, och jag undrade icke litet, hwad den hade der at göra, men då jag kom hit, berättades detta mig först af vår Commissions secreterare Hr. Justi, en curieux och artig man, som mycket rest och warit länge här på orten, och det samma har sedan blifvit mig sagt af åtskilliga Græker, som dageligen fiska och äta båda diuren. Alla 3 kräken har jag fullkomligen beskrefne, tillika med de fiskar och foglar jag här in til denua dag sedt, som jag äfwen alla bewarar oppstoppade, optorkade och en del i S. V. förwarade. Beskrifningen öfwer *Fulica* har jag den äran öfversända; de öfriga skola innan kort komma efter, så snart jag hinner skrifwa dem, tillika med min Dagbok, rena.

Hwad min resas fortsättjande åt Palæstina angår, så har jag väl warit sinnad at gå först til Constantinopel och derifrån åt Syrien; men många omständigheter göra, at jag lärer ändra detta upsåt och gå strax härifrån. Här ges oftare tilfälle at få skepp, jag har här närmare wäg, och jag har fått anledning at om någon tid skal här ges et godt tilfälle at följa med en Armenisk Patriarch från Jerusalem, som är här i staden. Det felas alltså intet mer at göra fullkomlig nyitta med min resa, än at jag hade litet mer pengar; den wäg, som nu förestår mig, fordrar mer än jag trodt, om jag skal winna det påsyftade ändamålet. Jag tycker, at det skulle vara et samwetswärck, om en god sak, som hint så långt som min resa nu gordt, skulle suffocari in herba. Med liten til-

ökning på mina resepengar försäkrar jag näst den högstas bistånd, at Palaestina och de omliggande orter skulle bli til sin Natural-Historia så wäl uptäckta, som någon ört utom Swerje ännu är. Om mina resepengar tilläto, kunde jag härifrån få med mig en dräng, som kunde wara min tolk, utan hwilcken jag går miste om många härliga tilfällen at få upplysning, på de orter, der intet så många Europeiska språk talas som i Smirna. Men jag will lemna detta, som jag anser nästan för omöjeligt; der äro dessutan nödwändiga utgifter på de orter, utan hwilka jag icke kan komma et steg, och som min lilla summa ingalunda räcker til.

Hos Hr. Archiatern, som intill denna stund befodrat mit göremål, och som endast wet dess omständigheter, auhäller jag fördenskull ödmjukeligen, det täcktes Hr. Archiatern genom sin mäktiga befodran så föredraga saken hos dem, som kunna hielpa henne, at jag kunde bli understödd med någon tilökning af resepengar. Jag utsätter intet något wist, jag har altid warit nögd med litet, 100 piaster kunde hielpa något, 200 mer, ju mer jag får, ju mer godt skal jag med all flit söka at uträffa, och med Guds hielp skal den kostnad, som göres på denna resa, ej wara fäfäng för mit fädernesland. Jag har ännu i minne det gunstiga löfte, som Högwördigste Hr. ErcheBiskopen gordt mig om Ekentaliska Stipendium; jag önskade at det blefwo fullbordat, det woro mig en ganska god hielp. Är jag så lyckelig och får några pengar, så komma de mig alrabäst tilhanda, om de lemnas til Lewantiska Comp. i Stockholm, som då strax ger en assignation på de här handlande Swenska.

När jag kommer at resa hem, hoppas jag komma med en ansenlig samling både lefwande och döda Naturalier. Af Hr. Consul Rydelius får jag lefwande Phasianer af en makalös wacker art från Persiska gräntsen, et slag åkerhöns Francolins kallade¹¹, som intet äro nämnde i Syst. Nat., Turturdufwor, en opstoppad Onocrotalus. Jag wet och utväg at få Gazella Africana, förutan en hop både bekanta och obekanta fiskar, foglar och Örter, som jag redan har, och hädan efter skal ständigt samla.

Täckes Hr. Archiatern göra mig den ähran och skrifwa mig til, så får jag det bäst, om det skickas öfwer Marseille, eller öfwer Wien at Constantinopel genom Hr. Resid. Celsing¹².

Hos Herr Professorerne, i synnerhet Hr. Arch. Rosén, Prof. Eker-
man¹³, och Prof. Hydrén¹⁴, beder jag ödmjukeligen Hr. Arch. täckes an-
mäla min wördnad.

Jag framherdar med diupaste wördnad

Högädle Hr. Archiaterns
ödmjukaste Tienare
Fredric Hasselquist.

Smirna d. 16
27 Decemb.

Linn. Soc., Vol. VI: 313—316.

¹ *Leontodon autumnale* L.

² »*Nerium Oleander* stod på 2 ställen i stora buskar ut vid vägen, och prydde sit ställe med sina fasta gröna blader och långa skidor» (Hasselqu. Resa, s. 17).

³ *Pistacia Terebinthus* L. och *P. Lentiscus* L.

⁴ *Anemone coronaria* L.

⁵ Vanlig mejram.

⁶ *Scomber Trachurus* L.

⁷ ANDERS RYDELius, se Afd. I: D. 2, s. 174, not 3.

⁸ *Sepia Octopodia* L. Jfr HASSELQUISTS uppsats Octopodia. Sepiæ species i Vet. Socis Acta 1744—1750, s. 33.

⁹ *Pinna rudis* L. — På brefvets första sida har LINNÉ tillskrifvit en hel mängd citat från äldre författare.

¹⁰ *Cancer Pinnotheres* L.

¹¹ *Tetrao Francolinus* L.

¹² GUSTAF CELSING, se Afd. I: D. 2, s. 174, not 2.

¹³ PETRUS EKERMAN, se Afd. I: D. 3, s. 96, not 2.

¹⁴ LARS HYDRÉN, se Afd. I: D. 2, s. 328, not 8.

1474.

Smirna d. 29 Jan. 1750.

Högädle Hr. Archiater!

Nådige Herre!

Jag får nu på ögnablicket weta, at et skepp går öfwer til Christenheten, hwilket tilfälle jag ej bör försumma at med bref upwakta Hr. Archiatern.

Jag becklagar endast, at tiden ej tillåter mig at denna gången göra en sådan expedition, som jag önskade, nemligen at öfwersända alla mina anmärkningar och beskrifningar, som jag i Natural-Historien hit intil gordt. De skola med alra första bli öfwerskickade.

Francolins och *Poule des montagnes* äro nya foglar, som jag twiflar äro beskrefna, och höra til *Tetraonis* genus; den första har Tournefort i sin resa aftagen, men illa.

Et slags stare har jag, som siunger makalöst, är svart och grå, kommer från Öarna i Arcipeln, och betalas undertiden i Constantinopel med 50 piaster.

Turturdufwan har jag lefwande af et besynnerl. rart slag, som äro från Abyssinien i Africa, och äro krithwita.

Pilecan (Onocrotalus) har jag opstoppad. Alla våra Swenska Siöfoglar har jag här sedt. Hr. Consuln Rydelius är ganska curieux at skaffa sig foglar, och har nu nyligen gordt anstalt at få Strutsar och andra rara foglar från Ægypten, dem han alla wil skicka till Sverige.

*Gazella Africana*¹ har jag många gånger sedt, och wäl beskrifvit; det är et så wackert diur, at Salomon intet kunnat mena någon annan än denna med den Rå, wid hwilken han liknar sin sköna i sin Brudwisa. De finnas ock til öfwerflöd på bergen i Palestina och Syrien men facies externa liknar wäl intet *capra*, utan snarare *Cervus* Rådiur Fn. Sv.

Canis Jackhals (Chacal) Syst: Nat.² finnes häromkring mer än folket önskar, och jag tänker endera dagen gå ut och skjuta en at fullkomligen beskrifwa. Jag har botanicerat här några gånger i winter, och aldrig gådt fåfängt, jag skal oförtöfwat ha den äran at öfversända hela min örtesamling och beskrifningar; en enda följer emedlertid innelykt med, som jag menar vara ny. Jag kan åtminstone intet få henne under något Genus af Syngenesia, Monogamia, dit hon dock bör komma, jag har henne fullkomligen beskrefwen, och tilräckeligen optorkad.

Bewis til watnets aftagande har jag ej förgätit at spana efter; jag har och dem, som äro så klara som sielfwa liuset, och jag tör säga tydeligare än på något annat ställe tagne³. Jag skal wid första tilfälle ha den äran at inlemna dem til Kongl. W.sk. Academien.

Det är nu 5te dygnet, som kölden här i Smirna är owanligen stark. Florentinska Termometern går til 68. Hamnen har wid stränderna haft så tiock Js, at Holländare der åkt på skriskor. Det äldsta folk i staden minnes aldrig sådan köld, som warat så länge. Är winteren proportionerad i Upsala, så beware Gud wårt Upsala Paradis.

Jag, som är wan wid Swensk köld, skulle intet akta denna, men jag har här ingen swensk kakelugn; jag måste sitta wid en eländig kold och skrifwa detta, och jag har aldrig i Sverige warit så sensible wid köld, som i detta eländiga landet til sin Architectur.

Jag wet ännu intet, huru snart min Patriarch, den jag hoppas komma at följa åt Jerusalem, kommer at resa; dock tror jag, at jag ännu dröjer här en månad. Jag hoppas dessförinnan få den hugnaden at få några ord til swar på mit första bref, samt önskelig underrättelse om någon understöd af resepengar.

Jag framhärdar med wördnad

Högädle Hr. Archiaterns
Ödmiukaste Tienare
Fredric Hasselquist.

¹ *Capra Gazella* L. »När Araberna och Turkarna vilja beskrifva en skönhet, bruka de åtskilliga liknelser. De likna hännens ansigte med Månan &c. &c. Bland andra är den en af de märkvärdigaste och nästan allmän bland dem, at de likna en skönhets ögon vid ögonen af en Gazelle (*Gazella Africana* Auctorum. *Capra* Linn. S. N. 7).» (Hasselqu. Resa, s. 526.)

² *Canis aureus* L. schakalen.

³ Vid Smyrna bestod inhägnaden allmänt af jordvallar, och på dem växte »Strandrör, *Arundo Phragmites*, mycket större än vårt Svenska, hvilka gjorde dem varaktige och oöfverstiglige». Detta förklarades däraf, att »hafvet har ej länge sedan gått up til de Trägårdar, som nu äro et Canon-skott därifrån belägne. Omsider har Hafvet tagit af, och dess botten blifvit fast land, så att rötterna af denna Hafsväxt blifvit qvare vid dess forna stränder» och »fått frihet at utvidga sig, och at löpa up til stjelk och frukt, som den ömnigaste skog». (Hasselqu. Resa, s. 29—30.)

1475.

Högädle Hr. Archiater!

Nådige Herre!

Jag emottager som en högtid hwart enda tilfälle, som ges mig at upwakta Herr Archiatern, och räknar mig wara på en lyckelig ort, så länge jag har tilfälle at fullgöra denna min skyldighet.

För några dagar sedan hade jag den ähran at skrifwa och öfversända en wäxt, den jag icke känner, hwars beskrifning nu medföljer, tillika med beskrifning öfwer en Sepia. Om något är felat, anhåller jag ödmiukeligen om Hr. Archiaterns gunstiga uttydande, det är gordt af en begynnare. Jag har nästan nu först under min resa lärdt, hwad konst det är at rätt beskrifwa et naturale. Hwar dag är mig härutinnan en ny läromästare, och kan jag härutinnan med tiden hinna til en liten del at inhämta och efterfölja min stora läremästares konst, så wil jag intet byta bort den samma för den största målares.

Inga naturalier äro swårare at beskrifwa än Testacea och Zoophyta, som dock här tidigt förekomma, och jag ingalunda wil gå förbi; jag binder dock til så godt jag kan, det som felas, äger jag i Hr. Archiatern den, som det benägit och wisligen rättar. Jag har nu en wacker packa med beskrifningar; jag skal wäl oförtöfwat skicka dem öfwer, så snart jag hinner at skrifwa dem rena.

Jnnelykte beder jag ödmiukeligen Hr. Arch. täckes lemna til Hr. Arch. Rosén och Hr. Lifmed. Bäck¹. Jag har lemnat til hwardera en berättelse, den förra om Medicins tilstånd nu för tiden i Smirna, den

sednare om en hemsiuka i Alepp, hwilkas afskrifter jag wid första tillfälle skal ha den äran til Hr. Arch. öfversända. Jag wil på detta sättet upwakta mina gynnare.

Tre ting wäntar jag at få utslag uti, med det snaraste, och sedan i Guds namn fortsätta min resa, de äro: at få Sultans resepass, efter hwilket jag skrifwit; at få weta, när min Patriarch blir resefärdig, med hwilken jag tänker följa, och at ärhålla Hr. Archiaterns gunstiga skrifwelse från Sverige, och deruti få någon hugnelig tidning om undsättning af pengar. Den sista puncten är den wigligaste för mig, och, gifwe Gud, at den faller ut efter min önskan, eljest wet jag intet, hwad öde mig förestår i framtiden. På Herr ÄrcheBiskopens goda löfte om Eken-dahliska Stipend. gör jag mig mycken god räkning. Täcktes Hr. Archiatern med några ord anmoda Hr. Consul Rydelius at dra försorg, at jag efter hand kunde få til min nødorft pengar under resan, så woro det en stor sak för mig; ty då kunde jag ha försträckningar af vårt svenska handlande hus, och det, som för mig i Sverige kunde genom Herr Archiaterns gunstiga bemedlande bli utwärkat efter hand til undsättning, kunde lemnas til Lewantiske Comp:s direction. När den högste hielper mig lyckeligen hem, hoppas jag kunna finna utvägar at til en del betala min resa; lyckelig woro jag, om jag emedlertid hade, om det woro aldrig så litet, förlag.

Jag antwardar mig emedlertid i Guds försyn, och Herr Archiaterns gunstiga omvärdnad, och framhärdar med diupaste wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

ödmukaste Tienare
Fredric Hasselquist

Smirna d. $\frac{20}{9}$

Febr. 1750.

Linn. Soc., Vol. VI: 321—322.

¹ Ett längre latinskt bref till N. ROSÉN (VON ROSENSTEIN), dateradt den 7 Februari 1750, finnes i Upsala universitets-biblioteks manuscriptsamling (G. 280 a). Dess hufvudsakliga innehåll är en redogörelse för dåtida medicinska förhållanden i Smyrna.

Brefvet till ABR. BÄCK, dateradt Smirna d. 8/19 Febr. 1750, finnes i Karolinska Institutets bibliotek bland Bäckska samlingarna (bunten 27). Ur detsamma må här meddelas: »Jag wille äfwen ha den äran, at lemna Min Herre något som hörde til Medicin, från en stad der denna konst fordom warit dyrkad som en Himlälära; men store Fäder ha här lemnat owärdige barn. Här äro Græker, som kallas Doctorer, och säga sig warit i Italien, och hämtat wettenskapen, men jag har knapt i någon siukdom sett dem betiena sig af något annat medel än

at döma den siuka til en sträng fasta, och att lefwa wid rent watn och bröd, så att wara siuk i Smirna är efter Swenska lagen en swär missgerning, ty den siuka dömes til samma straff som våra brotslige. Hetsige Siukdomar äro här något gängse, men långsamme nog sällsynta; naturen är här blid och folket mättelige, hwilket gör läkare onödige. Den tid jag warit här, har nästan hvaranman menniska af våra Europeer warit plågade af Fluss, som förordsakats af den owanliga kölden, i hus der aldrig brukas annan eld än af kol, som sättas i et eldfat, och ge den osundaste warma... Innelykte anmärkning öfwer en hemsiuka i Alep, har jag den äran at öfwersända; den har kommit mig äfwen så besynnerlig före, som den är allmän och oundviklig på samma ort, hvar på jag sedt öfwertygande prof på dem som rest til denna stad, och kommit hit tilbaka». I Vetenskaps-akademiens Handlingar 1750, s. 136 infördes sedan Beskrifning på en hemsjuka i Alepp.

1476.

Min kiäre Hr Doctor.

jag fick Hr Doctorns bref ifrån Smyrna¹, som fägnade mig med så mycket, med alt det rara och märkwärdiga där uti fans, det jag wist för alla, äfwen för wettenskaps academien. Det gjorde mig mer än ondt, då jag ej war i stånd at giöra eder någon tienst med pgr. Till all olycka hade Prof. Kalm straxt förut begärt och fått pgr af Wettenskaps Academien; wår academie hade gifwit tilförene Kalmens 1000 plåtar, så at ingen utväg war för Hr. Doctoren. Ekentaliska stipendum, som Archiebiskopen lofwaide mig för Hr Doctoren, då jag war i Wexiö, hade för min hemkomst af honom blefwit bortgifwit till en Landshöfdingens client, således war nu ingen hielp för Hr Doctoren, som jag så gierna tienade. jag reserverade därfore at gifwa Hr Drn 100 dlr koppmt af egen pung; gick til Archiebiskopen, förestälde honom som ock gaf 100; där på skref til Eder och min Gynnare Cancellierådet Carleson², som är och warit altid en rätt patronus scientiarum; med copia af Hr Doctorens bref och den ringa remonstration jag kunne giöra: han war hurtig, tog mina data och de 200 dlr, som skickades, med min specification på scientiar. patronis, de där borde gifwa, om de älskade wettenskaperna, men också als intet, om de ej älskade dem; detta skedde för 8 dagar sedan. Sista post fick jag fölliande taxa: Archiebiskopen, Linnæus, Rosen, Carleson, Bæck, Schützer³ alla 100, Ankarcrona⁴ 200, Salvius 50, Billing, Grillarna 150, Broman 300 dlr kpmt; mer torde blifwa. älliest woro wij i

Consistorio förleden freddag, då facultas philosophica lofwade ett rum prænumerando eller 600 och Facult. Theologica lofwade dito till hälften; at jag hoppas åtminstone få den dosis, som af Hr Doctoren sielf är ordinerad, full, fast jag skall tigga den samman. Jag har giort för min dehl altså, hwad jag kunnat, och skall räckna mig lyckelig, om jag för min ringa wälmening slipper uppbära et afwogt sinne, som af Professor Kalm, den jag tient 100:de gånger mer, men nu samblar full skiörd af hans mer än owettige bref, lik som äfwen Baron Bielke⁵ skär.

Observationem om Pinna är Perna är ganska remarquabel. jag wet ingen, som där om något märkt, sedan Aristoteles lefde, som uti sine quæstionibus de generatione æquivoca frågar, hwarföre concha *πίννη* skall producera en Cancrum sui custodem; ingen wet, hwad sådant betyd, för än Hr Doctoren.

Loefling har utgifvit sin disputation de gemmis arborum, och en annor⁶ Pan sueicum äller hwilke örter ätas och ej ätas af Peccoribus. Lars Montin⁷ kommer nu med Disputationen Splachnum äller Parasoll mossan, seu musc. norveg. umbraculo ruberrimo *Petiv.*, den han funnit nog i Lappland, hwar ifrån han kom i höstas; en annor⁸ kommer de scminibus Muscor., som jag nys upfunnit, hwilka äro utan tunica och cotyledones nudo corculo, ty de germinera straxt i fuchtigheten.

Bibliothecarien Norrelius⁹ dog i juhlhelgen; med. studiosus Auriwillius¹⁰ D. Rosens tillkommande måg, fick Bibliothecariatet, och är LifMedicus. nytt älliest intet.

En Dalibard¹¹ har utgifvit Floram Parisinam och en Professor i Holland¹² utgifvit institutiones äfter min methode uti fundamentis Botanicis cum figuris æneis.

Prof. Kalm blifwer ännu ute till åhr 1754; många fröen sände han mig i höstas, fast en hop woro skämde.

Cancellierådet Carleson har nu wist Eder den största tiensten, som bör altid hållas i heligt minne.

Prof. Celsius beder, at om Hr D:ren kan komma till swarta hafwet, till moeotiska hafwet, frågas äfter Alanerne, som bo där i nägden åt öster, äller om andra där boende folkslag äga några antiquiteter, som kunne illustrera våra swünske antiquiteter och äldre historia; om där är något folk som talar likt swänskan äller gothiskan; om Odens namn är där bekant äller Tors, om der finnas Runstenar äller dyliga bokstäfwer.

Den högste Guden giöre Eder resa lyckelig, at wij må få en
gång med näje omfamna war andra wid en säll hemkomst.

Upsala 1750 febr. 27.

Eder
Carl Linnæus.

Utanskrift:

*a Monsieur
Monsieur Le Docteur Frideric
Hasselquist.*

Sigillet aldeles förstört; rödt lack.

Originalet fanns bland de Hammerska samlingarna i Stockholm; hvor det
nu finnes, är obekant.

¹ Säkerligen det ofvan som nr 1473 meddelade.

² EDWARD CARLESON, se Afd. I: D. 5, s. 241.

³ HERMAN SCHÜTZER (adlad von SCHÜTZERCRANTZ), se Afd. I: D. 4, s. 51, not 6.

⁴ THEODOR ANKARCRONA, se Afd. I: D. 2, s. 25, not 1.

⁵ STEN CARL BJELKE, se Afd. I: D. 3, s. 187.

⁶ NICOLAUS L. HESSELGREN, Värml., student 1745, medicine kandidat.

⁷ LARS MONTIN, se Afd. I: D. 2, s. 267, not 2.

⁸ PETER JONAS BERGIUS, se Afd. I: D. 3, s. 119.

⁹ ANDERS NORRELIUS, se Afd. I: D. 4, s. 68, not 1.

¹⁰ SAMUEL AURIVILLIUS, se Afd. I: D. 3, s. 97.

¹¹ THOMAS FRANÇOIS DALIBARD (se Afd. I: D. 6, s. 301, not 2), författare
till *Floræ Parisiensis prodromus* (Paris 1749).

¹² DAVID DE GORTER (se Afd. I: D. 2, s. 232, not 1) *Elementa botanica.*
Methodo Cl. Linnæi accomodata atque in usum auditorum evulgata (Harde-
rov. 1749).

1477.

Högädle Hr. Archiater!

Nådige Herre!

Jag är nu i närmaste begrep at begifwa mig ifrån den ort, der jag
några gånger haft hugneliga tilfällen at med skrifwelse upwakta Herr
Archiatern.

Jag har i desse dagar fått Turkiske Kejsarens resepss, och wäntar
hwar dag at få lägenhet med något skepp at fortsätta min resa, som
efter alt utseende först lärer gälla åt Ægypten, öfwer Cypern, til Alex-
andria och Cairo, hwarifrån jag tänker, med den högstes tilhjelp, komma

til min bestämda ort Palæstina. Jag hoppas, at desse orter, i en tilstundande härlig årstid, skola ge mig tilräckeliga ämnen til anmärkningar i Naturen, hwilka jag önskar at med tiden få nedlägga för Hr. Archiatern. Jag skal då ej skatta mig lyckeligare, än om deribland finnas några, som äro wärdige Hr. Archiaterns opmärksamhet, och benägna omdöme; då har jag wunnit det högsta ändamål, jag kan åstunda, af mina ringa göromål.

Flora begynner nu i detta land at anlägga sin härlighet, *Anemoner* af sköna varieteter pryda fälten, *Hyacinthus* Hort. Ups. 1 et 3 stå öfwer alt ut med vägarna¹, *Ranunculus* (chelidon. minus)² af en stor och skön varietet är allmänn i wingårdarna.

Mandelträdet blommar på bar qvist, och ger högderna et härligt anseende, der de äro blandade med de stadigt gröna Oljoträden. Jag önskar ofta, at desse woro så wist Swenska, som *Fumaria* Fl. Sv. 584, *Draba* 523, *Thlaspi* 532 här äro allmänne³, tillika med åtskillige andre som jag finner vara så wäl Natoliens som Sweriges gäster.

Om Fikonträdet har jag den äran at meddela följande omständigheter, som jag här inhämtat, och jag tyckt vara märkwärdiga.

At Ägarena af fikonaträd äro mycket angelägna om at den bekanta Flugan skal sticka Fikonen, och at de tro sig gå miste om frukt, då det intet sker.

At en annan fluga förföljer denna, och dödar henne til ägarens skada, hwilket at hindra, de stryka på trädet straxt nedan för grenarna, en färg, som är blandad af gemen rödfärga och watn, öfwer hwilken den skadeliga flugan intet går. Sådana ringar har jag sett vara målade på träden öfwer alt, men hwad Jnsect det må vara, har årstiden ej tillåtit mig efterspana, til äfwentys är det en myra.

At de, som sköta Fikonträden, ta de swarta Fikonen (så kallas af dem *Caprificus*), träda dem op på en tråd i form af pärleband, som de hänga på de fruktbärande träden, hwilket de tro bidraga til god och ömnog frukt.

At Fikonaträden äro mycket utsatte för Skabb *λέπρα* Græc. hod. Denna skabben fick jag i går ömnogt se hwaruti den består, nemligen af en myckenhet *Insect-bon*, som sitta på barken af grenarna, stora som en kikärt, af conisk figur, nedkrammade ofwan til, med en liten spets mit uti, af en ganska skör materia, som mellan fingrarna lätteligen sönderguggas; de bestå af 2 hinnor, af hwilka den inre är brun, och den yttre gräaktig; sådana sitta altid 3 tilsammans, och utgöra en 3angel. På så många trän jag fann dem woro de uttorkade, och jag har på intet sätt kunnat i dem finna något märke af lefwande eller dödt creatur,

men jag twiflar intet om at wid tienlig årstid få se, hwad kräk det är, som sätter dem. At Caprificus mycket planteras omkring trädgårdarna til lefwande gärdesgårdar; trän som jag intet skulle tro, at våra Swenske hushållare lära drista sig at ge förslag på til samma bruk, men huru wäl det kunde låta sig göra med Hedera, om den hos[!] funnos til sådan ömnoghet som här, har jag lärt af de wackra plank denna växt utgör, omkring denna stadens illa häfdade trädgårdar.

Mina beskrifningar, som jag hit in til gordt af Diur, Foglar, Fiskar, Skridfå och växter, stiga wid pass til 500 stycken, som alla äro fullkomligen beskrefne; hvor til jag kan lägga äfwen så många anmärkningar öfwer åtskilliga ämnen i Natural-Historien; så många af dem jag hinner at skrifwa rena; skal jag för min afresa ha den äran at til Hr. Archiaterns gunstiga vård och ompröfwande öfwerlämna; en följer här innelykt; jag wet intet om denna fogel är förr beskrifwen.

Watnets aftagande är här på orten så tydeligt, at det knapt någorstädes kan vara lättare at bewisa, än här, at hafwet årligen minskas; uti innelykte bref til Hr. Secreteraren Elvius har jag yttrat mina tankar utförligen härom; men jag har några ännu mig förbehåldna; hwilka jag med tiden önskar få närvärande meddela Hr. Archiatern; dertil wil jag behålla dem för mig sielf.

Ändteligen täcktes Hr. Archiatern af sin wanliga godhet tillåta mig at rådföra om mit financewärk, som är det mästa jag har at sorga före. Jag twiflar icke om at Hr. Archiatern, och til äfwentyrs andre mine gynnare, efter hand finna någon utväg at föröka mine resepengar; men huru jag på en så aflägsen ort emedlertid skal bli hulpen, och icke komma i nöd, i brist af pengar, det är mig angeläget. Hr. Consuln Rydelius, hwars godhet mot mig jag aldrig tilräckeligen kan berömma, och som jag bör sätta i deras antal, som alramäst bidragit til befodran af min resa, har äfwen haft den omsorg at finna utväg för mig at härute bli hulpen med penningar, på det sättet at jag i Ægypten kan få pengar af den, som bär op wärt Lewantiska Compagnies Consulatpengar, och då kunna de pengar, som til min resa hädan efter bli samlade, lemnas til Lewantiske direction, hwarom jag anmodat dem at dra försorg.

Jag hoppas, at Hr. Grill, och tillika andra af Compagniet, då Hr. Archiatern täckes föreställa dem omständigheterne, wisa sig här wid benägen. Kongl. Wettenskaps Academien kan och härwid mycket göra til saken; jag hoppas der finnas de, som äro mig bewågne. På detta sättet kan min resa winna framgång, utan at någon med tiden der wid kan lida skada.

Jag hoppas intet behöfwa så mycken undsättning: jag sparar så mycket möjeligt är, och ser ingen annan utväg än at i brist af medel låta åtskilliga tilfället gå förbi, som kunde tiena wid mit ändamåls winnande, men fodra kostnad; kanske at försynen öpnar vägar i framtiden för mig, eller någon annan af vår Nation, som ärsätter skadan, och fyller det, som brister. Den högste förläne oss den tid, at vårt fädernesland kunde winna nyta och heder af det, som utlänningsar gådt förbi på sina resor, wid hvilka, så väl som mäst alt annat, wi blifwit de sidsta; men Gudi lof! derföre intet de sämsta. Huru hiertelig hugnad skulle det vara för mig at inhämta några ord från Hr. Archiatern. Jag är försäkrad om at det kommer mig tilhanda, ehvar jag och är, endast at det kommer til Hr. Consuln Rydelius; hvilket bäst sker öfwer Marseille.

Jag innesluter mig i Hr. Archiaterns wanliga ynnest och framhärdar med diupaste wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare

Smirna d. 28

Fredric Hasselquist.

Febr. 1750.

Linn. Soc., Vol. VI: 323—326.

¹ *Hyacinthus orientalis* L. och *H. Muscari* L.

² *Ranunculus Ficaria* L.

³ *Fumaria officinalis* L., *Draba verna* L. och *Thlaspi (Capsella) bursa-pastoris* L.

1478.

Högädle Hr. Archiater!

Höge Gynnare!

Ännu är jag på den ort, ifrån hvilken jag några gånger haft den ähran at upwakta Hr. Archiatern. Jag har drögt längre än jag tänkt här på orten, i brist af tienligt tilfälle; men jag ångrar intet drögsmålet, i anseende til den goda lägenhet jag haft at i en härlig vårtid få wistas på en ort, så rik af Naturalier, som denna negden af Natolien är.

Hwar dag ger mig nu nya ämnen, och har gedit mig i Botaniken hela denna månaden; så at om jag hade flera til mig, så skulle wi alla ha nog syssla.

För liten tid sedan gorde jag en liten resa in i Natolien til staden *Magnesia* 8 timars väg härifrån; jag botanicerade der på de gamla berg *Syphilus*, et af de högste i Asien, der snön bewaras hela året; de växter, jag der fann, skal jag wid min stora expedition ha den äran at ge förtekning på.

Jnsecter fann jag äfwen där, kräk som aldrig förr på desse platser blifvit oroad; jag samlar dageligen en hop af dem, och är artigt, at jag ser en stor del af dem, i Fauna, men ock många, som äro dessa orters egna; af den lilla Flugan, som jag i går tog uti Fikonfrukten, har jag den äran at innelykt öfversända, den ligger här innesluten i Germen af *Ficus foem.*, hwilken den ätit op; om denna är den, som tienar til Cupido, sedermera, kan jag ännu ej säja; innan jag far härifrån, skal jag ha tydligt begrep om Fikonets Jnsecter, wid hwilka jag redan tror mig fådt weta något, som icke är bekant. Denna måtte vara en *Cynips*¹, och Fikonet dess Galla, jag har den fullkomligen beskrefwen.

Camæleon och *jord-sköldpaddor* har jag roat mig med en tid, at se deras egenskaper, då jag haft dem i min Cammare, hwad jag wid dem anmärkt, skal med Guds hielp, i sinom tid bli kunnigt. Af de sednare skulle jag önska at ha några hos Hr. Archiatern at pryda dess Paradis; det är ganska lätt af få dem lefwande hem, och jag skal göra anstalt derom; det är i synnerhet artigt at se huru de älskas.

*Cornucopie*² det rara gräset som Hr. Archiatern täcktes så mycket recommendera mig at upsöka wid Smirna, har jag fådt til myckenhet, beskrifvit och samlat, samt öfversänder innelykt; när det blir moget skal jag skaffa mig Frön til Trädgården, som jag hoppas lärer bli den första, som får in denna artiga växt.

Detta har jag för denna gången i största hastighet bordt ha den ähran at ge del af såsom en liten förtekning på mina göremål; wid min afresa härifrån skal jag icke underlåta at affärda en widlöstigare samling af mina anmärkningar.

Nu har jag utsatt min hädanresa til Christi Himmelsfärdsdag instundande, då jag går härifrån med ett Franskt skepp til Alexandrie i Ægypten, der jag först tänker skaffa mig så mycken efterättelse, som möjlig är på en så kort tid, och så gå öfwer til Palæstina. Den samma begäran jag tillforene i ödmiukhet haft den äran at hos Hr. Archiatern föredraga, förnyar jag nu, nemligen det Hr. Arch. täcktes draga gunstig omsorg om mina resepengars tilökande; jag hoppas at det förslag, som mit bref af d. 3 Mart. innehöll, skal vara det bästa, endast Hr. Arch. täckes

derom öfwerlägga med Hr. Grill, som från början wisat så mycken bewägenhet för min resa. Jag innesluter mig i Hr. Archiaterns wanliga ynnest och lefwer med oaflåtelig wördnad

Högädle Hr. Archiaterns
Ödmiukaste Tienare
Fredric Hasselquist.

Smirna d. $\frac{6}{17}$

Apr. 1750.

Linn. Soc., Vol. VI: 327—328.

¹ *Cynips Psenes* L. (*C. Ficus* och *C. Caricæ* Hasselqu. Resa, s. 424—25).

² *Cornucopiaæ cucullatum* L.

1479.

Edle och Högtförfarne Hr Doctor

i dag fick jag Hr Doctorens 3:die bref. för alla tackar jag öfvermåttan; jag skicka i dag med posten till Rosen, som är i stockholm, och till Bæcken sine¹. Den observationen om octopodia, eremiten och Pinna har ståt i alla aviserne. Wettenskaps academien har genom mitt bedrifwande fåt större hopp om Hr Doctoren än om Kalmen, som anseligen mistat sin credit, genom det han är så rädd, att han aldrig törs nämna ett ord af sine decouverter.

Archiebiskopen lofwade Hr Doctoren stipendum Ekendalianum, då jag war i Wexiö, men i Upsala förgaf det till en annor på Landshöfdingens intercession. Hallman² hade fått duplex regium af konungen; Kalmen hade utmattat oss. War altså ingen råd för Hr Doctoren. jag fant på at gifwa Hr Doctoren af egen medel 100 dlr; gick till archiebiskopen och fick där ut 100. skickade detta till Cancellierådet Carleson med bref till Wettenskaps Academien at den som älskade wettenskaper och ej gaf han lög; at den som gofwo och ej älskade them, han woro en narr; således begynte de att sahla till samans, så at för 3 weckor sedan woro 2400 dlr således samman brachte och aflefwererade till Cancell. Carleson; noch får Hr Doctoren, genom Olof Celsii sonens³ recommendation, så af theologica som philosophica et stipendum præ-

numerando; jag twiflar icke, at Cancellierådet med första lärer skicka detta öfwer, då J får inemot 4000 dlr kpnt. Jag tror aldrig, at Hr Drn fåt en styfwer, om ej jag hulpit nu.

Både Fulica och octopodia skola i åhr tryckas, i Wettenskaps Societetens actis⁴. tack för dem båda. stackars Kalm trånas af fruchtan att skicka ett, ty växer eder credit, som hans aftager. Gud hielpe Eder wähl fram.

Montin kom från Lapland, hade upptäckt en mossa och en Juncus⁵; har nu disputerat om Splachnum.

Wi hafwa upfunnit semina Muscorum, om hwilka Bergius disputerar. Doctor Hagström⁶ har intet från Jämtland något nytt.

nu tryckes Fundamenta botanica med noter, blifwa wackre.
skånske resan skall snart begynna.

Pan svecicus om hwad diuren äta är ock tryckt.

Kalmen kommer hem i höst.

Bibl. Norrelius är död.

Rosens tillkommande måg Aurivillius är blefwen Bibliothecarie.

Dr Wallerius blir nu chemie Professor.

Hälsa oändelig. Hr Consuln Aurivillius⁷.

Vale. Upsala d. 20 April 1750.

Hr Doctorens

1750 d. 20 April

Hörsam. tien.

Ups.

C. Linnæus.

Utanskrift:

Viro Experientissimo

D. Doct. Frid. Hasselquist

Commorantem Smyrnæ apud

Regni Sueciæ Consulem Dnm

Rydelium

Smyrnæ

Sigill IV; rödt lack.

Originalet, uppenbarligen skrifvet i stor brådska, fanns i Hammerska samlingen i Stockholm; hvart det sedan kommit är obekant.

¹ Om brefven till Rosén och Bäck se bref 1475, not 1.

² JOHAN GUSTAF HALLMAN, se Afd. I: D. 6, s. 435.

³ OLOF CELSIUS d. y., se Afd. I: D. 3, s. 178, not 4.

⁴ *Fulica atra* L. Jämför Hasselqu. Resa, s. 262. *Sepia ὄκτωπόδια* l. c., s. 443. Om denna senare se Linnés Föreläsningar öfver djurriket utg. af E. LÖNNBERG, 1913, s. 540.

⁵ L. MONTIN upptäckte under sin resa i Lule lappmark *Juncus biglumis* och *Splachnum rubrum* L.

⁶ JOHAN OTTO HAGSTRÖM, se Afd. I: D. 6, s. 250.

⁷ Felskrifning i stället för RYDELUS.

1480.

Högädle Herr Archiater!
Nädige Herre!

Nu har jag den äran at upwakta Hr Archiatern från en annan verldenes del, än jag hit in til gordt. Jag kom d. 13 i denna månad hit til Alexandrie efter mer än 5 månaders wistande i Natolien¹.

Jag har sedt af de få dagar jag warit i Ægypten, dess magraste ställe, at detta härliga land kan ge mig öfwerflödiga ämnen i Natural-Historien at arbata uppå i alla 3 naturens riken. De 4 dagar, jag sedt mig omkring, ha gedt mig anledning at hoppas mycket. Det första, jag gorde efter min hitkomst, war at bese *Dadelträden*, detta landets pryd-nad, och en god del af dess rikedom. Deras blomma war förbi, men jag hade icke dess mindre det nöjet at få se, huru Araberna hielpa dess parning, at dermed göra sig försäkrade om tirläckelig skörd af en växt, som är så angelägen i deras hushållning, hwilcket de wetat många 100de år, förr än någon *Botanicus* tänkt på könets åtskildnad bland växterne; och förr än jag fick fråga trädgårdsmästaren om denna sak, gaf han mig sielmant efterrättelse här om, och wille wisa mig såsom en ganska curieux sak han och hon bland Palmerne eller Dadeltränen, hwilcket han intet kunde föreställa sig, at jag såsom nykommen Frank förr wiste, emedan, som han sade, alla som tilförene kommit från Europa at bese detta land, ha ansett denna hans berättelse antingen som en sannsaga eller et mirakel. Då Araben såg mig hågad at härom af honom bli underrättad, fölgde han mig med min Franska Drogman til et Palmträd, som war ganska rikt af späd frukt, och på hwilcket han så wäl som på alla de andra hade förrättat wigsel eller parning emellan han och hon, den tid de voro i blomma. Detta göra Araberna på detta sättet: Då den *Spadix*, som har *honblommor*, är utsprucken ur sin *Spatha*, söka de på de trän, som ha *honblommor*, hvilka de känna af öfning, en *Spadix*, som ännu intet är utsprucken ur sin *Spatha*; denna öpna de, taga ut *Spadix* och skära den längs efter i några delar, men akta sig at skämma blommorna, et sådant stycke af *spadix* med widhängande hanblommor sticka de emellan de små quistarna af den *Spadix*, som har *Honblommor* längsefter, och wira sedan öfwer quistarna et palmlöf, i hwilcket tilstånd jag såg ännu största delen af de *Spadices*, som buro sin späda frukt, men de instuckne hanblommorne woro bortwissnade. Härwid gaf min Arab mig följande at weta:

a. At om de intet på detta sättet para dadelträden, så gå de miste om frukt.

b. At de altid bruка den försiktigheten at gömma några tilslutna *Spathæ* med hanblommor ifrån det ena året til det andra; at använda til denna nytta, i fall hanblommorna skulle slå felt, eller lida någon skada.

c. At om Spadix af hanblommorna får spricka ut, så är han oduglig til parning; han måste ha sin Swärdom, så woro Arabens egna ord, hwilken är förlorad i samma ögnableck, som blommorna spricka ut ur sit foder; derföre måste de, som sköta Dadelträden, altid passa på rätta tiden at hielpa parningen, som är nästan den endaste artikel af deras skötsel.

d. At då han öpnar Spatha; så äro alla hanblommorna fuktiga af et watn, som liknar den finaste dagg, är af en söt och angenäm smak, som nog liknar den, som Dadlarna ha när de äro färskar, men nog finare och mera aromatisk, hwilket min Drogman äfwen intygade, som i 32 år warit i Ægypten och altså haft nog tilfälle at smaka både blommornas nectar och dadlarna friska.

Så mycket har jag fådt weta om detta Naturens underwärk i et land, der man ser det hwart år. Om Dadelrädens nytta och åtskilliga deras andra egenskaper skal jag wid annat tilfälle ha den äran at lemma berättelse; jag hoppas i framtiden kunna lemma Hr Archiatern en fullkomlig Historie af denna Palm; jag skulle önska att så wist få tilfälle at se alla dess släktingar.

De öfriga växter som jag häromkring sedt äro: *Mimosa* (Acac. Æg.)² *Vitex (agnus castus)*, *Ricinus* (palma Christi), *Mesembryanth.* (ex quo \bigodot Kali)³, några slags *Chenopodia*; de siste äro växter, af hwilka jag aldrig såg et species i Natolien, der eljest all ting växte; men det är ganska litet jag ännu sedt af Ægypten. Alexandria är dess eländigaste ställe, och endast en inlastningsplats för Ægyptens, Arabiens och Abyssiniens rikedomar. Rosette tänker jag will Gud snart se, som är detta rikets trädgård, och Nile, som är dess Natural-Cammare. J Cairo wil jag biuda til at få några fragmenter af Ethiopiens och Arabiens Natural-Historie; om Opobalsamum⁴ har jag godt hopp at få weta dess historie; jag har redan af Mekka-farare fådt en hop underrättelser derom, och wäntar endast at wid detta årets slut af en Turk få et litet träd deraf, om det är möjeligt, eller åtminstone en gren och kan hända blommor, hwarom jag gordt anstalt. Det skulle vara mig ganska möjeligt at få växten af *Myrrha* med Carawan från Æthopien til Cairo, men dertil fordras tid och någon omkostnad; jag skal göra så mycket nänsin är

möjeligt. Om möjeligheten tiilåter, så wil jag biuda til at göra et tåg åt öfre Ægypten, men härom kan jag ännu ej säga något wist förr än jag warit i Cairo. Palæstina, som är mit hufwudändamål, tänker jag wil Gud se instundande höstetid, och til äfwentyrs der förblifwa til nästkommande vår, på det jag må der få se twenne de fornämsta årstider i dessa länder, nemligen höst och vår, då alting blommar.

Nu är min ödmiukaste begäran, det Hr. Archiatern täcktes desförinnan göra mig den äran at få inhändiga dess skrifwelse, och då låta mig weta, om något är, hwarom Hr. Archiatern åstundar, at jag i synnerhet skal göra mig underrättad, samt om Hr. Doct. Celsius har något synnerliget, som jag i dessa länder bör eftersöka; jag söker alt, men kan genom dessa efterrättelser få tillfälle at skaffa uplysnig i det, som jag til äfwentyrs utan de samma gådt förbi.

Hr. Archiatern täcktes vara så gunstig och fråga Hr. D. Celsius om Botanici Sacri tänkt på hwad den *rättfärdigas träd* *ψalm 1. v. 3.* är för en växt. David tillägger detta träd några egenskaper, som tydeligen ge til känna, at han pekar på någon wiss växt; samma egenskaper äro och sådana at de intet kunna lämpas til någon annan än *Nerium* (*Rhododaphne Auct.*), som i dessa länder är til öfwerflöd.

Et ord om Johannis *Gräshoppor*, som gifwit så stort hufwudbry åt de lärda. De, som neka at denna heligamannens mat warit desse Insecter, ha sin största tilflykt der til, at samma kräk äro en obrukelig och onaturlig mat, men om de til at styrka sin tro, wilja fara hit til Ægypten, Arabien eller Syrien, och hålla till goda en måltid med araberne, så skola de än i dag bland landets rätter få et fat stekta gräshoppor, den tid de kunna fångas, och efter all liknelse har samma spis wankat wid Johannis tid; de gamla tiders bruk äro här intet underkastade så många föränderliga moder. Johannis mat är här intet ansedd som onaturlig; och när jag en gång talte härom med en förständig Grækisk präst, och sade, at hos oss är en stark twist emellan de lärde om Johannes i öknen ätit et slags foglar eller en ört samt tillika frågade honom, hwilken mening han af dessa höll före wara rättast? swarade han mig med åtlöje, at de lära wara lika rätta och lika galna båda twå; i deras församling har man aldrig tagit denna föda för annat än efter bokstafwen, hwilcket han intet wiste någon ting wara emot⁶.

Innelykt har jag den äran at öfversända en *Libellula*⁶, som jag tagit på Meteline ö i Arcipel, jag har aldrig sett detta Species i Sverige, och wet intet, om hon är swensk, då det är öfwerlopswärk at skicka den så lång wäg.

Et mått är här äfwen inneslutit, som innehåller tiockleken af den *Platanus*⁷, som är et underwärk i vår faders rike, jag menar Stanchio, Hippocratis födelsestad. Samma träd har 47 grenar, hwardera en famn tiock, understödde af stenpelare, och innefattande en widd, som wist är så stor som Stockholms Stortorg, under hwhilekas skugga åtskillige hus större och smärre, öfwer 20 till antalet, äro bygde; jag menar mig här haflwa sedt en af de största, äldsta och märkwärdigaste inwärare i Naturens Wäxte-Rike.

Alla mina samlingar och anmärkningar, som jag gordt i Natolien, har jag lemnat i Smirna i Hr. Consulens Rydelii hus; jag skal ha den äran at lemnna afskrifter af en stor del af dem, som jag i Concept har med mig, så fort jag kan binna; jag är ensam, hade jag endast någon, som kunde hielpa mig at skrifwa, så skulle jag arbeta dubbelt så mycket, men hvor tager man bröd i öknen?

Jag slutar nu som förr med mit Finance wärk: jag hade i Smirna et bref från Hr. Cancellie-Rådet Carleson, som gaf mig et hugneliget löfte, och bad mig vara wid godt mod, med gunstig försäkran, at ingennting skal felas mig; jag hoppas härpå och sätter min förtröstan i detta mål näst Gud til Hr. Archiatern jämte Hr. Cancellie-rådet.

En wiss omständighet, om hwhileken detta tilfälle ej tillåter mig at tala, har yppat sig för mig, som skal göra min resa i Ægypten lindrig och fri från mycken kostnad; men sedermera i Palæstina och Syrien fodras wäl någon kostnad. Hr. Consuln Rydelius, hwars godhet jag aldrig tilfyllest kan berömma, har åtagit sig at draga försorg för mina resegr; jag hoppas at han och hans Principaler genom någon utväg kunna bli förnögda.

Jag skickar detta bref med en Swensk Captain til Liworno Olof Zenius, hwhilecken jag kommer at nämna, emedan han är ifrån Falun, och i släktskap med Hr. Archiaterns familie. Han är en artig Karl, har rest på Lewantiska och Ægyptiska hamnar stadigt i 4 år, och anmodar mig at anmäla sin ödmiuka wördnad til Hr. Archiatern och dess K. Fru, samt beder at Hr. Archiatern täcktes wid tilfälle låta hans anhörliga weta, at han mår wäl.

Jag innesluter mig i Hr. Archiaterns wanliga ynnest och framhärdar med diupaste wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Fredric Hasselquist.

Alexandrie

d. 18 Maj 1750.

Linn. Soc., Vol. VI: 329—334.

¹ Orsaken till HASSELQUISTS resa till Egypten och vistande därstädes var, att han blef utsedd till Svensk Vice-konsul i Alexandria för att, om möjligt, »hjälpa våra förvirrade saker» samt »göra sitt bästa til vår sjöfarts och våra ärhållna friheters behållande». Han hade visserligen straxt efter ditkomsten förklarat, att »jag intet tar et steg til min afresa från Egypten, förr än jag ser någon ändring i våra Swenska saker», men han fann till sist omöjligheten att kunna uträtta något väsentligt, ty den, som fått uppdrag att där bevakta vårt lands intressen, var »en Jude, det wil säga i Alexandrie et Creatur, som af den sämsta Mor är ringare aktad än en hund», och tillika fick han den uppfattningen, att »här är et land, hwarest man har at göra intet med menniskor, intet med de onda änglar, utan med några Creatur i menniskohamn, som är wärre än de båda twå; de är Egyptier och det är alt hwad man kan säga, som är argt, grufweltig, illfundigt och rebelliskt... Man känner här hwarken Christen eller Turk, Konung eller Kejsare, endast Sequiner, Sablar och spjut, som är de tre instrumenter, med hwilka nu för tiden Egypten regeras» (Bref från HASSELQUIST till Envoyéen G. CELSING och Consul RYDELius 1750, i koncept i Kungl. Biblioteket i Stockholm).

² *Mimosa Lebbek* L. (*M. africana* Hasselqu. i Vet.-Soc:sActa, 1744—1750, s. 9).

³ Sal Kali af *Mesembryanthemum copticum* L.

⁴ Jfr den Balsami de Mecha veri s. Opobalsami descriptio, som finnes i Hasselqu. Resa, s. 528.

⁵ Se HASSELQUISTS afhandling Gräshoppors nytta til föda hos Araberne i Vet.-Akad:s Handlingar, 1752, s. 76.

⁶ *Ephemera Coa*, Hasselqu. Resa, s. 423. — LINNÉ har i brefvet tillskrifvit: »Detta insect war uttaget på wägen af någon ovärdig siähl».

⁷ Tillägg i brefvet af LINNÉ: »13¹/₂ aln i omkretsen».

1481.

Min Hr Doctor
och Kiära wän.

jag har haft Hr Doctorens månge bref; det senasta i dag daterat Alexandria d. 18 maji. Tack oändeligen för alla den lilla Libellula war icke i brefwet, som omtalades. den lilla örten, som mentes wara af Syngenesia och skickades i brefwet, war Hypecoum.

Det war en präktig observation om Perna, Pinnotheres och octopodia; som ingen omtalt efter Aristotelis tid.

jag har gjort så mycket at alla i Sverige längta med upreste örön på Eder lyckeliga resa och återkomst. Edert namn är redan långt större än Kalmens. Prof Kalm lärer komma hem i winter;

han har skickat många frön. han är gift med Past. Sandins änka, som gick för ett par åhr till Philadelphia.

Dr Wallerius är nu blefwen Chemiæ Professor; till Adjuncturen äfter honom voterar jag på Eder¹.

At auriwillius, som skall blifwa Arch. Rosens måg, blef Bibliothecarius, äfter Norrelius, som dog i julas är wähl bekant; nb. den auriwillius, som skulle blifwa Medicus och är nu lismedicus.

Poeseos & orientalium Professionerne gå bort; i den förra kommer en chemicus, i den senare en Physicus at succedera wid vacancen.

Magister Hiorter² dog wid midsomaren.

Hennes Kongl. Höghet blef nyl. förlöst med Printz Frideric Adolph, Gudi lof lyckeligen.

Boskaps siukan är i Skåne, Småland, Östergötland, Stockholm; grasserar grufweligen.

Ritmästaren Telot³ är död.

älliest intet nytt i Sverige.

Presidenten Rålamb⁴ i Bergs collegio dog nylⁿ.

Lagertwisten⁵ rymde för skuld, men blef tagen och förd från Danemark, är än i häkte.

Säfströmis⁶ son i cancelliet sitter och inne för skuld.

nu at komma till finance wärket, hvor om jag skref i ett bref som gick till Hr Doctoren genom Hr Rathgeb⁷ i Wenedig, hwilken sände det till constantinopel och Smyrna.

när jag fick Edert bref på nyåhret, war ej annat at tillgå än detta: jag gaf af min Byxesäck 100 dlr, gick till Archiebiskopen som och gaf 100 dlr, sände denna begynnelse till Wettenskaps academien, med begiärän at alla som ägde kiärlek för wetten-skapen, skulle giöra göra¹ lika; och de som sade sig älska wetten-skapen och ej gofwo till så heligt institutum de woro skrymtare; således gofwo

Carleson	100.
Bäck	100
Rosen	100.
Grill	150
Broman	300
Hofintendent ⁸	200
Clason ⁹	150.

med et ord, de mästa måste där an, så att inom 8 dagar blefwo inemot 3000 dlr kopparmynt samblade.

Facultas philosophica begaf sig straxt till ett stipendium och facultas Theologica till ett som gör tillsamman 1320 dlr; om hwilket straxt afgick bref till Hans Kongl. höghet, at det måtte prænumerando straxt få af ærario utgifwas; jag som Rector recomenderade detta.

hwad de förre 2400 dlr angår, så äro de alla prompt upburne af Cancellierådet Carleson, som sade sig straxt remitterat dem till H^r Doctoren genom compagniet; men de af academien kunna ej komma för än ferierna äro alla; doch äro de wisse, så at H^r Doctoren får säkert 4000 dlr koppr^{mt} in alles¹⁰; genom det jag begynte och upmuntrade; jag hoppas jag gjorde i det som en ärlig wän.

Ekendahliska stipendium lofwades mig af Archiebiskopen med hand och mun i Wexiö; men Landzhöfdingen i Upsala öfvertalade straxt at gifwa til en af sine clienter.

Sycomorus äller den stora Ficus pharaonis i Ægypten är aldrig sedd i Europa; kan H^r D^r skaffa den hit woro härligt.

Släpp ej att få en quist af Myrrha, och en blomma af Opopbalsam, at göra Eder odödelig.

Lägg äntelig. in alla örter, och ett exemplar för mig; sambla frön, bewara dem i sine egne hölsor och capsulis.

Examinera camelhöet på öknerne imellan Ægypten och palæstina. Schoenanthus off.¹¹

sök efter¹² semina Cynæ äller matskfröet¹³, hwad det är för en växt; så obekant ännu som Anisum stellatum.

sök noga gräs och mossar; skaffa nova pl. genera; och Hasselquistiam.

Min Philosophia Botanica tryckes och är snart färdig från trycket.

Disputationer har jag hållit fölliande

Pan suecicus Hesselgren.

Gemmæ arborum Löfling

Splachnum äller parasoll mossan L. Montin
semina muscorum Bergius.

Materia medica animalium. cidren¹⁴.

Gud låte Eder resa gå lyckelig till nationens heder och edert egit odödeliga beröm.

jag är

H^r Doctorens

hörsamste tienare

Upsala 1750

C. Linnæus

d: 30 julii.

Utanskrift:

Doctoren

Edle och Höglärde
Hr Frid: Hasselquist

Spår af rödt sigill.

Originalen finnes i Vetenskaps-akademiens bibliotek.

¹ Så skedde också. Medicinska fakultetens af LINNÉ skrifna protokoll för den 26 Okt. 1750 lyder i denna punkt sålunda:

»Upsattes förslag till Medicinae Adjunctus efter Doct. Gottsch. Wallerius som blefwit Chemiae Professor.

Då voterade C. Linnæus på följande trenne.

1 Fr. Hasselquist, som rest åht Palæstina.

2 Wahlbom.

3 Sidrén som rest till Göttingen.

Arch. Rosen conformerade sig med Linnæus. altså upsattes forslaget till Hans Kongl. Höghet i den ordning som de stå upteknade».

Till innehafvare af platsen utnämndes redan dagen därpå JOHAN SIDRÉN. Jfr bref 1483. [J. M. H.]

² OLOF PETRUS HIORTER, se Afd. I: D. 2, s. 42, not 5.

³ PHILIP JOHAN THELOTT, se Afd. I: D. 4, s. 89, not 1.

⁴ GUSTAF RÅLAMB, född 1675, president i Bergscollegium, död ^{23/7} 1750.

⁵ JOHAN GUSTAF LAGERTWIST, se Afd. I: D. 4, s. 118, not 4.

⁶ ANDREAS SÄFSTRÖM, se Afd. I: D. 5, s. 51, not 7.

⁷ JOSEPH VON RATHGEB, se Afd. II: D. 1, s. 75, not 1.

⁸ Öfverhofintendenten CARL HÄRLEMAN, född 1700, död 1753.

⁹ JOHAN CLASON, se Afd. I: D. 6, s. 330, not 1.

¹⁰ Huru stor den insamlade summans storlek var, är omöjligt att med ledning af här lämnade uppgifter afgöra. Det vill synas, som om LINNÉS ofta visade svaghet i räkning äfven här gjort sig gällande.

¹¹ *Andropogon Schoenanthus* L. HASSELQUIST uppgifver (Ressa, s. 535), att detta i Arabien ymnigt växande gräs därifrån exporterades till Egypten och vidare till Venedig. Det var utan twifvel en af de dyrbara, välluktande örter, som drottningen af Saba skänkte SALOMO. Det uppgafs fortfarande för sin välväxt högt skattas af araberna.

¹² Öfverstruket: Gramen.

¹³ Moderväxten till det sedan lång tid kända och använda »maskfröt» (semina *Cinæ*) blef först långt senare upptäckt, nämligen den på kirgisersteperna växande *Artemisia Cina* BERG.

¹⁴ JOHAN SIDRÉN, se Afd. I: D. 5, s. 3, not 4.

1482.

Högädle Hr. Archiater!
Min störste Gynnare!

Det är andra gången jag nu har den äran at upwakta Hr. Archiatern ifrån *Ægypten*, och det ifrån dess hufwudstad. Jag bör så ofta möjeligt är häruti fullgöra min skyldighet så wäl at lemma Hr. Archiatern underrättelse om mina göromål under min resa, som ock at på något sätt ärsätta saknaden af den förmon, hwilken jag ej kan äga. at närvärande få wisa min wördnad.

Sedan mit sista har jag sedt mig widare omkring i *Ægypten*, och haft tilfälle at lära känna et land, som säkert är et bland de märkwärdigaste på vårt jordklot.

Hwad jag har haft tilfälle at göra i Naturalhistorien, täcktes Hr. Archiatern inhämta af hosföljande förtekningar¹. Jag kunde öka dessa med et större antal, men jag har welat opnämna de förnämsta, och dem jag haft tid at utarbeta så mycket möjeligt är, under en resa, der man ej har tilgång på Auctorer, som äro nödige at jämföra. Jag bifogar några beskrifningar, hwilcka om Hr. Archiatern finner wärdige at gillas, har jag wunnit alt det jag önskar.

Beskrifningen om *Sal ammoniacs* förfärdigande har jag welat meddela Kongl. Wettenskaps Academien, sådan som jag den sammanfattat, på det ställe der det förfärdigas². Jag hoppas, at den intet torde vara obehagelig, så mycket mer, som den är, så mycket jag wet, den första, som är utförligen gord på sielfwa orten, och af et åsyna witne. Jag lemnar den under öpet couvert til Hr. Archiatern, med ödmjuk anhållan, det Hr. Archiatern täcktes läsa genom den samma, och sedan sluta til förseglingen, samt öfverskicka den til Kongl. W.sk. Academien.

Jag har intet nämt i mina förtekningar om Pyramiderne i *Ægypten*, om Mumierne och deras grafwar. Jag bör dock icke förtiga, at jag sedt dem, hwilket gör til fyllest; at widare uppehålla mig wid desse saker woro at falla i embetet för alla båtsmän, hwilka intet underläta, at widlöstigt omtala widden och diupet, och högden och bredden af desse owanlige ting, hwilcka nu mera ei förtiena en förfuvtig resandes yttersta opmärksamhet, sedan de äro sedde af mång tusend.

En annan ting skattar jag mig mera lycklig at hafwa sedt i *Ægypten*, som wärkeligen ensamt förtienar en resa til detta land; jag menar

Nilens flödande, hwilket man med rätta kan kalla et Naturens underwärk, underhielpt af konsten. Det artigaste är, at Egyptiska fälten ha at tacka våra Nordiska berg för sin fruktbarhet, och fölgakteligen landet för sin lyksalighet. Detta är en sak, som utan twifwel intet är obekant för våra Physici, emedan den är allmänt ärkänd bland Egyptens wisa, hwilka haft det från sina mästare genom många leder. Deras sats är, at watnet, som årligen öker Nilen, stiger op från jorden wid dess norra pol, förwandlas til skyar och reser sälunda, när desse ha fogelig wind öfwer Europa och Africa, ända til Montes Lunæ i Æthiopien, hwarest det faller ned i regn, rinner i ymnoghet ut för bergsklipporna och samlar sig i Nilen, som der har sit ursprung, och nedan för dess fall, ledes genom Canaler öfwer hela Egypten efter de gamla Egyptiers wisa anstalt. Sådan är meningen om Nilens flödande hos dem af Egyptierna, som tro sig ha någon insight i Naturen, af hwilka här ännu finnas några, som härstamma ur Arabiska Scholan.

Jag har tyckt detta vara wärdt at omröra, sådant som jag det fätt och wil lemla andra anledning at efterspana, om någon nyttig underrättelse kan hämtas härifrån, i en sak som är utom min cirkel.

Jag blir häldre wid det mig tilkommer, och omtalar det som Botaniken kan wänta til sin förökning eller upplysning från Egypten.

Om detta här jag nu en helt annan idée, än Alpinus³ gaf mig i Swerje. Denna Auctor gaf mig de tankar, at jag i Egypten skulle finna en Botanisk skattkammare, men det är intet så. Egypten frambringar rätt få växter af sig sielf. Det mästa, som här finnes af vegetabilier och det som af Alpinus är anteknat, är här planterat, och underhålls med mennisklig hand. Man finner altså här en Flora Oeconomica, som ofelbart är en af de rikaste under solen. En ymnighet af spannemål, hwete, korn, bönor och lintsor, en rikedom af Ris, en öfwerflöd af Lin, som detta land årligen frambringar, intyga detta, jämte den myckenhet af Indigo, Safflor, Dadlar, Cassia och Senna, hwarmed landet riktar sina besittare. Landets, och årstidernas beskaffenhet är sådan, at den intet tillåter många plantas spontaneas framkomma, hwarom jag hoppas om den Högste så täckes, få utförligare meddela mina anmärkningar med Hr. Archiatern en annan gång.

Av alt det här planteras har jag samlat blommor och frön, och alt det jag funnit wildt, har jag anteknat, beskrifvit och samlat.

Det mästa, som förnöjer mig af det, jag funnit här i wäxtriket, är den kundskap jag inhämtat om Dadelträdet och Cycomorus, twänne växter, som allena kunde förtiena en Botanists resa til Egypten.

Om det förra har jag med tämmelig lättthet samlat alt det, som hör til dess fullkomliga kännig, men det sednare har gifwit mig så mycket mer möda: det är et träd, som til sin Fructification, sin art at växa, lefwa och dö, är ofelbart et af de alra sällsammaste i hela växtriket. Jag har öpnat intet hundrade, utan tusendetals af dess Fikon (receptacula), innan jag kunnat få någon rättelse på dess Fructification; ändteligen har jag dock häruti fått lius. Det har Calyces hermaphroditos och Masculos särskilda som *Ficus vulgaris*, men de sednare äro nog skilda från dennas.

En Cynips⁴ har sin boning och arbetar uti *Calycibus masculis*, men om den nänsin går in i *Calycibus hermaphrod.* och om den bidrager något til foecundation, har jag mycken anledning at twifla; dock wil jag skaffa mig widare upplysning om detta. Det är äfwen besynnerligt med denna växten, at calyc. masc. äro dugliga, och kunna ätas; men hermaphrod. tienar til ingen ting, twärt om mot *Ficus vulg.*

Jag skal biuda til at skicka öfwer en telning af detta träd til Uppsala trädgård, nästa år, wil Gud, tillika med *Musa*, *Nabca* (*Rhamnus*⁵) etc.

Jag wille tala om *Musa*⁶ växternas Drottning, men hon biuder mig tiga, sedan hon haft den lyckan, at af den störste mästare bli så fullkomlig beskrifwen. En rolig sansaga vil jag dock anföra, som är gängse bland Egyptens Trädgårdsmästare om *Musa*: de säga at den kan frambringas, om man tar en Dadelkärne och sätter i roten af *Colocasia*⁷, och at detta warit dess första ursprung: en besynnerlig skapelse-Historia. Jag har frågat dem, om de nänsin försökt detta, efter de påstå så hårdt, at det slår in; då ha de swarat nej, och at det lönar intet mödan, emedan växten framkommer så lätt af sig sielf: et fabulosa juvant.

Wid denna tiden äta wi dageligen mognna dadlar och frukten af *Mauz*⁸; om det stodo til at önska, at fortbringa några korgar här af til Uppsala, så wist som jag skulle med glädie affärda dem.

Man talar i Europa om de länders lycksalighet, som ha sådana härliga frukter: jag tilstår de äro gode, at smaka en eller annan gång; men för mig, ehuru jag öfwerlefwat den ålder, då dylika saker behaga som mäst, skulle jag dock gerna byta mig til en half span af våra goda Swenska äplen, för en tunna dadlar, och i Egypten skulle jag finna tusendetals, som wille göra samma handel.

Äplen äro här sällsynta. De föras hit från Sinai berg, der Grækiske Munkarna ha sköna trädgårdar, fulla med de härligaste Äple- och Pärönträn, hwarifrån utan twifwel de skönaste varieteter, som finnas i Europa, hafwa sit ursprung.

Efter all liknelse lärer jag komma at bli quar i Egypten öfwer winteren, ehuru jag wäl skulle önska at ju förr ju häldre få utgå ur

träldomsens land. At resa i Egypten är ingen ting mindre än angenämt. Det är et land, som är regerat af rebeller, hwilka warit slafwar, och altså är lätt at föreställa sig, hurudan ordning och politie der kan vara. Knapt kan en Christen på någon ort vara mer förakta och sämre hälلن än här. Det kan wäl intet förakt vara mer frätande, än at en Christen intet har lof at rida på annat, än en åsna, och at han til at öka harmen, måste stiga af sin åsna, då han möter en canaille, som för några dagar sedan, kanske, warit en röftware, och för sin färdighet at mörda, blifvit antagen wid någon plats såsom befälhafwande, ibland en hop rebelliska Soldater. Sådant är vårt öde dageligen; och til at undwika alla de olägenheter, för hwilka man är utsatt, måste wi lefwa liksom i Civil arrest, hålla oss mäst inne i våra Kamrar, och när wi wilja gå ut i staden eller på landet, anförtro oss i Krigsknektarnas händer, hwilka ledsaga oss med stafrar och spiut mit igenom sina arga bröder. Det är altså plikta för sina missgerningar, at resa til Cairo, och lefwa der någon tid.

Jag är dock altid wid lustigt mod, och Cairos besynnerliga lefnadsart ger mig stundeligen anledning til åtskilliga roliga reflexioner, som göra at jag glömmer at ledas.

Til äfwentys torde jag i winter få tilfälle at göra en resa til öfre Egypten i sällskap med någre Engelsmän, som wäntas hit, hwilken om den sker, är jag försäkrad at den skal löna mödan.

Nästa vår, wil Gud, tänker jag bese först Palæstina, sedan Syrien, berget Libanon och andra märkwärdige orter; hwilken resa jag med större bequämlighet hoppas mig kunna göra i et land, der Frankerne äro mer ansedde, och ha större frihet.

Jag skulle önska at ha någon instruction af at köpa op Arabiska Manuscripter för vårt Bibliotek, hwilka här kunna finnas de alraskö-naste och för godt köp. Andra nationer ha samlat nog härifrån; detta tilfälle woro tienligt at äfwen våra lärda deraf betiente sig, til vår nations heder. Jgenom den bekantskap jag skaffat mig med några lärda Araber, har jag förwärwat mig några i medicin och Natural-Historien. Jag skulle med mycken lättethet häruti kunna tiena vårt Bibliothek, om jag woro derom anmodad, och hade det i händerne, hwarmed jag skulle gjorat.

Jag anförtror min lycka näst Gud i Hr. Archiaterns gunstiga försorg och lefwer med diup wördnad

Högädle Hr. Archiaterns
Ödmiukaste Tienare
Fredric Hasselquist.

Cairo d. 7

Septemb. 1750.

¹ HASSELQUISTS Resa, s. 591, meddelar LINNÉ följande:

»*Förteckning på de Rön, som Hasselquist gjort och redan utarbetat i Egypten, samt voro af honom ärnade till Archiater Linnæus.*

1. Anmärkningar om *Binnike-Masken* i Egypten.
2. Orsakerna til Egyptiernas *Ögonsjuka*.
3. Beskrifning på et slags *skabb* vid Nilens flödande.
4. *Balsam de Mecca*, dess hemvist, kännetecken, bruk hos Österlänningarna, förfalskning och beskrifning om trädet.
5. *Mumias* nyta til läkedom i Egypten.
6. En oförmodad nyta af *Gummi Arabicum*, då det i 2 månaders tid uppehållit lifvet på några hundrade människor.
7. *Sal Amoniacs* beredelse i Egypten, sände til Kongl. Vet. Acad.
8. *Cassiae Fistulæ* beredande.
9. *Gräshoppor* nyta til föda i Egypten.
10. *Dadel-Trädets* nyta i Egyptiernas Hushållning.
11. *Indigos* beredande i Egypten.
12. *Safflors* skötsel i Egypten.
13. *Risets* ans i Egypten.
14. *Mimosa Arabis Lebbecks* hela Beskrifning, sänd til Kongl. Vetenskaps Societeten i Upsala.
15. *Sycomori* hela Historia Naturalis.
17. *Chenopodii*, 2:ne nya slag i Egypten.
18. *Rhamnus Arab. Nabca* beskrifven.
19. *Chenna*, til gul färg mycket brukelig.
21. Et par *stenar* af sällsam art.
22. Beskrifning på alla *Petrificater* i Pyramiderna i Egypten.
23. *Strata Terræ* i Egypten.
25. *Apinior*, 2:ne slag i Egypten; deras beskrifning p. 189.
26. *Pharaon*, et kreatur, som går i husen som Kattor, med alt märkvärdigt dervid. p. 191.
27. Et slags *Rättor*, hvilka hafva hufvud, som Hare; nos, som Svin; kropp, som Rätta; svants, som Lejon; kunna aldrig röra jorden med framfötterna, utan hoppa som Gräshoppor, hålla sig i bärgen emellan Egypten och Arabien. Hela beskrifningen på detta altför undersama djur, är sänd till K. Vetenskaps Societeten härstädæs, p. 198.
28. *Camelo-Pardalis*, som föga är sedd af någon annan, än *BELLONIUS*, med dess hela beskrifning, skickad til K. Vetensk. Societet. p. 203.
29. En *Papegoya*, som är den vackraste i sit släkte. p. 235.
30. En liten *Charadrius* ifrån Alexandria.
31. *Strutsen* och dess slägt med Snäpperna.
32. *Casuarius*, et ganska litet slag ifrån Damiata.
33. En *Dufva*, med raka och upprättade fjädrar på Ryggen. p. 283.
34. En artig *Turturdufva*, allmän i Egypten.
38. Fyra slags *Ormar*, noga antecknade med deras *Scuta abdominalia*, ibland hvilke är *Cerastes Alpini*, eller den rätta *Aspis*, och *Jaculus* eller *Serpens Evæ*, som aldrig tilförene warit beskrefne.

40. *Tvänne Ödlor* i Egypten beskrefne.
 41. *Gecko*, som med fötterna utblåser et farligt gift.
 43. *Echeneis* och *Sardaigne* beskrifning.
 55. Tolf *Fiskar* från Nilströmmen, som utgöra äfven så många nya Genera.
 56. *Dermestes*, som äter Dadlar.
 57. *Cerambyx niloticus*.
 58. En *Fjäril*, utur de underjordiska gångerna vid Alexandria. p. 417.
 60. Två singulaira nya genera af *Insecter*.
 75. Femton nya Species *Insectorum*.
 76. *Cancer cursor Bellon.*, eller en kräfvetta, som springer på landet.
 p. 433. n. 128.
 77. *Myrorna*, som löpa på sanden vid Pyramiderna i Egypten.
 78. Den lilla *Myran*, som finnes i husen vid Cairo, och är en af de sju Pharaonis plågor.
 79. *Africanska Skorpionen*.
 Alt detta, med mycket mera, har Hr. HASSELQUIST redan beskrifvit i Egypten til alla sina delar.²

² Se härom afhandlingen Sal ammoniaks tilredande i Ægypten (Vet. Akad:s Handlingar, 1751, s. 258) och Sal ammoniacs beredelse i Egypten (Hasselqu. Resa, s. 540).

³ PROSPER ALPINI, författare till De plantis Aegypti liber, se Afd. II D. 1, s. 6, not 4.

⁴ *Cynips Sycomori* L.

⁵ *Rhamnus Spina Christi* L. Jfr. Hasselqu. Resa, s. 523.

⁶ *Musa paradisiaca* L.

⁷ *Arum Colocasia* L., Syst. Nat. Ed. X, s. 1251.

⁸ Enligt ALPINI det egyptiska namnet på *Musa paradisiaca*.

1483.

Höglärde Herr Doctor

Jag har fått alla min Herres bref. Till at gjöra min H^{re} mera bekant med Nationen, har jag i Salwii weckoblad låtit trycka allasammans, det ena efter det andra; dock uteslutat det som ej borde blifwa allmänt. Därigenom har jag wunnit det at hwart barn nu kjänner min H^{re}, och längtar efter Edre bref, och admirerar Eder uppmärksamhet. Ordspråket är nu här at wi få mera oeconomiskt af Kalmen, men mera curieust af Hasselqvist.

Efter Wallerius, som blef Chemiæ Professor, upsattes M. H^{re} på förslaget in primo loco, med Wahlbom och Sidrén; Sidrén fick emot hela landets förundran Adjuncturen; som war ärnad Eder,

och det genom Rosén. Dock är det lika godt; hjälper Gud Eder hem, så får I straxt det långt mera är; ty I är nu i allas mun orakel.

Men har M. H^{re} ej fått mine bref? har I ej fått pgr? hwarföre nämnes ej därö i mitt bref ett enda ord. Om det intet skedt, så må I wetta at Cancellie Rådet Carleson upburit redan wid pass 4000 daler för Eder räkning, genom sanimanskott som jag begynte, och gaf 100 Dr; fick af Archiebisk. 100 Dr; Presidenten Bromen 400, Hof Intend: 200, Grill 200, Bæck 100, Carleson 100, Rosén 100 Dl. Summan steg i höstas til 2400 Dr. Noch fick M. H^{re} af facultas philosophica 630, af Theologica 630, hwilka penningar Cancellie Rådet Carleson längre sedan lofwat öfwerstyra. och äro de helt wisse. Ja Nationen lärer aldrig underläta at lämna Eder hwad I behöfwer, ty I äger den hehl och hållen.

Edra observationer har jag admirerat, och som jag wärkeligen bör upphögt dem till himmelen; jag har blifvit högmodig af en så wärdig discipel. Hade Kalmen Edert ädla sinne, hade han wumit mera credit, ty jag lärer få räknas en ibland judices competentes. Om Cerastes och Jaculus war admirabelt. Kan den 2. fotade Musen ej conserveras uti Sp. Vin; gjör det om möjeligt är och framför alt. tag änteligen insectet af caprificus Cycomori och Phoenix med Eder hem. Laga at fiskarne komma i Sp. V. om möjeligt är.

Vår Academie will wåga 100 plåtar på Arabiska mssc. uti historien om de kunna fås.

H^r Consul Rydelius torde prænumerera, pgr äro säkre efter Consistorii resolution och Protocoller skola altså blifwa betalte i Stockholm till hwem han täcktes assignera dem. Hade Bibl. Norrelius lefwat är jag säker at 1000 plåtar gått dertill; men med honom dog Arabiskan, ty Doctor Celsius är utlefwad

Hwad är Tamarisci atle för slags galläple

är Agihalid et species Ximeniae?

är Uzeg et species Lycii?

är Calaf et salicis species? et quæ?

Bahobab har jag i Orangeriet; men beskrif blomman noga.

År Sesban en Cassia? och äfwen Absus.

Hwad är Sophora Alpini?

Zatarhendi känner ingen.

Tag specimen af papyrus.

Hwad är Kali III. Alpini?¹ An Mesembryanth. Skaffa änteligen frön af Lawsonia.

Tänk Kalmen har gift sig i America, och kommer hem i vår.

Jag har skrifvit till alla curieuse i Europa om Edre decouverte; jag får nu mera intet bref där uti ej frågas efter Eder; I har redan större namn än jag; allas ögon är nu wände på Eder. Våra unge medicinæ alumni hoppa när de höra Edra bref; de gråta på mig och ropa hjelp oss ut at få skära oss också lagrar; Löftling gråter hvor dag för det han ej kommer ut. Osbeck blef Präst på Ost-Indiskt skepp och har nu afseglat. Jag har utgifvit *Philosophiam Botanicam*, som warit mig en hård nöt at bita. Se änteligen efter huru löfwen ligga förr än de spricka ut ur knoppen. Löftling har disputerat om *Gemmæ arborum*. Hafwa träden i Egypten gemmas; beskrif eller samla dem. Hesselgren disp: *Pan Sueicus* om hwad Boskapen äta eller intet af flora. Montin disp. om *Splachnum* eller *Parasollmossan* den han fick i Lappland. Bergius disp. *de seminibus muscorum*, som förut aldrig warit sedde. Sidrén om *materia medica animalium*. Nu kommer en ny om *Plantis Camschatkatensibus*².

Promotion blifwer wid Caroli dag, då sker det gratis som jag lofwar, efter Facultetens resolution.

Se änteligen om frön blifwa i *Musa*, och hurudana; tag et af det till prof. Fl. masculi tyckas ej kunna foecundera sin planta om den ej får af en annor stoftet.

Tack för character *Jaculi* och *Cerastis*; hwardera war wärd en ducat. — Tag änteligen *Mus Ægyptiacus* i Sp. Vin. och om möjeligt Ormarne.

Alt för underlig den lilla *Casuarius*.

Sänd altid ett frö eller Insect i brefwet, tro mig jag skall ej præjudicera Eder, men jag skall göra Edert namn stort och sätta det öfwer stjernehwarfwet.

Åro där några mossor *Hypna* eller *Lichenes* eller *fungi*. Hur är det med *Nymphaea Ægyptiaca*?

Cancer Cursor är merveilleux.

Alla Edre Latinske rön låter jag trycka uti *Actis Upsaliensibus*, at hedra dem och gjöra Eder bekant. Om *Salmiac* war ståteligt. Wallerius har fört det *Ægyptiska* som naturelt i sitt systeme, men jag ej. Jag har fått en planta hybrida ex *verbena* et *Veronica*. Huru lefwa örterne hos Eder ett halft år utan regn.

Om där wäxa några *semifloculosæ* Kjära observera hwad timma de öpna och sluta sine blommor.

Säg oss hwad gräs och örter åro allmännast at täcka jorden; hwad ogräs i hwart slags säd.

Hwad örter på sandhederne.

Om Camelhöet eller Schoenanthus; om semen sanctum s. santonicum.

Hwad är Convolvulus *Ægyptiacus* quinquefolius af hwilken alla lusthus i *Ægyptiske* Trädgårdarne.

Se noga efter Conchas och Cochleas samt Kräk och Örter i vatnet.

Hwad äro der för slags groder, med de andre plagæ Pharaonis.

Hwad är Selaw eller åckerhösen utur hafvet. Mon Pisces volantes som Rudbeck statuerade?

Faller aldrig dagg i *Ægypten*?

Num pluviis humectetur?

Huru snart mognar hwart slags säd?

An arbores folia omittunt, vel quando germinant?

Ægypto an coelum perpetuo serenum

an agri centuplum reddunt?

Klingenstjerna har blifvit Physices Professor, men hwem blifwer mechanices efter honom wet jag ej, dock tror man Duræus det warder³.

Jag förblifwer med all uppriktig affection och förtroende

Herr Doctorens

Upsala 1750

hörsamme tjenare

den 11. Decembris.

Carl Linnæus.

Originalet är f. n. okändt. Brefvet är publiceradt efter en afskrift, verkställd af A. FORNANDER, som kopierat samtliga brefven från LINNÉ till HASSELQUIST, medan originalen ännu befunno sig på Drottningholm. Dessa afskrifter förvaras nu i den på Universitetsbiblioteket i Upsala nyligen deponerade IHRE'ska handskriftsamlingen. Utg. står i förbindelse till förste bibliotekarien A. GRAPE för påpekandet häraf. [J. M. H.]

¹ De i detta stycke förekommande växnamnen härröra från PR. ALPINI, De plantis Aegypti liber (Patavii 1640).

² Plantæ rariores Camschatcenses ventilerades den 22 Dec. med J. P. HALENIUS som respondent.

³ SAMUEL KLINGENSTJERNA öfverflyttades från den matematiska till den nyinrättade professuren i fysik den 26 Juni 1750; till hans efterträdare i matematik utnämndes JONAS MELDERCREUTZ 1751. SAMUEL DURÆUS blef professor i fysik 1757, sedan KLINGENSTJERNA kallats till informator för prins GUSTAF.

1484.

Cairo $\frac{29}{18}$ Dec. 1750

Högädle Herr Archiater!

Nådige Herre!

Den 6 octob. sidstf. war för mig en stor dag, och en af de hugneligaste jag haft i all min lefnad, då jag på en gång undfick här i Cairo twenne Hr. Archiaterns höggunstige skrifwelser, den ena af d. 27 Febr., den andra af d. 20 April, båda mig tilstälde af Hr. Consuln Rydelius¹.

Intagen af glädie at se mig ihogkommen af Hr. Archiatern, och full af wördnad mot all den ynnest mig af Hr. Archiatern blifwit wisad, har jag nu den äran at aflägga min ödmiukaste tacksägelse.

Den omsorg Hr. Archiatern täckts hafwa för mina resepengars tilökande är det första, som fordrar min wördsamma ärkänsla.

Det Hr. Archiatern gordt wid detta tilfället til min resas befodran, woro allena tilräckelighet för en annan at förwärfwa sig stort namn, hwilcket tienar at öka antalet af de förtienster, med hwilka Hr. Archiatern förwärfwat sig odödeligheten.

Den, som är mägtig af otacksamhet emot dylika wälgerningar, har afklädt menniskligheten; hwad mig angär, skal jag altid skatta för den största del af min lyksalighet, om Hr. Archiatern täckes hysa den tanka om mig, at jag ej är i stånd at med otack bemöta den minsta mig ärtedda wälwilja, mycket mindre wälgerningar, hwilcka ingen dödelig förutan Hr. Archiatern mig bewist, ej heller warder bewisande.

Jag wet det underliga öde, Hr. Archiatern haft at ärfara otacksamhet af dem, som bordt kyssa Hr. Archiaterns fotspor; men jag hoppas med mit exempel wisa, at det intet är något öde, utan en händelse, som påkonimer dem, hwilka låta förleda sig af et förwirrat och ostadigt tänkesätt.

Jag bekom tillika med Hr. Archiaterns bref Hr. Cancellierådet Carlesons billet om 130 Ducater Specie, hwilka för mig äro öfwerstyrde til Lewanten; detta war för mig et hugneligt bodskap, isynnerhet då Hr. Cancellierådet dertil täckts bifoga, at mera torde kunna anskaffas. Det wet ingen i Sverige bättre än Hr. Cancellie-rådet Carleson, hwad det kostar at lefwa i Lewanten, äfwen för den, som wil lefwa alra sparsammast, hwarom jag på det alra högsta besflitar mig.

Mit långsamma wistande i Egypten har warit nog kostsamt; men jag hade aldrig understått mig at så länge uppehålla mig i et dyrt land, om jag ej wist annan utväg til mina omkostnader än mina resepengar. Jag har blifvit anmodad af vår ministre i Constantinople och af vår Consul i Smirna at under mit wistande här i landet arbeta hos dess regering i en sak som angår vår Swenska Siöfart, hwarom Hr. Cancelli-rådet wet sammanhanget, och ehuru mit bearbetande hos landets regenter, som äro rebeller, ej haft all den wärkan jag önskat, är jag dock försäkrad at det warder mig godtgordt, som min Egyptiska resa mig kostat. Denna händelse har jag ansedt såsom af lyckan mig tilskyndad, då jag genom den fådt tilfälle at winna mit ändamål, som är at under-rätta mig om et så märkeligt lands natural-historie. Til äfwentys hade jag aldrig kommit til Egypten om ej detta tilfälle mig yppats, åtminstone hade jag utan det aldrig der kunnat öfwerlefva alla årstider ² utan hwilken omständighet man föga uträttar af det jag påsyftar.

Näst Hr. Archiaterns gunstiga omsorg, ärkänner jag med wördnad Högwördigste Hr. ArcheBiskopens, Theologiska och Philosophiska Faculteternes, Hr. Cancellierådet Carlesons, samt Hr. Prof. Celsii bewägenhet och ynnest för min resas befodrande, samt de öfrige Herrars fri-kostighet, som bidragit til medels samlande: til Hr. Archiatern, som täkts begynna et godt wärk, är min ödmiuka begäran, det Hr. Archiatern täcktes det fullborda, och wid tilfälle hembära dem min ödmiukaste tacksägelse, med försäkran at ingen ting skal vara mig mer om hiertat, än at, der den högste så behagar, en gång wisa för hela werlden, hwad en samlad Swensk friwillighet kan bidraga til wettenskapernes förkofring.

De nyheter, Hr. Archiatern behagade lemlna ur orbe botanico, woro för mig äfwen så många wederquickelser, i et land, som i stället för Euphorber³, Muser⁴ och Avicenner⁵ är opfylt med en hop mumlande teknatydare, och ströfwande quacksalfware, och der man i stället för Alexandrinska Bibliotheker ser millioner mördande Sablar och spiut, et land der wisserligen en resande behöfver all den tröst han kan ärhålla.

Jag beklagar Bibliothecariens Norrelii död; jag hade åtskilliga samtal med denna lärda mannen för min afresa i Zoologia Sacra, i hwilken han hade såsom philologus stor insight: jag hade önskat at få fortsätta de samma med honom wid min hemkomst, då jag hoppas hafwa wunnit någon insight i samma sak såsom naturalist. Hr. Doct. Celsii höga ålder sätter mig i fruktan at äfwen mista den förmon, jag önskar mig få at wid min hemkomst lemlna mina anmärkningar i Botanica Sacra, under denna storamannens omdömmé.

Bibliothecariens Norrelji efterträdare har förekommit mig äfwen så besynnerlig, som den tidning war mig angenäm, at Doct. Wallerius blifvit befodrad til en beställning, som för vårt universitet är både hederlig och nyttig.

Med hwad ord skal jag kunna betyga min wördsamma ärkänsla, emot den ynnest, med hwilken Hr. Archiatern täckts yttra sina tankar om mina öfverskickade anmärkningar? Det har warit, från första ögnablick jag tänkte på min resa och det blir in til dess slut, min endaste äfsigt at finna något, som woro wärdigt min store läremästares bifall, utan hwilket jag skulle akta, alt det jag arbetade för, et intet. Utom dess håller jag det för en ouphäfwig skyldighet, både för mig och de öfrige, som utgå ej annorlunda än Apostlar i werlden, ur Hr. Archiaterns scola, at utwidga och föröka den dyra Naturens känning, at göra räkning för sin förman om sina göromål; är det då möjeligt, at någon kan finnas af oss, som är rädd eller swartsiu om det han uptäkt? som fruktar at meddela sina anmärkningar med Hr. Archiatern, den har wärckeligen ej lärdt rätta wägen at winna heder af sine göromål, hwilcken ej kan ges större, än den man ärhåller, då man öfwerlemnar i Hr. Archiaterns händer, hwad man uptäckt. Prof af detta har jag ärfarit, då Hr. Archiatern behagat genom sit bemedlande förskaffa mig Kongl. Wettenskaps-Academiens credit, samt lofvat at lemlna mina beskrifningar et rum i Kongl. Wettenskaps-Societetens handlingar, hwilcket alt skal tiena mig til upmuntran at göra mig wärdig dessa wittra samhällens benägna åtanka.

Jag hoppas, at mina öfriga beskrifningar och anmärkningar, om Cornucopiæ, Libellula Coa, Cervus pedibus anticis longissimis, Mus pedibus posticis longissimis⁶ etc. etc., hwilka jag tid efter annan dels från Smirna, dels från Egypten haft den äran at öfverskicka, äro komne Hr. Archiatern tilhanda.

Jag skulle åstunda at weta, huru mina bref til Hr. Arch. Rosén, Lifmed. Bäck och Seer. Elwijs blifvit ansedde. De ämnen, jag öfwerlemnade til de twå sednare, håller jag wärde opmärksamhet. Herpes Aleppina⁷, om hwilken jag lemnade berättelse til Hr. D. Bäck, är en ganska märkwärdig hensiuka i Aleppe, om hwilcken jag intet tror det någon medicus tilförene något anmärkt. Den opmärksamhet, med hwilken jag wet at Kongl. Wettenskaps-Academien ansetd de anmärkningar, som på åtskilliga orter blifvit gorde om watnets aftagande, föranlät mig, at derom lemlna mina tankar til Hr. Seer. Elwijs; jag wet intet, huru wida denna wittra matematicus är hogad för detta System, men det är jag nästan försäkrad om, at den, som sedt de prof af watnets aftagande,

hwilka jag anmärkt under mina resor, kan ej undgå at styrkas i den märckwärdiga sats om watnets allmänna aftagande, hwilken Hr. Archiatern och sal. Prof. Celsius med så påtageliga rön ådagalagt.

För denna gången har jag den äran at öfwerlemlna til Hr. Archiatern en ensam samling, besynnerlig i sit släkte, just sådan som landet, från hwilket den skickas; den består af *ormar* och *ödlor*, faseliga diur, Egyptens egenteliga foster, hwilka endast en naturens kännare kan göra behagelige.

Jag har intet glömt, med hwad sorgfällighet Hr. Archiatern befallte mig upspana någon kundskap om de gamles Hæmorrhœs, Dipsos, Aspis, Seps⁸ etc., om hwilka wi ingen ting weta. Jag beklagar, at oaktad all möda jag haft ospard at om dessa de gamlas grufweligheter söka underättelse, jag intet kunnat winna mit ändamål mer än med Seps och Aspis, hwilka efter den upplysning, jag derom fädt, är en och samma orm. Hela sammanhanget af berättelsen är denna: på ön Cyper finnes en orm, nog allmän, af Grækerna nu för tiden kallad *ἀσπίς*, den är kort, sällan öfwer en fot lång, men af en oordentelig tiocklek, som ofta går op emot tiockleken af en menniskas arm. Dennas gift är det faseligaste, som i vår tid är bekant i Österlanden; när han huggit en menniska, faller hon i en dwala, hwilken småningom förwandlar sig i en starck sömn, som innom 24 timar blir ewig, utan några häftiga symptomer, eller andra märken til dödskampen, än at pulsen efter hand stadnar och hela kroppen blir i et ögnableck swartgul, hwilken innom andra 24 timar rutnar som af en Sphacele.

Finner man då icke i denna enda orm egenskaperne af 2^{ne} de gamlas; jag menar Aspis, som dödade på så lindrigt sätt, och Seps, som dödade i största hastighet, med äfwen de faseliga symptomer som och påfölger som denna gör än i dag?

Monne de gamla, som aldrig gäfwo fullkomliga beskrifningar pa de Naturalier, om hwilka de wille ge oss någon underrättelse, hos hwilka namn, kännemärken och beskrifningar antingen felas eller äro så beskaffade, at de snarare sätta deras läsare i willerwalla än ge någon upplysning, monne de, säger jag, intet gifwit twå namn åt et diur, efter det hade twå särskilda egenskaper; dylika exempel felas intet.

Det är wäl möjeligt, at Lucani⁹ Seps är den samma som Horatii Aspis; båda 2 hafwa sagt deras wärkan, men ingendera gifwit deras beskrifning; altså tycker jag, at wi intet göra illa, då wi biuda til, at med de upplysningar, som Natural-Historien gifwer, förklara deras meningar, som intet altid talt så tydeligen, som de der welat, at deras tankar skulle bli begrepne af deras efterkommande.

Af de ormar jag funnit i Egypten har jag den äran at öfverskicka trennes beskrifningar.

Den första är *Vipera Ægypti*¹⁰. Om denne tilförener är fullkommen beskrefwen, så känner man den rätta Vipera officinarum, hvor och icke så har denna så bekanta ormen, hit in til warit okänd. Jag har hit in til warit i den tankan, at vår allmänna orm *Coluber Fn. Sv. 260. S. N. 20*¹¹ warit den samma med *Vipera Pharm.*, men jag ändrade tankar, så snart jag fick se, huru wida den orm, af hwilken Venetianarna öfverföra alt det, som fodras i Apotheken af *Vipera* från Egypten, war skild til antalet af *Squamæ* och *Scuta*, til hufwud och stiert, samt kropens anseende från den, som finnes hos oss.

Den rätta *Vipera officinalis* lärer och knapt finnas i Italien, emedan från ewärdeliga tider, den warit hämtad från Egypten til Venedig, hvorifrån dess præparata utspridas öfwer hela Europa.

Den andra är en *Vipera Cornuta*¹².

Jag har funnit 2^{ne} ormar med horn i Egypten, skilde ända til sit genus, emedan den ena är en *Anguis*, den andra en *Coluber*.

Så skilde de äro til sit släkte och så olika natur, äro äfwen deras så kallade horn. Den förras äro 2^{ne} dess stora tänder, som genombora cranium, så at deras basis tienar til tand, och deras spets til horn; den sednarens deremot äro intet annat än 2^{ne} aculei, fästdade wid huden, som öfwertäcker hufwudet.

Jag skal intet i hastighet säga, hwilkendera af dessa *Alpinus* welat utmärka med sin *Cerastes*, den han illa ritat och wärre beskrifwit. Jag skulle tro, at han sedt dem båda, och lagt dem båda tilsammans under et namn, efter de båda hade horn. Det war på detta sättet, som man war nögd at föreställa naturalier, at ge ritning utan beskrifning, at rita wäldigt ut det som kunde röra hopens nyfikenhet, til ex. *en orm med horn*, utan at ge akning på naturens inrättning, förr än vår *Linnæus* lärde oss at öpna ögonen wid naturens betraktande, och urskilnad.

Den tredie är den omtalte *Auguis dentibus molaribus cranium perforantibus*¹³.

Ödlor, den andra gren af detta grufwelia släkte, har jag funnit en ansenlig hop; de mästa lära dock vara bekanta, förutan några små, dem jag funnit i ödemarken i brännande sanden; intet rum är, der ej något slags lefwande af naturen fådt inwisning.

Den, hwilken jag har den äran at öfverskicka, har jag framför andra utwalt, emedan den är den enda, så mycket jag påminner mig, som hit in til blifwit anwänd til någon nytta, och icke dess mindre warit okänd både för Naturalister och *Medici*. *Scincus marinus* har

länge warit bekant, i synnerhet i den kära Gudinnans rike, utan at man i säkerhet wetat, hwad det woro för et diur.

Denna ödla är den rätta *Scincus*¹⁴, som finnes til myckenhet i bergen mellan Arabien och Egypten, fångas til stort antal af Eg. bönderna, torkas och säljes til Venetianerne i Cairo, som der af föra öfwer til Europa i synnerhet til . . .¹⁵ beredelse en ansenlig myckenhet. Jag har haft den lefwande, så wäl som alt annat, det jag hit in til beskrifwit.

Jag har äfwen förwarat alt det, jag hit in til beskrifwit, dels opstoppat, dels i S. V.¹⁶, hwarmed jag wid min hemkomst, der den högste behagar, skal öka Upsala Naturalsamling.

Wid början af nästa år tänker jag öfwerskicka några saker för Hr. Archiatern, såsom frön, af *Behen Nux*¹⁷, *Cassia fol. 5 pinnis foliolis ultimis minoribus* Fl. Ceyl. och åtskilliga andra, samt bland annat en opstoppad struts-fogel.

Jnnan jag öfvergifwer Egypten, tänker jag äfwen, wil Gud, öfwerskicka til Upsala trädgård några trän, såsom *Alkanna*, *Cycomorus*, *Rhamnus Nabc.* Ar., quæ *spina Christi*, *Cassia fistula*, *Musa* etc.

Alt sammans blir skickat öfwer Livorno til Stockholm under Hr. Grills adresse.

Om möjeligheten tillåter, tänker jag innan kort företaga en resa til berget Sinai. Jag har en gång tilförene warit på wägen at begifwa mig til samma berg, men blifwit tilbaka hållen af Arabernas ströfwerier. Om et förslag lyckas, som jag har i tankan, så hoppas jag kunna winna min önskan at se denna namnkunniga ort med säkerhet.

Der på wil jag i första wåren anträda resan til Palæstina, och taga de mått, at jag i tienligaste årstiden kan vara på Libanon; sedan återstår ingen ort i Levanten den jag önskar at se mer än Constantinopel, hwarifrån jag önskar at få återse mit fädernesland, och få närvärande för Hr. Archiaterns fötter nedlägga mitt wördnad offer.

Jag framhärdar med diup wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Frideric Hasselquist.

Linn. Soc. Vol. VI: 345—354.

¹ Brefven 1476 och 1479.

² Det hittills varande af detta stycke finnes redan meddeladt i bref 284 (Afd. I: D. 2, s. 173).

³ EUPHORBUS, läkare hos konungen af Numidien JUBA II, hvilken uppgifves till hans ära gifvit namn åt växten *Euphorbia*.

⁴ ANTONIUS MUSA, frejdad läkare i Rom, hvilken genom bruk af kalla bad räddade AUGUSTUS från en svår sjukdom.

⁵ ABŪ 'ALI HŪSAIN BEN 'ABDALLAH BEN SīNĀ, vanligen kallad AVICENNA, född i närheten af Bokhara 980, den berömdaste af arabiska läkare, död 1037 såsom visir i Hamadan.

⁶ *Mus Jaculus* L. Jfr Mus ægyptius Hasselqu. in Vet. Soc:s Acta 1744—1750, s. 17 och Egyptiska bärgråttan i Vet. Ak:s Handlingar 1752, s. 123.

⁷ Herpes Aleppina är den i bref 1475, not 1 omtalade »hemsjukan», som består däri, att »på något ställe af kroppen, stundom flera, ja ofta på 10 eller 12, blifver et utslag, som är rödt, litet upphögt, utan hetta, utan värk» och »slutar sig ändteligen i en stor ruga (eschara)»; »när denna är affallen, lämnar det efter sig et stygt djupt ärr, hvilket är det som folket i Levanten kallar *Aleppa-märket*, hvilket och alle, som något tid vistats i denna staden, bär».

⁸ Se bref 1443, not 14 (Afd. I: D. 6, s. 316).

⁹ OCELLUS LUCANUS, se bref 1443, not 15 (Afd. I: D. 6, s. 316).

¹⁰ *Coluber Vipera* L. Jfr. Hasselqu. Resa, s. 314 och hans afhandling *Vipera* i Vet. Soc:s Acta 1744—1750, s. 24.

¹¹ Vår vanliga huggorm *Coluber Berus* L.

¹² *Coluber cornutus* Hasselqu. Resa, s. 315.

¹³ *Anguis Cerastes* L. Jfr. Hasselqu. i Vet. Soc:s Acta 1744—1750, s. 28.

¹⁴ *Lacerta Stincus* L. Jfr. Vet. Soc:s Acta 1744—1750, s. 30 och Hasselqu. Resa, s. 309.

¹⁵ Ordet oläsligt.

¹⁶ S. V. = spiritus vini.

¹⁷ Jfr. Hasselqu. Resa, s. 523. Af denna uppgifves den olja eller »*Balsamum Aaronis*» erhållas, som öfversteprästen Aaron använde att smörja sitt hår och hvars vällukt prisas af David.

1485.

Cairo d. $\frac{18}{7}$ Febr. 1751.

Högädle Hr. Archiater
Min störste Gynnare.

Då jag med närvarande har den äran at upwakta Hr. Archiatern, öfverskickar jag tillika öfwer Livorno under Hr. Grills adresse en liten samling af Naturalier, på hwilka här innelykt följer en förtekning¹.

De äro dels för Hr. Archiaterns bord, dels för dess cabinet; åt det förra äro 2^{ne} käril inlagde dadlar ämnade, hwilka jag lätit bereda på et sät, at jag hoppas det de bewara sig; de öfrige små samlingar skatta sig lyckelige, om efter en lång resa Hr. Archiatern aktar dem wärdige et rum i det sednare.

Frön har jag så månge, som warit möjeligt, sielf hämtat mogne på der til afskilde trän. Jag wil ønska, det de mätte lyckas, ty jag ser, at det är nästan omöjeligt at öfverskicka lefwande trän från Egypten til Sverige. Jag har låtit optaga och sättja i krukor alla besynnerliga trän, som här finnas i tanka at skicka dem Hr. Archiatern tilhanda öfwer Marseille eller Livorno, men de dö emellan händerna för mig, oaktad all aktSAM skötsel; hwad skola de då göra under en så lång resa, under hwilken äfwen kostnaden skulle bli odrägelig i anseende til watnet, som är en dyr vara at köpa af en Siöman.

Den underliga *Cycomorus*², hwars fructification mer brydt mig, än alt det jag hit in til sedt i naturen; denna, säger jag hoppas jag skal komma öfwer til Upsala; jag har 2^{ue} i beredskap, som ge mig godt hopp, hwilka jag tänker skicka öfwer Marseille, under Hr. Grills adresse.

Af *Falco perinopterus*³, en *Ostracion* och en *Phalaena* har jag den äran at öfverskicka beskrifningar; den första har jag öfversatt från mit latinska manuscript på Swenska, at inlemnas til Kongl. W. skaps Academien, til hwilken ända jag här wid bifogar et bref til Hr. Secret. Elvius, hwilket tillika med beskrifningen jag anhåller ödmiukeligen, det Hr. Archiatern täckes til Hr. Elvius öfverskicka. Täckes äfwen Hr. Archiatern lemma Hr. Cancellierådet Carleson del af Fiskens beskrifning, jag honom dedicerat, torde han såsom en curieux Herre den med nöje anse.

Mit nyaste göromål, af hwilket jag wil ha den äran at lemma Hr. Archiatern min wördsamma efterättelse, är en *Crocodils Anatomie*, hwilken jag för några dagar sedan gordt.

De delar, som jag tyckt förtiena största opmärksamhet af detta diurets inälfwor, äro dess *gallblåsa* och *Pancreas*.

Skaparens wisa inträttning, som i alla dess wärk ligger förborgad, endast at menniskan ger sig möda at utröna den, lyser på et besynnerligt sätt wid omtalte delar.

Crocodilen är, som man wet, et köttätande diur, glupsk, jag tror mer än något bekant rofdiur; han kan intet tugga, utan måste swälja all ting helt, ty hans maxiller kunna wäl öpnas til et grusweligt swalg, men kunna ej ledas på sidorne; wid en sådan diæt, och sådant sätt at äta behöfdes starka menstrua at befodra smältningen: han har ock fått dem i proportion af sin storlek ymnigare än något annat diur; en Crocodil den jag öpuade af 3^{1/2} fots längd hade en gallblåsa af et höns äggs storlek, som innehöll ȝij⁴ galla, tiock, af en skön smaragd färg, och beskare än alt hwad jag nånsin haft på tungan. *Pancreas* war 5 tum långt, och en twär hand bredt, och i alla sina fällar opfylt med gulaktig och något fraggig wätska. Båda twå förekomma mig större än hos en

oxe, wälförstående i jämnförelse til de andre delar hos båda diuren, som ej kunna komma i jämnförelse.

Dess tarm, som är smal, ganska styf, och hopsatt af starka tiocka hinnor, samt har en canal så smal, at den knapt tar emot en Sty af en hönsepennas tiocklek, är äfwen märkwärdig, alramäst derföre at den har sit rectum närmast in til Pylorus, i stället för det at andra diur ha det vid Anus, hwilket är opfylt med excrementer, som gå samma vägen ut, som de kommit in, tienandes den smala tarmen til intet annat än at föra Chylus.

Jag har nu redan en månad hvor dag det nøjet at se det så utropade, och ej utan grund utropade Egyptiernas sätt at utkläcka kycklingar i ugnar. Jngen ting är artigare och ingen ting är lättare at wärkställa än detta optog; det de gamle Egyptier lärdt af Crocodilen och Strutsen. Det är et artigt spektakel at se en stor ugn full med ägg, ur hwilka i et ögnablek uthoppa tusendetals nya invånare i vår werld utan barnemorska, och jag hade så när sagt, utan moder; hon har åtminstone intet at göra til deras framkomst. Det är så lätt att wärkställa, at jag är försäkrad, det hvor bondekäring hos oss skulle kunna göra det i sin badstuga, endast man sade henne, at det woro möjeligt, och lade der til några uns widskepelse.

Det skulle ej utan fördel kunna wärkställas hos oss, och ge i de stora städerna ömnig tilgång af en så angenäm rätt som en hönsesoppa, i synnerhet lagad i Sverige.

Hwad tid och widlöftigheter fodras at på det naturliga sättet låta utkläckas 6000 kycklingar? och i en månads tid komma dessa fram i Egypten utan widare beswär, än at en karl har omsorg at wända äggen och elda ugnen.

Godheten är ej aldeles den samma i dessa konstens alster, som i de naturligen framkomna; det woro för mycket wunnit af konsten at kunna hinna til naturens fullkomlighet; det är rättmärtigt at den sednare altid behåller sit höga företräde. Skilnaden är, at de Egyptiska ugnshöns äro mera torra och ha ej den saft, som ger en angenäm smak åt dem, som en höna framkläkt; denna skilnad torde ock komma til en del af sättet at upföda dem, som i anseende til den myckenhet här finnes, och det goda köp, för hwilket de lemnas, ej kan lofwa samma godhet som i Europa. De Egyptiska födas, som alt lefwande i Egypten, mäst af Bönor, aldrig brukeliga åt dessa slags kreatur hos oss, som deremot föda våra med god ren säd, då wi wilja, at de skola ge en god rätt.

De äro dock gode i Egypten, och längt bättre, än jag förestälde mig i anledning af en berättelse jag derom inhämtat i Europa, och det

som ökar godheten är det billiga pris, hwars likhet man ej lärer finna på någon annan ort. Jag har förutan det jag sielf anmärkt om ungar-
nas skötsel, fådt derpå en beskrifning från Achmia, en liten stad i öfre Egypten, hwilken är den fullkomligaste, som jag tror hit in tils någon ägt. Jag skal wid tilfälle ha den äran at meddela den med Hr. Archiatern.

Jag glömde en anmärkning, då jag talte om Crocodilen, hwilken jag gordt til våra Theologers tienst. Jag tienar dem med näje; de äro mine gynnare. Om Gud så behagar, at jag nänsin får tala wid dem, tror jag det wi skole snart komma öfwerens om desse Canones: a) At en resa til Österlanden kan bli Theologisk, och med så stor nytta samt större heder Theologisk än en til Wittenberg. b) At den, som wil bli en lärd Theolog, bör resa i Österlanden; och til äfwentyrs om andre dylike.

Anmärkningen är denna:

Hiob frågar c. 14. v. 10 Kan tu draga Leviathan med en krok? At han menar Crocodilen, slutar jag af det, som dageligen sker och utan twifwel skedt i hans tid i Nilen, nemligen at detta glupska diur, långt ifrån at man kan draga op honom med en fiskarekrok, biter af och förstör all dylik fiskeredskap, som i floden utkastas. Jag fann i den, hwilken jag öpnade, 2^{ue} opswälgde krokar, den ena i magen, och den andra fastnad i den undre delen af den tiocka hinnan, som täcker dess swalg.

Huru är det möjeligt, at Hiob kunnat mena Hwalfisken med sin Leviathan, som åtskillige förklarat honom, och nyligen en Fransk auctor, som på sit språk skrifvit de 6 dagars arbeten, jämnförde med det, som Hiob och David talt om Skaparens wärk. Huru, säger jag, har han kunnat tala om et diur, som aldrig fanns på den ort, der han skrifvit, och det på en tid, då han säkert ej hade någon Resebeskrifning öfwer Grönland eller Spitsbergen. Dessförutan kommer Hiobs hela beskrifning långt närmare öfwerens med Crocodilen, än med Hwalen, endast at man kommer ihog, at den är skrifwen i en prunkande Orientalisk styl.

Jnnan kort tänker jag, wil Gud, anträda resan til Palæstina at der nyttja vårdagen; jag har tilräckeligen warit i Egypten, och, Gudi ware lof, wäl dragit fram min tid i detta märkwärdiga land, som borde vara Gudars hemwist, om de kunde intaga et rum bland de dödelige; men som blifvit dömt, jag wet intet af hwad för et ödets hårdhet, at hysa Egyptier.

Jag beder ödmiukeligen, det Hr. Archiatern täckes hugna mig med några ord från dess wördade hand, hwilket kunde möta mig i Constan-

tinopel hos Hr. Envoyéen Celsing, eller i Smirna hos Hr. Cons. Rydelius. Jag har som oftast efterättelse från den sednare om det märkwärdigaste, som tildrager sig i mit fädernesland, men jag kan ej åstunda af honom annat än statssaker; de lärde röra mig närmare, och dem hoppas jag af Hr. Archiaterns ynuest bli mig meddelte. Jag skulle isynnerhet med nöje weta, hwilken blifvit Adjunct i Medicinska Faculteten efter Doctor Wallerius, då han blifvit Chemiæ Professor; jag gissar någon af mina camerader⁵.

Hr. Consuln Rydelius låter mig weta i et bref, at en af hans wänner i Sverige skrifvit honom til med berättelse, at det warit honom kärt at se hans, Hr. Consuins namn med besynnerlig eloge infördt i lärda Tidningarna, då det blifvit talt om min resa. Jag ärkänner med wördssam tacksäjelse den omsorg, Hr. Consuln haft at för det allmänna med heder tala om min gymmare och wälgerningsman, Hr. Consuln Rydelius. Han förtienar, utan at sielf åstundat, all den ärebetygelse, man honom bewisar; han är en Rydelius, det wil säga, han är lärd; han gynnar lärdom och wettenskaper, deraf kan man aldrig åstunda större prof, än det han gordt til min resas befodran; han är äswen curieux, och det som är det förnämsta, emedan det är så sällsynt, hans curiositet har fästat sig wid Naturens skatter, det wisar hans Foglesamling, som är den wackraste, man kan finna i hela Levanten hwilken i dessa dagar skal bli ökt med åtskillige rara foglar från Äthiopien, Nubien, Arabien, dem jag här funnit och skickar lefwande öfwer til Smirna, sedan jag länge bewarat dem hos mig at utforska deras natur och lefnadsart, samt tagit af dem beskrifning; bland dem är den präktiga peintaden⁶ (Gallina Syst: Nat. 2) hwilecken jag fädt från Abysinien, en fogel, som skulle hållas för et underwärk med sina så ordenteligen teknade fiädrar, med sin hielm på hufwudet, och med sin skalrande röst, som är så genomträngande, at jag tykt mig känna den i sielfwa cranium, på samma sätt, som sker med wissa stränge spel; med alt detta skulle han wisserligen bli förundrad i Europa, om han ej hade den olyckan som Påfogelen, at redan wara allmän, i synnerhet på Maltha och i Frankrike; efter hand torde en del af desse foglar komma öfwer til Sverige, om lyckan wil gynna deras resa.

Jag innesluter mig i Hr. Archiaterns beständiga ynnest och framhärdar med oaflätelig wördnad

Högädle Herr Archiaterns
Ödmukaste Tienare
Frederic Hasselquist.

¹ Denna, »Naturalia et Curiositates transmissæ ex Ægypto ad Cel. Dn. Linnæum a 1790ccl mens. Febr.», finnes i Linn. Soc., Vol. VI: 405—406.

² *Ficus Sycomorus* L.

³ *Vultur perenopterus* L.

⁴ Tre uns.

⁵ Se bref 1481, not 1.

⁶ *Numida Meleagris* L., perlhöns.

1486.

Damiate d. 7/18 Mars 1751.

Högadle Hr. Archiater.

Nådige Herre.

För min afresa från Egypten bör jag upwakta Hr. Archiatern, och med det samma ha den äran at aflagga min ödmiuka tacksäjelse för den äran, Hr. Archiatern gordt mig af sin skrifwelse d. 30 Julii förledit år¹. hwilken jag til min outsäjeliga hugnad inhämtade d: 6 innewarande, 3 dagar för min afresa från Cairo n. st.

Jag hade för Hr. Archiaterns skrifwelses ankomst afskickat 2^{ne} Gycomori, stälde til Raguenau Marcha et Chamier i Livourne, hwilket hus jag anmodat at öfwerstyra til Hr. Grill i Stockholm; jag hoppas det de komma lyckeligen fram innan nästa höst.

Jnnom 2 dagar anträder jag under den högstas beskydd resan til heliga landet och Syrien; min kosa är denna:

Jfrån Damiate til Jaffa siowägen; ifrån Jaffa til Jerusalem, hwarest jag blir öfwer Påske-hälgen at botanicera på bergen der omkring, medan mina följeslagare, en Europæisk och några Syrianske köpmän, guda sig; från Jerusalem til döda hafwet, derifrån til baka til Jordan, Bethlehem, Nazareth etc., derifrån tilbaka til Jaffa, hwarest jag går til siös at stiga op til Carmel; från Carmel til Libanon öfwer Syriske städerna, från Libanon til siös öfwer til Chypre, hwarifrån jag går til Grækeland. Smirna eller Constantinople, til hwilken ort jag först finner fartyg. Min sista ort blir Constantinopel, hwarifrån jag wil besöka kusterne af Swarta hafwet, och om möjeligt är bege mig åt den kanten, der Alanerne bo, at skaffa den dyrbara efterrättelse, hwilken Hr. Prof. Celsius anmodat mig at söka til uplysnings af våra fäders ursprung.

J Constantinople och Smirna hoppas jag bli hugnad med Hr. Archiaterns bref.

Jag framhärdar med oafslätelig wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare

Frederic Hasselquist.

p. s. J detta ögnablek löper här in et Fartyg från Ragouse, som medbringar nyhet från Europa, at Sverige och Ryssland förklarat hwarzandra krig; jag skulle wist önska at weta, om tidningen är sann; men nu blir jag til en tid uteständg från all kundskap om Christenheten.

Linn. Soc., Vol. VI: 363—364. Ej förut tryckt.

¹ Ofvan meddelade brefvet 1481.

1487.

Larnaca på Cyper d. 8 Jun. 1751.

Högädle Hr. Archiater

Nådige Herre.

Sedan jag öfwerfarit Judéen, en del af steniga Arabien, Samarien, Galiléen, och en stor del af Syrien, har jag nu den äran at upwakta Hr. Archiatern från Cyper, dit jag för några dagar sedan ankom.

Et Fartyg, som i dag afgår til Marseille ger mig anledning at med närvärande efterkomma min skyldighet, men ej tid at öfverskicka några anmärkningar; endast kan jag ej lemna onämnd min Jsraelitiska Åkerhöna, et nytt *Species Tetraonis*¹, den jag fann wid Jordan, och i öknarna under Steniga Arabiens berg; den är en art Åkerhöns mycket öfwerenskommande med *Perdix rufa*, men ej större än en Turturduswa. Jag wäntar i dessa dagar et tiog af dem lefwande, dem man lofwat at skicka mig från Jerusalem, dit Araberne föra 1000de tals at sälja wid Pingestetiden.

Om Natural-Historien kan ge upplysning i Skriftenas uttolkning, så blir denna fogel ofelbart Jsraeliternas åkerhöns, och då kunde den ensamnen förtiena en resa til Jordan; för min del war jag så nögd med detta fynd, at jag glömde, at jag satt lifwet i fara för dess ärtappande.

Jnnan jag öfvergifwer Cyper, skal jag ha den äran at skrifwa widlöftigare och öfverskicka flere anmärkningar.

Sveriges Gud beware och wälsigne vår nya Konung! jag fick för 3 dagar sedan kundskap om hans Maijts upphöjelse til vår Kongl. Thron. Jag framhärdar med oaflätelig wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Frederic Hasselquist.

Linn. Soc., Vol. VI: 365—366. — Finnes aftryckt i Lärda Tidningar, 1751, s. 390 och Hasselqu. Resa, s. 605 med oriktig uppgift om den 8 Augusti såsom datum.

¹ *Tetrao israëlitarum* Hasselqu. Resa, s. 279. Förenas af Linné i Syst. nat. Ed. X, s. 161 med den vanliga vakteln, *Tetrao Coturnix* L.

1488.

Famagusta d. 15 Jun. 1751.

Högädle Hr. Archiater
Nådige Herre.

Under Hr. Grills adresse öfverskickar jag til Hr. Archiatern för min afresa från Chipre et ankare Cypriskt Win, hwilket Hr. Archiatern behagade efterfråga hos Hr. Grill; det är märkt C. L. och skickas öfwer Marseille genom Hr. Butini, svensk Consul i samma stad¹.

Et ringa offer, hwilket jag i ödmiukhet anhäller det Hr. Archiatern täckes anse såsom et tekn til min wördnads ärkänsla, af hwilken jag hwart ögnablek borde aflagga prof, om möjeligheten det tilläto.

Jag öfwerger i morgen denna ort och går om bord til Smirna, sedan jag sedt Chipre, et rike, som ända in til Naturens afkomster är ödelagt och förstört af en barbarisk regering, längt mera öde och uselt än förlöfwade landet, hwilket våra² Präster utan grund utropa såsom förbannat. Naturen är der önnig och blomstrande, fast öfvergifwen af konsten; men på Chipre står Naturen ej at hielpa.

Jag framhärdar med oaflätelig wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Frederic Hasselquist.

Linn. Soc., Vol. VI: 367—368. Ej förut tryckt.

¹ Jfr. bref 1395, Afd. I: D. 6, s. 225.

² Förmodligen i afsikt att låta trycka detta bref, har LINNÉ ändrat orden »våra Präster» till »somliga».

1489.

Famagusta d. 17 Jun. 1751.

Högädle Hr. Archiater.

Nådige Herre.

Öfwer Marseille genom Hr. Butini öfverskickar jag under Hr. Grills adresse til Hr. Archiatern et ankare Cypriskt Win, märkt C. L. hwilcket Hr. Archiatern täcktes afhämpta hos Hr. Grill och emottaga såsom et ringa ärkänslas prof af den, som aldrig bör förgäta sin skyldighet mot sin största wälgerningsman, och som lefwer med oafslatelig wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare

Frederic Hasselquist.

Utanskrift:

*à Monsieur**Monsieur Linnæus premier**Medecin du Roi de Suede**et Professeur de la Botanique**en Upsal.*

Linn. Soc., Vol. VI: 369—370. Ej förut tryckt.

1490.

Smirna d. 29/18 Aug. 1751.

Högädle Hr. Archiater.

Nådige Herre.

Efter min återkomst från min Egyptiska och Palestinska resa til Smirna, har jag nu första gången den äran at upwakta Hr. Archiatern. Jag hade tänkt at för denna gången fåt efterkomma denna min skyldighet i Constantinopel, dit jag wärkeligen stälde min kosa, då jag war i Syrien, men himmelen, som i år utbreddt öfwer denna ort alla de plågor, som finnas i dess wredes förrådkammare, har tilbaka hållit mit upsåt til en tid med denna ortens besökande.

Der har innom 3 månaders tid i Constantinopel warit en päst, som stundom borttagit 10 til 12000 siälar om dagen, en wådeld som warat

i 24 timars tid, och lagt många 1000 hus i aska, och bland andra Janissairernes corps de garde, en Jordbäfning och en storm med hagel, som förstördt efter berättelse 40,000 båtar och dödat en hop af deras roddare, en början til upror bland krigsfolket, som hotat regeringen med undergång, hwarwid ej heller felats hungersnöd; det behöfwas ej flera skäl at afstyrka en resande från en orts besökande; men så snart jag får spörja, at den högste dragit in sit ris, det han utsträkt öfwer denna plats, så wil jag bege mig dit, at se hwad Naturalier en så namnkunnig ort, som är belägen wid 2^{ne} haf, frambringar; sedan om den högste så wil, skal jag begynna at tänka på min hemresa.

Jag fick en hiertelig sorg wid min återkomst til Smirna, då jag fick weta, at 2^{ne} Hr. Archiaterns bref, som hit ankommit, blifvit afskickade til Cyper, dem jag ej bekommit; om jag mister dem är jag wärkeligen otröstelig, ty et ord från Hr. Archiatern är den största hugnad, jag kan äga under mina äfwentyrer, och jag har ej åtniutit den mer än 2^{ne} gånger i Egypten.

Jag önskar då, at mina bref, dem jag tidigt afskickat från åtskilliga orter, och de samlingar, jag öfverskickat från Egypten, måtte ha et lyckeliga öde, och winna den förmon at falla Hr. Arch. i händer. J synnerhet woro det mig en hugnad, om en kista med frön och andra naturalier, den jag afskickade från Cairo d. 2. Febr. innewarande år, och 2^{ne} Cycomori, dem jag affärdade d. 27 i samma månad, kunde komma lyckeligen fram; altsammans är skickat öfwer Livorno til Hr. Grills adresse genom Raguenau & C.

Under mit wistande i Cyper sistled. d. 8 Jun: affärdade jag til Hr. Archiatern et ankar Cyper-win öfwer Marseille genom Consul Butini äfwen under Hr. Grills adresse, om hwilket jag skref både öfwer Wien och Marseille.

Jag skulle önska at kunna i alla mina bref öfverskicka några små naturalier, til ex. en Jnsect eller ört, men en olägenhet betar mig detta nöjet. Det är, at alla bref, som komma från Levanten brytas op i Livorno eller Marseille, rökas och doppas i ättika såsom kommande från smitteliga orter, och wid denna operation förstöres eller skämmes, om man wil skicka någon ting; på detta sätt förkom den lilla wackra *Libellula* från Cous, hwilcken jag öfverskickade från Egypten, som ej ankommit, efter det jag sedt uti et af Hr. Arch. bref.

Delta icke oaktat, wågar jag nu at lägga in i närvärande Jnsecten af Cycomorifikon, hwilcken jag hoppas skal vara kärkommen, om han kommer lyckeligen i Hr. Arch. händer.

Här innelykte har jag äfwen den äran at öfversända beskrifning på den lilla Arabiska åkerhönan, hwilken jag fann wid Jordan, jag menar at denna fogel skal vara ny och ej förr beskrefwen; om Philologi kunna bewisa, at Selaw warit en fogel, så kunna de wäl vara försäkrade, at det ej warit någon annan än denna, men jag har anledning at tro, at denna så omtwistade Jsraëliternes föda ej warit hwareken fogel eller fisk, utan snarare Inseeter och alra snarast Gräshoppor. Til äfwentyrts torde ock *Manna* eller *Man* warit *Sem-Sesami*, alla österländska och Egyptiska Judars allmännaste och högst wärderade föda än i dag, hwars olja eller frön måste ha rum i all deras matlagning.

At *Selaw* warit Flyfisken, är en Rudbeckisk mening¹, det wil säga alstrad i en af de finteligaste hiernor, som nänsin gifwits, men ej grundad med rimmeliga bewis. Flygtisken, som knapt lyfter sig 3 alnar från watubrynen, och det endast i Solbergningen, huru skulle han kunnat komma ända op i steniga Arabien til sådan myckenhet, at hela Jsraëls läger deraf fingo föda? äfwen om jag skulle inbilla mig, at medelhafvet den tiden gådt intil murarna af Jericho, som i vår tid är 3 dagsresor derifrån, kan jag dock ej begripa detta, och tyckes mig wilja disputera derom, alt til dess man tyxtnar mig med mirakel.

Johannis Gräshoppor, de ewinnerligen omtwistade Johannis gräs- hoppor, komma ock ändteligen före; jag har den äran at här jämte öfwerskicka en samling af alla de anmärkningar, jag kunnat inhämta om denna saken, hwilka jag bragt i stürling at kunna införas i Kongl. W. sk. Acad. handl.

Prästerne² måge nu göra Johannis *αξοίδες* til hwad de wilja, til utsprickande knoppar på alla slags trän, som en gammal Grækisk kyrkofader Jsidorus Pelusiota 3, til frukten af Ceratonia som en del Lutherska uttolkare, eller til foglar som någre Calvinister; detta står i deras frihet; det äro ej andra än de, som ha tilstånd at utan fruktan för gensaga sätta hwad bemärkelse de wilja hafwa på et ord i et dödt språk, äfwen om hon är sådan, som aldrig Ælianus, eller Tucydides, Demostenes eller Aristoteles skulle känna igen; endast är min tanka, at om någon utläggare öfwer Johannis föda *αξοίδες* anför mera denna slutsatsen: Johannes åt ej gräshoppor, ty de ha aldrig blifvit ätne af något folkslag, den borde af hela Clericiet dömas at göra en Pilgrims färd til de orter, der de ätas än i vår dag; jag är försäkrad at han skulle ej länge bli Thomist i denna Artikel; utan komma hem med glädie och berätta sina twifwelaktiga bröder, om det han sedt och hördt angående gräshoppor.

Medan jag är på ämnet om gräshoppor, wil jag ha den äran at meddela Hr. Arch. några andra anmärkningar, dem jag gordt under

mina resor om denna ohyra, hwilcken några år bort före wäl gifwit så mycket at tala om sig i Europa, at den är wärd all den opmärksamhet; man der på kan använda.

a) Gräshoppan är ej skapt at göra resor öfwer watn; det hade jag tilfälle at anmärka nyligen under min återresa från Cyper til Smirna; medan wi lågo några dagar i lugn för kusten af Caramannien, fingo wi dageligen några gräshoppor om bord från fasta landet, och då hade jag et nöje af at se, hwad desse diuren äro för eländige siömän: gräshoppan har äfwen som Lärkan fådt en egenskap af naturen, at hon ej kan göra lång flykt, utan måste sätta sig nästan äfwen så snart som hon lyftat sig op, när de nu, jag wet intet af hwad för en drift, wilja göra en flykt öfwer watnet, och wilja följa samma sin natur, finna de ej mer än Lärkan sin räkning, om hwilken jag tror mig tilförene hafwa öfwerlemnat en anmärkning, den jag gorde på Spanska kusten, der jag såg, huru ömkeligen denna fogel omkom, då han wille göra oss et besök om bord; af gräshoporna såg jag här likaledes, at för en, som kom ombord, dränkte sig säkert 100, då wi dock ej woro mer än et Pistol-skott från landet. Af denna deras förödeliga siöfart ser man större prof årligen i Smirna, då gräshoppor deromkring härja; man ser då i Maji och Junii månad komma från det södra landet af hamnen i mening at gå öfwer til det norra, en myckenhet af denna ohyra, som förmörkar himmelen, och knapt hafwa de öfvergifwit landet; förr än man ser samma, som et ögnablek tilförene skylde en af dem förhärjad jord, täcka hafwets bryn med sina as, hwilket ej förordsakar liten olägenhet åt Frankerne, som hafwa sina gallerier wid hamnen, i anseende til den stank, som en sådan myckenhet af dessa döda diur förordsakar, då de drifwas af siöwinden ända op til deras hus.

Af hwad drift företaga dessa kräken en för dem så förderfelig fart? monne detta ej är en anstalt af skaparen at föröda en förödande landsplåga? monne det samma sätt at se gräshoppor förstörde blifwit anmärkt under de härfärder de gordt några år bort före i Europa? monne wid deras grufweliga framfarter, man ej skulle genom skrämsel, eller på något sätt kunna komma dem at taga vägen öfwer watn, och derigenom komma dem at förgöra sig sielfwa, som genom mennisklig magt ej stå at dämpa?

b) Men om Gräshoppor ej kunna göra resor til siös, huru äro de då komne 3 dagsresor öfwer hafwet från fasta landet til Cyper, et land som af Turkar och gräshoppor är i grund förstört? monne på annat sätt, än at de förste blifwit ditförde från fastlandet af Syrien med fartyg, i hwilka de innästlat sig och kommit öfwer? och på hwad sätt woro de

komme til Roslagen, hwilka Hr. Archiatern täcktes wisa mig för min afresa från Upsala, dem Hr. Cammarherren De Géer funnit, monne på annat sätt, än at de fölgt fartyg från Dantzig eller någon ort deromkring, hwarest de den Sommaren ströfwade? monne det då ej skulle vara angeläget, at siöresande blefwo tilhåldne, det de agtade sig före at öfwerföra en början til en sådan grufwelig landsplåga? på samma sätt, som man hindrar dem genom de alrasträngaste förordningar at ej införa Pesten från besmittade orter.

c) Om Gräshoppornas sätt at göra sina härfärder, om deras första ort, hvorifrån de göra sina uttug, och om deras kosa, wet jag ej, om man gordt tilräckeliga anmärkningar i Europa; jag har haft tillfälle at göra följande i Asien och Africa:

Gräshoporna äga, så mycket man kan märka i dessa länder, samma natur som *Fiällmusen*¹ *Mus S. N. 2*, at de hålla sin meridian rätt fram från söder til Norr, som den förra gör från Norr til Söder, utan at wika utaf til Öster eller väster, de gå altså ut från Steniga eller öde Arabien, taga wägen genom Palæstina, Syrien, Caramannien, Natolien; gå stundom genom Bithynien förbi Constantinopel, och fortsätta farten genom Polen och widare, som desse förflytne åren tildragit sig.

De bryta ej af sin kosa, til ex. åt Wäster. Derföre blir Egypten af dem obesökt, som dock woro dem så när til hands; derföre utgöra gräshoppor ingen landsplåga i detta land i vår tid, som de gorde, då Moses der wistades, då likwäl grodor, löss, Toraker, Mygg och all den ohyra, som upräknas bland Pharaos plågor, plåga än i dag äfwen så mycket både landsens inwänare och främmande, som nånsin de kunnat göra Pharao, utan at den blir dit skaffad genom mirakel eller Trollkarlar. De wika ej af i Öster, derföre hör man ej utaf, at Mesopotamien eller negden af Euphrat af dem blir ödelagd; det äro ej andra orter i Asien än Arabien, Palestina, Syrien, Caramannien och stundom Natolien åt hafssidan, de nemligen genom hwilka jag sagt dem ha sin strätwäg, som nästan hvarf är af dem bli hemsökte, stundom hårdare, stundom lindrigare.

Om den här utaf gräshoppor, som togar ut från Arabien, samma år då han gådt ut kan hinna fram til Europa, eller om andra och tredie afkomsten fortsätter härfärden, på samma sätt som Judarna, då de gingo åstad at taga in Canan, skal jag intet kunna säga. Det woro lätt at få weta genom anmärkning, som man anstälde, på 2^{ne} orter, då de funnos på endera, och skulle kanske ej vara utan nyttta; i anseende til de steg man kunde få anledning at taga, til ohyrans utödande eller minskande.

d) J Asien, så wäl som i Europa, går man under tiden i fält emot Gräshoppor med all krigsrustning. En Pacha i Tripoli i Syrien uppodade för några år sedan 4000 soldater emot desse diur, med tilsagn, at den som ej gick åstad skulle bli hängd; så kan en ynklig Insect komma en tropp styfsinta knektar i rörelse, hwilka ofta en Turkisk kejsare med alt sit enwälde ej kan förmå at gå längre än de wilja.

Jag slutar min Gräshoppe-afhandling och med den samma mit bref, hwilket jag redan skulle hålla för vara för långt, om jag ej hade den lyckan at ställa det til Hr. Archiatern, hwars ädla tolamod altid ger sig tid at genomläsa de anmärkningar, som göras öfwer Naturen, äfwen dem som blifwit opsatte af medelmättige auctorer, hwar til denna skattar sig lyckelig, om hon får räknas.

Jag får i desse dagar et annat tilfälle at upwakta Hr. Archiatern äfwen öfwer Marseille, til hwilket jag bespar andra ämnen, och innesluter mig emedlertid i Hr. Archiaterns wanliga ynnest, samt skattar mig lyckelig at få lefwa med oaflåtelig wördnad

Högädle Herr Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Frederic Hasselquist.

Linn. Soc., Vol. VI: 371—384.

¹ I en vidlyftig akademisk afhandling De ave Selav hade OL RUDBECK d. y. 1705 sökt bevisa, att de i bibeln omtalade, i stora massor uppträdande foglarna, som räddade de i öknen hungrande israëliterna, i självfa verket voro flygiskar.

² LINNÉ ändrade vid tryckningen af detta bref ordet *Prästerne* till *Philologer*.

³ ISIDORUS af Pelusium, presbyter och arkimandrit i ett kloster i nedre Egypten, född 370, död omkring 440. Man eger i behåll efter honom omkring 2000 bref, som äro af ej ringa vikt för hans tids historia.

⁴ Fjäll-lämmeln, *Mus Lemmus* L.

1491.

Smirna d. ^{18/2} Sept. 1751.

Högädle Hr. Archiatern
Nädige Herre.

Just då jag tänkte at andra gången ha den äran at upwakta Hr. Archiatern efter min återkomst til Smirna, tilskyndade mig lyckan et äfwen så oförmodat som obeskrifweligt näje, som war at d. 21 sistl. Aug. få inhämta Hr. Arch. höggunstiga skrifwelse af d. 11 Dec. för-

ledit år, för hwilken jag nu har den äran at aflagga min ödmiukaste tacksäjelse. Jag sade, at lyckan tilskyndat mig detta Hr. Arch. Bref, och wärkeligen hade hon mera del deruti denna gången än nänsin tilförene, ty brefwet hade blifvit skickat från Smirna til Cyper, från Cyper til Rhodes, och derifrån fick jag det tilbaka til Smirna; så at jag nu får äga det nöjet at beswara alla de puncter särskilt, hwilka denna af mig så dyrt wärderade skrifwelse innehåller.

Hr. Archiatern har behagat göra allmänna de ringa anmärkningar jag haft den äran at i mina bref underkasta Hr. Archiaterns omdöme; den bekantskap, Hr. Archiatern härigenom täckts förskaffa mig hos vår Swenska Nation, anser jag med wördnad såsom et nytt prof af Hr. Archiaterns mig altid ärtedde ynnest, och Nationen skulle anse detta såsom et nytt bewis til den nit, med hwilket Hr. Archiatern dageligen arbetar på vår Swenska Witterhets gloire, om de ämnen, som Hr. Archiatern täckts göra allmänna, hade kommit från en skickeligare hand än min.

Det som, tilldragit sig med Adjuncturens i Facult. Med. besättjande, behagar Hr. Arch. berätta mig. Jag wördar härwid försynens styrsel, jag kysser Hr. Archiaterns hand, som wid detta tilfälle för mig betyget så mycken ömhet, jag ärkänner med tacksamhet Academiska Senatens ynnest för mig, då de gordt mig den äran at sättja mig i första rummet på förslag, jag wördar äfwen nu lika så mycket som tilförene den, som behagat arbeta på at en annan blifvit mig föredragen, det är mig äfwen kärt at så skickeligt ämne som Hr. Sidrén blifvit utsedd til detta ställe, och beklagar endast honom sielf, om han kommit därtil under så nesliga wilkor, som allmänna ryktet sagt; det woro en wäg, som woro långt nedrigare; än den som en annan gådt til Lifmedici och Bibliotecarie syslan.

Hwad mig angår, när jag betraktar Hr. Kalm Professor, innan han gorde något steg at resa, Hr. D. Elf.¹ Assessor i Coll. Med., Hr. Auri-vilius Bibliothecarius och Kongl. Lifmed., en Hr. Hallman² Kongl. Hof-Medicus, och jag betraktar mig i samma släta tilstånd, som mit öde beständigt welat lemna mig, med inga medel och få gynnare, och utan at weta, hwarest jag skål sofwा öfwer natten, om den högste en gång skulle hielpa mig hem til mit Fädernesland; när jag betraktar detta, säger jag, skulle det wäl tyckas kunna gå mig något til sinnes, och ge mig anledning at klaga på mit ödes gensträfwighet, men härmend skulle jag gå emot min naturliga böjelse. Jag är nögd med det Himmelen genom mina gynnare täckes mig tilskicka, om det är litet eller mycket; det är mig altid nog, om det kommer förr eller sednare, det kommer

altid til tida. När mina rätter bli mjölk och bröd, mit hus et Robergs palats³, och mit Bibliothek Linnæi Systema Naturæ, så hoppas jag, at mine wärde Swenske landsmän förese mig med detta förråd. Skulle jag ock ha swärighet wid at finna detta i Sverige, så torde dertil ges lättare tilgång på andra orter; hwar jag hälst får mit bröd i werlden, om det blir hos kejsaren i Japon eller stora Mogol, skal aldrig någon sysla af mig bli högre aktad, än den at få vara Hr. Archiaterns ödmiukaste tienare.

Men jag har en annan punct at i ödmiukhet föredraga hos Hr. Archiatern, som nu för tiden är mig långt wiktigare än tienstsökande, den med hvilken jag så ofta, och Gud wet ofta emot min wilja fallit Hr. Consuln besvärlig. Jag menar den, som angår penningar, hvilka nu äro mig nödwändigare än de nänsin warit⁴.

Jag hoppas det någon utväg gifwes ännu til mitt understöd, och at ännu flere af mine ädelmodige landsmän finnas, som följa deras hurtiga Exempel, som redan wisat sin generosité.

Jag har den goda tankan, at Riksens Högl. Ständer, som nu samlas til en Riksdag, skulle nu fullborda det goda wärk, de begynte wid sidsta Riksdagen til min resas befodran, och deras upsåt, som då emot deras wettskap blef af illa sinnade menniskor til intet gordt, kunde de nu genom säkrare utväg wärkställa, hvilket jag nästan är försäkrad om at de göra, om min sak blir dem föredragen och, som jag hoppas, understödd af min resas och Wettenskapens gynnare och älskare. Om detta samt andra medel, som kunde finnas til mit underhielpande, anhåller jag i ödmiukhet, det Hr. Archiatern täcktes af sin wanliga yunest fälla sit ömdöme, och om möjeligt är, söka at bringa dem i wärkställighet. Jag skrifwer til CancelliRådet Carlesson om samma ärende, och i honom är jag wäl äfwen säker at ha en mägtig gynnare, och som wet hwad vägar böra tagas, endast fruktar jag, at Hr. CancelliRådets mångfaldiga sysslor, i syunerhet wid denna tiden, fodra, at han underhand påminnes om min angelägenhet. Til swar på några af de frågor, hvilka Hr. Archiatern täckts optekna i sit bref, har jag här inne⁵ . . .

Linn. Soc., Vol. VI: 385—388.

¹ ERIK ELFF, se Afd. I: D. 5, s. 50, not 2.

² JOHAN GUSTAF HALLMAN, se Afd. I: D. 6, s. 435.

³ Har afseende på professor LARS ROBERGS ytterst anspråkslösa och oordentliga bostad.

⁴ Härefter följer det utdrag ur detta bref, som redan meddelats i bref 286 (Afd. I: D. 2, s. 175—176).

⁵ Fortsättning saknas.

1492.

Smirna 1751 Septemb. 13.

Jag skal innan kårt hafwa den äran, at öfverskicka en hop anmärkningar, dem jag gjordt i Bibliska Natural-Historien under min resa i Palæstina. Jag har i synnerhet varit angelägen om, at efterspana, om några lemnningar funnos af alt det arbete, som den store Konung SALOMON nedlagt särdeles i växt-rike; om man kunde se några spor af hans anlagde vingårdar, eller hans plauterade trädgårdar, om hvilka han sjelf talar i sina skrifter; ty at söka någon uplysnings i den slags Botanik, som denna Konungen förstätt, håller jag före vara det samma, som at leta efter platsen, der Babylons torn stått; ehuru det är onekeligt, at SALOMON efter tidens, på hvilken han lefde, och efter nationens, öfver hvilken han regerade, omständigheter, ägt stor, ja ofelbart större insight i Natural-Historien, än någon på sin tid. Men at lemma SALOMONS Botanik. och komma tilbaka til hans planteringar, så är efter den ej minsta spor af qvarlätnskap i vår tid; endast kan man af tämmeligen säkra omständigheter få någon kunskap om platserne, hvaräst en och annan af dess lustgårdar varit belägne. Således har jag funnit belägenheten af des vingård i *En-geddi*, i hvilken han hade låtit plantera vindruvor från *Cypern*, vid hvilka han liknar sin sköna i sin Höga visa c. I v. 14. Där äro vingårdar än i dag underhåldne af Araberne, som sälja vinet åt de Christna, men de frambringa ej mer Cyper-vin, förändrade utan tvifvel genom en lång tid. Det var ej så svårt för SALOMON at få vinrankor från Cypern at plantera, men hvor han fått Renska vinrankor dem han planterat vid Hebron, hvilka der än i dag växa, och ge så fullkomligt Renskt vin, som det Europæiska, hvilket jag och alla Franker, som kommit till Jerusalem druckit för Renskt vin hos Latinska Munkarne, hvilke köpa der lilla quantitet de vid Hebron årligen bärga. Samma art af vin finnes ej på någon ort i Österlanden, ej heller i Archipel; monne denna art drufvor varit inhemske vilde i förlofvade landet och af SALOMON blifvit inflyttade i dess plantering? Monne Europæerne härifrån ej kunnat få de första rankor, som blifvit satta vid Rhen? Det vore troligare, än at Salomon låtit dem komma från Europa; det kan

ock hända, at båda två äro af lika egenskaper, och at stammen dock är af olika härkomst.

— — — — —
Originalt saknas i Linn. Soc:s brefsamling. Ofvanstående är af LINNÉ tryckt i Hasselqu. Resa, s. 611.

1493.

Smirna d. 22/11 Sept. 1751.

Högädle Herr Archiater.

Nådige Herre

Jag utfästade mig i mit sidsta af d. 3 innewarande at ha den äran at lempa Hr. Archiatern suar på de frågor, dem Hr. Archiatern behagade föreställa i sit bref af d. 11 Dec. sistl. år, hwilken min skyldighet jag nu wil efterkomma, sedan jag förut i mit förra bref haft den äran at suara på en del.

Tamarisci Galläple har jag ej kunnat få se, men en liten *Aphis* har jag sedt, som bygger et löst bo emellan dess löf eller barr, hwilket jag dock ej kan taga för en *Galla*.

Calaf är liten *Salix*¹, som ej blir något stort träd, växer med rak bol, har folia ovato-lanceolata, profunde serrata, glabra; intet träd i Egypten är mera namnkunnigt bland landsens inwånare än detta, och det för det utropade watn, som om våren destilleras af dess blommor, hwilket är i långt större bruk i Egyptiernas huscurer än *Theriak* bland våra bönder. Det påkommer dem nästan ingen siukdom, i hwilken de ej ha tilflykt til watnet af *Calaf*; der äro i Cairo Apothekare, hwilkas förnämsta och nästan endaste göromål är at sälja *Calaf*, ty så kalla de äfwen watnet. Det är swalkande, befodrar transpiration, och något hiert-styrkande; är altså ej utan nyta i de continua febrar, som äro så allmänna i Egypten om Sommartiden; det lärer altså komma til sina egenskaper nästan i jämförelse med de watn, som i Europa beredas af *Flor. Cerasi, Tiliæ* och *Acaciæ*.

Af *Bahobab*² har jag fådt frukt nog, men hwarken växten eller blomman har jag kunnat fådt se, emedan den endast växer längst op i öfre Egypten, dit den är flyttad från inre Africa.

Af *Sesban* följa här blommor inlagde, det är *Eschynemone*³ så mycket jag kan se; den brukas til häckar omkring plantagier, och ger der en wacker utsigt.

Absus är en Cassia och spec. 153 Fl. Ceyl.⁴

Sophra är äfwen en Cassia, af hwilken jag öfverskickat frön och i mit sista bref beskrifning, äfwen så wäl som af *Origanum Zatarhendi*⁵.

Kali III *Alpini* mätte wara et litet *Mesembryanth*.⁶ allmänt i Egypten, men det är något suårt at utreda *Alpini* namn, i synnerhet alla hans *Kali*. Frön af *Laucsonia* öfverskickade jag bland min samling förleden winter, och frön af *Musa* woro i mit sidsta bref, samt *Jnsecten* af *Cycomorus* i et näst förut.

Mus Ægyptiacus har jag i Sp. V. och alla Egyptiska fiskarne, af hwilka jag äfwen har några beredde på det sätt, som Hr. Arch. lärdt mig at lägga dem på paper. På detta sätt tillagade öfverskickade jag, då jag war i Egypten, alla Nilens fiskar til Kongl. Wettenk. Academien i Paris, på en Fransmans anmodan, som war min wän.

Hypna och *Lichenes* äro nog sällsynta, dock ej aldeles osynlige i Österlanden. *Pyramiderne*, de äldste byggnader i werlden, ha inga *Lichenes crustacei*, som eljest äro så allmänna ålderdomsmärken; de kunna ej heller ha dem, ty der har til äfwentys aldrig på dem fallit någon regndroppe, utan hwilken omständighet desse slags växter ej komma fort. På Jerusalems gamla murar felas de ej af alla slag, och ur wäggen wid Salomons brunnar växer et litet *Hypnum*⁷; monne det är hans Jsop? Den är åtminstone äfwen så liten, som Cedern är stor, och altså den andra extremiteten.

Nymphae beskrifning öfverskickade jag för kort, *Cancer cursor*⁸, det lilla underliga diuret, har jag beskrifvit; men hwem kan begripa, hwarföre detta kräk altid efter Solens nedgång, skal springa hopetals op ur hafwet på stranden, och hwarföre *Delphinerna* och *flygfisken* just wid samma tid lyfta sig op öfwer watnbrynen? de torde alla ha enahanda driftwande ordsak, den wi ännu ej begripa. När jag reste från Tyrus til Sidon, fölgde jag hafsstranden wid aftonrädnau i 2 timars tid och hade ständigt det nöjet at se hela stranden utföre denna lilla kräfwetan löpa 100-tals fram och tilbaka från hafwet och til stranden. Jag tog fast åtskillige at se, om jag kunde finna dem ha något at bära til födan, men jag blef ingenting warse. Jntet Creatur kan med fötter löpa så hastigt som denna; i samma ögnablek som man ser henne 3 a 4 alnar från hafskanten, ser man henne äfwen wända om och wara der tilbaka.

Huru lefwa örterne hos eder i Egypten $1/2$ år utan regn? täckes Hr. Archiatern fråga. Detta tyckes wara nog besynnerliget för oss i Europa, hwarest wi äro wane wid mera wått än tort wäder; men hwad skal man tänka, när jag säger, at der ges växter i Egypten, som left 600 år och kanske i all sin lefnad ej fådt 6 unts regnwatn til sin näring,

hwilket man med grund kan påstå om de gamla Cycomori omkring Cairo och i öfre Egypten, hwarest kanske hwart annat eller hwart 3^{die} år falla 10 regndroppar.

Men om regn felas Egyptiska växterne, så felas dem derföre ej watn; Nilen, den underbara Nilen, ensammen i sit slägte, ärsätter det, som himmelen dem nekat. Fasta landet i Egypten är en siö från början af Augusti til slutet af October; en resande, som wid denna tiden fingo se Egypten och ej woro förut underrättad om rätta sammanhanget af watnets upprinnelse, skulle snart ge ut mirakel i Naturkunnigheten; han skulle säga sig sedt et haf, men et som frambringar andra växter än Sargazo, Tang, Rör, Hwass m. m. Han skulle säga sig sedt ur hafsen botn skuta op *Cycomori*, *Rhamni*, *Acaciæ*, *Cassiae*, *Salices* och *Tamarisci*, hwilka på en hafsbryn utgöra små skogar eller trädgårdar, sådan är wärkeligen Egyptens utsigt, under det hon står under watn; då felas altså ej Egyptiska växterne som wid den årstiden äro mäst de beständiga trän, watn, och dem til hwilka naturens mildhet ej kan hinna at sträcka sig, föreser konsten genom watn wärk, wid hwilka Egyptierna hafwa mycken behändighet, på hwilket sätt Trädgårdarna få watn.

Ester denna kommer en annan årstid in til början af April, då watnet är astorkat och hela landet täckt med den lerälta, som är watnets sediment, hwilken gör Egypten til et så wälsignat land; då får åkermannen sin säd, med mindre suett, och i försäkran om ömnigare skörd än hos oss, hwilket sker i Octob. och Novemb. månader; då framkomma alla plantæ Spontaneæ, hwilka i Egypten äro ganska få, och nästan inga andra än några, dem man ser komma op med sädien, hwilkas frön äro öfwerförde af flyttfoglar, emedan de äro Europæiske. Då släppa trün sina löf, som sker i slutet af December och början af Januarii månader, och ha nya färdiga, innan alla de gamla äro affalna, hwilket at det må gå så mycket lättare, de mästa trän ej ha löfknoppar (gemmae). Dock finnas de på *Cycomorus* och *Salices*, men med få och ganska löst hopfästade stipulæ; gemmae hafwa ej funnits så nödiga af Naturen på de södra som de Nordiska trän, ty är ock här uti stor åtskilnad.

Egyptens rikedom och prydnad, *Phoenix* och *Musa*, bereda sig ock under den årstiden at frambringa sina dyrbara foster, sedan de förra släpt sina nedersta gamla löf, skuter den nya från topp, och med det samma framskuta dess nya *Spathæ* i December och Januar. månad, och wid samma tid framkommer den sednares *Spadix*.

Denna årstiden slutas med skördetiden i April månad, och efter den tiden synes ej mera tekn til at Egypten städt året förut under vatn.

J desse månader November, December, Januar, Februar och Martius, felas ej regn i Egypten, men, som bör wäl märkas, det sträcker sig ej längre än åt närmaste sidan af Medelhafvet; man ser derföre wid den tiden i Alexandrie, Rosette oeh Damiate falla somliga år så mycket regn at det med kulna dagar ger inbyggarena olägenhet, men wid Cairo ser man sällan wid samma tid, at et strömoln kan ge ifrån sig några regndroppar wid förbigående. Detta har knapt någon resebeskrifware noga tagit i akt; derföre har man i Europa ej haft riktigt begrep om Egyptiske Climatet, emedan somliga säga, at der regnar, och somliga at der regnar aldrig, och de ha båda twå rätt.

När skördetiden är förbi, jag wil säga med Maji månad, börjar en faselig tid i Egypten, en sommar, som är den samma i sit släkte, som en Januarii och Februarii månads winter i Norrland, är uti sit. Man ser då en remnad och ödelagd jord, hwilken en grufwelig hetta bragt i samma tilstånd, som de alra hårdaste frostnätter göra hos oss, med den skilnad, at wår förfrusna jord ser snart sin uselhet gömmas under en nyttig och ej obehagelig snö, der den Egyptiska förbrända äger ingenning, som kan förborga dess skröplighet. Alt lefwande fasar då för Egypten, hwars enda åsyn 2 månader förut säkerligen förtienar en resa ifrån Norre och Södre Polen, emedan efter resandes intygan, med hwilka jag sielf talt, som sedt båda Indierna, hela Europa, största delen af Asien, och den tilgängeliga delen af Afrika, en sådan syn ej kan ses under solen, som et Egyptiskt fält, då jorden står i sin gröda, i synnerhet då man ser det wid den tid och från den ort som jag såg det i December månads slut, från Spitsen af högsta Pyramiden, der jag war i följe med några Engelsmän, af hwilka somlige rest i Ost- andre i Wäst-Jndien och andre i Barbariet och Europa, af hwilka en wid namn Woudd känt ganska wäl Hr. Archiatern i Leiden.

Men detta i wår winter så angenäma Egypten, är det som är så hiskliget i wår sommar. Foglarna öfverge det då och intaga nordligare orter, fastän ingen må tro, at någon fogel, som warit öfwer wintern i Egypten, kommer öfwer Sommaren til Sverige, om hwilket mera på en annan ort.

Wäxteriet är ej mindre ödelagt denna tiden, plantæ Spontaneæ äro borttorkade, och cultæ äro bårgade, endast bårgar sig Ononis resta bovis och Cichorea af de förra, hwilka i starkaste hettan blomma, och bland de senare ser man Nilens stränder täckta med alla slags Meloner och gurkor, samt Sesamum mogna på fälten, der det säs efter säden, hwil-

ket lärer gifwit några resebeskrifware anledning at tala om 2^{ne} och 3^{ne} skördar i Egypten.

Hela Egypten är dock icke innebegrepen i Sommarens ödeläggande, negden omkring Rosette och Damiate äro undantagne, hwars fält denna tiden äro prydde med Ris, som planteras i Maji och bårgas i October månad, hwartil watn opbringas ur Nilen med stort arbete. Jnwanerne på desse orter ha då det nöjet at skåda gröna fält, då de öfrige Egyptierne ej se annat än en förbränd jord, men alla Pharaos plågor, grodor, flugor, myggor etc. etc. som gynnas af et rutnat watn och en fuktig jord, göra husen nästan obebyggeliga, och låta dem altså dyrt betala nöjet.

Det är i denna hetaste Sommartiden, som man i Egypten ser et af de största prof af skaparens milda försyn, jag menar den ömnoga *daggen*, som faller mornar och aftnar, hwilken förekommer, at landet ej i grund ödelägges på $\frac{1}{4}$ års tid, som det är aldeles utan watn, utsatt för den grufwelgaste hettan. Trän draga här utaf största nyttan, hwilka utan at bli fuktade af daggen omöjeligen skulle uthärda hettan, der de dock nu äro frodige, göra blommor och mogna sin frukt. På Egyptiska träden tienar altså kronan en wiss årstid til rot, då den genom sina vasa absorbentia drager til trädet den näring ur en fuktig luft, som den sednare en annan årstid insuper ur en watnad jord. Man kan och anmärka, at daggen faller wid den tiden, då de tiocka molnskyarna gå öfwer Egypten, som komma från Norr och gå til söder efter hwilkas ömnoghet och goda utsigt Egyptierna sluta om Nilens tilstundande ömnoghet. Dessa göra himmelen dunkel om mornarna, men hindra dock ej, at han är klar om dagen, och om natten så lysande af stiernor mit i Sommarens, som i Norden de klaraste winternätterna, hwilken himmelens utsigt aldrig ändras i Egypten, hwilket ofelbart ej warit minsta anledningen för de gamla Egyptier och sedermera för de Egyptiska Araberna at så högt idka Astronomien, oeh undrar jag at ingen Europæisk Wettskaps Societet fallit på den tankan at i Cairo underhålla en Astronome, hwarest den alrarenaste Horizont, et altid blidt climat och en ständigt klar himmel, skulle efter mit begrep, ge anledning til lätta och ständiga observationer. Han skulle til äfwentys finna några ledsamheter af landsens inwånare, som äro fulle med widskepelse, men äfwen detta skulle han med lätthet öfwerwinna; han skulle finna lärda Araber, myndige män, som både älska och på sit sätt idka Astronomien, hwilkas beskydd skulle sätta honom utom all olägenhet; kostnaden härwid skulle äfwen wara nog drägelig.

Hr. Archiatern behagar läta mig weta Upsala Academiens beslut at väga 100 plåtar på Arabiska manuscriptor i Historien; jag beklagar, at detta ej kom mig til handa, medan jag war i Egypten; jag torde der kunnat tiena Academien så mycket med 100 som en annan med 600 Rdr., men utan anmodan dristade jag ingenting företaga. Nu wil jag lemlna detta, til dess jag en gång, om Gud wil, kommer hem, då jag genom brefväxling med mina wänner torde kunna tiena Academien, om den wil fortfara i sit upsåt; jag har skafsat mig en hop Arab. MSS., men alla i Medicine och Natural-Historien.

Jag har haft bref från Secreteraren Wargentin, som låter mig weta, at Kongl. Wettenskaps Academien behagat lemlna mig et rum bland sina ledamöter, en oförtient ära, hwilken jag ärkänner med wördksam tacksägelse. Han låter mig weta, at Hr. Löfsling blifwit utsedd at resa til Spanien at på Spanska Hofwets anmodan beskrifwa det rikets Natural-Historie, en resa til hwileken jag wärkeligen instält mig som rival, om jag derom blifwit underrättad tilförene.

Jag innesluter mig i Hr. Archiaterns wanliga ynnest, och skattar mig i ingenting lyckeligare, än at få lefwa med wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare
Frederic Hasselquist.

Linn. Soc., Vol. VI: 389—398.

¹ *Salix Calaf* L.

² *Adansonia Baobab* L. Syst. nat., ed. X, s. 1382.

³ *Aeschynomene Sesban* L.

⁴ *Cassia Absus* L.

⁵ *Origanum ægyptiacum* L.

⁶ *Mesembryanthemum copticum* L. Jfr. Syst. nat., ed. XII, s. 688.

⁷ *Bryum truncatum* L., se bref 157 (Afd. I: D. 1, s. 273).

⁸ *Cancer cursor* L.

1494.

Smirna d. 22/11 Nov. 1751.

Högädle Hr. Archiater

Nådige Herre.

Jag nyttjar alla tilfällen at upwakta Hr. Archiatern, i hopp att mina bref hafwa beständigt samma lycka de hitintil haft at komma wäl fram. Jag bör dock icke dölja, at jag är i något twifwelsmål om dem, som

Linnés brefväxling. Afd. I: 7.

5

jag detta året affärdat, emedan jag ej haft den hugnaden at inhämpta något från Hr. Archiatern af innewarande år.

Wi fingo i går hit den Wienska couriren, som ordenteligen kommer hvar månad, med hwilken jag hade gordt mig säkert hopp at ha tidingar från Sverige, hwilket slog mig felt; med den nästa hoppas jag mig blifwa lyckeligare.

Det jag mäst åstundar at få weta är om de små samlingar samt 2^{ne} Cycomori, hwilka jag öfverskickade från Egypten äro riktigt framkomne, som jag önskar. Hr. Archiatern behagade wid min afresa från Sverige ge mig anledning at ställa utanskriften af alla mina bref til Kongl. Wettenskaps Societeten i Upsala såsom den der skulle ha fri Postgång öfwer hela Europa, i anledning hwaraf jag altid betient mig af denna utanskrift, utan at göra anstalt om Postpenningars betalande, men jag blef missnögd, då jag för några dagar sedan fick bref från min correspondent i Livorno, i hwilket jag fick weta, at från denna platsen äger ej Societeten frihet för sina bref, jag fruktar, at det är detsamma i Marseille, hwarom jag ej ännu är underrättad. Den största olägenhet häraf är, at okunnigheten af detta hade kunnat förlora alla mina bref, för hwilka jag hade tagit annan utväg, om jag wetat, det de warit underkastade afgift. Jag skulle tro at Kejserlige Postbetienterne i Livorno göra et intrång i vår Societets frihet, hwarom Hr. Archiatern täcktes underrätta wederbörande, som härom kunna foga nödig anstalt.

Brist af penningar hindrar mig at an — — — — —

— — — — —
Nyligen har man sagt mig, at på Ön Metelin i Archipelago skal finnas en Jnsect, af hvilken den, som blifvit stungen, svulnar och blir yr, och kan ej botas på annat sätt än med gungande.

Man har äfwen sagt mig både nu och sista gången jag var i Natolien at omkring Brussa, den härliga och rika staden, skal finnas små sjöar på de omliggande bärgen, i hvilka skal ges en fisk, som har den egenskapen at han håller vatnet kallt, och til den ändan hämtas til Constantinopel af Sultan, at til detta bruk användas i Seraillen.

Hr. Archiatern märker lätteligen, at dessa anmärkningar äro ofullkomlige och behöfwa en hel omständelig undersökning. De gamle, i synnerhet Plinius, samlade sådana berättelser under sina natural-resor; men efter de ej varit anförde med tilräckeliga omständigheter, har en vårdslös efterverld utan misskundsamhet gifvit den namn af Plinii Fabler, och Plinius sjelf den störste samlare af Natural-anmärkningar, som nänsin varit til, har uppenbarligen blifvit kallad friljugare af dem, som ej förstått, hvad han skrifvit.

samla anmärkningar, men ej få tid at utarbeta dem och ge dem det lius, som fodras til deras heder och Wettenskapens förkofring. Ännu en gång, jag håller de anmärkningar, hwilka man kan göra på desse Österländske örter, för de endaste, som kunna ge oss at weta, om de gamle haſwa lemnat oss dikter eller sanningar i NaturalHistorien; men sådane anmärkningar göras ej under en hastresa. Under et långwarigt wistande på en ort, råkar man dem merendels af en händelse, liksom gamle fynd eller nya medicamenter. En resa öfwer hela fasta landet af Grækeland skulle mycket här til bidraga, en uti Natolien skulle äfwen ha sin nytta; lyckelig den, som funno sig i omständigheter at uträffa det myckna goda, som kunde uträttas; i vår tid borde det dock ske, då werlden äger hog lust och smak för Naturalwettenskapen. Åt denna tiden tyckes det vara förbehållit at skaffa rena uplysningsar åt deras skrifter, som rögdit en wäg, hwilken et långwarigt barbarie lätit igenväxa.

Jag längtar efter ingen ting så mycket som efter tidningar från Hr. Archiatern och skattar mig i ingen ting lyckeligare än at få lefwa

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare

Frederic Hasselquist.

I Linn. Soc., Vol. VI: 399—402 finnes början och slutet af detta bref. I midten saknas tvenne kvartblad, hvilka antagligen användts, då det utdrag därav af LINNÉ trycktes i Hasselqu. Resa, s. 619, som ofvan intagits.

1495.

Smirna d. $31/20$ Dec. 1751.

Högädle Hr. Archiater

Nådige Herre.

Med et swenskt skepp, som nu går härifrån ärnat til Stockholm, skickar jag wid pass et Dussin lefwande jordsköldpaddor, hwilka äro til Hr. Archiaterns tienst, dem Hr. Archiatern behagade låta hämta hos Hr. Grill, som jag anmodat at taga dem i sin wård¹.

Jag lefwer med wördnad

Högädle Hr. Archiaterns

Ödmiukaste Tienare

Frederic Hasselquist.

Linn. Soc., Vol. VI: 403—404.

¹ Se bref från CLAES GRILL, Afd. I: D. 6, s. 224.

I E. ÄHRLING, Carl von Linnés brefvexling, s. 38 uppgifves, att bland Linnean Society's Hasselquistska bref dessutom skola finnas tvenne, daterade Smirna den $2\frac{1}{2}$ (eller $\frac{2}{3}$) och den $7\frac{1}{2}$ 1752. Detta torde bero på ett misstag, då dylika bref där ej anträffats, och då Hasselquists dödsdag allmänt angifves hafva varit den $\frac{9}{2}$ 1752. — Däremot finnas på nämnda ställe Index Descriptionum Naturalium, quas in Aegypto fecit Frideric Hasselquist.

HEDERSTRÖM, HANS.

Född 1710, student i Upsala 1731, collega scholæ i Westervik 1748, kyrkoherde i Näsby 1750, sedan kyrkoherde i Skärkind 1765, kontraktsprost 1783, död 1792. — Linnés lärjunge, lifligt intresserad för naturalhistoria och trädgårdsskötsel.

I ett bref, dateradt Westervik d. 3 Sept. 1748 (Linn. Soc., Vol. VI: 431—432), omtalas, att från en Herr Hallberg en »Låda med 8 st. upstoppade Foglar», blifvit till Linné afsänd. Därjämte inneslötos de här nedan meddelade »ringa observationer», hvartill i ett P. S. meddelades, att »för ett par dagar sedan fann jag i min Förstuga en Lacerta, som lärer vara et särdeles Species ifrån de uti Fauna upsätta. Om hon är den samma, som H. Hr Archiatern sedt fugitivis oculis wid Jockmock, wet jag icke. Om Lådan då icke warit bortgången, skulle jag lagt henne deri», men i stället meddelades en kort beskrifning.

1496.

*Observationes.*¹

Conferva 1028. O. Gothis Slincka².

Filipendula. 405. Tiustiis Byttegräs³.

Lepidium. Bittersalso. 533. habitat ad rudera Arcis Westervicensis, sine dubio olim plantatum⁴.

Arundo Sandrör 102, habitat in Insula Grentzö prope Westerviciam⁵.

Pisum. 608. Om den jag funnit är detta Pisum eller et Species Lathyri, kan jag icke wist säga. På förenämde Grentzö utwid stranden i bara sanden växte ömnigt en ört, som fullkommeligen liknade

Ärter, både til stielk, blad och blomma; men det som gör mig twifwelachtig, om det war Strandärter 608. är detta, 1. emedan jag tänker at denna skal hafwa blå blommor, eftter hon kallas *Pisum* Lapp. litt: *floribus subcæruleis*. Fl. Sv: •it: in Iter W. Goth. 2. emedan Hr. Kalm in Itin. Bah: pag: 133 säger, at Strandärter ha en ganska stor myckenhet af skidor. Min ört differerade *pedunculo unifloro, flore luteo*. Således kunde det ei heller vara någon *Lathyrus* som står i Flora Svec: emedan här intet fants, då jag såg henne stå i full blomma, mer än en *peduncel* på hvor stielk, och en blomma på hvor *peduncel*. Jag ansåg denna Örten för rar, och en sådan, som icke står i Fl. Svec: ei heller in Itin: W. Goth: derföre ärnade jag upsända henne i Bref men hon är bortrifwen för mig, och sedan har jag icke kunnat få af samma slag. Om jag lefwer til et annat åhr, skal jag upsända henne⁶.

Lathyrus Wästgiötha höfrö. 1139 habitat in *Tiustia* ad Törnesfall, Westrum, et Killmara⁷.

Medicago 620. har jag ännu icke funnit hwarken i Öster Giöthland eller *Tiust*⁸.

Orchis 729. O. Gothis J. Mariæ Bröst⁹.

Orobis. 595. O. G. Kräkärter¹⁰.

Malva. 582. *Tiustiis Desme-Roser*, habitat ad agrorum margines in Loftahammar¹¹.

Nardus. 47. *Tiustiis Stagg*¹².

Erysimum. 557. habitat ad *Norcopiam*¹³.

Leontodon. 628. hab. ad *Acidulas Norcop.*¹⁴

Lithospermum. 152. O. G. Åkerkåhl¹⁵.

Pedicularis 505. O. G. Granört¹⁶.

Phellandrium. *Tiustiis Kaxstäkra*, ratio denom: emedan det liknar Hundkax til utseendet; men Stäkran til förgifftet för hästar¹⁷.

Lycopodium 857. O. G. Loppgräs. ratio denom: emedan de läggat på golfwet at Lopporna måge samla sig deri, och de sedan kunna utsopa gräset med Lopporna¹⁸.

Datura, *Nepeta* et *Verbascum nigrum* habitant *Norcopiæ* frequentissima.

Öhrewahl, et allmänt namn på arten på en Fisk, som fins i Roxen.

När jag examinerade honom, fann jag honom icke lik wid någon annan fisk i Fauna Sv. om icke Asp; ehuruwäl han war längt mindre, och differerade äfwen numero radiorum in pinnis. Folket säger, at det icke är Asp, utan et slags fisk för sig, som kallas Öhrwahl.

Stenlake fins i Östersiön: an *Mahl*, l. *Åhlkuse* l. *alius*, *nescio*?

Tringa 149. Ö. G. Wattenspole¹⁹.

Fringilla 198? Åtelfink. O. G.²⁰

Fringilla. 212. O. G. Täkling, forte a tak, quia frequentat tecta²¹.

Hirudo. 1274. O. Gothis. Ichtrer²².

Colymbus. 124. Wikiis O. G. Sillknipa²³.

Alca 120. Tordmule²⁴. Skärkarlar i Östgiötha Skären stämma ock öfwerens, at honan wärper allenast et ägg om året; men lägga dertil, at denne fogel är ganska långlifwad: til bewis derpå berättas, at på Lindö i Jonsbergs Sochn har en och samma Tordmula hafft sit bo och tilhåld, ifrån nuvarande Skärkarlsfaders Faderfaders tid. Och som han således blifwit så wäl ifrån andra känder, så har ock ingen welat skiuta honom.

Carabus. O. G. Båbb. Jag har märkt at allehanda slags Carabi i Öster Giöth. kallas Båbbar: tyckes således Båbb kunna wara också nomen Genericum²⁵.

Carabus. 518. O. G. Silkes Båbb. habitat in pratis.

Aranea abdomine ovato variegato, cruce alba. habitat Norcopiæ.

Descr: Magnitudo Fabæ. Thorax luteo-pallidus tribus lineis longitudinalibus fuscis pilosis. Abdomen ovatum variegatum, tergum tinea utrinque longitudinali alba pinnata; in medio cruce alba perpulcra. Pedes ex nigro et albo annulati. Emedan jag icke funnit denna lik med någon i Fauna, så har jag beskrifwit honom således. Om det är et nytt Species, tyckes han ha sit rum inter 1214 et 1215²⁶.

Mergel 27. Mineral: Wall²⁷ kallas allmänt i Östergöthland *Dungjord*. Forte a dynga, quia stercoratagrum.

Linn. Soc., Vol. VI: 431—434.

¹ De efter namnen fogade numren hänvisa till första upplagorna af LINNÉS Flora och Fauna Suecica. De här nedan uppgifna benämningarna är de i andra upplagorna begagnade, med hänsyn tagen till citaten ur de äldre upplagorna.

² *Conferva littoralis* L.

³ *Spiræa Ulmaria* L.

⁴ *Lepidium sativum* L., hvilken i Fl. Suec., Ed. 2, s. 225 enligt H. HEDERSTRÖM angifves såsom växande »ad rudera arcis Westervicensis».

⁵ *Arundo arenaria* L.

⁶ Kan näppeligen hafta varit någon annan än *Lotus maritimus* L.

⁷ Hämföres i Fl. Suec., Ed. 2, till *Lathyrus latifolius* L.; snarare *L. sylvestris* L.

⁸ *Medicago falcata* L.

⁹ *Orchis maculata* L.

¹⁰ *Orobus vernus* L.
¹¹ *Malva alcea* L.
¹² *Nardus stricta* L.
¹³ *Erysimum Barbaræa* L.
¹⁴ *Leontodon hispidum* L.
¹⁵ *Lithospermum arvense* L.
¹⁶ *Pedicularis palustris* L.
¹⁷ *Phellandrium aquaticum* L.
¹⁸ *Lycopodium Selago* L.
¹⁹ *Scolopax Totanus* L.
²⁰ *Fringilla Montifringilla* L.
²¹ *Fringilla domestica* L.
²² *Hirudo sanguisuga* L.
²³ *Colymbus Grylle* L.
²⁴ *Alca Torda* L.
²⁵ *Carabus nitens* L. β .
²⁶ *Aranea diadema* L. och *A. domestica* L.
²⁷ J. G. WALLERIUS, Mineralogia, eller Mineral-Riket, indelt och beskrifvit
(Stockh. 1747).

HELLWIK, JONAS.

Född 1711, slottsfogde i Upsala, död 1792.

I ett bref dateradt Stockholm d. 4 Dec. 1746 (original i Vetenskaps Societetens arkiv, Upsala) underrättar han, att ehuru han »giordt sin högsta flit både hos större och mindre handlande, så wäl som åtskilliga Mäklare» att få en åstundad vixel att betalas i Hamburg, emedan summan var för liten. Ändtliggen hade handelsman LEFEBURE lofvat att »hielpa med wäxel på Lubeck, hwilken altid lärer gälla el. inlösas i Hamburg».

HEMMINGSON, ULRICH.

Född i Stockholm (Tyska församlingen) 1698, for 1733 såsom kadett i Nederländerna Ostindiska Kompaniets tjenst till Ostindien och blef där hofmästare hos Generalguvernören i Batavia, 1736 fänrik, 1739 löjtnant och 1741 kapten, återkom efter erhållet afsked 1745 till Holland, återvände 1754 såsom major till Ostindien och utnämndes följande år till öfverbefälhafvare öfver militären på Ceylon, där han lefde i Colombo till sin död den 26 Februari 1766. (Enligt af Riksarkivarien R. FRUIN i Haag benäget meddelade upplysningar.)

1497.

Edel Ock Höglärde Herr Professeur
Gunstige Herre;

Wid tilfället af dätta höga brefwett, förskaffar mig tillfälle, att upwakta HögL. Herr Profess: med dässa få Linier med att Felisiterra med Enn hiärtelig Önskan, att dän Alsmäktige behagade med sin Wälsignelse, så i dätta, samt många derpå föliande bekröna. Dätta inneliggande ifrån en min goda Wän¹, hadde iag tänkt siälf hafwa dän lyckan, at utj Egna händer lämna; Män för längre resas orsak skull kan dätt icke låta giöra sig ock beder däss långa uppehållande under mig intet ogunstigt upptages. Emedlertid skall dätt mig rätt kiärt och hugneligitt wara, att få förspöria M. H^e siälf Önskeliges Wällgång, tillika däss K. Frun och små Famillie. Jag tänker i Åhr att giöra Enn resa till Batavia om de mina att afhämta, så framt Gudh mig behagar lifstiden och lyckelig resa förläna. Skulle iag nu wid dätt samma tillfälle, kunde wara till någon tiänst, skall wara mig hiärteligen kiärtt.

Och Jnnesluter mig i wanlig Gunst, har dän Ähran med Estime att förblifwa

Edele Och HögLärde Herr Professorens och
Gunstige Herres
Ödmiuka Tienare
Ulrich Hemmingson.

Middelburg utj Zeeland
d. 3 Januarij 1752.

Utanckrift :

*à Monsieur
Monsieur d'Linæus
Archiatre et Professeur
cette [!]*

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VI: 461.

¹ Den holländske naturforskaren JOB BASTER. Se Afd. II: D. 1, s. 241.

1498.

Högädle och Widtberömde Herr Archiater och
Riddare af Kongl. Majts. Nordsterne Orden.

Then så förnöijeliga ährhindran af Högädle Herr Archiaterns heder-wärda sälskap under mitt wistande i Sweriget, som ock den så stora högaktnig för sina så ogemena och namnkunniga egenskaper, giör att jag icke wid ett sådant tilfille kan uteblifwa, med mindre Herr Archiater om mina närvärande wilkor förständiga, hvar til Jag finner mig så mycket mera förpliktd, som jag hoppas ännu äga rum uti Herr Archiaterns wördnadswärda åtanka. Att jag från Batavia är förtrocken och wistas nu på Öhn Cejlon derest mig militaire Höfwud-Commando af den höga Indiska Regeringen är updraget, tror jag redan vara Herr Archiater bekant, hälst jag det, i börgan af innewarande åhr genom bref til Herr Professor Strömer¹, berättade. Jag har under mitt wistande härstädes, Gudi lof häft en god hälsa och ett alldelers förnöijeligt lefwerne. Som jag wet att denna Orten är mycket bekant af naturalier, och jag sielf der af, för mitt korta wistande härstädes, ännu ett ringa förråd äger; har jag dåck trodt mig derutinnan hafwa tjänadt Herr Archiater i det jag der öfwer har taladt med de Edele Herr Johan Gideon Loten, Raad ordinaris van Nederlandse India, som här en lång tid legadt som Gouverneur och med största möda och sorgfällighet samladt alla de naturalier som här kan finnas, han är ock sielf der af både en stor älskare och känna. Han har läfwadt wilja med nöije öfwerstyra alt hwad Herr Archiater behagar fordra, sa snart han får den förmåhn att med Herr Archiaterns skrifwelse blifwa behedrad. Han står nu på sitt förtråk här ifrån til Batavia, Herr Archiater har en säker adress på honom genom Bokhandlaren Tirion à Amsterdam som är förbemålte Herres Correspondent. Jag har fådt weta det Doctor Kälers² resa är uppehällen af Directeurerna wid det Ost-Indiska Comp. om han ännu eller någon annan braf karl, en sådan resa wille företaga, behöfdes intet någon befordran af Directeurerna, de kunde allenast gå i Compagniets tjenst, sådan som de kunde ährhälla, på et skep som ginge til Cejlon, då jag försäkrar wäl widare skola fortsättja dem uti sina fulla ärenders ähr-näende.

Jag lefwer altid Högädle och Widtberömde Herr Archiaterns
 Ödmiuka Tjenare
 Ulrich Hemmingson.

Colombo på Öhn Cejon
 d. 15 Novemb. 1756.

Utanskrift:

Monsieur
Monsieur Charles Linæus
Archiater de la Cour de Svede
et Chevallier de l'Ordre Polaire
a
Upsala.

Linn. Soc., Vol. VI: 462–463.

¹ Professor MARTIN STRÖMER. Se Afd. I: D. I, s. 89, not 2.

² MÄRTEN KÄHLER, se Afd. I: D. I, s. 66, not 1. Hvad det nederländska ostindiska kompaniet hade att göra med Kählers resa till Italien är utg. obekant.

HERNQUIST, PETER.

Född 1726, student i Upsala 1750, filosofie doktor i Greifswald 1756, utsågs 1763 på rekommendation af Linné att i Lyon och Paris vid därvarande berömda läroverk studera veterinärkunskap, återkom till Sverige 1769 och utnämndes 1772 till matheseos lector i Skara, men undervisade tillika i »husdjursskötsel med sådant nit och sådan framgång, att en särskild veterinärskola där inrättades, erhöll professors namn, heder och värdighet 1776, dog 1808. Med rätta betecknad såsom »Svenska veterinärvetenskapens fader». — Jfr f. ö. bref 125, 137, 1081, 1094, not 1 m. fl. st.

Om hans verksamhet som veterinär se bl. a. Schoue, E., Öfversigt af svenska veterinärväsendets historia (Lund 1899).

1499.

Wälborne Herr Archiater och Riddare etc. etc.
 Nådgunstige Gynnare.

Passus graviora. Dedit Deus his quoque finem. [Vivo] equidem,
 vitamque extrema per omnia duco.

[Så myc]kit bekymmer min ringa utkomma mig förut [förorsakat],
 så stor är nu min glädje blandad med oro [för] att finna tienlig utväg

til at ärkänna min skyldiga Wördnad mot Wälborne Herr Archiatern som jag gerna önskade. Non opis est nostrae grates persolvere dignas. Jag ansåg redan förut de stora hinder i den vägen Wälborne Herr Archiatern nädigt behagade utse til min räddning. De syntes för mig oöfwerwinliga: det fordrades til en dylik framgång för en utom wärket promoverad yngling. Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens mägtiga och ifriga befordran: quisquis ero, haud, credo, invisus coelestibus auras vitales carpo. Om något utom dess mig bryder, är det sannerligen ei annat än owissheten, i hwlken jag ännu swäfwar, innan jag fåt aldeles fästat mit ögnanärke på något wist mål til min framdeles befordran Ars veterinaria samt medicina hafwa hittils syslosat mig. Jag kan deraf redan förmycket at ei deri bli brukader. Det ser ut, som Herrar Wederbörande i Stockholm ei i näder kunna göra de inrättningar, at jag dermed kan vara nögder. Jag wågar ei widare uttrötta Wälborne Herr Archiatern och Riddaren med ytterligare nådiga befordringar.

I går war jag hos Herr Richard. Wi arbetade en hel dag på at i dess rika frösamlings utse det wi kunde inbillia oss vara rart eller mindre bekant. Jag alwaktar widare ordres och underrättelse om hwad som widare befalles. Alt är til Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens tienst, til nästa år. Dessa Herrar woro mycket missnöygde med at ei hafwa tropæolum 3. Af Hydrastis war allena et stånd öfright, hwaraf frön wäntas til hösten. Frön af Zizania hafwa här öfwer winter warit conserverade i calendario i en tät potta, hwar[est den warit] täkt med jord och frön strödda derpå.¹ — — — — —

Herrar Richard² anmälä sin wördnad och tacka för frön. De hade samma morgenstund sätt 3 slag deraf förut; men de sände icke desto mindre i min närvoro dem Wälborne Herr Archiatern och Riddaren behagade dem skicka, för at dem præsentera för dess Majt. Et helt drifhus är fult af Ananas lastade med frucht. Musa står i bloma, en annan bär nu sin frucht, många unga äro updragna af dess fordna frön. Många Palmeträd finnas här, och en oändlig hop odeterminerade växter ser man, som wänta på Wälborne Herr Professor von Linnés⁴ ankomst för at blifwa inskrifna i rullarna, samt namngifna. Herr Richard offerar sit bord och husrum tils widare, samt lofwar söka tilfälle at nämna åt dess Majt om det öfriga. Det är och blir en ewärdlig heder för Sverige at hafwa haft Wälborne Herr Archiatern och Riddaren til sin inwånare; men så är det ock en privat olycka för dess egna förnäma familje at ei vara född fransk . . .¹

Unga Herr Richard, som haft äran upwakta Wälborne Herr Archiatern och Riddaren, är employerad wid Trägården och wäntar på sin Herr Faders plats. Han har i sina yngre År studerat humaniora och sen botaniken i hwilken han är rätt qwick. Deras platsar äro så mycket indrägtigare och hedersamare, som desse Herrar stå immediate under konungens commendo. Herr Prof: Jussieu⁵ har namn och lön, utan at göra tienst derföre. Man arbetar ännu på det under Herr Jussieus direction förväntade wärket. Jag har tilbud at på den wakraste tiden af sommaren betiena mig af Trianons trädgård samt af Kongl. derwarande Bibliothequet. Wi torde snart få se Kongl. trädgården i Paris rangerad efter *Systema naturae*, och har jag redan lätet plantera några 100 trän och frön efter samma methode i Herr Lafosse trädgård. Sen samma Herre lärt något af *Systema Naturæ*, säger Han sig tillika med några andra willa gå öfwer til Sverige. Mr. DuHamel de Monceau⁶ låter anmäla sin ödmiuka hälsning. Han hade nu inga friska frön af Morina, men skall han nästkommande höst deraf meddela. Han sade sig hafwa öfwerskickat några blader, som fattas af sista bandet af mem: de l'academie de P. Han åstundade hafwa sig bekant det trädet, som nu planteras med mycken framgång i Norden, om hwilket han säger sig hafwa nyligen läsit i awisorna. Näst ödmiukast hälsning til samtliga Härskapet utber jag mig få framlefwa

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

Ödmiukaste tienare

Peter Hernquist.

Paris d. 15 april

1758.

Linn. Soc., Vol. VI: 478—479.

¹ En större fläck i originalbrevet omöjliggör på några ställen en sammahängande läsning af det skrifna, hvadan ett par längre uteslutningar måst göras. I brefvets början hafva några kompletteringar gißningsvis blifvit gjorda.

² CLAUDE RICHARD och dennes son ANTOINE, se Afd. I: D. 3, s. 229, not 5

³ *Tropæolum peregrinum* L.

⁴ LINNÉ d. y., som ansågs snart skola besöka Paris.

⁵ BERNARD DE JUSSIEU, se Afd. I: D. 3, s. 70, not 3.

⁶ HENRY LOUIS DUHAMEL DU MONCEAU, se Afd. I: D. 2, s. 223, not 4.

1500.

Wälborne Herr Archiater
 Riddare af Kongl. Mayts Nordstierne Orden
 Medicinae et Botanices Professor
 samt Kongi. Franska WetternskapsAcademiens Medlem etc.
 Nådigste Gynnare.

Med sidsta post från Sverige har Bruks Patronen Wälborne Herr Fredrie Uggla¹ behagat låta mig förstå, det min ödmiukaste skrifwelse af Januar. början til min olycka ei kommit i Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens händer. Det gör mig således högligen ondt, at således kunna anses för otacksam mot min förnämsta Gynnare, hwilken jag dock likwäl framför all ting åstundar kunna wisa all högaktning och tilbörlig wördnad.

Jemte ödmiukaste tacksäyelse för åtniutna Nådwälgerningar samt skyldigast wördnadsbetygeler, war mit upsåt i mit förra, andraga mina små remarquer, jag under resan bland mina olyckors omskiften, som hastigast fick lägenhet göra. Diur och örter, hwilka på sena hösten wisade sig ännu lifliga och lindrade käntslan af mina beswär, blefwo til en del upteknade. Widare tog jag mig också frihet berätta den onåd, jag fullit uti hos Monsieur Bourgelat², för min dristighet, at hafwa begärt dess egna underwisning, hwilken begäran blef ansedd såsom otidig och på det högsta straffbar. Nu har jag äran berätta min försoning med samma Herre, hwartil wi å båda sidor woro benägna. Jag förmådde dock icke häfwa de hinder, hwilka ligga vår wälmening i vägen och uppehälla oss. För at få höra en Demonstrator här recitera Herr Bourgelats skrifter utan widare tillämpning, eller ock för at få se en operation anställas, hwarwid dock ei något säges, måste wi wistas i scholan dagarna utigenom. Absenterar man sig och besöker hospitalen eller at botanicera, blir man anklagad för försumlig i sina skyldigheter. Jag måste tilstå, det man i Sverige aldrig handterar Barn i första Glassen med samma stränghet, som eleverna här hållas uti. At afskrifwa Herr Bourgelats långa collegier, som öfwer Splanchnologien äro skrefne på 100 ark helt tät, oeh at läsa dem utantil äro här meriter och skickligheter, som wid examina räknas. Det bedröfligaste för mig har warit, at hafwa sedt landet runt omkring med örter utsirat, och af insecter upfyldt, utan at få frihet demsamma at hämta och examinera utan påtal.

Detta oagadt har jag dock understundom fölgt min naturliga böylene. Nya species hafwa wi ei, om icke några bland våra insecter, hwilka Baron Taube³ wil hafwa äran meddela wid något tilfälle. Alla wanliga insecter och maskar, som warit fundna hos diuren, har jag under dissequerandet funnit och förvarit. Mullbärsträden hafwa ei gifwit blomma efter andra löfwens utsprickning, ehuru jag sökt underhielpa med konst sakens fortgång. Dessa träns plantering, samt silkes maskéns ans har jag nog gifwit agt på, sådan som den här är. *Hederae arb. bacca* war förledit år ei 5sperma, så wida jag kunde undersöka. *Ranunculus Ficaria* hade här öfweralt 6petala och calyx war 3 phyl: etc. Sådant wil jag widare undersöka, på det jag må underrätta mig om den accidentela ordsaken dertil. Frantsoserne beröma mycket Tournefort, i synnerhet upphöyes han af Adamsson⁴ uti sit företal til dess *Familiae plant:* Jag har läsit båda dessa Auctorer och funnit, huru litet skäl man har at i wår uplysta tid låta sig näya med Tourneforts ruditer [?] och ofta indeterminerade genera. Til min egen öfning har jag sökt reducera Tourneforts characteres generum til samma nätt- och läthet samt tillika säkerhet, som man finner i Wälb. Herr Arch. och Riddarens owarderliga systeme, så wida det låtit sig göra genom et län ur Wälborne Herr Archiaterns. Adamssons [!] arbete hålls här för tokeri, hälst som han welat agera domare och ägt ei mer styrka. Dess bok är obrukbar, äfwen bland Frantsoserne, hwilka taga ingen del i dess ogrundade critiquer. Garsaults⁵ figurer öfwer Geoffrois⁶ har jag skaffat mig: de äro ei i naturlig storlek, men icke desto mindre tämlig tydliga. Wår botaniska Trädgård wid l'Ecole veterinaire är liten och indelt i 6 classer, efter Gauthiers lilla piece. Eleverne känna örterne efter numern på pinnarna.

Det är beklagligt, at ingen här wid werket känner wäl W. Herr Archiaters systeme i brist, säga de, på insigt i det latinska språket. Man önskar hafwa en fransysk öfwersätning: Och som alla Frantsoser hafwa annars en tilbörlig och serderles Högaktning för Wälborne Herr Archiatern och Riddaren och dessutom sätta mycket wärde på dessa nyttiga arbeten, hade jag lust med Wälborne Herr Archiaterns Gunstiga tilstädjelse och bistånd öfwersätta det alranödwändigaste af Phil. botanica samt classes generum på franska språket. Jag begynnar dock ei, förrn jag får en nådig Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens yttrande inhämtat.

De Lärdaste här i staden äro Messieurs Soubris⁷, Adamolli⁸, Trésoriers de France, Villairs *physicus et Rast*⁹ *medicinae Doctor.* De äro mig alla benägna och äga insigt uti *Hist. Nat.*, i synnerhet Soubris, som har en tämlig stor samling redan och hielplig wäl i ordning efter Wäl-

borne Herr Archiaterns systeme. Villairs har samlat mer, men mindre rangerat. Han säger sig äga 500 insecter, som ännu ei äro uptagna uti systema nat: men som ibland alla ingen ännu är naminader, tog jag frihet, at säga, det han borde wara nögd om 10 spec. woro rara. Dessa 2^{ne} Herrar wörda Wälborne Herr Archiatern mycket, och lärer den senare öfwertala sig at upwakta Wälborne Herr Archiatern. Raste Docteur en medicine har lust till naturale hist. och alla Wälborne Herr Archiaterns böcker, han har länt af mig genera morborum, och säger sig wara sinnad densamma med franska synonoma [!] omtrycka låta. Adamolli äger et stort botaniskt biblioteque, som han tänker testamentera til publici bruk. De mäst florerande Chirurgi här i staden har jag äran känna. Annars finner man få uplysta, om icke i handel, som är på god fot ställd i Lion. Näst min ödmiukast Wördnads anmälan til Nädig Frun, Fröknerna, och Wälborne Herr Professorn har jag äran med beständighet wara

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens
ödmiukaste tienare
Peter Hernquist.

Lion et le Guill: d: 13 Aug: 1764.

Linn. Soc., Vol. VI: 480—481.

¹ FREDRIC UGGLA, född 1720, brukspatron på Hammarsten i Värmland, styffar till C. E. TAUBE (se nedan), död 1791.

² CLAUDE BOURGELAT, född 1712, grundade Europas första veterinärskola i Lyon 1762, föreståndare för veterinärskolan i Alfort invid Paris 1765, död 1779.

³ Baron CARL EDWARD TAUBE, född 1746, sändes redan 9-årig jämte sin informator P. HERNQUIST till Upsala och inskrefs den 2 April 1756 i studentmatrikeln samt gjorde sådana framsteg, att han vid 11—12 års ålder flera gånger med framgång uppträdde såsom opponent vid akademiska disputationer, vistades under HERNQUISTS ledning i Upsala till 1763 och medföljde honom därefter till utlandet, hvarifrån han hemkom 1766; blef då utnämnd till hofjunkare och tjänstgjorde i Cancelliicolllegii expedition, hvarefter han 1773 blef militär och avancerade 1776 till löjtnant, men tog 1779 afsked och blef 1780 kungl. ordinarie hofpredikant, blef sedan pastor primarius i Stockholm samt utnämndes 1783 till ordensbiskop, dog 1785.

⁴ MICHEL ADANSON, författare till *Familles des plantes* (Paris 1763).

⁵ FRANÇOIS ALEXANDRE PIERRE DE GARSAUT, född 1691, framstående tecknare, utgaf 1764 *Figures de plantes et animaux d'usage en médecine*, död inemot 1776.

⁶ ETIENNE LOUIS GEOFFROY, se Afd. I: D. 3, s. 142, not 1.

⁷ SOUBRIS, fransk entomolog, död 1773.

⁸ PIERRE ADAMOLI, född i Lyon 1707, fornforskare, död 1769.

⁹ JEAN BAPTISTE ANTOINE RAST DE MAUPAS, e. o. professor vid medicinska fakulteten och läkare vid Hôpital général de la Charité i Lyon.

1501.

Monsieur

L'incertitude ou j'ai été jusqu'a present sur le tems de mon retour en Suede a suspendu le desir que j'avois de vous assurer de mes tres humble respects, sans neanmoins en diminuer l'ardeur non plus que l'envie de meriter votre protection. La haute estime que je tiens de votre Personne et les preuves eclatantes de votre bonté a mon egard me permettent un acces facile aupres de vous et me rassurent de votre inclination a m'etre utile.

Vous m'excuserez donc, si dans cette confiance, j'ai l'honneur de vous informer de mon depart de Lyon. Mon dessein est d'aller a Paris, afin de profiter du jardin et du Cabinet du Roy, ainsi que des leçons des Professeurs de Paris. Mais comme je n'ai pas occasion de connoitre ces Messieurs et qu'ils ne s'interessent pour un etranger qu'autant qu'il leurs est recommandé par une voye digne, je n'ai point d'ailleur de temoignage de mon inscription au College de medicine d'Upsale, qu'on regard comme necessaire pour etre admis a leurs instructions: par toutes ces raisons, je dois vous soupplier humblement de vouloir bien m'honorer de votre recommendation aupres de ces Messieurs, envers qui vous eté si connu, que votre nom seul suffit pour me procurer toute leur attention: sous vos auspices on est sur d'etre bien venu des vrays savans, et celui qui a l'avantage d'etre votre eleve est d'abord adopté par tout et tres favorablement reçu.

Parmi les savans de Lyon j'ai eu l'honneur de vous parler autrefois de Monsieur Soubbris Tresorier de France, parfait, curieux en histoire naturelle, et tres recommandable d'ailleurs par ses rares talents. Il a un cabinet tres digne de ses recherches, son genie autorises son ambition dans cette partie. Parmi les tumultes du commerce, il ne laisse pas que de cultiver l'étude. Il soit pour cet effet vos ouvrages, qu'il estime audessus de ceux des autres et trouve votre methode plus commode et plus sure qu'aucune autre. Ses collections sont tres considerables et toutes rangées suivant le Systema Naturæ. Les oiseaux semblent n'avoir rien perdu de leur beauté, pas même la vie; les insectes y sont conservés avec tant d'adresse, qu'ils semblent encore voler sur le tapis, les herbes y semblent toutes jouir de leur verdure naturelle. En general toute la nature y est avec beaucoup de soin et de depense ramassée.

Les apartemens de ce Mr semblent a un second Paradis terrestre, il possede d'ailleurs toute l'usance et la commodité possible: par ce moyen il peut augmenter de plus en plus ses collections a l'avenir. Sa complaisance envers Mr Taube et moi m'a donné occasion de l'induire a une relation plus intime avec vous Monsieur, qu'on appelle avec juste raison le Pere de l'histoire naturelle pour augmenter cette science: ainsi a t il déjà envoyé a Cette, petit port de mer a cote de Montpellier, certaine nombre d'insectes a votre adresse et voici une lettre cy incluse¹. Je pense que Monsieur Soubbris vous procurera dans la suite toutes les informations et les eclaircissements necessaires de ce payes. Je suis tres flatté moymême d'avoir eu l'honneur de le connoître, et je serai satisfait, si je puis procurer par cette connoissances un avantage reciproque.

J'ai été il y a quelques mois a Vienne en Dauphine petite ville a 5 lieux de Lyon, et dont les antiquités y sont tres rares il y a des mines de plomb, qui sont aujourd'hui tres negligées. J'ai entré dans une la plus considerable ou j'ai trouvé au milieu des entrailles de la montagne une sorte d'agaricus attaché aux pilliers de bois, qui au lieu d'etre *subtus lamellosus* etoit supra lamellosus et resembloit a un entonnoir, je doutois long tems de la verité et la compagnie ne me permettoit pas d'y rester a peur qu'il ne m'arrivat quelque malheur. Avant mon depart d'ici j'y retournerai pour en prendre des exemplaires evidens que j'aurai l'honneur de vous remettre a la premiere occasion.

J'ai l'honneur d'etre avec un tres parfait et profond respect

Monsieur

Votre

tres humble & tres obeissant serviteur

Pierre Hernquist.

Lyon d: 6: Avril

1766.

Linn. Soc., Vol. VI: 482—483.

¹ LINNÉ tyckes icke ha tagit så noga del af detta HERNQUISTS bref. Annars skulle han väl ej behöft att så länge sväfva i okunnighet om afsändaren af denna insektsamling. Han skrifver till Vetenskapsakademiens sekreterare d. 28 Okt. 1766: »jag fick för ett par månader sedan inemot 300 rara inseeter ifrån Medelhavet: jag har skrefvit til alla menniskor, jag kiänner där ute, men kan ej få wetta, hwilken sändt mig dem». Brefvet från SOUBRIS hade hamnat bland Fru LINNÉS papper och först ett år efter mottagandet af insekterna kom brefvet i LINNÉS händer. Se Afd. I: D. 2, s. 290, not 9.

1502.

Monsieur

Je crois ne devoir pas vous laisser ignorer qu'ayant eu occasion de faire connoissance avec Monsieur Richard Jardinier du Roy de France a Trianum aupres du Versailles, j'ai regardé cette aventure comme tres avantageuse pour moi, et j'aurois crû manquer essentiellement si je n'en avois profité avec empressement; J'ai eu l'honneur Monsieur de le voir chez lui et je ne scaurois vous exprimer combien il m'a temoigné de satisfaction de me voir surtout lorsque j'ai été annoncé de votre part et comme votre eleve par la voye de Messieurs Duchesne le Pere et le fils¹ (auteur renommé par ses observations sur les fresiers) qui m'ont fait mille politesse. J'ai promené dans le jardin de Trianum avec ces Messieurs, qui ont rien negligé pour soumettre a ma vue toutes les richesses qu'il renferme, et je vous avoue, Monsieur, que je n'espérois pas d'y trouver en quantité des plantes si curieuses, qui dans le fond ne peuvent se trouver que dans un jardin tel que le sien, et etre cultivés par un homme qui reunit les connoissances les plus vastes et les plus etendues, a une culture la plus profondé.

Dans les differens entretiens, que j'ai eu avec luy, je me suis aperçu combien il est charmé de se trouver avec quelqu'un que vous honorez de votre bienveillance, et qui a eu le bonheur de profiter de vos leçons. Il ne m'a même pas laissé douté, combien il desirirois avoir quelque chose dans son jardin qui put attirer votre curiosité et meriter vos attentions, n'ayant rien tant au coeur que de seconder les vues dont vous favorisés ce genre de culture.

J'ai profité, Monsieur, de tout le tems, qui m'a donné une demijournée pour voir les rarités dont l'enumeration je detailerai une autre fois plus exactement. Je suis fort invité a multiplier mes visites autant que mes occupations me permettent, vous sentez parfaitement que je profiterai des circonstances: et j'espere Monsieur, que vous voudrez bien me faire une note de toutes les plantes qui pourront vous faire plaisir ainsi que je prene avec Monsieur Richard les mesures convenables pour vous les faire passer tout de suite et sans fraix par la même voye que vous recevrez ce petit envoye de graine avec leurs notes. Vos commissions, Monsieur, me seront d'autant plus flatueuses, qu'elles me mettront

a porté de correspondre avec vous et de vous renouveler les sentimens
du profond respect avec le quel j'ai l'honneur d'etre

Monsieur

Votre tres humble et tres obéissant serviteur

Paris d. 12. Juin 1766.

Pierre Hernquist.

P. S. mon adresse est a l'hotel de l'ambassadeur de Suede M^r
le comte de Creutz².

P. S. Monsieur Duchesne vous fait, Monsieur, ses respects, il sou-
hait d'avoir des graines de nos fraisiers, pour en completer ses obser-
vations. Il m'a fait l'honneur de me communiquer ses occupations. et
je vous en parlerai plus au long a la premiere occasion et apres m'avoir
procuré ses ouvrages, que je n'ai pas pû encore trouver.

Utanskrift:

a

Monsieur

*Monsieur von Linné chevalier de
l'ordre militaire [!] et premier medicin
du Roy de Suede. Professeur en Medi-
cine et en botanique a l'université
d'Upsale*

a

Upsale en Suede

par Hambourg.

Linn. Soc., Vol. VI: 484—485.

¹ ANTOINE DUCHESNE och hans son ANTOINE NICOLAS, se Afd. I: D. 3, s. 229, not 4. Den senare utgaf Histoire nouvelle des fraisiers (Paris 1766).

² GUSTAF PHILIP CREUTZ, se Afd. I: D. 5, s. 313.

1503.

Wälborne Herr Archiater

Nådige Gynnare

Så litet jag ansedt mina olyckor för nog wärda Wälborne Herr
Archiaterns nådiga åtanka; så högt om icke mångfaldigt mer wärderar
jag den grace mig oförskyld ärfaren är. Den högst önskade lyckan at
wara af Wälborne Herr Archiater gynnad uprättar mitt fallna hopp och
lisar mig i sorgen. Förutan närvärande tids omständigheter, plågar mig

åtankan om framtiden. Jag är lämnad utan understöd, men bunden til min frihet, och upoffrad åt capricer. Hade ei Wälborne Herr Archiatern tillika med mina andra gynnare bisprungit mig med hielp och understöd hade mit elende warit i högsta grade. Osäker om hwad mig hända kan, måste jag bereda mig til alt och bråka mit hufwud med botaniska namn och termer, medicinska fictioner, chirurgiska handlag, anatomiska dissectioner, chemiska metamorphoser, ibland maréchaux är jag maréchal, ibland mathematici passerar för en af deras hop etc: men sielf wet jag intet, hwad jag är: En olycka som är större än alla andra. Min ödmiukaste anhållan är derföre til Wälborne Herr Archiatern såsom en min mägtigaste Gynnare, at förhielpa mig til något wist brödstycke, deri jag kan göra nytt och hafwa något nøje, det måtte ske med hwilka wilkor som möyliga äro¹. Af de 14 här förordnade Chirurgiska professorer samt af deras hedersamma Ephoro har jag ärfarit mycken tienstaktighet och deraf profiterat. Chemiska lectioner äro här förswarliga; men Rouelle² som hålls för grundlärdaste häri, förstår ingen menniska: man ser deraf det man här söker hälst grundlärdä, men onyttiga män til den Profession. om medicinska faculteten gäller det samma. L'Abbé Nollet³ förwanlar calcule i barnlekar. Botaniska lectionerne är litet frequenterade, få äro, som willa afscopiera Synonima och afhöra en recitera ur papperet fraser på osynliga partier, som ligga ännu i hybernaculo. Twenne waktkarlar med skarpladdade gewär följa Mr. Monnier⁴ i dessa eliseiska fält: så at parnassen här är något martialis. Alla örter här bärä det odrägliga epitheton noli me tangere. Skulle någon af gamla adam drifwen röra et det minsta blad, köres han af soldaten utan dom ur Paradisets lustgård: Wore i swerige ingen mer upmuntran än här, skulle ingen eleve mer infinna sig wid lectionerna. Dock som Hofwet skapar seder och smak, så torde äfwen botaniquen blifwa allmennare i Paris, än han ännu är. J Kongsträgården Trianom bygges et lustslot med chapelle, stort orangerie och platsen utwidgas, alt utziras til konungens nøje och botaniska studier: örter förskrifwes och köpes på guldwigten: ingen möda, ingen kostnad spares: alt lofwar framtidens pragt. Redan för 18 månader sen war brefwet skrifwit, hwari jag updrog min ödmiukaste tienst at beweka Herr Richard at öfwersända frön och örter, så fort han kan, Wälborne Herr Archiatern til handa. Duchesne har, jag wet ei hwarföre, upphållit det öfwer år och dag, utan wår wetskap: så at jag okunnig om Wälborne Herr Archiaterns Goda Wälbehag, ei med så full ifwer kunnat påyrka sakens wärkställan. Wäl har jag kunnat i mit namn öfwersändt dem; men som det warat en kort tid och trädgårdsmästaren ännu mer beweckt af hedern han kan hafwa at corre-

spondera med Wälborne Herr Archiatern, skulle framdeles göra så mycket reälare tienst, så har jag agerat med honom på det bästa sättet. Jag kommer nu från Versailles, där jag för honom predikat den heder och ära han har at förvänta af en sådan commerce: samt drakens fåfänga afwundiuka, som rugar guldet, utan at kümma dess wärde och willa betiena andra dermed. Trägårdsmästaren, intagen af en dylik harmonie med dess meriter, önskade allena weta, hwad helst behagades, samt tilfälle at skicka så mycket han gerna wille. Sonen, en beskedlig yngling som redan öfversändt til Wälborne Herr Archiatern frön, som han samlat på majorca, begynte nu på at förbanna sin amor patriae, som förledt honom införa i denna trädgården sina rara utländska växter, sägandes sig hwarken vara betalt för sin resa eller nog hedrad af sina Professorer, som af afwundiuka ei ännu uptagit i catholska samlingen sina örter eller döpt dem wid namn, ja ei en gång willat gilla dess nödop [!]. Han försäkrar derpå heligt, at alt hwad nu ei årstiden tillåter skall af oss blifwa i tilkommande år öfwerstyrt. Emedlertid ber han mig wända om i medio novembris at mottaga, hwad han finner nu vara rart. Ortiga fins ei, men Tropaeoli peregrini frön äro til tienst. Thee trädet trifwes wäl. Et står ännu sub dio til försök, et annat förwaras in loco temperato, men jag twiflar om det är det rätta? Han har en frutex, som säges vara den enda i Europa och hwilken han häller före vara den rätta vitex negundo, helt different från den man i allmenhet häller derföre. Zizania växer wid sidan af en dam: Dess fröer förwaras i watten öfwer wintren, fruset eller ei är lika mycket, efter hans utsaga; men jag skulle tro, det isen torde spräcka sönder fröen, om de deri tilfrysa. Jag fant ännu några frön på et stånd, som här innelykt öfversändes med några andra. Bland rara växter som jag nu kan påminna mig sedt äro följande: anthyllis Hermanniae, Erica multifl: Croton galbanif:, Laurus camphora, Echium fruticosum, Bignoniæ nov. spec: Geranii nov-sp: Spigelia, Gnidia, Rutæ nov: sp: Astragalus tragacantha, Salvia pinnata, Lobelia orangica, Erinus, Arenaria muscoides de Jussieu, Trichostema dichotomum, Thymus belelearicus, Spartii nov-sp:, Juniperus fructu rubro quæ non oxycedrus, Hypericum monogynum, Liquidambar asplenifol: Teucrium Spinosum, Limonium cordif, Gorteria, Hyacinthus undulatus de M: Jussieu, Thymus de majorca, Matricaria integ: coix sempervirens de Major:, Centaurea babylon:, Zinnia multiflora et lutea tyckas vara et och samma species, ty på et och samma stånd finnes flores atropurp: et luteos etc: Gnaphalium Sangvineum, Arctotis calendula, Cacalia svaveolens, Carlina lanata, Panicum patens: Cornus alternifolia, Sambucus canadensis, Lonizera balearica, Teucrium Salvef:, Ham-

melis, Berberis canadensis fructu cæsio, Betonica maritima, Cephalanthus, Paeonia rosæ pampelone, Nigella cretica, Helleborus foetidus et niger trifoliatus, äro de ei twenne differenta species? Tilia folio altero tantum latere basi troncato, flore semiduplicato, Magnolia tripetal:, Andromeda arborea, paniculata, polyfolia, Calmia angustif:, Rubus de mont d'or, orme pétit, opulus italicorum de Majorca, Croton sebiferum, Morus papyrus. Quercus alba. Jag kan ei pâminna mig hafwa sedt dessa i Upsala trägård. Unga Du Chesne, son af gamla Du Chesne prevot des batimens du roi, är af sin fader sielf educerad och handled i studier, samt äger altså utom et qwickt genie en wacker insight i botaniquen: men så är han dock deri ei generel; han har attacherat sig til wissa delar deraf. Faders[!] mognade studier och wackra penna rättar sonens idéer, Mr Jussieu gifwer goda råd och Mr Richard har förut hulpet til, men hädan efter lärer han ei mer willa bidraga til andras heder. Fadern har budit mig anhålla om Herr Archiaterns benägna underwisning för Sonen. men jag wet ei, hwartil han den anwända wil, om icke at pryda sig med andras fiädrar och häfwa sig up förmelens en grace han åtniutit. Han har förtagit sig säkerligen på fraisier des mois. Herr du Chesne har i sin trägård föga annat än fragariae, Alt annat måste han begära af Mr Richard, hwilken honom är föga benägen. Jag kan ei öfwertyga fransosen om, at Wälborne Herr Archiatern är född swensk: et dylikt genie, säga de, kan ei falla på andra landsmän än frantsoser. Herr Magister Biörnstähl⁵ är lyckligen ankommen med sina Herrar; jag beklagar det han bortgifwit en hop nya dissertationer, före jag dem fick se. Jag wet ei, om Wälborne Herr Archiatern haft tid at swara Mr Soubres på sit ödmiuka bref? han war myckit angelägen om connoissance med Wälborne Herr Archiatern. Näst min ödmiukaste wördnad til nädig frun. Fröknarna och Herr Professorn utber jag mig fördeln framlefwa

Wälborne Herr Archiaterns
ödmiukaste tienare

Paris d: 26 octobr.

Hernquist.

1767.

Linn. Soc., Vol. VI: 486—487.

¹ Detta bref gaf anledning till ett LINNÉS Memorial till Consistorium academicum 1767. Se Afd. I: D. 1, s. 210, där en del af det föregående citeras, ehuru något fritt.

² GUILLAUME FRANÇOIS ROUELLE, född 1703, demonstrator i kemi vid Jardin des plantes i Paris, död 1770.

³ JEAN ANTOINE NOLLET, se Afd. I: D. 3, s. 106, not 5.

⁴ LOUIS GUILLAUME LE MONNIER, se Afd. I: D. 4, s. 8, not 9.

⁵ JAKOB JONAS BJÖRNSTÄHL, se Afd. I: D. 3, s. 225.

1504.

Wälborne Herr Archiater och Riddare etc.
Nådgunstige Gynnare.

Den nådiga omsorg, hwilken Wälborne Herr Archiatern behagar än widare oförskyldt och högst benägit om mig hysa i mina widriga omständigheter, samt den mägtiga befordran jag härmedelst ärfarer, försätta mig aldeles uti en oändlig skuld. Sorgen om min framtid är mig nu mer ei så odräglig, sen jag warit högstlyklig at deraf fåt öfverlämna den största dehlen uti Wälborne Herr Archiaterns öma hierta. Om någon ting widare kan oroa mig, bör det sannerligen vara min oförmögenhet at kunna ärkänna med ord och i sielfwa wärket min skyldigaste ärkänslo. Emedertid anser jag alt det jag genom Wälborne Herr Archiaterns Högstgunstiga recommendation ärnår, såsom et benägit lån, til hwilkes återbörd jag skyldigast förbindes. Och lämnar jag uti Wälborne Herr Archiaterns nådiga wahl, at föreskrifwa mig de wilkor, som hälst behagas.

Detta mit ödmiukaste swar har blefwit upskutit af flera ordsaker, men egentligen af en catalogues uprättande öfwer Trianons lustpark, hwaraf en copie här innelykt medföljer. Dess förfärdigande har egentligen haft afseende på Wälborne Herr Archiaterns beqwämlighet at kunna härifrån commendera, hwad som hälst behagas. Numeren utmärka slagen efter nyare Species plantarum. Många örter äro här ännu odeterminerta, många nya Species obeskrifna. Jag är anmodad at i sommar dem än widare examinera samt deröfwer göra mina obserwationer. Så mycken flit här användes med örters anskaffande och deras rätta culture, så liten är wederbörandes omtanka at beskrifwa hwad här fins. Löf af Thebusken följa här innelykte med. Petioli äro ei Subtus gibbi, nec superius plano-canaliculati, utan mäst cylindrici. Paeonia tenuifolia fins här differente från P: pampalodes. Ehuru cornus alternifolia ei har utseende af en cornus, påstås dock den säkert vara en af samma släkte, äfwen så wäl som 3 andra nya congeneres deraf. Zizania hälles af flesta för annua, ehuru det tros twärsom af andra. Herr Duchexne mottog frön etc. i höstas til at öfwerstyras; jag önskar de framkommit. Täcktes Wälborne Herr Archiatern utmärka på samma nu öfwerskickade eller någon annan catalogue de planter, som kunna behagas, at jag nästkommande sommar må kunna dem förskaffa från någon af de härvarande

trägårdar. Herr Richard anmäler sin wördnad, samt anhåller i ödmiukhet, det takttes Wälborne Herr Archiatern låta genom sin betiening öfverskicka några plantor och frön af dem här felas och kunna vara til öfwerflöd i Upsala. Herr Richard har på min anmodan til en dylik commerce faciliterande, utwärkat hos Hans Majestet ordre til franska Legation i Stockholm at emottaga och förskaffa alt hwad å båda sidor skickas.

Jag blir som oftast tilfrågad om hindren, som upskiuta unga W. Herr Professor von Linnés ankomst til Paris, hwartil jag gifwit dem anledning at hoppas. Jag tror mig bäst träffat den rätta, då jag förment det Wälborne Herr Archiatern ei welat genom penningars försträckande til resan förekomma det Swenska Hofwet i sina löften, hwilka genom handlens rubning och tidernas swårighet ei kunnat i wärket ställas. Herr Richard förmentte, det den franska öfwerheten kan upfylla, hwad den swenska lofwat, samt det Han genom et ord hos Hans May^t skulle lätteligen utwärka åtminstone husrum och spisning på Trianons lustslät, och kan hända efwen en pension honnête, samt at sådant blifwa den minsta Nåd, med hwilken dess Christl: Mayt: kan anse en witter Son af en så lyster man, som här så högt admireras af höga och lärda, som dess stora meriter awundas af dess fordna competitorer.

Som Apothecare, då jag förebrodt dem deras antagna methoders ofullkomlighet, unskyllat sig med sina elevers mindre capacité, och föreständarena wid kongsträgården föregifwit mindre fond vara de rätta hinder at inrätta sina trägårdar efter systema naturæ; så häller jag nu på at på Herr lafosses bekostnad anlägga en botanisk trägård efter sist-nämnda methode, at derigenom i sielfwa wärket wisa, det Herr de La fosses enskylda fond är dertil tilräcklig, samit at unga Hofslagare gossar, til hwars instruction den egentligen anlägges, skola sättas i stånd, at genom 7 bokstäfwers kännande fullkomligen urskilja de växter, hwarom de andra hafwa en waklande idée. Herr La fosse¹, marechal du Roi, har på egen bekostnad anlagt en Schola hippiatrica i Paris, i afsigt at derigenom meritera Hans Mayts: nåd och 20,000 livres pension. Blir han lycklig i sit företagande, har han lofwat mig en dehl deraf til betalning för min nu hafda möda. Emedlertid arbeta wi båda twå och öfwa oss tillsammans utan ringesta årsättning. Han består dock hela depensen, och jag mödan allena. Saledes tienar jag nu utlämningarna, tils jag finner mig blifwa skattad wärd min Nådiga öfwerhets förtroende wid något embetes förestående i Sverige. Och som jag ei finner någon mäktigare befordrare än den Wälborne Herr Archiatern nådigast behagar meddela mig; ty anhåller jag än widare om dess nådiga och beständiga

medlidande hierta uti mina osäkra öden. Det woro at önska, det de från Upsala Academie af resande studerande blefwo underwiste at hålla et medium mellan för mycken blygsamhet och för stor dristighet. Felar jag i det förra finnas ock de, som mindre befordra sin landsmänner, då de, ehuru fransosen finner dem tillika med mig dagligen knåda giötjan på gatorna, willa hälsas för Upsale Professorer, adliga och gouverneurer, at derigenom öpna sig vägen til allas samqwäm, hwaraf händer det frantsosens tanka om våra Swünska wärdigheter förminkas mycket. Bäst woro at lära dem rätta sin titlar efter matsäcken, eller ock at ei omgås med andra än dem, som weta sätta wärde på glosen. Våra nu härvarande landsmän må wäl. Herr Doctorn och adjuncten Ribbe², arbetar flitigt. Magister Biörnstål har warit tillika med sina Herrar något opassliga, men jag har nu mer fåt dem åter på friska fötter. Jag förblifwer näst min ödiniuka wördnads anmälän til Nådiga Frun, fröknarna samt Wälborne Herr Professorn von Linné

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

Ödmiukaste tienare

Pierre Hernquist.

Paris d. 23 Feb. (1768).

Linn. Soc., Vol. VI: 502—503.

¹ PHIL. ETIENNE LAFOSSE, född 1739, fransk veterinär, död 1820. Med biträde af HERNQUIST öppnade han 1767 en privat veterinärskola i Paris.

² CARL RIBBEN, se Afd. I D. 3, s. 261, not 11.

1505.

Wälborne Herr Archiater och Riddare etc. etc.
nådigste Gynnare.

Ehuru jag ei haft tilfälle på lång tid upwakta Wälborne Herr Archiatern med bref, har dock ei någon dag gådt förbi, med mindre jag ei wördadt min Höga Gynnares ädelmodiga hierta, samt admirerat dess höga egenskaper. Här i en tid, som så nyttigt upofras til hela werldens uplysnings, har jag ei welat den använda til mina egna afsigters befordran hos Wälborne Herr Archiatern, som så ömt och kraftigt altid tagit del i mina äfwentyr. Himlen förläne Wälborne Herr Archiatern med hela dess höga familje al sköns wälsignelse så i det nu snart tilstundande år, som i många derpå följande. Fast frånvarande söker jag

än draga fördel af Wälborne Herr Archiaterns diupa insigter. J dessa
dar har jag med nöije efter mycken längtan öfwerkommitt Tom. III
Syst: nat: hwarefter jag tillika med Herr Ferber¹ från Carlskrona, som
nu wistas i Paris, rangerar Lafosses stensamling. Mina Commissione-
rer, Herrar Docteur Hemberg och Magister Juslenius², hafwa beklagligen
ei ännu öfwerskickat något af mit mig af Herr Wälb. Archiatern til be-
fordrade stipendium, så at jag i brist deraf måste i wåhras eftersätta
en del af mina botaniska studier, hwartil jag en del deraf ärnade. Så-
ledes war jag för största delen nödsakad at förestå Herr Lafosses wid-
löftiga pratique wid dess siukhus, såsom ock at arbeta i dess här up-
rättade lärohus. Dess lilla trädgård, bestående af 1000 plantes usuelles.
har jag inrättat efter systema naturæ. Om som jag altså ei haft lägen-
het at så tidigt och ofta jag åstundat, at besöka Trianoms trädgård, som
är 4 starka franska mill från staden; ty har jag accorderat med kongs-
trädgårdsmästaren i Paris, för at få samma tilgång til den här warande
trädgården, af hwilken jag mig wid alla tider mig betienar. J slutet af
sommaren har jag inlagt ungefär 1000 örter, tagne på samma ställe,
och skall jag dermed continuera nästkommande. Jag genomgår nu
orangerierna, samt gör mig en samling af alla slags frön, som jag delar
med trädgårdsmästaren. Af de färskas, som hämtades förleden sommar,
skall jag öfversända dem jag menar vara rarare, tillika med dem Wäl-
borne Herr Archiatern behagade befalla förleden wåhras. Det är mig
et stort hinder wid denna trädgården, at man ei ännu antagit Wälborne
Herr Archiaterns namn. Här blomar nu en ört, som man här kallar
Calceolaria foliis scabiosæ vulgaris. Dess fröhus följa med bär innelykt,
frön deraf skall jag hemöda mig at förskaffa. Jag gjorde en resa i säl-
skap med Herrar Lafosses, Richard pere et fils, de Jussieu le neveu: etc.
til Rouen, Haver de grace, Honfleur 60 a 70 mill från Paris i tanka
at herborisera.

Wi wände alla om hem fornögda, men ingen war mer lastad än
jag, och ingen hade mindre pengar at låta lappa sina kläder än jag.
Frön af viola rothomagensi tog jag wid samma tilfälle med många flera
örter. Academia Rothomagensis hedrade oss med sit sälskap samt an-
mälte Wälborne Herr Arch: sin wördnad. Kongl. Cabinetet har mäst i
2 år warit tilstängt, och hoppas man det man wid påsktiden får det
åter öpet, samt rangerat. Mr Daubenton³ arbetar derpå. Herr Adans-
son har nu under händerna et stort wärk, som skall innehålla alla 3
rikens afritade, innehållande öfwer 30,000 Species. Han beklagar sig
öfwer publicum, som ei accorderat honom så allment bifall han förwän-
tat. Han har gjordt en samling af alla figurer hos auctorerna på hwart

et species således, så at han waldt och utklipt löfwen hos en auctor, som fästad wid en gren af en annan auctors figure, hwilken sedermer blifwit fogad til en stam af den 3 figuren etc. Samma Herre har äfwen nu i sina händer en memoir öfwer en ny species Acari, som dess autor Herr Myller⁴ Danois har öfwerskikkat til academien. Han har anmärkt uti en note det Hans observation han hade meddelt den copulation emellan Chrysomela graminis et alni, ni fallor, ei hade blefwit efter dess observation införd i Wälborne Herr Arch: senare upplaga. Han nekar sig hafwa warit af samma tanka som stridande mot hwad han sedt och skrifwit. Emedlertid gör han af denna acarus et nyt genus, hwilket Han kallar Hydna för dess cauda elongata compressa. Dessutom ytrar sig samme Herre, det Han giordt många och betydande observationer öfwer insecternas copulation, som Han med tiden wil communicera. Det som synes något besynnerligt wid detta Species är at Honan lägger sig wid copulation ofwanpå Hannen? Magister Biörnståhl med Herrar Rudbeckerna⁵ mår wäl och följer Hofwet efter. På min begäran har han warit så god och recommenderat genom H. Herr Grefwe Bernsdorf⁶ Herr Lafosse hos Hans danska Maijt til en årlig pension af 24.000 livres med namn af Inspecteur general des Haras et des Ecoles du Roi de Dannemarc. Han wäntar dagligen på fullmagt och lagar sig til at resa öfwer til Sleswig, deräst Scholan skall inträttas. Herr Lafosse wil obligera mig til at giöra sig sälskap: men som största bördan blefwo min lätt äfwen då ty mottager jag nödigt dylka tilbåd. Men som wärre är, kan jag ei heller mottaga dessa tilbud, om än de woro 100falt bättre, så länge jag ei fåt et nådigt afsked. Emedlertid löpa åren förbi tillika med tillfället, som jag kunnat här haft, samt bekymret förökes. Den Danska Monarchen har här warit mycket firader. Hofwet har haft för honom al möjlig attention. Han har här passerat för et lyckligt och qwikt genie och mycken presence d'esprit. Den franska Monarchen sade sig kunna vara den danskas farfar i anseende til åldren, hwarzpå han fick straxt af den sednare til swars, at i dess lyckas fullbordande Honom ingen annan förmohn fattades, än äfwen den samma. Då den Franska Kungen wille kalla den danska wid sit antagna Grefnamn, bad han om ursäkt hafwa glömt bort det: derpå den danska swarade straxt det Hans Christligaste Majestät hade så mottagit och fägnat den danska Kungen, at Grefwen war hemskickad til sina norska hyddor. Alla matwahrors wärde stiga öfwer alt wanligt bruk. Här talas annars ei om annat än mord, huger, röfweri och krig. Gud beware mig från alt sådant och

förhielpe mig til något brödstycke. Jag utber mig äran förblifwa med all wördnad

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens

ödmiukaste tienare

Pierre Hernquist.

Paris d: 19 Dec: 1768.

Linn, Soc., Vol. VI: 488—489.

¹ JOHAN JACOB FERBER, se Afd. I: D. 6, s. 69.

² Möjligen SAMUEL JUSLENIUS, född 1734, lektor i Skara 1778, död 1809.

³ LOUIS-JEAN-MARIE D'AUBENTON, se Afd. I: D. 3, s. 154, not 7.

⁴ OTTO FREDRIK MÜLLER, född 1730, dansk zoolog och botanist, död 1785.

⁵ ADOLF FREDRIK och CARL FREDRIK RUDBECK, se Afd. I: D. 3, s. 229, not 2.

⁶ JOHAN HARTVIG ERNST BERNSTORFF, se Afd. II: D. 1, s. 277.

1506.

Wälborne Herr Archiater och Riddare etc.

Nådige Gynnare.

Wälborne Herr Archiatern behagar i sit senare nådiga underrätta mig, huru som dess nåd wil göra et offer af sin tid til min lyckas befrämjande. Aldrig kan et hierta mer upfyllas af wördnad, än då en fränwarande på et så utmärkt och ädelmodigt sätt blir hugkommen. Jag har altid haft ringa hopp om en sådan syslas uprättande in arte veterinaria, som jag den åstunda och mottaga kan. Hans Kongl. Majts senare nådigaste utslag i denna saken gjorde äfwen (så wida jag annars af mina Gynnares bref ärfara kunnat) derpå slut: ity jag deraf fant, det andra med mig förtiente samma nådiga befordran in arte veterinaria, och altså jag ei hade at förvänta i mit fädernesland något, som kunde jämföras med hwad Herr Bourgelat häruti ärnåt. Men et lärohus uprättande in arte veterinaria samt försäkran om fria händer deröfwer med en anseeligare lön och deremot swarande wilkor, sådana som Herr Bourgelat här äger, blir jag oduglig för swänska Nation. En ordinarie Professors lön gäller här ute 600 liv. En artis vet. studiosus har at förvänta efter 3 års studier 800 liv: årligen: Herr Bourgelat har på samma tid 30000 liv: Om man i Sverige ei gör en lika proportion, kan hwarken jag eller någon annan skicklig karl ådraga sig detta ämbetet. Hwarken girughet eller ärelystnad drifwer mig, utan allena nödwändigheten för at undvika

fattigdom och föragt. Dessutom som mina omständigheter fördiupat mig i skuld, i synnerhet hos Wälborne Herr Archiatern, som på så margfaldigt sätt mig nädigt obligerat, ty åstundade jag af min tilärnade sysla kunna godtgöra en del af min giäld. Jag uptäckte ei så frit mina tankar, om jag woro redan öfwertygad om det Wälborne Herr Archiatern och Riddaren wille nädigt dem skärskåda samt dem med mer mognad och wanlig warsamhet kraftigt producera. Som jag anser alt som mycket osäkert i Swerige, ty har jag emedlertid mottagit en liten Hofmedici sysla på H. Grefwe Hessensteins gods, dit jag ärnar mig i höst och hwaräst jag wil afväkta nädigt utslag från Swerige.

Nu har jag slutat min botaniska skörd i parisiska academiska trädgården och wistas jag nu på Trianons i afsigt at honom gälra. Man omflyttade sent i wåhras alla häri wäxande örter, så at de deraf ledit och äro ei efter wanligheten frödiga. Här är ganska dyrt at lefwa. Jag har ei welat emottaga Herr Richards offert för at ei vara obligerad at för honom arbeta, och för at dermed göra honom mer angelägen om W. Herr Professor von Linnés utresa. Det mästa jag nu gör består uti at öfwertyga honom om flera fehl i hans nomenclatur, som ei kunna rättas utom W: H: Prof: von Linné närväro och nogare undersökning. Ingen bloma har mer fägnat den franska öfwerheten än raphanus, hwilken blef kallad Serpent de M^r von Linné.

Dalechampia är ei upkommen denna sommar. Morina är ganska liten. Jag skall taga frön och et exemplar deraf i en annan trädgård. Herrar Richard och Thoin¹ ha lofwat mig frön och rara wäxter til at fägna Wälb: Herr Archiatern och Riddaren med, då jag wänder om hem. Wälborne Herr Archiatern och Riddaren behagar nädigt uttyda de öfwer-skickade fröen. Jag förväntade på samma tid ännu så många, som jag ärnade öfversända. Men en Wälborne Herr Archiatern och Riddarens obetänksam commissionnaire gjorde mig misstänkt hos wederbörande, hwilka lämnade mig frihet at begära för min egen räkning, hwad jag åstundade, men som Commissionnaire hade jag ei mer at förvänta. Men som jag nu mer haft tilfälle öfwertyga dem om osanningen och jag dem på hwarjehanda sätt obligerat; ty twiflar jag ei på deras benägenhet. Utaf mit Herbarium, samt af Cataloguen öfwer Parisiska trädgården kan nogare ses, hwad härifrån kan vara at hämpta; Om ei mit Herbarii completerande hade så mycket legat mig om hiertat, hade jag långt för detta warit härifrån. Jag önskade ofta hafwa äran at profitera af W. H. Professorn von Linné närväro härute. Det är angenämt at se på en gång så många rara blommor och Species, som på en tid framkomma. Om ei mina andra occupationer samt mit Herbarium syslosatt mig, hade

jag ärnat göra deraf mera nytta: Men jag hoppas, det wi en dag få profitera af det Wälborne Herr Professor von Linné deraf oss behagar meddela. Sedan ungdomen nu mer sedt, med hwad lättthet en kan finna en plantas namn af Systema naturæ, är det ei rart se dem deri söka sina förnämsta nöjen: Och kan jag nu aldrig mer gå in i trädgården, med mindre man öfwerhopar mig med förklaringar deröfwer. Jag har ei ännu sedt någon betiana sig af Herr Adanssons famil. confusarum.

Nyheter äro nu mer rara. Mina äfwentyr röra mig nu litet eller intet, ehuru de äro nog betydande. Åskan slog ned i min kammare samt trängde sig in i Herr Lafosses appartement, deräst hon smälte en lång stålträ: Gick sedan derifrån up i 3 våningen smälte en annan stålträ til små hagel, som finnas på husmeublerna sen de dem genomborat. En sängkrants blef äfwen nedslagen samt papper itända.

Evolvulus alsinoides är monogyniste: Cal: foliola minime lanceolata: Filamenta corollæ dimidio minora. Stylus 1. Stigma bifidum. Capsula 2-locularis? *Carthamus Corymbosus* är här satt ibland echinopes, ehuru han ei har calycem com: men receptaculum är i . . .² pilosum som i *Carthamis*. Af *Silphium laciniatum* äro 2 varieteter, af hwilka den ena har folia Sinuata et pilosa, den andra har dem pinnata glabra. Här äro 2 varierter af *Silphium perfoliatum* etc: Här äro många Species, som ei ännu äro determinerade och nämnda.

Herrar Richard och Thouin anmäla sin wördnad samt utbedja sig nåden med mig wara inneslutne i wanlig grace, i hwilket hopp jag framhärdar med diup wördnad

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens
aller ödmiukaste tienare
P. Hernquist.

Paris d. 24 Aug:

1769.

Linn. Soc., Vol. VI: 490—491.

¹ ANDRÉ THOUIN, född 1747, trädgårdsdirektör vid Jardin des plantes i Paris, död 1824.

² Något ord oläsligt.

1507.

Wälborne Herr Archiater och
 Riddare etc. etc.
 Nådige Gynnare.

Ehuru jag ei haft tilfälle at upwakta Wälborne Herr Archiatern och Riddaren och göra mig i dess nådiga åtanka ihugkommen, hyser jag dock ouphörligen all wördnad för min högsta wälgerningsman och gör mig högst försäkrad om dess grace. Wälborne Herr Archiatern och Riddaren har, som Herr Archiater Bäck gunstigt berättar, behagat genomläsa mina enfaldiga tankar om den nu i Skåne grasserande boskapssiukan. Jag tycker, det den samma har mer gemenskap med illa artade kopper, som ogerna kunna bringas til utslag, än med någon slags päst. Likheten, som hon har med fårkåpporna i dess malignité, styrker mig i min tanka. Får, som af röta i svåra kopper omkommo i Frankrike, öpnade jag och fant mäst samma partier i dem skadade, som jag nu finner hos Boskapen. Jag hade då ei skullat dömt det många omkommit af kopper, om ei kopporna då warit gångbara. Besynnerligt och märkwärdigt är, det jag äfwen på de hårdast angrepne fären fant de här nedre kallade fliror eller fasciola hepatica uti lefren. Ehuru jag nu funnit fasciola hepat: i alla siuka kreaturs gallgångar, men ei på en frisk oxes hos slaktaren i Lund, kan jag dock ei så hastigt utan widare prof uplösa alla motkast, man kunde inwända mot denna hypothese angående ordsaken til smittan. Jag ympade Boskapssiukan på et får för at widare styrka mig i min fattade mening. Fåret blef dödt på 7 dygnet efter ympningsdagen. Jag fant fliror i Lefren och mäst samma dehlar angrepna, som woro hos boskapen skadade. Detta oagtadt vågar jag ei antaga någon ny sats, förän jag blifwit uplyst af Wälborne Herr Archiatern och Riddaren samt Herr Archiater Bäcks egena tankar. Jag skall med första göra et allment utdrag af de af mig observerade symptomata morbi, tillika med inspectorum cadaverum historia, på det mina gynnare må deraf så mycket lättare kunna handleda mig i detta mörkret. Det fägnade mig mycket at weta ordsaken til smittan, ehuru jag måste widgå, det jag mäst efterforskar non quod facit, sed quod tollit morbum. Jngen kan neka siukans smittosamhet. Men på hwad sätt den föres från et ställe til et annat, är ei ännu afgiordt. Jag har funnit mäst på alla siuka kreaturs ryggar de här nedre kallade wärnor (*oestrus bovis?*); mon

ei denna fluga skulle kunna ympa siukan tillika med ägget? Och om så är, huru skall man då förekomma denna hennes operation på kreaturen? At af denna här omtalda larve blir en oestrus bovis, är jag ei säker på, hälst larven är olika med den jag förr funnit in intestinis equorum. Men det har altid fallit mig svårt at af larverna förwissa mig om Species Insecti perfecti: således har jag ofta tagit larven til *oestrus haemorrhoidalis* för en och samma med larven til *oestrus bovis*, hwilka jag båda funnit hos hästar. Et annat slags mask eller larve, som jag aldeles intet ännu känner, har nu ändteligen funnits hos näst det sidsta af mig anatomicerade kreaturen. Så snart jag får en beqwämlig flaska, skall be mig frihet få beswärta med några deraf. Dessa maskar fant jag emellan de muscleusa och membraneusa delar af oesophagus här och der strödda extra vasa Sangvifera. Det war lätt at finna på de sista, sen jag påhittade de första. Man såg altid på inre membrana oesophagi några livide, mörka och swarta fläckar, deräst de lågo innanföre. De äro små mycket mindre än wärnor, äga föga med dem någon likhet: mon det kan vara larven til en curculio. Hädanefter skall jag söka efter, om ei de finnas på andra ställen, hälst jag förr funnit en enda liggande wid niuran i en död oxe.

Som jag tänker snart skrifwa til Frankrike, wil jag ödmiukligen fråga om Wälborne Herr Archiatern och Riddaren skulle hafwa något at befalla derutifrån, samt om jag får hugna Herr Richard med försäkran at få se Wälborne Herr Professor von Linné til nästinstundande sommar. Näst wördsam hälsning til Nädiga Frun och Fröknarna utber jag mig fördehlen framhärrda med diup wördnad.

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens etc.

Ödmiukaste tienare

Pet: Hernquist.

Lund d. 10 Ap. 1770.

P: S: Här nedre är en stor fattigdom på nyttiga och nödiga böcker. För 15 månader sen köpte jag i Paris Regnum minerale, hwaraf dock ei mer än et enda exemplair finns i hela Skåne land, hwilket enda och allena här med rätta tienar til rättelse wid de allmenne föreläsningar. Här nedre måtte vara brist på mineralier, äfwen på simpla sand och kalkstenar, ty jag ser ei några: ei heller talas här om någon sten Magister.

Linn. Soc., Vol. VI: 492—493.

1508.

Wälborne Herr Archiater och Riddare etc. etc.
Nädige Gynnare.

Nu äntligen har jag præsiderat en gång. Jag har äfwen färdigt til trycket alla genera *Tournefortii* *stylo botanico Linneano* reformato enuntiata tillika med *Animadversiones in Institutiones Rei herbariae Tournefortii*, hwilka alla tilsamman utgöra wäl 30 a 40 ark trykta. J brist på skikliga och förmögna responderer måste jag lämna resten tils widare¹. Mina competitorer vägrade mig hedern af deras oppositioner. Magister Jörlin² kunde dertil ei af Decanus förmås. De samma sökte äfwen, at utestänga mig från näyet at opponera på deras lärda arbeten. Men mig gafs dertil tilstånd. Jag åtog mig bewisa publice, at alla Magister Jörlins egna definitioner woro origtiga och at de ei kunde reciprocera med definitum, bad honom derföre sielf gifwa fram den han trodde vara fullkomlig, för at blifwa öfwertygad om dess fel. Magister Hörlins³ disputation är et utdrag af hwad Wälborne Herr Arch: sagt in Gener: Plant: och speciebus de floribus compositis. *Essentia flor. composit:* säger Han in sola cohæsione antherarum. Många slags varieteter blifwa Species efter hans definition på Species. Numerus specierum har warit altid idem et determinatus, hwilket alt han mathematice tiltror sig kunna uträkna. Plantæ hybridæ gifwas ei efter hans utlåtelse. Min lilla disputation är ei heller utan fehl, hwilka ei mina opponenter sågo. Magister Hörlin opponerade extra på mig; utan at anföra skäl påstod han min disputation vara indisputabilis, som altså ei kunde räknas för et Academiskt prof. Jag frågade honom, om hon det war subjective eller objective considererad. Om hon Subjective war sådan, så måste han anfingen ärkänna characterernas fullkomlighet, som jag hade länt af Wälb: Herr Arch: skrifter: eller ock måste han anklaga sin okunnoghet. Objective kunde desse sanningar ei vara så fullkomliga, at de ei woro underkastade twifwelsmål, hälst då konsten blandade sig deri. Til et bewis på at materia wore disputabilis, bad honom swara til de objectioner jag kunde andraga deremot, hwilket beswär han ei wille ådraga sig, etc. Han urgerade widare, at utan Tournefort kunde ingen nyttta dragas af min disputation, och som ei mer än 2^{ne} exemplair deraf finnes i hela staden, så tiente den til intet. Jag beklagade Academiens öden, som hwarken hade de nämde eller andra requisita hermeneutica, hwarefter Academiska arbeten i Botaniken böra

examineras. Effter en twifwelaktig strid lämnades de botaniska ordastriderna och en från Malmö förskrifwen extra opponens, metaphysicus och scepticus samt kallsint disputator, mycket enwiser än Sal: Prof. Forskål framförde et wridit metaphysiskt argument. Effter en lång och äfwentyrlig kamp fick jag lära, at hvor och en har sin kuse, och at metaphysiquen är botaniquens hinder och all bokwets mörker, då den missbrukas. Emedlertid dömer Philosophiska faculteten efter våra prof, får jag ei det sista rummet. Men Retzius⁴, som intet prof aflagt, skall hafwa syslan, och det, som det förliudes, på Hans M. nädigsta recom: Emedlertid får jag intet. Och snart sagt, wet jag ei heller, hwad jag kan få här i Sverige: alla tilgångar äro tilstängda. J dag blef jag præsenterad för Öfwerheten, mig lofwas godt, men nu börjar jag twifla på löften. Det skal dock vara mit högsta näye och fördehl, at få beständigt vara innesluten i wanlig nåd och ständig förblifwa

Wälborne Herr Archiaterns

Ödmiukaste tienare

CarlsCrona d. 22 Mai

Pet: Hernquist.

1771.

Linn. Soc., Vol. VI: 494—495.

¹ HERNQUIST utgaf som specimen *Dissertatio botanica Genera Tournefortii stilo reformato & botanico sistens*. P. 1 (Lund 1771).

² ENGELBERT JÖRLIN, se Afd. I: D. 5, s. 177, not 2.

³ SAMUEL HEURLIN (född 1744, docent i Lund 1767, adjunkt 1774, kyrkoherde i Åshed a Växjö stift 1780, död 1835) utgaf som specimen en *Diss. bot. de Syngenesia* (1771).

⁴ ANDERS JAHAN RETZIUS, Afd. I: D. 2, s. 350, not 1; han erhöll den äfven af HERNQUIST, HEURLIN JÖRLIN, D. ROLANDER och J. A. WADSTRÖM sökta *botanices demonstratorssysslan*.

1509.

Wälborne Herr Archiatern och
Riddare etc.
Nådigste Gynnare.

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens nådiga skrifwelse har jag i dessa dar haft äran mottaga och med största wördnad genomläsa. Det är mig en outsäyelig glädje at vara i Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens nådiga omtanka ännu bibeħallen. Mägtigare och nådigare Mæcenas än Wälborne Herr Archiatern sielf har jag aldrig funnit, ei heller önskat. Önskeligit woro allenast, det jag hade kunnat giöra mig

til en så oförtient grace på det minsta wärdig. Om ei min skuld hos Wälborne Herr Archiatern och Riddaren redan synts öfverskrida min förmögenhet, så hade jag önskat få än widare Supplicera om en nådig förbön för mig hos Höga Wederbörande. Wälborn€ Herr Archiatern och Riddaren behagar nådigt efterfråga mit tilstånd. Redan 1768 blef i Rådit nådigst mig tilslagna 1000 dr. S^{mt} årligen, hwilka pgr jag alti-från min hemkomst quartalsvis utbekommit. Mäst för 2 år sen insinuerade jag på Hans Kongl. May^{ts} befallning et underdåligt förslag til et lärohus inrättning in arte veter. Andra göromål samt brist på fond hafwa hittils hindrat höga öfwerheten från at deri något wist stadfästa. Nu först är samma sak wäktar i Rådet och lärer efter alt utseende hon snart remitteras til mindre Secreta deputation. Wälborne Herr Archiater Bäck, min besynnerliga Gynnare, arbetar på et utmärkt sätt för mig och min wettenskap. Höga Wederbörande wisa också mycken benägenhet för ars veter. men de tyckas ei wilja göra någon särdeles kostnad på den samma. En ringa belöning efter så mycket arbete och sen jag up-offrat andra hedersamma ämbeten, i en så besvärlig och i allmenhetens ögon föragtlig sysla afskräcker mig från at afbida bättre tider.

Blifwa altså nu mina wilkor smala och min lilla gnista af hopp släkter, så är jag sinnad at öfverlämna mig i ödets hand och begifwa mig åter ut igen. Hemma ser jag ingen öpning för mig.

Jfrån Småland är en bonde upkommen, som hos Hans Kongl. Mayt anhållit i underdåighet om belöning för et säkert medel mot fallande sotten. På 2^{ne} fattiga tiggare flickor har jag med lycka försökt dess pulver. Den ena af dessa flickor heter Funk och säger sig vara Brorsdotter til Hans Nåde Landshöfdingen Funk¹.

Från Finland skall i dag den obehageliga tidningen ankommit at pesten wisat sig i Fredrichshamn.

J franska öfversättningen af Sauvages Nosologia emendata, som jag nyligen köpt, har jag, deräst han talar om aliorum testimonia om sit wärk, läsit det auctor hade oagtadt så många uplysta mäns goda tanka om sin Nosologie ändock sielf ei kunnat tillägga sin någon heder deraf, om han ei i Genera Morborum hade äfwen wunnit Wälb. Herr Arch. och Riddarens beröm, hwilket han räknade med rätta för det wiktigaste witsord.

Med diup wördnad framhärdar jag

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens etc.

Ödmiukaste tienare

Stockholm d. 11 Febr.

Pet. Hernquist.

1772.

Linn. Soc., Vol. VI: 496—497.

¹ Friherre JOHAN FUNCK, se Afd. I: D. 5, s. 204. not 4.

1510.

Wälborne Herr Archiater och Riddare
Nådige Herre.

Wälborne Herr Archiatern och Riddaren behagade Nådigt i sit sista högst angenäma bref efterfråga mina underdåliga ansökningars öden.

Höga Wederbörande betyga wäl ständigt sit nådiga wälbehag i mina underdåliga projecter, samt lofwa äfwen sina wiktiga biträden deri. Men hitintil har partie andan intaget allas hiertan. Man inbillar sig och andra det publique saker drifwas, då endast personelle som ifrigast ageras. Nu först har det orena wårvatnet brustit löst med alfwara. Jag beklagar dem som nödgas lofwera mot den häftiga strömmen. De som ei willia segla i qwaf, följa hopen åt.

På Wälborne Herr Archiatern och Riddarens tilstyrkan söker jag nu Matheseos Lectoratet i Scara. Jag önskade det mina ansökningar kunde winna en kraftig befordran af Wälborne Herr Archiatern och Riddarens Högstbetydande recommendation.

Adjunctus Gymnasii Magister Svartz¹ är en betydande competitor: Scholæ lagen tyckes tillägga Adjuncten någon förmons rätt.

Tollet är gånska missnöygd med Collegii Medici intygan om dess curer, hälst det innehåller allena historiam facti, utan särdeles beröm. Samma Herr Cornett fordrar af ofwannämde Collegio 130 plåtar som wedergällning för de curer han sielf begärt få anställa som prof i deras åsyn. Skamligare tilbod hörer man ei ofta. Han promitterar sig mycket.

Jcke desto mindre får man dagligen ärfara, det Herr Tollets anti-tænianum ei är så säkert, som man trodt och önskat, mycket mindre, som Auctor utgifwet det för. Flera äro efter dess bruk nödsakade iterera dessa doses, eller at försöka andra botmedel. Nyligen skall Han drifwit taenia från et 6 månaders barn.

Om jag törs gissa, så bestå dess secreta i Terpentins Spiritus, deri Pisselæum giutes. Dess swarta pulfwer torde vara aethiops miner. Åtminstone hade medicamenterne, som jag på långt håll såg, med dessa mycken likhet. Excrementerne sägas bli swarta. Han varierar ofta och blandar upp sina medicamente med åtskilliga saker för at dölja sit fynd. Riksdagsmännerna tyckas äfwen låna öronen åt charlataner. Således upmuntras Herr Tollet stundeligen.

Med mycken wördnad har jag äran framhärrda
Wälborne Herr Archiatern och Riddarens etc.

Ödmiukaste tienare
Pet. Hernquist.

Stockholm d. 27 Apr.

1772.

Linn. Soc., Vol. VI: 498—499.

* NICOLAUS SWARTZ, född 1732, vid denna tid adjunkt vid Skara skola, utnämnd till lektor i matematik 1772 (utnämningen upphäfdes dock af Kungl. Maj:t och HERNQUIST fick i stället platsen), sedermera andre teologie lektor och kyrkoherde i Vinköl, död 1800.

1511.

Wälborne Herr Professor
Nådgunstige Gynnare.

För sista roen och sammanwarelsen i Upsala tackar jag ödmjukaste. Nu änteligen har jag kommit uti possession af den begärta platsen til en Hortus Botanicus. Således är jag uti behof på alt det, som fordras til dess beklädning och öfwertäckande. Min Gunstiga Gynnare, förs jag påminna det gunstbenägna löfte jag förleden våras fick, at bekomma några frön med hwad mera, som kunde aflåtas och föras här ned.

J förtröstan på desse löften har jag ei gjordt någon anstalt, eller rättare sagt, har ei tänkt på någon annan utväg, hwarigenom frön kunna bekommas. En så mycket större grace, som jag med hela vårt lärohus skola wörda, sker mig, om jag får wänta et ansenligare antal af frön etc. af allehanda slag. Eliwad de kosta, wil jag ei neka, at med tacksamhet betala.

Näst min wördssamma hälsning til Nådiga Härskapet har jag äran förblifwa

Wälborne Herr Professorns

Ödmjuka tjenare
Pet. Hernquist.

Scara d. 1 Oct.

1775.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur von Linné
Professeur tres Celebre
en Botanique*

*a**Upsale.*

Linn. Soc., Vol. VI: 500–501.

HESSELIUS, JOHAN.

Född 1687, medicine doktor i Hardervik 1721, provinsialmedicus i Nerike och Värmland, ledamot af Vetenskapsakademien, död 1752.

1512.

Edle och Höglärde Hr: Doctor och Professor
Gunstige Herre och Gynnare.

Jag har största orsak, att afläggia hos Hr: Professorn en ödmiuk tacksejelse för sidsta nöjsamma och behageliga sammanwaro i Fahlun, men beklagar mer än mycket, att tiden blef mig så knapp, att jag ei längre fick profitera af Hr. Professorns kiära sällskap; och önskar jag intet högre, än att mig oftare gofwas tillfälle till samma stora förmohn.

Jag hade den äran för twenne dagar sedan, på Hr. Professorns gunstiga befallning, öfversända med en Gymnasist, Wallstedt wid namn, några qwistar af Populo alba, som här wexer uti vår Landzhöfdinge trädgård; detta tillfället kom mig så hastigt uppå, att jag ei fick rådrum, att så läggia tillsammans och inbinda qwistarna uti måsan, som sig borde, utan måste lämna dem från mig i största hast, så godt jag kunde. Skulle desse qwistar ei duga till plantering, för det de antingen äro för smala eller eljest ei rett amsade, så skall jag innan kortt skaffa andra, ty tillfälle der till hoppas jag få innom 3 weker här effter. Eljest låter Hr. Baron och Landzhöfdingen Reuterholm¹ anmähla sin flitiga helsing, med begärnan, att Hr. Professorn wille hafwa den godheten för honom, och gifwa honom en liten underrättelse om huru desse qwistar skola skiötas och ansas, samt läggias neder i jorden, att de må

taga rötter och grönska. Han har en och annan gång budit till med samma slags trä, att plantera det på sin gård vid Strömsholm, med qwistar i jorden, men har dock slagit felt.

Jag páminner mig, att jag hade den äran i Fahlum, att berätta för Hr. Professorn, om en underlig brand och vådeld, som igenom en Lappkiäringz trällerie, flera gångor händt hos en änka på en gård, intet långt här ifrån, och som saken är underlig och sällsam, ty hoppas jag, att H: Professoren ei ogrundligt upptager, att jag öfversänder en liten relation der om². Relation är så wida offullkomlig, som jag ei kan få rett på dag och datum, eller huru långt det warit emellan hvor vådeld: kan ock hända att sielfwa ordningen är oriktig i så motto, att det huset, som jag säger hafwa först brunnit, torde vara det andra eller ^{3de} i ordningen; men så giör detta ei stort till saken, hälst som Historia facti är sann och richtig. Jag har tagit saken som jag den sielf hört af änkan, som lidit skadan: har ock sielf i dessa dagar med egna ögon sedt skadan och erfari tillståndet, fast jag ei sielf wid någon brand warit tillstådes. Hwad Lapphustrun här ifrån Kihl socken, ei långt här ifrån, widkommer, om hwilken talas om i Relationen, så har jag sielf sedt och talt med henne för några dagar sedan, fast hon för mig ingen ting wille yttra sig om hwad ärende hon hade till Hardemo, dit hon nu war stadder på resan, och mötte mig uti en gästgifware gård; men ige-nom gjästgifwarens hustru, för hwilken hon bekiände sitt ärende, fick jag weta hennes dessein. Att denna hustrun är född i Lappmarken, är wist, som ock hennes Physionomie och mähl utvisar, fast hon talar ren swenska. Jag häller nu på tillika med H: Landzhöfdingen Reuterholm att i löndom utforska hemligheten, ho wet om icke den torde gifwa något lius? hvor om jag widare skall hafwa den äran att berätta. Emedlertid har jag den äran att recommendera mig uti Höglärde H. Professorns förnäma gunst och grace, förblifwande jag med mycken wördnad och högachning

Edle och Höglärde H: Professorns
ödmjuk hörsamste tienare
Joh. Hesselius.

Örebro d. 11 febr.

1743.

Min ödmjuka respect beder jag anmähles till fru Professorskan.

Med aldra första skall jag hafwa den äran at upwachta Hr. Professor Roséen med en och annan malmsort, som jag är honom skyldig, emedlertid anmäles min wördssamma respect.

Med förra posten hade jag bref af Hr. Landshöfdingen Winnenstedt³, som berättar, att Doct. Kahlmeter⁴ blir på Bergslagens recommendation Medicus i Fahlun.

Linn. Soc., Vol. VII: 1—2.

¹ NILS REUTERHOLM, se Afd. I: D. 2, s. 246, not 7.

² I denna utförliga berättelse (Linn. Soc., Vol. VII: 3—8) omförmäles, huru en enka, bosatt på gården Krutbruket i Mosås socken i Nerike, förföljdes af ständiga eldsvådor eller tillbud till sådana, såväl under det hon bodde på sin egen gård, som sedan hon flyttat till sina i närheten boende slägtingar. Under halfannat år hade ej mindre än 23 gånger elden kommit lös, ej blott i hus, ladugårdar, hölander m. m., utan ock i hennes ute på gården stående tillhörigheter (såsom en chais och diverse husgerådssaker), utan att oaktadtträgen vaktthållning någon orsak härtill kunnat upptäckas. Allmänna meningen var, att några tiggande lappar, som ej fått sitt pockande på bättre föda, än de erbjudits, uppfyllt, afflägsnat sig under hotelse, att gården egardinna »aldrig skulle få någon knut eller tak att bo under». Man hoppades dock nu, att det skulle blifva slut på eldsvådorna, sedan en i Lappmarken barnafödd, men i Nerike gift och bosatt kvinna kommit till den af eldsvådor förföljda, sedan hon från sin moster, som var bland de förbannelsen uttalande lapparna, fått bref med befallning att »giöra tillbaka, att det ei må brinna mera, eller, som andra berätta henne hafva sagt: att upptaga *Eldstenen*». — Naturligt är, att äfven andra gissningar voro gängse rörande orsaken till de många eldsvådorna; »sommliga», säger HESSELIUS, »tro den vara utkommen igenom någon arg skielm och mordbrännare; andra återigen igenom någon underjordisk eld». Ater andra påstodo sig hafva sett »en stor svart karl gå wid elden med en eldbrand i munnen», . . . »men som sådant osar för starkt af käringeskräck, ty will man sådant förbijgå».

³ CARL GUSTAF WENNERSTEDT, född 1692, landshöfding i St. Kopparbergs län 1743, president i Göta hofrätt 1755, friherre 1759, död 1778.

⁴ OLOF KALMETER, se Afd. I: D. 4, s. 42, not 6.

HILDEBRAND, HENRIC JACOB.

Född 1707, kammarherre, minister till Frankfurt am Main och Öfver-Rehnska kretsen 1737, envoye-extraordinaire till Spanien 1754—1762, hofmarskalk, död 1775.

1513.

Wälborne Herr Archiater och Riddare
af Kongl. Nordstierne Orden.

Sedan jag hade den äran at bekomma Herr Archiaterns benägna skrifwelse af den 2 sistl. April, lät jag strax effterfråga de Mexicanska örnar, och feck derom den underrättelsen, att de i winter frusit ihjäl, och blifwit nedgraftna, så att det icke widare war möjeligt att beskrifwa dem, samt att ingen beskrifning på det slaget war här till finnandes; men att det wore nyligen ankomna 2 örnar ifrån Extremadura. Öfwer dem hafwa Hrr. Barnades¹ och Scheidenburg² giordt de beskrifningar, som jag härmad sänder Herr Archiatern tillhanda.

För några dagar sedan blef det mig berättadt af Herr Ortega³, att han nyligen ifrån Westindien erhållit säker tidning om Hr. Loeflings död, som förmodeligen förorsakats af den odrägliga starka hettan på den orten: hwilket mycket beklagas af natural historiens älskare härstädes.

Som Herr Archiatern betygat en synnerlig wänskap, för mig och mine söner⁴, så håller jag för min skyldighet att låta Herr Archiatern weta, det jag, effter deras eget project och enträgnna åstundan, gifwit dem lof att fara ut i fält och evertuera sig; de upmuntra hwarandra till att profitera af närvärande tillfälle till att giöra sig skicklige till Fäderneslandets tjenst; de försaka gerna alla nøjen, som de hafwa i Bordeaux och utwälja hällst att gifwa sig i krigsbesvärligheter och äfwentyr. Och effter de icke wilja låta afhålla sig derifrån, så har jag tillsändt dem påliteliga domestiquer, och föröfrigt fogat de bästa och försiktigaste anstalter, som jag kunnat. Den äldre ärnar sig till Franska Arméen wid Rhein strömen, och den yngre ärnar embarquera sig på den franska Escadren antingen i Rochefort eller i Brest. Jag är försäkrad om, att Herr Archiatern, af wanlig yunest altid önskar och tager del i deras wälgång.

Fru Grefwinnan och min dotter⁵ anmoda mig att helsa öfvermåttan, jag beder och det Herr Archiatern behagadé anmäla mycken hälsning ifrån oss till sin Fru och samtel. anhöriga. Det skulle vara mig ganska kärt, om jag feck tillfälle att wisa med huru stor estime jag är och förblifwer Wälborne Herr Archiaterns

Hörsamste Tienare

H. I. Hildebrand.

Madrit d. 27 Junii

1757.

Linn. Soc., Vol. VII: 16—17.

¹ MIGUEL BARNADES, se Afd. I: D. 6, s. 399, not 1.² DANIEL SCHEIDENBURG, se Afd. I: D. 4, s. 262, not 2.³ JOSÉ ORTEGA (HORTEGA) se Afd. I: D. 3, s. 31, not 1.⁴ JAKOB HENRIK och CLAES HENRIK HILDEBRAND, se Afd. I: D. 4, s. 303, not 3 och II: D. 1, s. 158, not 3,⁵ Gemålen Grefvinnan SOPHIA LOVISA SPARRE af Söfdeborg och deras dotter FLORENTINA, se Afd. I: D. 4, s. 265, not 1 och D. 6, s. 392, not 2.

Om Hildebrandska familjens, särskilt sönernas, vistande och sysselsättningar i Frankrike och Spanien finnes utförligt redogjordt af D. Z. HALLMAN i brefven 1441—71. Ännu ett sådant, ej afslutadt och odateradt, eges af Linn. Soc. (VII: 20—21), utan tvifvel skrifvet i Bordeaux under våren 1755; det innehåller dock så godt som intet, utom hvad i nämnda bref redan är publiceradt.

Före sin utländska resa hade de unga Hildebrandarne och deras informant D. Z. HALLMAN åtnjutit LINNÉS undervisning samt därunder gjort samlingar af naturalier, som vid afresan deponerats i Upsala på Laboratorium chemicum. Under hela färden utrikes fortsattes samlandet med stor ifver, så att redan i Maj 1755 sex packlädor kunde hemsändas (se bref 1449). Tillika sändes till LINNÉ en »Specification på den samling, som skickas till Upsala, att sättjas i Hildebrandska Gabinetet på Laboratorio Chemic» (Linn. Soc. VII: 13—15) samt dessutom åtskilligt, som »till Herr Archiaterns tienst skickas».

1514.

Wälborne Herr Archiater och Riddare
af Kongl. Maj:ts Nordstierne Orden.

För några wekor sedan berättade jag till Herr Archiatern, att Loefling med döden afslidit, sedermer har Herr Hortega fått derom en omständligare underrättelse, som jag nu tillika med öfversättning har den äran att sända Herr Archiatern tillhanda. Dessutan berättade Herr Hortega, att han innan kort hitväntar några samlingar och beskrifningar gjorde af Loefling, hwilka han lofwade wisa mig. Herr Hortega har och lofwat Mag. Scheidenburg, att få afkopiera dem.

Den botaniska expeditionen skall widare continueras i America, och det säges, att en Botanicus skall härifrån skickas dit till att succedera Loefling, och att inrättningen skall blifwa förbättrad; Hr. Hortega sade att Loefling och dess Resekamerater hafwa slitit så ondt, att det är undrantsvärdt, att de icke alla sammans blifvit döde.

Näst mycken flitig hälsning ifrån Fru Grefwinnan och Fröken, har jag den äran att stedse förblifwa

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

hörsamma Tiänare

H. I. Hildebrand.

Madrid d. 22 aug.

1757.

Linn. Soc., Vol. VII: 18—19.

HJORT AF ORNÄS, HANS GUSTAF.

Född 1725, kanslist vid landskansliet i St. Kopparbergs län, erhöll afsked 1750 och landssekreteraretitel 1755, egare af större delen af Ornäs gård, död 1791.

1515.

Edle och Högachtad Hr, Lands Secreterare

För Hr Lands Secreterens angenäma af d. 22 sistledne aflägger jag all uptänkelig tacksamhet¹.

Det innelychite Biörklöfwet war af så besynnerlig skapnad, att jag måste tillstå det jag i all min tid aldrig hört talas om, mindre sedt dylikt, fast jag kanske af wäxter sedt så mycket som någor annor.

Håller detta trädet beständigt sådane löf, skulle jag ödmiukast supplicera att Hr Lands Secreteren täcktes vara af den resonabilitet och skiänka det till Upsala academiska Trägård och åt Riksen ungdom, såsom en specieux åminnelse af Hr Lands Secreteren, då det där kunne åskodas af de Kongl., af utländske ministre och andra, som oftast trädgården besöka, wähl förståendes att om trädet ännu är litet och kan transportereras.

Men som Biörk är under transplanterande nog svår, kan hon näppeligen flyttas, utan hon upptoges om wintren, då jorden woro

frusen omkring rötterne, att föras med klimp, genom någon spannmåls bonde, som reser till Bergslagen².

Jag förblifwer

Edel och Högachtad Hr: Lands Secreterens
Upsala 1768 hörsamste tienare
d. 27 Decembr. Carl Linne.

Originalen till detta bref, som 1887 anträffades vid Ornäs gård i Dalarne, finnes nu i Upsala universitetsbiblioteks manuskriptsamling (G. 152 a), dit det skänktes 1891 af Grefvinnan E. LEWENHAUPT, född von ESSEN.

På brefvets tredje, oskrifna sida finnes fastad en liten kvist med tvenne blad, men denna är tvifvelsutan ej den ursprungligen till Linné sända, utan senare ditsatt. — Brefvet är aftryckt af Blom i hans i not 2 omnämnda uppsats.

¹ Detta bref finnes icke i behåll.

² LINNÉ beskref aldrig denna »Ornäs björk». Först i Suppl. plant., som 1781 utgavs af hans son, omnämnes den i all korthet såsom »varietas valde singularis» under namn af *Betula alba* β . *Dalecarlica*. Utförligare redogjordes för densamma af C. M. BLOM i Vetenskaps-akademiens Handlingar 1786, då den benämndes *Betula hybrida*, emedan inga hanhängen af BLOM anträffats, och vid frösädd inga plantor uppkommit, hvadan den antogs hafva lön till far och björk till mor. Exemplaret, som, då det 1767 upptäcktes, var föga mer än fingertjockt och knappt tre alnar högt, hade HIORT 1768 inflyttat i sin trädgård, där det sedan uppväxte till ett stort träd.

1516

Wälborne Herr Archiater och Biddare.

Herr Archiaterns alt för gracieue och complisente bref har jag haft
äran at undsfå.

Then förmon at kunna Herr Archiatern förete ännu något osedt, hwaraf någon menniska i werlden nu mera icke torde få berömma sig, det wore wisserligen den största belöning för en offert, hwarwid jag haffst så liten möda: Men försiktigheten räder mig, ehuru jag icke kan twifla på saken, ty om det warit ett annat löf än Biörklöf, hade det icke kunnat undfalla Hr. Archiaterns känsel, at först se med egna ögon och undwika alt bedrägeri, innan man vågar sig längre; för det andra ärfara, huruwida trädet effter så mycket lidit våld af Pigor till Qwastris, kan komma sig, samt 3° huruwida en förändrad jordmon kan förändra dess blad. Om Gud unnar hälsan och lifstiden till sommaren, will jag hafwa äran at färskha blad öfwersända samt widare härom nemna. Det

mästa jag grufwar mig före är det, at någon odygdig menniska kunde borthugga trädet, emedan en biörck aktas så ringa och utiträgord lärer jordmonen wara för fet.

Sedan jag fädt den förmon at komma i brefväxling med Hr. Archiatern, torde jag få nemna en annor händelse, som är för mig lika sällsam. För nägra dagar sedan skjöt en min granne på mina ägor en fogel mig hel obekant¹, fast än jag såsom skjött theruti tror mig äga mera förfarenhet än om växter. Korta beskrifningen är thenna, storleken war såsom orre, hufwudet och näbben liknade dels orre dels dufwa, fötter och ben waro mera ludna än snöripor nästan som ett hareben, klorne liknade mera roffogels än andra klor, färgen war spräcklott utaf snöhwita och kohlswarta fiedrar, uti dess mage befants Enebär. Jag rädde ägaren at opstoppa skinnet. Som jag gissar, är detta en blandning antingen af orre och snöripa eller dufva, kanske ock någon roffogel med någondera. Om Fogeln war Masculini eller feminini generis, wet jag ej. Om roffogel kunde para sig med skogz fogel, wore saken i mitt sinne rätt sällsam. Wiste jag Hr. Archiaterns tankar, så kunde jag ráda ägaren till något annat, men jag wet icke, hwarken huru sådana skin böra opstoppas eller förwaras. Jag får effter ytterligare besiktning tillägga: på hufwudet war ingen röd täfs såsom på orre, men wäl orreögonbrynen, klorna waro wäl något stora, men inunder något concava, som jag tror roffogels icke äro, icke eller aldeles så wasse: J magen befants äfwen lingon och lingonris, eller rättare sagt i kräfwan! Får jag weta Hr. Archiaterns tankar härom, skall jag styrka ägaren till det Hr. Archiatern täcks befalla. Jag lefwer med alrastörsta estime

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens

Ödmiukaste Tienare

Hans G. Hiordt.

Ornäs d. 12 Januari

1769.

Wår ort suckar ännu under föreslösa och bar marck.

Linn. Soc., Vol. VII: 37—38.

¹ Antagligen bastard mellan ripa och orre, och i sådant fall det första i Sverige iaktagna exemplaret.

HIORTBERG, GUSTAF FREDRIK.

Född 1724, företog som skeppspräst på ett af Ostindiska kompaniets fartyg trenne resor till Kina 1747—53, präst och kyrkoherde i Valda och Släps församlingar i norra Halland, ledamot af Vetenskapsakademien den 3 Februari 1768, död 1776. Vida beryktad för sina lyckade kurer medelst elektricitet, hvarom redogörelse lemnade i Vet. Akad:s Handlingar 1765 och 1768.

1517.

Wälborne Herr Archiater
samt
Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden;

Felas mig nog tilreckeliga ord til min ödmiukesta tacksägelses afläggande för Herr Archiaterns och Riddarens gracieuse skrifvelse¹: så fattas ej et med vördnad upfyldt sinne.

Trägna Ämbetsförrättningar för mig såsom ensam Prest vid 2^{ne} nog widlöftiga Församlingar och nu mäst en månads vistande i min annexe Församling på de vid denna tiden af mig brukeliga husförhör, hafver så uptagit al min tid, at jag ej förr än nu haft ledighet upvaka Herr Archiatern och Riddaren, hvarföre anhåller ödmiukast om gunstig ursäkt för drögsmålet. lag har noga besedt den Utländska Catten, som Herr Archiatern och Riddaren skrifvit om och hafver ärän här hos sända en kort beskrifning om honom, samt ritning på dess utvärtes ställning² och utseende, till dess jag, vil Gud! med första sommarlägenhet får taga mig frihet sända sjelfva originalet, då jag skall anse för en heder och känbart näije, om det blifver gunstigt ansett, och tror jag, det Han lärer förnöija och pryda sit rum uti Herr Archiaterns och Riddarens vivario.

Jag har af medföd böjelse altid haft lust för curiositeter, natural-samlingar, djur, foglar och fiskar, hvaraf jag ägt åtskilligt; men af alt, som jag haft och hafver, är intet djur besynnerligare och vackrare än denna Catten. Jag har ock en Americansk Räf, som jag för 3^{ne} år sedan fick under det namnet Racon eller Rakaon. Den är ock rätt artig i sit slägte. Han är litet större än en Meles eller Taxus, grå til

fergen, hafver långa och yfviga hår samt $1/2$ alns ungeferl. lång yfvig svants, tecknad med mörkbruna och hvita ringar; litet, in uti kroppen sittande hufvud; hvast tryne, tecknad med svarta och hvita fläckar i hufvudet; små ögon, som se nog skarpa ut, grönaktiga til fergen; tänder såsom en hund med myxtager på trynet; små korta låga ben, som hvardera hafva 5 mäst rätta, en god tums långa klor, hvilcka sitta nästan i ordning, som fingrarna på markattor, och handterar han alt hvad han får med dessa klor och frambenen merendels på samma sätt, som markattorna, födrager väl alt slags väder och stått nu snart i 3 års tid bunden ute i min gård, i sällskap med en Rysk björn mit för sig: äter alt hvad man vil gifva honom; men har jag socker, russin, mandlar eller en skorpa i fickan, så stiger han up på bakfötterna och vet behändigt räcka ena framfoten ned i fickan och tager, hvad han tycker, derutur, såsom med en hand och fingrar. Hafver intet läte; men murrar som en hund och biter, då han retas; märckes ej vara falsk emot menniskor; men Calconer och höns har han ofta slagtat för mig, då de kommit för nära. Ser tjock, yfvig och oledig ut; men har en otrolig vighet til alla slags mouvements: Är mäst inne uti sit lilla hus om dagen; men om nätterna och som oftast i ondt väder går han och valsar fram och tilbakars såsom björnen, så långt kädjan räcker: han klifver som en markatta upför en slätter stång, som står vid hans kojja. Om Herr Archiatern och Riddaren befaller, vill jag sända ritning på detta djuret³.

I förleden vintras hade jag ärnat sända 2^{ne} här hos följande rit- och beskrifningar til K. Vet. Academien; men såsom jag så ofta dels under mina sjuåriga Ost Jndiska resor sändt både naturalier och resebeskrifningar oeh observationer i hvarjehanda ämnen, samt nu sedermera jag kom på landet, anmärkningar och rön med Electriciteten, hvaraf väl något är infördt i Actis; ty som jag sedt, at flere af mina bekanta, dem jag känner och utan afunds eller jalousie rörelse kan trygt påstå, det de hvarcken visat eller äga mera drift och böjelse, til at med nyttiga saker och göromål gagna och förnöja, än jag, likväl, (quacumque ratione &c quibus meritis,) redan långt för detta inskrefne för K. V. Acad: ledamöter; derföre nekar jag intet, at man ju kan blifva modfält; hvarjemte likväl mig mäst förtrutit; at flera höga Herrar, Gynnare och vänner, som varit hos mig, sedt mina anstalter och mit bemödande, ofta frågat mig och undrat, om jag intet varit ledamot i K. V. Ac.⁴ De rättänckande taga det, som det ock verkeligen är, för en heder at vara medlem i en så vitter och lüstre societet och är det värckeligen upmuntrande för dem, som vilja upoffra snille, flit och möda til medbröders

nöje och bästa, hälst uti et land, der intet tilgång är, at på vissa utländingars maner väcka och upelda snillen; — — men jag räds, at jag för mycket röjer min lofliga äregirrighet för en skarpsynt Herre, som uti gratieuxt bref yttrat sit ädla tänckesätt och grace för mig ej allenast nyligen, utan ock för 15—17 och 18 år sedan, då jag hade äran emottaga gunstbevägna skrifvelser⁵ ifrån Herr Archiatern och Riddaren. Jag räds ock, at jag nu med vidlöstighet ej gjort mig förtjent, at få, under djup vördnad, kallas

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

Ödmjukaste tjenare

Gustaf Frid. Hjortberg.

Kongsbacka

& Walda d. 24 oct^{bris}

1767.

P. S. Til följe af Herr Archiater och Riddarens gratieuxe yttrande öfwer beskrifningen af Guaperva och Amphitrite på det jag sändt til K. V. Academien 1751, neml. *att de meriterade införas uti Actis*, hafwer jag tagit mig den ödmjuka frihet sända dem til Herr Archiatern och Riddaren.

Linn. Soc., Vol. VII: 42—45.

¹ Detta bref är f. n. okändt.

² *Lemur Catta* L. Utförlig beskrifning på denna »Catt ifrån Madagascar», som »kommit til Götheborg 1763 och lefwat på Walda ifrån år 1764» finnes i Linn. Soc., Vol. VII: 39—40. Teckning däraf är VII: 41.

³ *Tvättbjörnen*, *Ursus Lotor* L.

⁴ Jfr LINNÉS förord för hans inval i Vetenskapsakademien i bref 387 (Afd. I: D. 2, s. 295).

⁵ Dessa bref äro numera förkomna.

HIÄRNE, GUSTAF ADOLPH.

Född 1715, yngst bland URBAN HIÄRNES 25 barn, militär, öfverste 1758, riksråd och friherre 1761, Lunds universitets kansler 1768—1772, grefve 1770 (ej introducerad), död 1805.

1518.

Högwälborne H^r Baron
 Kongl. Maj^t och Rikssens Råd,
 Lunds Academiæ Canceller.
 Riddare och Commendeur af K.
 M^{ts} orden.

Aldrig hade jag wågat beswåra Eders Excellence med min underdånödmiukaste upwachtning, om ej Wettenskapen drifwit mig till detta betänkeliga steg.

En Magister Jörlin¹, som länge och wähl studerat, under mit anförande här wid Academien, Botaniquen och hela Historiam Naturalem, har af mig genom bref fodrat ett rättinägt witnesbörd om sine profecter i desse stycken, att få bifogad wid sin ansökning inför Eders Excellence, då han nu söker Docenteuren i Botaniquen wid kongl. Academien i Lund.

Jag bör och kan försäkra att ingen har större hog och nøje för denna wettenskapen, än Magist. Jörlin, som 2^{ne} resor endast af kiärlek för wettenskapen besökt utrikes orter och en gång däröre ärnat sig til Caput b spei ifrån Holland om det ej blifvit honom afslagit. Kiärlek för wettenskapen är den högsta driffläder wid alla universiteter. För öfrigt kan jag försäkra att han har mera insight i detta studio, än någor annor, som den warde sökande.

med hela allmänheten som med ömmaste kiärlek wörda Eders Excellence wågar jag mig inställa, som oaflåteligen förbl.

Eders Excellences

underdån ödmiukaste
 tienare

Upsala 1768
 d. 27 Decemb.

Carl Linné.

Original påträffadt 1916 i Riksarkivet bland Consistorii Academici i Lund Bref [till kanslersämbetet] för åren 1767 och 1768, Nr 719. På brefvet är upp till antecknad: »ank. d. 29 Decbr. 1768» och »Besv. d. 3 Jan. 1768» [!]. [J.M.H.]

¹ ENGELBERT JÖRLIN, se Afd. I: D. 5, s. 177, not 2.

1519.

Wälborne Herr Archiater och Professor samt
Riddare af Kongl. Nordstierne Orden!

Herr Archiatern har genom Bref af d. 27 sistl. Decbr. hos mig behagadt recommendera Magister Jörlin til ärhållande af venia docendi i Botaniken och Natural Historien, hwarom Han hos Consistorium Academicum i Lund skall hafwa giordt ansökning. Häruppå har jag til wälment swar lämna skolat, at som Herr Archiaterns förord hos mig altid är och blifwer gällande, och det om bemälte Magister gifna Intygande äfwen lämnar mig den tillförläteligaste försäkran om dess synnerliga hug och böijelse för nämde Wetenskap samt derutinnan redan gjorde framsteg, så blifwer det mig en fägnad, at uti detta måhl kunna befordra Herr Archiaterns näije och önskan, så snart thetta genom Consistorium Academicum hos mig anmält warder.

Jag förblifwer stedse med särdeles näije Wälborne Herr Archiaterns och Professorens

samt Riddarens

Hörsamme tienare
Gustaf Adolph Hiärne

Stockholm d. 3 Januarii

1768.

Linn. Soc., Vol. VII: 9—10. Brefvet troligen från 1769.

1520.

Wälborne Herr Archiater och Professor samt
Riddare af Kongl. Nordstierne Orden!

Då till underdånigt följe af Hans Kongl. Maijts. nådiga befallning en Demonstrator Botanices, Historiae Natur: Professoren til hielp och biträde wid dess många giöromål och förrättningar, wid Lunds Academie nu snart kommer at af mig förordnas, och mitt afseende wid detta tilfälle förnämligast lärer fästa sig på Magistri Docentes Retzius och Jörlin, som jag wet äro sökande, men jag ej så noga har mig deras mer eller

mindre förtienster och skickelighet jemförelsevis bekanta, har jag trodt mig så mycket häldre böra anlita Herr Archiatern om dess witnesbörd och intygande therom, som the både lärer vara af Herr Archiatern kiände, och jag af Herr Archiatern såsom ganska öm och nitisk för wetenskaperne ej annat kan än wänta den säkraste anledning at med mitt wahl falla på den wärdigaste och skickeligaste.

Magister Retzius har wäl ej präsiderat, men är äldre Docens både uti Chemien och Natural Historien, har utgifvit ett arbete i Pharmacien¹ samt upgifvit flere nya rön, som i Wetenskapsacademiens Handlingar blifvit ansedde för wärdige at införas, är utom dess antagen till offentlig Lärare wid Hof-Predikanten Thénstedts² Schola här i Stockholm samt äger godt beröm af Collegio Medico för mycken insigt och skickelighet.

Magister Jörlin åter åberopar sig sina mångåriga Studier, In- och Utrikes gjorde resor för Natural Historiens skuld, samt ett uti samma weteuskap aflagt Präsidium, hwilcket alt synes utmärka, det Han ock til den sökte Sysslans äger förtienst och skickelighet.

I anseende härtil och som mitt förnämsta ögnamärke wid Academiska Sysslors förgifwande bör vara grundadt på Sökandernes största skickelighet, som icke altid medföljer åren, men jag wid jemnförelse af bemälte Magistrars Meriter liksom stadnadt i någon willrådighet, hwem af dem kan äga de mästa; så utbeder jag mig häröfwer Herr Archiaterns yttrande.

Härigenom skier mig en särdeles wänskap, hwaremot jag med nöije och tillgifwenhet förblifwer.

Wälborne Herr Archiaterns, Professorens och Riddarens
Tienstskyldigste tienare
Gustaf Adolph Hiärne.

Stockholm d. 31 Octobr.

1770.

Linn. Soc., Vol. VII: 11—12.

¹ Kort begrep af grunderne til Pharmacien, at nyttja vid enskylte föreläsningar (Stockholm 1769).

² NATHANIEL THENSTEDT, född 1731, magister i Greifswald 1756, hofpredikant 1761, föreståndare 1767—78 för den nya »informations-inrättning» i Stockholm, »hvilken vann icke allenast höga Öfverhetens nådiga bifall, utan ock den uplystare Allmänhetens förtjenta aktnings», kyrkoherde i Stora Tuna församling 1776, död 1808.

HOF, SVEN.

Född 1703, lektor i matematik vid Skara gymnasium, död 1786.

1521.

Högadle Herr Archiater och Professor
Gunstige Herre.

Den boken, som til Herr Archiatern jag har den äran at härjämte, genom herr Licentiaten Brodd¹, wördsameligen öfwerlämna, har jag tagit mig den friheten at herr Archiatern tillägna, af den anledning, som i dedications skriften förmåles, lefwandes i det säkra hopp, att herr Archiatern mitt därwid hafda upsåt ej ogilla, utan med wanlig ynnest anse lärer.

Herr Archiatern torde sig gunstigt påminna, at herr Archiatern, under sitt wistande härstädes², ej allenast upmuntrade mig at fullborda, hwad jag härutinnan hade påbegynt, utan ock läfwade sig wilja det til trycket befordra. Det förra har jag esterkommit, så godt jag kunnat; men huru wida det senare låter sig giöra, och wärket förtiänar at giöras allmänt, det är en sak, som jag gerna lämnar därhän, hwarom, med mera, jag i berörda tilägningsskrift mig widare utlätit. När herr Archiatern lägger det på sin grannlaga prober-wåg, wisar sig smart, af hwad wigt och wärde det är.

Skulle det kunna utgifwas, wille jag af Herr Archiatern utbedia mig den gunst, at Herr Archiatern täcktes revidera det, och rätta hwad som wärkeligen kunde vara felat, besynnerligen in rebus facti, phænomenis och observationibus: men hwad som kommer an på conclusioner, raisonnemeuter och meningar, torde få stå för min egen räkning; dock om något särdeles anstöteligt häruti funnes, som jag dock ej förmadar, såge jag ock gerna, at Herr Archiatern det äfwen täcktes jämka. Hwad silfwer-processen angår, så torde därwid något vara försedt, som behöfde Herr Archiaterns hielpande hand, emedan jag af egen förfarenhet icke så noga härom blifvit underrättad, ehuru jag twänne gånger warit wid Salbärgs Grufwa, hytta och wask, utan litat mäst på en handskrifwen

berättelse, och hwad där om af trycket utkommit. Qvid de andra processerna och mineral-tilförförkningarna, har jag haft tilfälle at närvärande inhämta tilförlitligare kundskap. Uti den tierde afdelningen har jag, beträffande petrification, något afwikit ifrån de lärda alhnänna mening, för de omständeligen anförrda skäl, hwilken libertatem philosophandi Herr Archiatern är af et alt för billigt sinnelag och uplyst förstånd at ogilla³. Framlefwer i öfright med skyldig wördnad Högädle Herr Archiaterns och Professoren

ödmiuke tiänare

Skara, d. 19 Februarii

Sv. Hof.

1752.

Originalet påträffades 1912 af J. M. HULTH i Linnean Societys bibliotek, vidhäftadt en handskrift *Oryctophylacium Bromelianum* (Box 15).

¹ SVEN BRODD, se Afd. I: D. 3, s. 320.

² Skara besöktes af Linné under hans Wästgöta-resa den 25 Juni 1746, hvarvid d. v. Rector Scholæ Sv. Hof »quæstionerades uti Botanicis», då »man fant med nöje, at han hade sig de mäste inländske örter bekante». Därför, om han »far af sine Förmän befallning, kan han aldeles vara i stånd, at äfweu häruti handleda den studerande ungdomen wid Skara, och således inplanta med unga åren i Scholæ piltarne de frön, som framdeles kunna gifwa Fäderneslandet mycken frukt».

³ Den till tryckning aldeles färdiga handskriften, af hvilken finnas två ex., det ena, som ofvan sagdt, i London, det andra i Kungl. Biblioteket i Stockholm, har följande titel (tagen efter det senare exemplaret, som tillhört CARL G. TESSIN): *ORYCTOPHYLAGIVM BROMELIANVM* eller Förteckning på de Inländska och Vtländska Mineralier, som finnas uti den af Framledne Herr Vice Praesidenten och Kongl. Archiatern, MAGNVS v. BROMELL giorde ansenliga Samling. I ordning ställd och med anmärkningar förklarad af Sven Hof.

Handschriften inledes af en till LINNÉ ägnad längre dedikation, daterad Skara d. 23 Dec. 1751. Självva den beskrivande förteckningen upppter 202 folioblad.

1522.

Högädle och Widtberömde Herr Archiater
och Professor.

Twänne år har jag med flit arbetat på mitt herbarii vivi complete-rande och i ordning bringande, hwarwid Hr. Magister Tidström¹ både warit, och än widare lofwar att vara mig behielpelig. Men som han till detta ändamålet har nödigt att få ur academie trädgården hämta en

hop blomster; så fördristar jag mig härmed, i förtröstan på Herr Archiaterns emot mig förklarade ynnest, ödmiukeligen anhålla, det täckes Herr Archiatern höggunstigt lämna bemälte Magister tillstånd att uti instundande vår och sommar af Academie trädgården sig i ofwannämde mätto betiäna.

Den gunst, som Herr Archiatern härmedelst mig bewisar, skall jag ej underläta med skyldig tacksamhet erkiänna, som den samma och lärer än ytterligare förbinda mig att med all wördnad framhärdar

Högädle och Widtberömde Herr Archiaterns och Professorens
ödmiuke
tiänare
S. Hof.

Skara d. 22 Martii
1753

Linn. Soc., Vol. VII: 111—112.

¹ ANDERS PHILIP TIDSTRÖM, Afd. I: D. 1, s. 205, not 1.

HOLLER, CHRISTIAN LUDVIG.

Född 1713, landssekreterare i Upsala, sedermera sekreterare i K. Kommerskollegium, död 1769.

Originalet till ett bref, adresseradt till »Landtsecreteren Edel och Högachtad Hr Ch. Lud. HOLLER i Upsala» och dateradt d. 14 April 1756, äges af Kammarherren Rob. MONTGOMERY-CEDERHIELM. Det börjar sålunda: »Sedan Herr Secretairen i går täcktes berätta om then olycka, Landtmannen haft med sina får, som stupat till ett så stort antal, har thet ömmat mig höra thet arma folkets nöd, förnämligast för sin okunnighet. Jag tackar och för gunstig Communication af Kongl. Collegii Medici Recept på får och färskjukan af d. 22 Martii sidstledne, som härmed återställes». Allt det öfriga af sagda bref finnes redan tryckt såsom bref 168 (Afd: I: D. 1, s. 295—296).

HOLLSTEN, JONAS.

Född 1717 i Jämtland, student i Upsala 1742, kyrkoherde i Jockmack och Kvickjock 1757, slutligen kontraktsprost och kyrkoherde i Luleå, ledamot af Vetenskapsakademien 1773, död 1789.

1523.

Lectori

Studiosus Jonas Holsten, jemtius, begiär mitt witnesbörd att han här wid academien, utom andra wettenskaper, äfwen studerat Historiam naturalem, såsom han woro simmad giöra någon ansöning wid högl. Kongl. Lappdirectionen om sin lyckas befrämjande.

Jag har altså bort lämna denna Jonas Holsten det sanna witsord, at han (oeh nu Avelin) warit den endasta ibland alla Studiosos Lappouicos som giort något märkeligt framsteg uti Natural-historien; så att denna Holsten redan i 2 åhr med mycken lust hört mine föreläsningar uti Mineralogien, Botaniken och Historia animalium, Avium &c. wid alla desse wiste en synnerlig åhoga, att jag icke twiflar med mindre denna studiosus, utom sin publiqua tienst, warder uti de widsträckte och besynnerlige Lappländer uptäckandes mycket som kan lända den lärda werlden till nöje och fäderneslandet till nyttा. Därföre finner jag mig skyldig recommendera denna Holsten, såsom ett synnerligit ämne, till bevägen hogkomst af alla höga befodrare¹.

Upsala 1748 d. 9 septemb.

Carl Linnæus
Arch. och Prof. Ups.

Sigill IV, rödt lack.

Originalet i Riksarkivet bland Skrifvelser till Direktionen öfver Lappa Ecclesiastik-Werket 1740—49. — Belagd med 6 öre sölvermynts charta sigillata och Linnéus egenhändiga påskrift: »hörer till Jon. Holstens witnesbörd om Histor. naturalis studio.

C. Linnæus.»

¹ Genom skrifvelse af den 24 Febr. 1748 hade Ecclesiastique Wärket i Lappland förordnat, att — »i öfwerwägande then nyttा, Lappmarks Prästerne, jämte theras hufwudgörömål med Lapparnes undervisande, skaffa kunde med åtskilliga röns anställande samt berättelser inlemnande om et och annat, som til widare upplysning, än hittills ägas kan, lända skulle wid öfwerläggningar om landets förbättring och upodlande» — »the Studerande, som njuta Stipendia regia och til Lappmarks församlingarnes tjänst ämnade äro», skulle beflita sig om inhämtande af »en tilräckeligare kunskap uti behöriga delar af naturkunigheten». En af de första, som stälde sig detta påbud till efterrättelse, var

HOLLSTEN, hvilken ock af LINNÉ erhöll det här meddelade testimonium. F. ö. synes ofvannämnda »befallning» snart nog blifvit bortglömd; på en af rektor 1755 framställd fråga, »huru flitige och för sig komna Examinatorerna funnit samtelige Magnatum och Privatorum stipendiaterne» svarade LINNÉ, att »somliga kunde något och somliga intet».

1524.

Högädle Herr Archiater.

Högädle Herr Archiaterns myckna gunst och flera emot mig be-
wiste wälgerningar, har jag i ett beständigt, wördsamt och tacksamt
minne, hwarföre jag längt för detta warit sinnad med min ringa skrif-
welse, Högädle Herr Archiatern ödmjukast upwachta, men mitt obestän-
diga wistande i förlidit år, den ena tiden i Hernösand, den andra i
Jemteland, samt ovissitet hwarthän jag skulle komma, sedan Höglöf.
Kongl. Directionens och ven: Consist: brefväxling wore sluten angående
min företrädare, har warit orsaken, at jag med denna min skyldighet så
länge uteblifwit. Jag har derföre äran at nu i ödmjukhet hembära Hög-
ädle Herr archiatern ödmjukast tacksägelse för des emot mig under
wistandet i Upsala mångfalliga bewist goda, och önskar jag i anseende
til det goda hopp högädle Herr Archiatern behagat hafwa om mig,
mätte i något mål, til någon del, dertil kunna wisa mig vara wärdig.
Mitt wistande är nu ej detta år i Jockmock, utan här i Qwickjock.
Härifrån har jag ännu ej något nytt, som kan tjena Högädle Herr Ar-
chiatern til något nöije, utan at kopporna, som sällan pläga besöka
denna orten, hafwa detta år wid Febr. månads början insunnit sig här,
och ganska strängt framfarit, hwarigenom icke allenast många unga och
medelsåldriga, utan en stor del af gamla blifwit döde, somliga hafwa
allenast warit siuka 3 dagar, då de sedan ej längre uthärdat, hwaribland
en gammal lappman ifrån Jokmok By, af ungefär 90 års ålder, som
härtils slupit dem, så hårt ansattes af dessa, at han efter 3 dagars
siukdom dödde. Detta koppslaget, som i år gått här, är utaf det smärre
slaget, hwilka lapparna på sitt språk kalla Sai.

Detta är kommo de hit genom marknadzfolket, af hwilka en utifrån
Staden siuknade här, och blefwo, som man menar, derigenom utspridda,
men huru de kommit hit förr, eller om lapparna wore fria denna siuk-
domen, om de ej komma at umgås med landzfolket wid sådana tilfäl-
len, då de äro af densamma besmittade, derom har jag noga frågat

lapparna, om de af någon ärfarenhet skulle wetta härom något berätta, men som det är någon lång tid, sedan de wero här förra gången, har jag ej af dem kunnat få någon underrättelse.

J anseende til snöns tidiga bortlöpande denna vår fingo de redan begynna så här wid Qwickjock d. 28 apr., som är det bitidaste de här någonsin förr kunnat, men för den långsamma västan och väst nordan wind, som påstod hela 3 weckorna, kom ej någon brodd up förr än d. 17 maj. För samma kuliga väderlek kommo heller ej örterna fort. Följande örter wero ibland de första, som syntes här wid Qwikjok i blomma.

Tussilago Fl. S. 682 d. 13 maj

Caltha Flor. S. 473 samma dag.

Hypocheris Fl. S. 631 d. 14 maj

Rubus Fl. S. 413 d. 27 maj

Azalea Fl. S. 170 d. 30 maj¹

På samma sätt har jag continuerat wid en del af de, som sedan gingo i blomma, hwarmed jag tänker nästa år äfwen, om Gud wil, continuera. Ännu äro åtskilliga örter, som växa här wid hyttan, som ej kommit i blomma, doch har jag funnit några, som jag förr ej sedt. När det lider något öfwer midsommaren, tänker jag resa med Kyrkjoherden (eller i hans ställe) til lapparna, som bo up i fiellen, då jag wid samma tillfälle hoppas finna flera. Så många jag kan finna af dem, som jag ej såg i Upsala, samlar jag, hwaraf ett Exemplar af hwardera skola nästkommande nyårstid komma ner til Luleå. Kunde de då få gå fritt med Posten til Upsala, så wil jag hafwa den äran dem då til Högädle Herr Archiateren öfversända och önskar, at någon ibland dem wore wälkommen. J annor händelse måtte jag lemla dem der, och göra anstalt om at få dem siowägen. Lapparna äro i en stark inbilning, at kurbma² är det samma som koppor hos menniskior. När jag kommer på fiellet, skal jag taga en mask af dem, som här säges, at renarna pläga hosta ut, och försöka hwad det wil blifwa utaf honom. Hwar om jag framdeles får ha den äran at lemla Högädle Herr Archiatern ödmjukast berättelse. Emedlertid har jag äran recommendera mig i Högädle Herr Archiaterns wanliga höga gunst, och framhärdar med ödmjuk wördnad och högaktnings

Högädle Herr Archiaterns
ödmjukaste tjenare
Jonas Hollsten.

Qwickjock d. 12 Junii

1750.

Utanskrift:

Kongl. Maijst:
Troman och Archiater
Den Högädle och widberömde
Herren Herr Doctor
Carolus Linnæus J Upsala.

Linn. Soc., Vol. VII: 116—117.

¹ De här uppräknade växterna äro: *Tussilago [Petasites] frigida* L., *Caltha palustris* L., *Hypochæris maculata* L. [säkerligen felaktig bestämning], *Rubus Chamæmorus* L., *Azalea procumbens* L.

² Bromskulor på renarne.

1525.

I bland de Örter, som T. sände i så stor quantitet ifrån Lappiska fjällen och til Herr Löfling, dem han testamenterade mig, woro mer än wäl ankomne, för hwilka jag altid skal bära Eder et tacksanit sinne; däribland war utom en rar *Saxifraga*, som jag ej fann i Lappland, äfwen en *Chamæ Orchis alpina*, folio gramineo C. B. 81, som aldrig någon sedt i werlden utom Sweitzerska Alpes, och där är hon helt rar, den jag i nya Editionen af Flora skal nämna till Eder åminnelse. Käre, continuera at sända några fjällörter af dem T. då ej samlat, kanske någre förr obekante kunna blifvit genom Edra skarpa ögon uppfunne.

Upsala d. 8 Febr. 1753.

Originalbrevet antagligen för länge sedan förstört. Ofvanstående utdrag därur finnes i en afskrift i Swartziska samlingen i Vetenskaps-akademiens bibliotek. Tryckt i D. E. NÆZÉNS Åminnelsetal öfver HOLLSTEN i Vet. akad. d. 30 October 1793.

¹ Torde hafva varit *S. Cæspitosa* L., hvilken LINNÉ, egendomligt nog, ej anträffade i Lappland.

² *Ophrys [Chamæorchis] alpina* L.

1526.

Wälborne Herr Archiater
 samt
 Riddare af Kongl. Maijets. Nordstjerne orden
 mägtige Befordrare!

Förlidi år in Novembr månde jag aller ödmjukast med min ringa skrifwelse Wälborne Herr Archiat. och Riddaren upwachta, hwilken förmodeligen långt för detta måtte vara framkommen. När jag och i sidstledne Jan: månad för Scholans providering war ner til Luleå, så lemnade jag en Järfskalla til Herr Magister Carl Renmark med begäran, at han skulle densamma Wälborne Herr Archiat: och Riddaren med det första tilställa, det han och lofste. Här fås nog litet Järfwar, några hwart år allenast el. hwart annat. Jag har i dessa 5 åren, som wistandet warit här, hwart år lätit Lapparna wetta, at jag wore angelägen om dessa skallar, men fick allenast förenämnda förlidi år, och som tänderna ej tychtes vara richtiga på honom (utom det twenne woro borta, förmodeligen deraf at creaturet måtte hafwa warit gammalt) har jag gjordt ny anstalt; får nu se, om jag kan få någon bettre.

At jag med följande berättelse om några Boskapssjukor hos Renerna här i Luleå Lappmark kommer til beswär, hoppas jag i ödmjukhet war der ursächtat.

Såsom hos annan Boskap ej äro enahanda Sjukdom utan flere, så äro och ibland Renboskapen åtskillige, hwilka somliga är mera grasserade, somliga mindre. De allmänuaste och som årligen göra skada äro:

1. Klöfsjuka, bestående uti swulnad omkring klöfbandet, hwilken hälst då stark Solheta länge påstät wisar sig, och på några dagar så tiltager, at Ren ej kan komma utur rumet. Lapparna, som äro merendels i en ständig flyttning för betesmarken för sina hjordar, hafwa af sådana halta creaturen en stor olägenhet, och händer ej sällan, at sedan de länge bemödat sig med dem och tänkt, at sjukdomen skulle af sig sjelft förgå, at de i brist af botmedel mäste döda dem, som de se ej blifwa bettre.

2. Är en sjukdom kallat Peckikattja tacka, som håller sig i lären på Renerna, der köttet är tjockast, hvilken äfwen begynner med en liten swulnad, som öpnar sig, utur hwilken ständigt flyter någon materia. Swartnar och rutnar omsider, då stycken bortfalla. Emot sådan wet

eller Lappen intet råd, utan mistar ibland äfwen Renen deraf. somliga pläga doch gå igenom och blifwa friska.

3. Är Rubbi eller sårspena sjuka, hvilken begynnes med små utslag, som sedermera blifwa större. Dock mistas ej Ren deraf, men de små kalfwarna, som dia sådana mödrar, blifwa säruntuna och kunna sedan ej föda sig, hwarföre de ibland på det sättet mistas ansenligt.

4. Är en sjukdom, som kallas Sudda tacka eller trånsjuka eller mjeltsot. Denna är i bland de swåraste och så wintrar som somrar den skadeligaste, öfwer hwilken klagas, at den mera tiltager än minskas och skall efter Lapparnas berättelse ej warit bekant i Luleå Lappmark, förr än wid pass en 12 à 14 år här förråt.

De teken, som wisa at en Ren är plågad af denna äro desse: han begynner flåsa ganska hårdt och owanligt, får större näshol än andra Renar, sperrar ut ögonen och håller dem hela långa stunden styfwa, är så grym att han stångar och föser från sig med hornen hwem som kommer när honom. Äter dock som en frisk Ren, men idislar intet, och lägger sig oftare än andra Renar. När Lappen har sedt dessa märken, wet han wist, at det är denna sjukdomen och ingen annan, och som han wet, at aldrig en enda Ren, som hafft denna sjukdom har blifvit frisk, så måste han, ehuru ogerna han wil döda honom, om han eljest skal få något gagn af skinnet, hwilket då sjukdomen länge fått plåga Renen, blir så tunt som ett papper.

De inwärtes kännetecknen äro ej på alla lika, utan merendels någon skildnad; somliga hafwa någon skum omkring hjernan och liungarne, somliga intet, men alla komma de dock derutinnan öfwerens, at alla inwärtes partierne äro blefne slappa och toma och mistat all fyllighet och spenstighet, i bland hwilka dock mjelten tyckes hafwa mäst lidit, hwilken blir så slarfwig, liten och onaturlig, at han är föga lik sig.

Emot de förra sjukdomar pläga Lapparna bruka tjära at stryka på, men dermed öfwerwinnes dock ej någon af dessa sjukdomar, men har den nyttan, att den hindrar oestrum rangiferinum, at hon intet får släppa sina ägg uti såren, och emot den sidstnämnda eller Sudda tacka hafwa de försökt Björk bark och andra bark-lag at slå uti Ren, äfwen som de och som annat gement folk, ej weta utaf andra läkedomar at bruka sjelfwa, då de äro sjuka, hafwa de försökt at hälla uti dem bränwin, men af de många 100:de Renar, som årligen af denna sjukdom bortmistas, hwilka de dels med desse curer försökt rädda, dels lemnat förlorade, är dock ej funnit, at en enda med förenämnda kunnat hjelpas.

Denna berättelse har jag äran att hos wälborne Herr Archiatern och Riddaren i besta måtto allerödmjukast recommendera, och som skadan är märklig, torde något swar derpå få wäntas¹.

En ganska liten snö hafwa wi detta år haft i Lappmarken, hwilken och redan merendels gätt bort, neml. wid Jockmock. den 13 och 14 Maj såddes här. Det första rägn wi här sedt detta år war den 25 sidstledne Maj, då en liten skura rägnade. Alla källor blefwo merendels botn' kölade under den kalla hösten, som länge påstod, innan snö kom, och hafwa ännu ej öpnat sig. Ännu har ej något löf utspruckit. De nämnde Herbaria skal jag i denna somar försöka at bekoma, om jag eljest råkar för en sådan wäderlek.

J öfritt har jag äran recommendera mig i wälborne Herr Archiatern och Riddarens höga gunst och framhärdar med djupaste wördnad

Wälborne Herr Archiatern samt Riddare

min mägtige Befordrares

allra ödmjukaste tjenare

Jonas Hollsten.

Jockmock

d. 27 Maj 1754.

Linn. Soc., Vol. VII: 118–119.

¹ LINNÉ har möjligen ej kunnat ge något tillfredsställande svar härpå. I Inrikes Tidningar för år 1768, N:r 17 och 18 har kyrkoherden HOLLSTEN fått införa beskrifning »om några sjukdomar hos Renarna . . . med anmodan, at de, som weta några förvarings- och botemedel emot dessa Sjukdomar, wille dem uti dessa Tidningar meddela.» (Professor K. B. WIKLUND har benäget påpekat detta.)

1527.

Min Gud, huru ofta tänker icke jag på Edra vackra Örter, Saxifrager, Andromedæ, Diapensia, Dryas, små Salices, som jag önskade än en gång se här i lifvet.

[9 Juni 1764.]

Originalet nu mera okändt. Afskrift i Swartziska samlingen i Vetenskaps-akademiens bibliotek. Tryckt i NÆZEN, Åminnelsetal, s. 11–12.

1528.

Ärewördige och höglärde H^r Pastor!
Min gamble wän

Aldrig har jag skrifwit til H: Pastoren med större fägnad än nu, då jag får gratulera til den nåd, Gud och hans Majestät gjort Eder med Luleå Pastorat. Tandem justa caussa triumphat. Man arbete så mycket man vill, så är alt dock fåfängt, intil des Guds egen hjelpetimma kommer. Har nu H^r Prosten wäntat länge, så har han ock fått så mycket mer; Wår Herre, som gifwit detta, kan ock göra Edra dagar så mycket längre, det wi alla af hiertat önska; Amen.

I bjuden nu de Majestätlige Fjällen farwäl, faren nu wäl, i menlöse, täcke: fjällblommor, Andromedæ, Saxifragæ, Diapensiæ, Dryades, &c. J fän sedan aldrig mer se dem; hälsen dem ifrån mig med yttersta Valete, då J resen tädan. Sünden mig några lefwande, förr än flyttningen sker, ty sedernera är aldrig mer at hoppas för mig; jag äger ingen lefwande fjällört i hela Trägården utom Rhodiola och Sonchus Alpinus, ty förut har jag ej wetat cultivera dem. Nu lännar H^r Pastoren sitt lugn, sitt tysta Jockmock och kryper ut ur skogen, på öpna werlden, där wädret brusar på alla sidor, där menlösheten är fördömd och landsflycktig uti en splendifidior vanitas.

Jag med Edra Wänner Arch. Bäck och Seer. Wargentin togo af Eder befordran et hjerteligt nöje. Herren förläne Eder helsa och längt lif, så går nu mera alt annat af sig sjelf.

jag är
Upsala 1773
d. 9 Novembr.

Ährewördige H^r Pastorens
nu mera Högarewördige Hr Probstens
ödmjuke tjenare
Carl Linné.

När H^r Prosten kommer i sitt förlofwade Land Luleå, så lägg an en trädgård; jag skal bjuda til fylla honom med rare wäxter, nembl. Sibiriske, som fåla starkare kjöld än fjällörter, hwaraf jag äger et par hundrade i trädgården, och dessutom fick i som-

mars af Ryska keysarinnan 4 a 500 slags frö, som större dehlen redan upwuxit i min Sibiriska trädgård på mitt Hammarby. Fröen hafwa blifvit samlade af Pallas¹, Gmelin², Falk³, Gyldenstedt⁴, som några år rest öfwer Sibirien at Botanicera.

Originalen antagligen nu mera förstört. Afskrift finnes i Swartziska samlingen i Vetenskaps-akademiens bibliotek. Tryckt i NÆZÉNS Åminnelsetal samt i Egenhändiga anteckningar af Carl Linnaeus om sig sielf, Stockh. 1823, s. 196—197.

¹ PETRUS SIMON PALLAS, se Afd. I: D. 2, s. 349, not 4.

² SAMUEL GOTTLIEB (THEOPHIL) GMELIN, se Afd. I: D. 2, s. 330, not 1.

³ JOHAN PETER FALCK, se Afd. I: D. 6, s. 32.

⁴ ANTON JOHANN GYLDENSTAEDT, född 1745, professor i Petrograd, död 1781.

1529.

Wälborne och vidtberömde Herr Archiater Förnäme Gynnare.

I sistledne Julii månad, gjorde jag sista gången min Fjellresa til Rikslien vid Träsket Wirijaur. Denna är den 18de jag gjordt. Hvar gång har jag til någon del haft ny kosa, och har i de senare åren, ej funnit någon ny ört, hvarföre jag tror, at föga andra skola finnas i våra fjell, än de jag denna tiden skickat härifrån til Wälborne Herr Archieters Disciplar. Hvilka lära skickat dem snart til alla 4^a Verldenes större delar.

Af alla Fjellväxter, är Saxifraga Fl. l. 177 den raraste¹. Det enda ställe, hvarest hon finnes, är öfverst i branten på berget Nammack, ^{1.4} mil sör om Qwick. Där måtte förmodeligen Bergm: Svanberg funnit henne. Hvarom Wälborne Herr Archiatern nämner i Flora.

Den andra, som är lika svår at finna, är andromeda Fl. l. 166². Denna har jag ej sedt mer än en gång långt up i Fjellet vid Tarrilubba, och andra gången något ymnigare i N. W. från Walli, där Wälborne Herr Archiatern nämner sig sjelf sedt Henne.

Azalea Fl. l. 89 är och något sällsynt i blomma³, hvilket torde komma däraf, at hon ganska bitida om våren blommar, förr än jag kring den 20 Julij kommit up i Fjellet.

Arbutus Fl. l. 162 blommar redan medan snön ligger på marken, hvarföre hon sällan finnes i blomma⁴.

Ehuru väderleken på det nedra landet denna sommar varit mycket torr, hade jag dock ifrån den 14 till den 28 Julij, under min resa rägn merendels alla dagar, äfven en dag något snö.

Jag fick dock samla til det närmaste af örter, nästan af alt hvad jag förr funit.

Efter min lofven i brefvet til Wälborne Herr Archiatern förleden vinter, skickade jag i slutet af Julij månad en låda med tårfvor af fjellväxter, med en West Göte, som heter Nättblad.

Samma Wästgöte lofte skaffa dem til Stockholm, och inlempna dem på observatorium. Bref gik och til Herr Prof. Bergius med begäran, Han ville skaffa dem til Upsala. Jag önskar at den kommit riktigt fram och ej blifvit förtorkad i vägen.

Till mitt behof i Luleå har jag lagt in uti en lapp ackia, torvor så mycket som fått rum. Hvilken jag öfvertäkt, at snöslask och Spek ej måtte skämma dem. Jag tror, at de på det sättet nästa vår måtte komma hälbrägda fram.

Jag utbeder mig den äran, at få vara beständigt innesluten i Wälborne Herr Archiaterns höga ynnest och förblifver med djup vördnad

Wälborne och vidtberömde Herr Archiaterns
ödmjukaste tjenare
Jonas Hollsten.

Qvikjok den 16 oct.

1774.

Linn. Soc., Vol. VII: 120—121.

¹ *Saxifraga Cotyledon* L.

² *Andromeda tetragona* L.

³ *Azalea [Rhododendron] lapponica* L.

⁴ *Arbutus [Arctostaphylos] uva ursi* L.

HORN AF RANTZIEN, GUSTAF JACOB.

Född 1706, friherre, hofmarskalk, ledamot af Kungl. Öfre Borgrätten, hals-huggen 1756 som deltagare i det misslyckade revolutionsförsöket.

1530.

Högwälborne H^r Baron och HofMarschalk
samt Riddare af Kongl. M^{ts} Nordstierne
orden.

Den nåd H^r Baron och HofMarschalken altid täckts gynna mig
med, giör at jag födristar med detta upwackta och tillika falla
besvärlig.

Till *Stipendium Tunianum* är nu änteligen förslag upsat af
Consistorium academicum som afgår till Kongl. Borgrätten. På
det samma äro upförde

det ena.	det andra
Sven Collander	Johan Johansson
Dav. Nyander*	Andr Ryden
Jonas Colliander	Joh. Platin

ehuru alle desse äro torftige och beskedelige ungkarlar, samt mine
landsmän. at jag unner dem alla godt, födristar jag doch aller
ödmiukast recommendera *Nyander*, dels för sin stilla lefnad,
som af allom är älskad, dels och för sin habilitet, utom annat
äfwen at förfärdiga optiske glas, hwilket han haft tillfälle att
lära af H^r Cancellie rådet Klingensierna och där uti så anse-
ligen tilltagit, att Högwälborne H^r Baron och HofMarschalken aldrig
kunne utdela sin nåd till någon skickeligare af desse. På andra
förslagit är ofelbart Platin den quickaste, Johanson den fattigaste
och äfwen har lärt åtskilligt mechaniskt att hielpa sig och andra.

förblifwer med oaflåtelig wördnad

Högwälborne H^r Baronens, HofMarschalkens och Riddarens

Upsala d. 2 Maji	allerödmiukaste tienare
1756	Carl Linnæus

Originalet, som äges af Grefve Nils MÖRNER på Herrborum i Östergötland.
saknar adress, men torde tvifvelsutan vara ställdt till friherre HORN, hvars
dotter blef gift med en grefve MÖRNER.

Bibliotekarien grefve C. M. STENBOCK har benäget lämnat redaktionen
underrättelse om brefvet och förmedlat dess utlåning till Upsala för afskrift och
kollationering.

HÅKANSSON, OLOF.

Född 1695 i Blekinge, bekant riksdagsman och talman i bondeständet under många af Frihetstidens riksdagar, död 1769.

1531.

Högadle Herr Archiater och Riddare af Kongl.
Maijts Nordsterne orden.
Min Gunstige Herr Broder.

Af werckelig Hög acktning hade jag wäl genast bordt lemlna swar uppå min Herr Broders gunstiga skrifwelse under d. 22. hujus, men sysslornas och med fölljande bekymmers myckenhet har hindrat mig: jag förwissar mig dock om benägen och Gunstig ursägt.

Glad och nögd, att den bekanta Affairen lyckeligen för sig gådt, får jag härmed äran dertill gratulera. Den möda, jag både här och der, samt hos mine wänner derföre användt, räknar jag för heder och lycka. Födselen war wäl något swår, men det som föddes dock något godt¹.

mina Söner², som jag nu äger förmon hos mig see, hafwa omtalt den ynnest och godhet, min Herr Broder tächts dem under wistandet i Upsala bewisa; Jag aslägger derföre härmedelst min ödmiuka tacksäjelse, och önskar att på något sätt ännu ytterligare få wara till någon återtienst emot en så älskanswärd och hedrande wän och gynnare.

min wördnad hos Gunstiga frun och de K. anhöriga beder jag ödmiukeligen må omtalas.

förblifver med högaktnig

Högadle Herr Archiaterns och Riddarens
ödmiuke tienare
Olof Håkansson.

Stockholm d. 24

Janu. 1762.

Linn. Soc., Vol. VI: 458–459. Endast namnet egenhändigt.

¹ Härmed afses uppenbarligen riksdagens behandling af och beslut i frågan om en nationalbelöning åt Linné, med vilkor att hans metod att sympa pärlor

i musslor» »icke må af honom för någon utan Kgl. Maj:ts och Rikets Ständers samtycke kunnog göras». Till den för LINNÉ lyckliga utgången synes alltså äfven den mäktige OLOF HÅKANSSON hafva bidragit.

² ANDERS, född 1749, CARL, född 1750 (död 1770), bågge studenter i Lund 1760. ANDERS bieft häradshöfding, landshöfding i Blekinge, president i Kommerskollegium, adlad af HÅKANSSON, friherre, död 1813.

HÅRLEMAN, CARL.

Född 1700, friherre 1747, öfverintendent, ledamot af Vetenskapsakademien, död 1753; gift 1748 med hoffröken grefvinnan HENRICA JULIANA VON LIEWEN, född 1710, död 1753.

Förhållandet mellan honom och LINNÉ synes varit högeligen förtroligt, hvilket jämväl framgår därav, att de ömsesidigt kallade hvarandra »min son» och »min fader»; i analogi därmed benämnde ock LINNÉ HÅRLEMANS gemål, oakadt hon var tre år yngre, »min moder». Till ombyte gaf HÅRLEMAN LINNÉ äfven benämningen »min princeps».

Några LINNÉ bref till HÅRLEMAN hafva (med undantag af 1532, 1538 och 1543) beklagligtvis icke kunnat anträffas.

1532.

Högwälborne Hr Hof-Intendenten befatte mig wid sit sista warande i Upsala¹, at gifwa min berättelse skriffteligen om capriflicationen och Fikonens skiötsel, det jag härmid har den äran at korteligen effterkomma. Hwar menniskia wet, at då man tager frö af et enda Hampestånd och dessa frön sår, så växer derefter upp twenne slags Hampa: den ena kallas *Gallring* och bär allenast blommor, som gifwa et miöhl ifrån sig, men intet frö, den andra kallas *frö-hampa*, som gifwer frö, men intet något miöhl i axen; den förra är Mas, eller Han, den senare är Femina eller hon. När miöhlet blås frän hannen på honan, blifwer hon fruktsam eller foecunderad, skier detta intet blifwer inga frön på frö-hampan.

Äfwen aldeles så är med Fikon-trädet; våra ordinarie Fikon äro alla honor, som hära frukt med frö uti sig, men om man sår fröen växa de aldrig upp, ty de äro windägg; emedan de aldrig

af hannen sås, och blifwit foecunderade; utan förökas fikonen hos oss med rötter och telningar, som sättjas och afläggas.

På örne uti Grækeland el^z Archipelago, der Fikonen växa och planteras uti största möckenhet, hafwa Jnwånarne 2^{ne} slags Fikon-träd; det ena är det samma med våre Fikon, eller honor, som bär frukt, det andra trädet kallas caprificus och är han; denne han är aldeles lik våre allmänne fikon, allenast at när dess frukt blifwer så stor som yttersta leden på et finger, så faller han af, och aldrig mognar. Folcket där hafwa et gammalt maner, som man wet warit hos dem i bruk ifrån Alexandri Magni tid, och wäl förr, det de än i dag årligen practicera, at när caprificus el^z hannen har sin lilla frukt uti Junii Månad el^z straxt före rötemånaden, så gå böndren ut hvar morgen, och pläcka af den lilla frukten på caprificus, hänga de den med en trå el^z nåhl på honan el^z våra Fikon, då utur han-frukten el^z Caprificus små Flugor utflyga, som såra frukten på honan, de som hafwa rest på besagde orter, hafwa aldrig nogsamt kunnat förundra sig häröfwer, at Böndren här, som äro de lataste i bästa land, med så osäjelig omsorg bewaka detta allenast för en liten flugas skull.

Wåra hon-Fikon hafwa en blomma utan like; så at då alla andra växter hafwa en öpen blomma, har Fikonfrukten en tilslutad blomma inuti sielfwa frukten, så at då man öpnar et halfmoget Fikon är det inuti iholigt, och på inra sidan öfwertäkt med många 100 ja 1000 små blommor som alla äro honor med pistiller utan stamina. Sedan är Fikonet ofwan tillslutet med små Fiäll, at intet hann-miöhl kan komma til Fikonet ifrån något annat stånd.

Hanträdet el^z Caprificus deremot har lika frukt med våra Fikon, men liten, som ock straxt faller af. då man öpnar honom, ser man den samma lika skapad, men på inra sidan betäkt med många 100 han-blomster, som alla hafwa stamina och miöhlas ofwan som Gallrings-hampan; men denna frukt är ofwan tilslutad med fiäll, at intet miöhl kommer utur hannen och til honan.

När begge desse träden hon och han el^z caprificus och våra fikon hafwa sin lilla frukt, så stor som yttersta leden af en finger, ser man oändelig många små flugor flyga på frukterna, och dem såra, at af dem utrinner en miölnsaft, hvarigenom man i alla tider trodt at caprificationen intet woro annat än at desse flugor skulle liksom åderlåta frukten hvaraf skier, at då på våra fikon

9. 10 delar åtminstone falla af, förr än de mogna, skier at på desse ställen, der desse små insecter åderläta frukten, knapt något enda fikon affaller, förr än frukten är mognad.

Den alwise skaparen har altför underligent inlogerat insecterne här i werlden; somlige af insecterne få äta många wäxter, andra måste hålla sig wid en enda; en fluga måste allenast få lägga sina ägg, och dess unge endast födas af Ekeblad, deraf Galläpple blifwa; en annor endast på rosor deraf Sömnitorn (Bedeguar) växer; andra endast på Asp-träd deraf små röda kulor växa wid bladem och så widare; Åfwen så har skaparen giordt med Fikon-flugan, som endast kan lägga sina frö uti fikonet; och det endast på honan af fikonet, då flugan är obligerad at hora sig in öfwerst genom fikonet, och när hon kommer in, måste hon genombora et litet ämne til et frö, at der lägga sit ägg; ägget utkläkt födes af fikonetets saft, så länge det är matsk, men när det en gång blifwit förbyt och förwandlat till fluga får det mer ingen föda af fikonet, utan måste flyga på han-fikonet eller caprificus, det genombora, och äta det miöhlet, som kommer af stamina.

När fikonen stå i sin blomma, är den tiden som desse fikonflugor äro i sin bästa vigeur, då flyga de, paras, och frögda sig. Deras dageliga syssla är at föda sig, och at afbörda sig sina ägg på ett tienligit ställe. Altså krypa de in uti caviteten el^t buken af caprifici el^t hanens lilla frukt, der de wistas liksom uti en tunna miöhl; då de komma ut äro de så miöhlige, som en Mölnare då han kommer utur qwarnen, el^t snarare som en miöhlad peruque, at man knapt kan se kroppen på dem; de söka då honan at der få aflägga några ägg, då de krypa in uti hon-fruktens buk, wistas de der såsom uti en spiktunna, der alla pistillerne liksom borster afnöta miöhlet på flugan, då så snart miöhlet rörer pistillen, blifwer den foecunderad och hafwandes. Så at man aldrig nog samt här kan förundra sig öfwer den oändelige Skaparens artiga inrätning, som han giordt at desse Flugor med det de skola föda och genereras, twenne affecter, som mäst röra alt lefwande, så skola och nolentes, volentes agera cupidines för fikonet.

Här af följer först at fikonflugorna intet allenast åderläta fikonet, utan wärkeligen giöra foecundationen.

2. At de foecunderade fikonen aldrig falla af, utan alla blifwa qvar och mogna på trädet, så at et fikonträd, som uti Provence bär 25 Skålpl^d fikon, af lika storlek på Ægeiske örne bär 280 Skålpl^d.

3. At då man sår våra Fikon växa fröen aldrig up, men levantiske Fikon sådde växa ofta upp.

4. At Fikon som växa utan caprificus torckas i Solen, men levantiske Fikon måste torckas i ugnen, eljest blifwa de fulla af små mattkar, som upäta alt det kiötfulla af Fikonet.

Derföre lät jag hämta utur hvar krydbo i Upsala några Fikon 1744 om våren, sådde dem uti orangeriet, i academiæ trädgården, jag fick några upp af fröen, at jag nu äger 8 träd af frö som redan äro aln långa; om et par åhr, är jag säker at få dem til att bära frukt, då jag så är säker at något blifwer caprificus, som man kan vara säker, at om man sår 8 hampfrö, det något blifwer Gallring, om eljest olyckan ej är altförmycket fatal.

Pater Seguier² i Werona har lofwat mig när jag wil, at få fikon, som har flugo-äggen uti sig, då jag täncker at i orangeriet plantera dem på fikonen, och se, huru desse flyga som små Bijswärmar utur hannen til honan och så widare, som både är nöje och nytt; då man af et Fikon-träd kan få så mycket frukt, som eljest af 10 träd; tänck om våra trädgårdsmästare frestade denna Processen, el^t Herrskaperne, som boo på landet, huru mycket nöje och lika nytt man deraf kunde hafwa. Jag önskade hafwa detta i stånd, at få wisa detta för vår liufwa Cron-Princessa; som jag är säker skulle se detta med nöje.

Til at anticipera tiden, mån intet man kunne få med et Levantiskt skiepp ett Caprificus el^t hanenträd af Fikon ifrån någon ö i Grækeland?

Detta alt är widlöftigare utfört uti Doct. Hegardts³ disputation om Fikon under mitt Præsilio. 1744.

Originalen finnes i Vetenskapsakademiens bibliotek. Endast sista meningen är af LINNÉS hand; allt det öfriga är renskrifvet af annan person.

¹ HÄRLEMAN vistades i medlet af 1740-talet mycket i Upsala med anledning af de då pågående, af honom ledda byggnadsföretagen i botaniska trädgården. Disputationen om Ficus utgafs i September 1744, och säkerligen var det på grund af LINNÉS berättelse om dess innehåll, som HÄRLEMAN uttalat önskan om ett skriftligt referat däraf.

² GIO. FRANCESCO SÉGUIER, född 1703, italiensk botanist, död 1784.

³ CORNELIUS HEGARDT, se Afd. I: D. 2, s. 83, not 7.

1533.

Stockh: d. 26 febr. 1747.

Principi S: p: D.

I går och i dag är saken uti fulsittiande råd så afgiord, att hans Kongl. Majestedt uppå hela rådets anmodan till emottagandet af öfverstyrsele wijd Upsalae academie förmådt hans Kongl. höghet, som sig dertill willig förklaradt, och det sålunda med all tillbörlig pompe och dignité emottog¹. Hwad öde de andre herrarne, som så föglömt deras underdålige wördnad för en Tron och arfprintz lära undergå, skall iag med nästa berätta omfambnandes emedlertjd min principem såsom des trogne tienare.

De räfftfärdiga mine wänner beder iag må försäkras om min ständiga högachtning och skall, om Gud will, iag muntel. nästkommande söndag sielf hafwa den ähran dem det öfwerbringa.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur Linnaeus
Archiatre
a
Upsala.*

Linn. Soc., Vol. VI: 264—265.

¹ Härmed afses det beryktade kanslersvalet i Februari 1747, då mössornas kandidat, riksrådet SAM. ÅKERHIELM, af majoriteten inom det akademiska konsistoriet först (den 16) blef vald, men hattarnes, arfprinsen ADOLF FREDRIK, straxt därefter (den 25) erhöll enhällig kallelse. Se utförligare härom TH. M. FRIES, Linné, lefnadsteckning, D. 2, s. 203 ff. och CL. ANNERSTEDT, Upsala universitets historia, D. 3:1, s. 194 ff.

1534.

Stockh: d. 25 april 1748.

Här har jag blifvit utmant af ett bref ifrån en min principis tillbediare Missa¹ benämnd, som sielf, i fall Engelsmännerne ej behaga föra honom upp till London, snart lärer följa efter och få se ansichte

emot ansichte hwad han nu i andanom wördar. Lyckelig min princeps, som i des lifstjd får äta Dattlar af den palm, han sielf planterat, och med hwilckets grenar han redan zirat sitt hufwud och sin hand; än lyceligare det land som kan skryta af en sådan afwel. Stadna ej i loppet och tröttna ej wijd att ständigt och sträfwande hedra menniskoslächet; *Oportet imperatorem stantem mori* eller hur heter det.

Wår goda Woltemat² råkade här ut för Wargen — tin³, som läpp bårt med det lambet. Jag beklagar den förra så länge, men kan ej underlåta att önska wettenskapen lycka till att hafwa fallit i den senares händer. Jag har i min lilla kretz bidragit så mycket der till iag kunnat, ej utur acht låtandes att, då princips ropar, swara: här är din tienare

Härleman.

Linn. Soc., Vol. VI: 266—267.

¹ HENRI MISSA, se Afd. I: D. 3, s. 103, not 2.

² HENRIK JULIUS WOLTEMAT, se Afd. I: D. 4, s. 49, not 7.

³ PEHR WILHELM WARGENTIN, se Afd. I: D. 2, s. 135, not 1.

1535.

Stockh: d. 9 Maij 1748.

Fåglarne och de omrörde andre diuren hade alla rätt ända till dwärgen, men den som med mera insigt hade orätt war princeps, då han kunde föreställa sig ett ögnebleck, att han skulle blifwa stiufbarn, då iag för ingen annan orsak fattadt mitt beslut än för att öka antahlet af de rätta Christne, de näml. som skola älska deras fädernesland, befrämja dess uppkomst samt wörda des prydnad, den aller oförlikneliga principem Linnaeum. Jag ber på det högsta en sådan tancka må ändras med aldra första, eller bered han sig på en läxa, hwars make ej en kommit utur den förnuftiga och wärda Frökens¹ mun, hon som altd så högt skattat principis egenskaper, som förstår sig på förtienst och är ej mindre des tienarinna, än iag af alt hierta och håg är des

trogne tienare

Härleman.

Hans Kongl. höghet förväntar sig af herrarne, det de ej på något sätt i wärlden utom accademien bemöda sig med des emottagande eller

annan brukelig ståt². Jag har och der om tillskrifwit H: Professor Klingenstierna³ iag wille säga Benzelstierna⁴, som sig förfrågat; häppas altså hans Kongl. Höghets willja och behag blifwa tillfyllest gorda.

Linn. Soc., Vol. VI: 268—269.

¹ Med anledning af HÂRLEMANS förestående giftermål synes LINNÉ i ett bref skämtsamt framkastat en farhåga, att han nu skulle degraderas från att vara HÂRLEMANS »son» till dess »stiufbarn». Här försäkras emellertid, att »Frökens» (= fästmöns) sinnelag mot LINNÉ ej gaf ringaste anledning till dylik misstanke.

² Kronprinsen ADOLF FREDRIK hade för afsigt att såsom universitets-kansler göra ett besök i Upsala och undanbad sig på förhand ett högtidligare emottagande.

³ SAMUEL KLINGENSTIerna, se Afd. I: D. 2, s. 43, not 2.

⁴ LARS BENZELSTIerna, se Afd. I: D. 4, s. 128, not 2.

1536.

Stockh: d. 21 Julij 1748.

Förvänta aldrig, min princeps, någon belöning af en förfuutig regering för den, som skulle kunna göra äcta pärlor¹; det wore att tillhandla sig en skada af så stort wärde, som nu fiskarena indraga, ty så snart känsten blefwe bekant, måste ju nödwändigt pärlorna falla i wahnprijs och ej blifwa mer ansedde, än hwad man annors kan med händer tillwärka, och huru skulle den ej blifwa bekant, då den komme att gå igenom skrifwarehänder, de där emottaga den utlofwade hemligheten; Agenten kan ej sielf och allena uträffa saken och ej egenhändigt fiska. Men om den, som äger wettenskapen, anhåller hoos Konungen om tillstånd att allena få fiska och wara herre utaf alla Sveriges Muslor, så bör det honom ej vägras, emedan det wore en National winst, att denne pärleskaparen indroge, så länge saken kunde döblas, ifrån den fåfenge främmande alla de penningar, som någonsin kunde på detta spelet winnas. Regering och Konung är nog att penningarne inkomma, det må wara under hwars vård det blifwa må.

Rijkets hela egendom bör ej allena wara uti Cammarcollegii händer; det iag och min herre äger, är ej utom landetz gräntzor; per circulationen faller det dock på slutet in uti Oceano, neml. Etats contoiret.

Hwarföre min princeps frågade mig så hårdt och så noga, hwad dag och tima iag skulle gifta mig, då iag war sidst uti Upsala, war det för att ej fråga efter mig på hela 2^{ne} mänaderne? neij wisserl. icke. Säg då, hwad det war, och tro det ingen i wärlden är så upprigtigt och fullkomligen principis tienare som

C. Hårleman.

Linn. Soc., Vol. VI: 270—271.

¹ Det framgår af detta bref, att LINNÉ redan så tidigt som 1748 hyst planer på artificiell produktion af äkta pärlor, antagligen på det sätt, som i hans senare skrifna och i Afd. I: D. 1, s. 32 meddelade »promemoria» angifves, äfvensom att någon belöning skulle honom härför tilldelas. Detta skedde emellertid först 1762. Se vidare härom TH. M. FRIES, Linné, lefnadsteckning, D. 2, s. 380—384.

1537.

Stockh: d. 28 Julij 1748.

Jag hörer med särdeles fägnad huru mycket vår Botanique och vår käre Historia Naturalis dageligen tiltager och hwad framsteg vår ungdom der uti görer under min Principis anförande. Sålunda måste ändteligen mörckret förswinna och det lius åter uppstiga, wij här till dag till vår stora blygd måst ibland oss sakna. Men, min egen Princeps, tillät mig det iag i gaminalt tromål måst bekänna, att iag tror vara en giörlighet att, med en sådan vägwisare som lyckan oss beskärt, uti Eder, komma till samma måhl utan att införa någon nyhet, som dehls stöter, dels uppväcker för mycken awfund.

Stötte äro många afj. wäre bäste wänner igenom antagande af en drägt samt ett nytt lefnadzsätt, som awänder ungdommens sinnen ifrån all annan lydnad och företagande; awfundiaka måste månge wara, då de se en lära uppstiga med så mycket braskande och sådant gny, att deras stillare förehafwande därigenom förlorar alt des liud¹. De, som ej äro rörde af någontera af denne, roa sig innerligen att igenom sakens så högt spennande få hoppas, det han som ett mode, då det kommit till des öfwersta spets, åter måst af sig sielf förfalla. Jag, som har god mage och kan äta all slagz mat, finner wähl, att swartsiukan har största andehilen uti alle de omdömmen, som fällas, men som iag är ömast om sielfwa saken, ty tror iag, att ej något bör göras, som må kunna

gifwa anledning til wijdrighet, och att ej lämbna lastarenom rum. Det tillkommer oss som öme fäder för de barnen, wettenskaperne näml. som oss anförtrodde äro, att tillse, det de först kunna gå stadigt, innan wij böra willia, att de skola dantza på lijna. Sannerligen bryta wi icke ryggen af dem, om wij tillstädia, att de för tidigt göra så stora språng. För öfrigit, hwart skulle det wähl taga vägen, om en Klingenstierna, en Solander², en Strömmen och flere, som hafwa tilläpp, skulle hwardera för sig willia skillja deras åhörare ifrån hopen, och sättia dem i uniforme och harnäsk, det blefwe Status in Statu öfwer alt, det stannade ej i det menlösa; det lycktades ej utan äfwentyr i synnerhet under en sådan jäsning, som nu gud bättre det allmenna plågas af. Uti alla samfund, ja uti de aldra tryggaste och de mäst säkra, är ingen ting farligare än att sättia sig för ett wist antahl med alt för stort prång och att uti en polismodie willja införa en lydna, som ej sträcker sig längre än emot en enda. Ens egen lilla kärlek är kittlad der af, men det allmänna, då det försigtigt skötes, bör sådant ej tillstädia, emedan det sällan lycktas utan des förfång. Conquerenter äro artige uti historien, men under deras äfslande lider menniskosläcktet. Des utan äro wi Swänske ett alfwarsamt och trögt folckslag, wij kunna ej såsom andra förena det angenema och nöijssamma med det alfwarsama och nyttiga, ty göra wi bäst att wij ej göra våld uppå våra sinnen och uppå vår natur, och lät oss wijsa alfwarsamma saker uti den drägt och med de åtbörder dem tillkommer. Wij wärfwa då wähl mindre antahl, men wij behålla dem och längre och göra dem till stadigare idkare af så stadiga saker, som dem wij bekänna och öfwa.

Min principe har iag af nijt för wettenskapen och obefleckad kärlek för min wän, sådant bordt underställa i det säkra hopp, att han är öfwertrygad, att det alt härflyter ifrån samma rena källa, som gör att jag är dess

trognaste och uppriktigaste tienare

C. Härleman.

Linn. Soc., Vol. VI: 272—273.

¹ I Egenh. ant., s. 46 omtalar LINNÉ, att han nu lyckats »drifwa här [i Upsala] Naturkunnigheten till sin högsta spets,« så att Botaniquen i intet Rike i Europa kunne sägas vara i mera flor. Ty då han åhrligen botanicerade sommartiden, hade han ett par hundrade Auditores, som samlade örter och insecter, anstälde observationer, skjöto foglar, förde protocoll. Och sedan de ifrån morgonen kl. 7 till aftonen kl. 9 onsdagar och lögerdagar botanicerat, återkommo de i staden med blomster i hattarna, samt med pukor och waldt-horn fölgde sin Anförrare till Trädgården igenom hela staden . . . Men ock just

nu hade wettenskapen kommit till sitt högsta». Enligt en samtidas anteckningar voro deltagarne i dessa *Herbationes Upsalienses* »alla klädde i en viss drägt af linne»; en annan lemnar följande närmare beskrifning: »Uniformen var en liten tröja och bussaronger; vapnen insecthofvar och knappnålar; trophéerna blomsterkrantsar och fjärillar, dessa med knappnålarne i hattarne upfästade». — Det var denna storartade framgång, men ock införande af nya seder och bruk, som HÅRLEMAN fruktade skola alstra afund och ovilja hos universitetets öfriga lärare.

² DANIEL SOLANDER, se Afd. I: D. 4, s. 356, not 4.

1538.

Stockh: d. 2 Aug: 1748.

Jag kunde säkerligen ej annat än öka min öma wänskap och min särdeles högachtning för min princeps, då iag ser honom så hurtigt, oekså besynnerl. ädelmodigt upptaga de wählmente föreställningar iag med sidsta påsten afsände, om det wore någonsin möijeligt att kunna lägga något till hwad redan är så fullkomligt. Men som det ej är gör-ligt, så upptag min tacksägelse för den heder, som skedt humaniteten med det min princeps wist, det dock en menniska är till finnandes som ej förargar sig öfwer, eller illa uttyder det en annan säger och vågar sig fram med obehageliga sanningar. Sannerligen det tillkommer min princeps endast att så tänka, ty är min skyldighet så mycket större att ewigt vara des trognaste tienare

C. Härleman.

Min opasslighet, som nu snart en månad hållit mig i Cammaren, gifwer mig tillfälle att meddehla mina wänner min principis swar och hafwa deras Excellencer Höpken och Ekeblad¹ i går redan stadnat i samma uppbyggeliga omdömme, som des tienare, att nämbl.

Linnæus är mer än på ett sätt ensam el^r enda.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur Linnæus
Archiatre et professeur
en Botanique*

a

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VI: 274—275.

¹ CLAES EKEBLAD, se Afd. I: D. 2, s. 35, not 2.

1539.

MÆCENATI.

Då jag i dag upkom med hopen i Tacksamhetenes tempel at fira des årliga fäst, utdelades af *Naturen* wid ingången, åt hwario sitt Lius äller fakla; där på gingo wij fram till stora altaret, som war helgat Providence, där hvor fick hämita ny eld och påtända sina lius af elden som brant på altaret, där wij sedermera nedföllo, tilbudo och tackade.

Sedermera blef jag warse ett med lager utprydt altare som stod på sidan af templet och war helgat *Mæcenatibus*; ofwan på detta stod en stor Spegel som utwisdade det werldsliga utan skugga. När jag här stante at se i Spegelen, såg jag en stor hop folk gå med brinnande Lius och de kallades *Virtuosi*; desse woro af 2^{ne} slag: *Inventores* som gingo med höga tunga och stora fakler, och *copister* med små ordinaire Lius. de förre lyste wida, men de senare mäst för sig sielf. Då folkhopen trängdes såg man ofta inventores stötas kull och förtrampas med sina faklor, at det blef helt mörkt; Men några bewäpnade Herrar togo sig före at gifwa hvor sin Salva gardie; af desse kallades de som förswarade copisterne *Fautores scientiarum*, men de ännu starkare hieltar som höllo inventores, med sine dryge faklor. i ryggen och förswarade dem kallades *Mæcenates*.

jag önskade mig få se den Botaniska werlden, straxt wistes hon för mig i Spegelen. där såg jag en C Bauhinus¹ bärta bloss under en Marcgrefves protection, Rajus² under en Archiebiskops och Tournefort³ under en Cardinals vård.

jag önskade se Sverige, som straxt där på förestälte sig. där såg jag en Brant⁴ bärta så stor fakla, at om 100 Wall.⁵ lade sine lius tillsamans woro de intet där emot. jag såg Swabens⁶ fakla så lysande at om 1000 Till.⁷ lade sine lius tillhopa, gofwo de doch ej hälften sken. jag såg en Pålheims⁸ fackla⁹ så brinnande, at om 1000 Liungq.¹⁰ lade sine lius tillhopas woro de intet där emot. jag såg en Härlemans fakla wara så lysande, at om 1000 Carlbergar¹¹ tände sine lius i begge ändar woro de doch intet här emot.

Af desse och andre såg jag många hwilkas fakler woro afbrutne, dels och till mästadelen utsloknade, genom det deras förrare ej fät några Mæcenates, som wårdat och förswarat dem. i det samma blef jag warse mig sielf i Spegelen, där jag gick med en ganska liten fakla men öfwer mig stod en stor och stark hielte som med dragen wäria hög om kring mig på alla sidor, at ingen fick komma nära mig, och då jag såg noga till war det H^r Baron Härleman, som war min wård

Då föll jag ned på mine bare knäen inför Mæcenatis altare och utbrast i diupaste tacksamhet

jag tackar dig Mæcenas som fört mig ut i werlden, at jag ej med min fackla⁹ måst blefwet instäng[!] i ett mörkt rum, till des jag mistat hog och vigeur som en Brant.

jag lofwar dig Mæcenas som uppehållet mig i desse häste åhren, at min fakla ej blefwit nedtrampat såsom en Swabs, då han skippat rätt, upgrafwet Gallmeja äller skurit guld

jag prisar dig Mæcenas, som icke tillstadt min fakla afbrytas, at jag nödgats hålla henne nedre till grå håren, för än jag fått henne lagad, som en Påhlheim.

jag beder dig Mæcenas, at widare hålla mig wid armen at jag ej må falla, och uprätta mig om jag snafwar at jag ej må nedtrampas af hopen.

jag utfäster mig ärligen at uti detta tempel, på Mæcenatis altare, upoffra all min wördnad, min tillit och min tacksamhet, intill des Gudarne försätta mig uti det lius, som är i en ewig dag.

1749 januari 1.

devotissimus cliens

Carl Linnæus

Originalet (in folio) finnes i Vetenskaps-akademiens bibliotek.

¹ CASPAR BAUHINUS, född 1560, anatomiae et botanices professor i sin födelsestad Basel 1588, lifmedikus hos hertig FREDRIK af Würtemberg, död 1624. En af de förnamsta för-linmeanska botanisterna; hans förnamsta arbete var *Pinacæ theatri botanici...* Opus XL annorum (Basel 1623 och 1671).

² JOHN RAY (RAJUS), se Afd. I: D. 2, s. 146, not 3. Någon erkebiskop, som understödde honom, är ej känd; däremot ägde han en frikostig mecenat i sin rike vän FRANCIS WILLUGHBY, som ej ens var prest.

³ JOSÉ PITTON DE TOURNEFORT, se Afd. I: D. 2, s. 74, not 2. Med hans här antydda gynnare kan näppeligen någon annan afses än ledamoten af franska akademien JEAN PAUL, BIGNON (född 1666, död 1745), ehuru han aldrig fick högre presterlig värdighet än abbé.

⁴ GEORG BRANDT, (d. ä.) se Afd. I: D. 3, s. 315—318.

⁵ Härmed torde afses assessor i Bergscollegium GÖRAN VALLERIUS, född 1683, död 1744.

⁶ ANTON VON SWAB, se Afd. I: D. 2, s. 305, not 3 och D. 3, s. 114, not 1.

⁷ Härmed åsyftas säkerligen DANIEL TILAS, född 1712, slutligen friherre, landshöfding och bergsråd, ledamot af Vetenskaps-akademien, död 1772.

⁸ CHRISTOPHER POLHAMMAR, adlad POLHEM, se Afd. I: D. 2, s. 246, not 7.

⁹ LINNÉ skrifver: falkla.

¹⁰ SVEN BENJAMIN LJUNGQVIST, adlad LJUNGENSTJERNA, kapten-mekanikus och sedan major vid Fortifikationen, ledamot af Vetenskaps-akademien, död 1763.

¹¹ Antagligen BENGT WILHELM CARLBERG, född 1696, öfverste, länge stadsarkitekt i Göteborg, död 1778.

1540.

Stockh: d. 18 octob. 1750.

Huru kommer det till, min älskelige son, att academien tager emot gäfwor och skänker utan att hwarken förr eller efteråt gifwa hans Kongl. Höghet det minsta der af tillkänna. Han borde lijkwähl som Canceller åtminstone weta, hwem i rijket giör sig af academien så högt förtient, som nu Hr. CommerceRådh Lagerström¹, och han bör som arsförste känna sådane undersåtare som så högt älska det allmänna. Jag menar wettenskaperne, ty utom dem wore med vårt allmenna illa bestält. Icke des mindre har hern med mycken nåd upptagit, hwad iag på Sonens vägnar förestälte och wäntar nu allenast på berättelse ifrån Academien om hwad Lagerström giordt för att sedan wisa honom der öfwer des nådiga nøje och wälbehag. Han gik så långt, att han gaf mig besfallning att säja till Dahlström² secreteraren det brefwet till CommercieRådet skulle uppsättias uti de nådigste och mäst uppmuntrande termer, straxt in antecessum skulle uppsättias, på det att å hans sijda ingen tid skulle försumas. Jag nyttiar alt för gärna detta tillfället att öfwertyga Sonen, med hwad kärlek och ömhet iag omfambnar så dess samfund som honom sielf. Far wähl, min princeps, modren älskar Sonen upprigtigt.

Utanskrift:

A Monsieur

Monsieur Linnæus

archiatre de la Cour et professeur

a

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VI: 276—277.

¹ MAGNUS LAGERSTÖM, se Afd. I: D. 2, s. 142, not 3.

² CARL MAGNUS DAHLSTRÖM, se Afd. I: D. 2, s. 109, not 6.

1541.

Stockh: d. 17 X^{bre} 1750.

Under wistandet hoos min Son i Upsala förestälte iag, af hwad fölgd det skulle vara, att han i dess Skånska resa ej allenast intet förbördt det landzfördärwande swedjandet, utan och emot bättre wett och samwete förswarat och gillat det samma. Mig läfwades och, att det för dess egen och wetenskapens heder skulle blifwa ändradt, och det innan Konungens så starka som hälsosamma förbud emot en sådan skadelig och oförnuftig medfart hunne utkomma, men som sådant ej skedt och iag icke eller uti mine bref, som nu öfwer min resa äro under trycket, kan hafwa händren så fria att fördömma, hwad den witre Linnæus gillar, innan iag wederlagt hans påstående, beder iag, att det ej illa upptages, att iag på alt upptänkeligit sätt söker att afwärja den olycka wårt land förestår, i fall swedjandet igenom en så betydande mans satz skulle winna wijdare krafter. Jag anser det ej som ett pännkrieg, utan som ett, som bör decidera om vår wälfärd; då säkerligen man ej binder sig wid inskränkte och ej nog betydande ord¹.

Förlåt mig, Fäderneslandets wähl är här på ena sijdan och min wäns namn på den andra. iag bör ej vara twehugse, om hwlcken dera iag af dem bör tiena. Jag är icke dess mindre en om sånen öhmande Fader

C. Hårleman.

Jag will nu påminna, att det allena hörer en stor man rätteligen till att töras säja iag har fehlat; ett få och en klenmodig kan ej hafwa så höga tankar.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur Linnaeus
Archiatre du Roy et professeur
en Botanique a Upsala.*

Linn. Soc., Vol: VI: 278—279.

¹ Om den kortvariga misshällighet, som uppkom mellan LINNÉ och HÅRLEMAN med anledning af hwad den förre i sin Skånska resa nämndt om swedjandet i Småland, se bref 280 (Afd. I: D. 2, s. 165—167, not 3—4).

1542.

Det war en ussel inwändning, som promemoria¹ innehölt. Antingen bör naturen följas eller ej, antingen gör bar och löf samt affallande qwistar matjord eller ej, eller har naturen gifwitträden den egenskapen att sätta och fälla löf förgäfwes, och det i något afseende eller ej? antingen är liung och annat, hwad jorden bärer, vegetabile eller ej? antingen rutna vegetabilia och återbära till jorden, hwad de den samma fräntagit och det genom en wiss pålagd och naturen wijd magthållande omgång eller ej? Antingen ha då barren ensamt blifvit skapade och affalla wijd tijdernes omskiften för ro skull, utan att allwijsheten, som ingenting eljest gör utan orsak, der wijd hafft någon af oss känd eller än förborgad nyttig afsigt, eller ej, eller manne den elden, som wanartiga och naturens gång störande menniskor skulle upptända, borde wara den, som skulle rätta skaparens fåfänga wijd desse barträdz instiftande eller ej? neij, minsan, kan naturen, kan Chemien, kan min son ej swara och förlägga desse bonde inwänningar, ej skall det blifwa jag, som aldrig lärer medgifwa, det talskogen lika froudigt uppväxer på Swedjeland som pa skonta marker, emedan alla de rön, iag så under resan, som eljest giordt, förnycket öfwertyga mig, att på brände orter skogen allenast växer dubbelt så längtsamt och det såsom 40 till 96. men kommer och aldrig till den froudighet. Äfwen så moget inkast är och det, att skogarne skohla blifwa rofduirs nästen, om de ej brännas. Hwar före skall icke skog få wara skog, betesmarker hwad de äro och så wijdare, och kan den icke rensas och rödjas, om man då ändtel. will i det samma hafwa muhlbete, utan att eld och brand skall wara ett werk tyg. Frantsosen säger, att ingen är wärre döf, än den som ej will höra; så gar det och med sonen, han lär döft willia förswara sin gambla swaghet för det att den samma blifwit honom i Smålen bijbringad, ia en wacker autoritet, som på långt när ej hedrar, men låt mig nu se återresans blad om Småland, innan iag aldeles afsäger mig att wara en älskande fader!

C. Hårleman.

Herre Gud, hur kan en Linnæus säga, att annat är brukskämd jord och annat fördärfwa en god, är icke det det samma, som om iag skulle säga, att den icke dräpte en, som ihäl slog eller uppbrände en siuk i des säng, är då läkarekonsten en onyttig wetenskap.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur Linnæus
Archiatre du Roy et professeur
en Botanique
a
Upsala.*

Linn. Soc., Vol. VI: 280—281.

¹ Med anledning af föregående bref synes LINNÉ hafva sändt HÄRLEMAN en »promemoria», innehållande skälen för sina beträffande svedjandet uttalade åsikter. Till svar härå sände HÄRLEMAN (antagligen i slutet af 1750) detta bref. hvilket, såsom i Egenh. ant. s. 113 uppgives, så grep LINNÉ, att det »nästan dödat honom. Han fick därav ej sovwa på 2 månader». Huru tvisten till ömse-sidig belätenhet bilades, kan ses Afd. I: D. 2, s. 168, not 9.

1543.

Högw.

Då jag wid åhrets omväxling genom går mine räckningar, finner jag den skuld uti hwilken jag är fördiupat hos Högw. Baron jag bör H^r Bar. den medallien som slagits till min åminnelse¹ jag bör H^r B. den heder jag dagel. äger at bära titul af Archiater.

jag är blifwen så ofta tröstad af H^r Baron, så ofta upmuntrad;

jag har altid funnit i H^r B en Mæcenat för wettenskapen, och hos H^r Bar. har jag altid blifwit uptagen med nåd och wänskap. ingen annor har wist mig den gunst som H^r Baronen hwarcken till min egen person äller till wettenskaper, ty fordrar af mig naturlig lag, at ouphörligen fägna mig af deras wälgång, som varit mig som fader och moder, och önska dem af alt hierta många sälla dagar och åhr, som uptagit mig då jag warit wärnlös; den jag och nu med warmsta hierta med detta åhrets ingång förnyar; skal och utan flärd taga dehl af all Hr Bar. och fr. G.² wälgång, såsom den skedt mine naturlige föräldrar, då jag och lefwer.

På ett halfark finnes bland samlingarne i Linn. Soc:s bibliotek ofvanstående, slarvigt skrifna och med många överstrykningar försedda koncept till ett af HÄRLEMAN ännuad nyårsbref. Säkerligen skrefs det någon af de senaste dagarna af 1751; på bladets andra sida finnes koncept till LINNÉS nyårsbref 1752 till C. G. TESSIN.

¹ Härmed afses den medalj med Linnés bröstbild, som 1746 slogs af CL. EKEBLAD, A. VON HÖPKEN, N. PALMSTIerna och C. HÄRLEMAN.

² HÄRLEMANS gemäl, grefvinnan HENRICA JULIANA von LIEWEN.

HÖPKEN, ANDERS JOHAN VON.

Född 1712, ordinarie kansli-junkare 1739, andre expeditions-sekreterare för utrikes ärenden 1741, hofmarskalk och riksråd 1748, president i kanslikollegium 1752, Upsala universitets kansler 1760—64, grefve 1761, död 1789. — En af stifterne af såväl Vetenskaps- som Vitterhets-akademien, den förras förste sekreterare och den senares förste direktör, den förste af Svenska akademiens ledamöter.

I Afd. I: D. 1, s. 80—89 finnes några LINNÉS till HÖPKEN i hans egenskap af universitets-kansler ställda skrifvelser. Några bref af mera privat natur hafva (med undantag af 1544 och det under 1573 meddelade konceptet till ett nyårsbref) oaktadt all därpå använd möda icke kunnat anträffas.

De flesta af brefven till LINNÉ finnas redan tryckta i Riksrådet grefve Anders Johan von Höpkens skrifter, samlade och i urval utgifna af Carl Silfverstolpe, D. 2, s. 3—25. Att de det oaktadt här återgivits, torde finna sitt berättigande därav, att det ansetts lämpligt, att den Linneanska brefsamlingen finnes på samma ställe, ävensom att en del bref i ofvannämnda samling uteslutits och andra i viss mån afkortats.

1544.

Scientiarum Summo Mæcenati.

Eders Excellence befatte Höggunstigast, då jag senast hade den lyckan winna Eders Excellences nåd, at jag skulle inkomma med et rön till wettenskaps academien. Här har jag upsatt ett kort och ringa rön; men jag wet at jag mer lärer tappa än winna Eders Excellences höga nåd då jag kommer med et slächte, som Eders Excellence af naturen har afsky före; hwilket går mig hiärte-

ligen till sinnes. jag will doch bättra mig här näst, och skrifwa om något angenämare, då jag får så mycken tid at jag det kan göra. om jag får något nämna till denna ormens recommendation, så är för honom de bewekande skiähl at han aldrig tillförene blefwit i Historien omrörd äller införd; at hans portrait aldrig warit tillförene infört och aftagit, mindre upphängt på väggarna af de högste Herrars palaitser. Skulle något vara i beskrifningen för fritt skrifwit, anhåller jag allerödmiukast att en enda rad af Eders Excellences penna täckes det ändra, antingen till wetten-skapens academiens äller clientens förmon, om det icke kan ske för sielfwa ormens merite¹.

Den högste Guden låte oss länge få äga Eders Excellence till wår [!] wärn. jag lefwer med oafsl. diup wördnad

Eders Excellences

underdån ödmiuke

Upsala 1749

tienare

d 13 octibr.

Carl Linnæus

Numera endast kändt genom afskrift af B. BERGIUS (Vol. XIII, s. 326—327).

¹ Brefvet afser uppsatsen om Åspingen i Vet.-Ak. Handl. 1749.

1545.

Höglärde H. Archiater

Jag har å nyo läsit H. Archiaterns disputation de Oeconomia naturæ¹ och Jag har offta å rad läsit densamma med lika nöje, förundran och upbyggelse. Större bewis behöfwes icke at öfwertyga ogudachtiga om en Gud och wackrare Predikan uti detta ämnet gitter ingen Prest framställa. Jag är så rörd deråth, at iag icke kan eller bör underläta betyga min erkiänsamhet för H. Archiaterns höga tänkesätt och min förundran öfwer et Snille, som så lyckeligen fattar Naturens underbara ordning, så ordenteligen följer densamma och så upbyggeligen nyttiar kundskapen till Menniskiors upplysning, öfwertygelse och förbättring. Jag önskar med alla ährliga H. Archiatern hälsa och långt lif till fädernes-landets heder och Menniskioslächtets fromma och mig tillfälle at i sielfwa wärcket wisa den achtning, hwarmed iag är

Höglärde H. Archiaterns

tienstskyldigste tienare

Stockholm d. 19

A. I. v. Höpken.

April 1750.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur Linæus Docteur
Premier Medecin du Roy Professeur
en Botanique, membre de l'Academie
de stockholm et secretaire de la Societé
litteraire d'Upsal
à Upsala.*

Linn. Soc., Vol. VII: 46—47. Tryckt i Höpkens skrifter, Bd 2, s. 3.

¹ Denna ventilerades i Upsala den 4 Mars 1749.

1546.

HögtEdle och Höglärde Hr. Archiater.

Så litet iag weth mig hafwa förtient, at H. Archiatern skohlat till-
ägna mig dess *Philosophia Botanica*¹ så stor är min förbindelse derföre,
at iag med detta instructive och undrantsvärda arbetet får nägorlunda
följas ath till den odödeligheten, hwartill det är ämnat. Jag har läsit
den igenom och nu läser iag åter igen med icke mindre nöije än för-
undran. At bringa denna wettenskapen, som tillförende warit et minnes-
werck och som till myckenheten af dess objectis tyckas fodra mehra än
menniskligit minne, till Systeme, till ordning och redighet, till et subjec-
tum *Judicii*, är et stort företagande och wärdigt H. Archiaterns genie
och omsorg.

Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro².

Om Mina landsmän wore så sensible till den heder H. Archiatern
tillskyndar dem, skulle deras tacksamhet icke äga gräntsor, äfwen så
litet som den wänskap, hwarmed iag altid lefwer

Hr. Archiaterns

trognaste tienare

J. Höpken.

Stockholm d. 31 Oct.

1750.

Linn. Soc., Vol. VII: 48—49. Tryckt i Skrifter, s. 4.

¹ Utgifven i Stockholm 1751.

² Citat ur *HORATHI Carminum Lib. I, vii, 27.*

1547.

Höglärde H. Archiater och Riddare

Under min warelse på landet, erhölt iag H. Archiaterns högtährade af d. 4 hujus. Postgången är ingen deremellan och staden och som min Son torde hafwa berättat H. Archiatern om min frånwarelse, förmodade iag, at oaktadt mit swars uteblifwande, finna H. Archiatern här i Stockholm för mig; Men som iag saknat det näjjet, will iag allenast wid handen gifwa, det ingen ting mig wore kiärare, än ju förr dess heldre mundteligen få betyga den estime och wänskap, hwarmed iag är

H. Archiaterns och Riddarens

tillgifnaste tienare

J. Höpken.

Stockholm d. 10 Junii 1762

Med gårdsporten erhölt iag Consistorii af d. 22 Maji beträffande Botaniska och Slotts Trädgårdarna¹. Jag har aldrig ägt derom den rinnaste kundskap, ej heller har min bror² warit öfwer saken, ehuru han underskrifvit expedition. Detta document förer vår tid tillbakars till forna barbariet och skammen tyckes mig vara långt större för dem, som så tänkt, än skadan för Örtagården.

Utanskrift:

A Monsieur

Monsieur Linnaeus Premier

Medecin du Roy, Professeur en
Bohtanique et Chevalier de l'Etoile
du Nord

à

Upsal.

Linn. Soc., Vol. VII: 50—51. Tryckt i Skrifter, s. 4—5.

¹ I den segslitna striden mellan Botaniska trädgården och arrendatorn af slottsträdgården ARVID BURMAN hade Kammarkollegium den 17 April 1762 resolerat, »att hädanefter skola hwärdera få afhämpta hälften af all den wid Kongl. Academiae Ridstallet fallande strögiödsel, samt derjemte att sedan Archiatern och Riddaren Linnaeus i Botaniska Örtagården sig betient af strögiödseln, medan den brinner och giör sin erforderliga nyttå derstädes, det skall Trädgårdsmästaren Burman sedermera den samma derifrån få afhempta till Slottsträdgården». Härmed protesterade LINNÉ i den såsom bref 108 meddelade inlagen till Consistorium academicum, hvarefter i detta resolerades, det kom-

mer detta ärende hos Hans Excellence illustrissimus Cancellarius att omständligen föredragas och i ödmukhet anhållas, det täcktes högbem:te Hans Excellence hos Hans Kongl. Maijt i underdänighet utverka den nädiga ändring uti denna sista Höglöft. Kongl. KammarCollegii fällte resolution, att Academie Örtagarden mätte bibehållas wid tillförene undfängne rättighet till 100 lass strögiösel från Academie Stallet».

² Friherre CARL FREDRIC VON HÖPKEN, född 1713, kansliråd samt envoyé extraordinaire i Konstantinopel 1738, president i Kammarkollegium 1757, död 1778.

1548.

Höglärde H. Archiater.

Cammar Collegium har lofwat och förbehållit sig at sielf ändra sin resolution¹. J går har H. Archiaterns sak uti Secrette Utskottet blifvit afgjordt och som mig blifvit försäkrad till dess näije². Jag reser på stunden härifrån till min gård, tackar emedlertid för den omsorg H. Archiatern har för min Son³ och försäkrar om min fullkoml. erkiän-samhet och at iag oaflåteligen förblifwer

H. Archiaterns

trognaste tienare

J. Höpken.

St: d: 17 Junii

1762.

Utanskrift:

A Monsieur

Monsieur Linnæus Premier

Medecin du Roy Chevalier et

Professeur en Botanique

à

Upsal.

Linn. Soc., Vol. VII: 52—53.

¹ Redan den 15 Juni fann sig Kammarkollegium nödsakadt att, »i be-traktande af de flera därwid förekommande nya skäl och omständigheter, för-nämligast att Akademiska Örtagården, hwilken, igenom Archiatern och Ridda-ren Linnæi mogna insikt och berömvärda drift, på få år hunnit till så märke-lig höjd att den öfwerträffar de yppersta i Europa, skulle, förmedelst brist på nödig strögiösel till Allmänhetens, så wäl som isynnerhet den studerande ung-

domens wäsendtliga skada, råka i Lägerwall», fullständigt upphäfva sitt två månader förut fattade beslut.

² Den 16 Juni fattade Sekreta utskottet beslut om nationalbelöning åt LINNÉ.

³ Förmodligen FREDRIC ULRIC VON HÖPKEN, född 1745, död som stude-rande 1766.

1549.

Skenninge och Ulfåsa d. 7. October 1762.

Höglärde H. Archiater och Riddare!

Jgenom posternes långsamma gång erhölt iag icke H. Archiaterns och Riddarens högtährade förr än med sidsta posten. Jag war föruth sinnad, effter min skyldighet, tacka H. Archiatern och Riddaren för den ömhet och omförsorg H. Archiatern behagar hysa för min Son, och bör jag nu fullgiöra thenna min plicht och försäkra om min upricktiga och odödeliga erkäntslo. Mit uthlåtande öfwer den projecterade instruction förtienar icke det beröm, som H. Archiatern behagat detsamma tilläggia¹. Jag kunde icke therwid anföra några skiähl, hwilka torde hafwa öpnat ögonen på de faculteter, som icke hörde till den Theologiska. Jfrån K. Gustaf Adolphs tid, som war en diupsinnig tänkande Herre, har Regeringen warit omtänkt at kufwa det wälde, Theologin wunnit under Catholska tiden; therföre togos utur Rådet Cantzlerer och arbetades på consistoria mixta. Skulle de förra antingen upphöra eller, hwilket wärkade detsamma, blifwa uti theras myndighet inskränckte, huru skulle då utseendet blifwa i anseende till de philosophiska wettenskapernes up-komst? Copernici Systeme skulle icke pröfwas effter Astronomiska ob-servationer och mathematiska Sanningar, utan effter Theologiska uttydningar och Aristotelis philosophie. I bland acta, som finnes uti Academiens archive, läses ännu den träta, som emellan Theologiska faculteten och Professor Bilberg² upkom om den Carthesianska philosophien och hwileken hade den wärckan, at Bilberg ansågs för farlig wid Academien och transporterades ifrån sin profession till domProbsteriet uti Örebro.

*Tantaene animis coelestibus iræ!*³

Detta förtror jag H. Archiatern sub rosa. Skulle de högwördiga märckka, at iag hade uptäckt theras politique med förenembde instruction, blefwe de hotefulla och min politique är numehra then at lefwa uti ro och fred.

Jag⁴ fägnar mig åth R; St: besluth¹ i anseende till H. Archiatern och hwarom iag redan afsändt Kongl. May:ts skrifwelse. Det hedrar nation och bewisar, at hon är öm om stora män och tacksam. Denna tacksamheten wore mehra lysande, ther then altid med lika billighet blifwit ådagalagd; men tänck effter, om icke någon fins uti Edert samfund, som niutit och niuter ännu många stora wälgierningar, utan at han tänkt någonsin wisa för effterwerlden, at han dem förtient. Det är törargeligt at märckia hos fremmande, at de äro okunnoga om, huruvida här äro genier eller upmuntringar. Wore intet H. Archiatern till, så skulle Swenska räknas ibland de nationer, som ännu wore under et barbariskt mörker. H. Archiatern tyckes yttra en hug at få hwila sig effter sina swåra Academiska besvärligheter. Jag har wähl i gemehn haft föga benägenhet at befodra dem till retraiter, som äga hälsa och sinneskraffter at skiöta deras Embeten. Men detta är till H. Archiatern icke lämpeligt; ty 1. tänker H. Archiatern at under sin hwilotid arbeta för wettenskapen och nations heder, och 2. kan H. Archiatern under sin lefnad tillsee, at dess successor icke afwiker ifrån de grunder, hwarpå H. Archiatern byggdt wärcket, huaraf den nyttan flyta kunde, at scien-
cen åthminstone på några generationer icke skulle förloras. Swårigheten i längden blifwer oundwikelig at bibehålla altsammans i thet skick det nu är, ty naturen är intet altid lika gifmild, och således torde tryta hos dem, som blir H. Archiaterns efterträdare, antingen genie, drifft eller zele eller ock altsammans, och hafwa wettenskaperna lika öden med Riken, som upstiga genom dygd och falla igenom odygd, huaraf uprinna de beständige ombyteligheter, som ibland menniskior aldrig upphöra, och aldrig i then mening förekomma uti naturen.

Huru snart ärnar H. Archiatern upgifwa de särdehles wackra ob-
servationer om medulla och Jordens formation, som mig uti Upsala med-
deltes. Tanckarne äro så höga, at iag theruti finner obeskrifwelig
fägnad.

Jag törs icke uppehålla H. Archiatern längre med et bref, som blifwit nog widlyftigt. Et will iag tillägga at försäkra H. Archiatern, det ingen med mehra achtning och uprichtigare än jag kan vara

Höglärde H. Archiaterns och Ridddarens

tillgifnaste trogna

tienare

J. Höpken

Linn. Soc., Vol. VII: 54—57. Tryckt i Skrifter, s. 5—8.

¹ Hvad härm̄ed afses, har ej kunnat utrönas.

² JOHAN BILBERG, född 1646, biskop i Strängnäs, död 1717.

³ VIRGILII Aeneis, Lib. I, v. 11.

⁴ Beträffande nationalbelöningen.

1550.

Schenninge och Ulfåsa d. 10 Jan: 1763.

Höglärde H. Archiater och Riddare.

Jag har warit trenne weckor borta at leka Juhl. Wid min återkomst i går affton inhändigade iag H. Archiaterns af d. 1 Januarii. Gud gifwe H. Archiatern i thetta och många påfölliande många sälla dagar! Jag önskar det som en wän och som en Swensk för Rikets heder skuld.

Jag har många skiähl, dem iag nu icke hinner upräkna, som för anläta mig at råda, det H. Archiatern icke dröijer med sin angelägenhets insinuerande¹. Tiderna äro ombytelige, konsterna och intriguerna mångfaldiga. Sat Sapienti. Jag wille icke helldre, at någon annan Cantzler än iag, skulle bidraga till en önskan, som tyckes liggia H. Archiatern om hiertat, och är för öfright nödigt at Successorn får någon tid at arbeta under H. Archiaterns tilsyn.

Jag är så trött af resan, at iag för denna gången ej förmår mehra, utan slutar med försäkran at ingen med mehra wänskap än iag är H. Archiaterns och Riddarens

tillgfnaste trogna

tienare

I. Höpken.

Utanskrift:

Till

H. Archiatern och Riddaren

Linnæus

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VII: 58—59. Tryckt i Skrifter, s. 8.

¹ Härm̄ed afsågs den yngre Linn̄es utnämning till faderns framtida efterträdare. Jfr bref 46 (Afd. I: D. 1, s. 86—89).

1551.

Högädle och Höglärde H. Archiater och Riddare.

Jag weth mig icke nyligen hafwa kiänt en större glädie, än då jag af H. Archiaterns högtärade skrifwelse af d. 10 hujus, som först af mig inhändigades d. 17. förnam then billighet, som Hans Kl. Franska Maij^u å daga lagt i anseende till H. Archiaterns stora förtienster och dråpeliga genie¹. Jag har glädt mig deröfwer, dels som H. Archiaterns upriktigaste trognaste wän, dehls som Swensk för min Nations heder skuld. Jag tör säga, at wore icke H. Archiatern till, så wore wij uti den Europäiske werlden bortglömde, icke i brist af genier, icke af upmuntran, men af orcklöshet eller misstag på ämnen, som äro lysande och nyttige, äro thertill orsaker. Jag kiänner många Feltherrar och Ministrar i werlden, hwilkas öde icke liknar H. Archiaterns, och hwilkas namn dö bort, medan H. Archiaterns lefwer. *Multos velut inglorios et ignobiles oblivio obruet, Agricola posteritati narratus et traditus, superstes erit*². Ibland de förmohner och kiäraste förmohner, som mit Cancellariat widhäfta, räknar jag billigt, at H. Archiatern lefwat i min tid. Jag önskar H. Archiatern at lefwa ännu uti många åhr sitt Fädernesland till heder och sina wänner till hugnad, hvaribland iag bör räknas i anseende till den fullkombl. tillgifwenhet, hvarmed iag har then ähran at vara

H. Archiaterns och Riddarens

trognaste tienare

I Höpkenn.

Skenninge och Ulfåsa

d. 21 Jan: 1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 60—61. Tryckt i Skrifter, s. 8—9.

¹ LINNÉ valdes den 8 December 1762 till en af Franska akademiens 8 utländska ledamöter, hvilket val af Konungen i Frankrike stadfästades.

² Slutorden i TACITI De vita Agricolæ.

1552.

Schenninge och Ulfåsa d. 28 Jan: 1763.

Högadle och Höglärde H. Archiater.

Med sidsta posten hade iag den fägnaden at erhålla H. Archiaterns skrifvelse af d. 18 hujus¹ jemte dess memorial till Hans Kongl. Maytt, hwarwid iag icke finner någon svårighet. Jag hade tänkt i dag afsända detsamma; men iag feck oförmodeligen fremmande till mig och på landet äro de mehra hinderlige och plågsamma än i Staden. Med nästa tillfälle skall altsammans blifwa efter H. Archiaterns plan, önskan och intention expedierad.

Beträffande det andra uti H. Archiaterns bref omrörde mählet, så tackar jag först och främst för den wänskap H. Archiatern behagar mig betyga och hwilken iag i anseende till mit hiertelag emot H. Archiatern tror mig förtiena. Wore alla H. Archiaterns Colleger så och lika sinnade, mehra ömma om wettenskapen, än om anläggningar och intriguer, och man i alla sidor icke handterade med alfwär annat än det objectum, hwarföre Academien blifwit uprättat, så at Fäderneslandet hade heder deraf, ungdommen nyttja och förbättring, så wore mig ingen ting kärare än at lefwa och dö ibland de lärde therstädes; Men en sådan esprit är icke allmän och som iag undandrog mig Råds-Ämbetet i afsikt at undwika de oordningar, hwilka upprinna och förökas, tå patriotisme förswunnit, så äger iag hos mig sjelf inga skjähl at förblifwa nu wid et wärck, hwilket tyches vara af samma smitta ansatt och förderfwat; dock kan iag förtroligen försäkra H. Archiatern, at iag ej ännu fattat något besluth i then saken, ehuru iag wähl begriper, at både utom och innom Academien de finnas, som skulle fägna sig öfwer et ombyte. Men hwarföre iag påskyndade wärckställigheten af Riksens Ständers författing i anseende till H. Archiatern är, at iag tychte mig hafwa anledning af et föregående H. Archiaterns bref, at tro, det H. Archiatern kunde twifla om min goda intention at befodra dess afsicht. Jag är emot, at löhner skohla dragas ifrån Academien, at extraord:^a tienster therwid skohlas skapas, at characterer bortgifwes; förtvalla alla slika afsteg äro allenast billige, tå de giöras i faveur utaf stora män; men iag kan intet tåhla at meniga hopen af Academicis skohla klifwa up til lika förmohner med dem

uppa præjudicater, som densamma icke angår och icke warit för medelmåttig lärdom, Zele och reputation giorde och skapade.

Papperet påminner mig at sluta och iag slutar med försäkran om den uprickigaste estimate hwarmed iag är

H. Archiaterns tillgifnaste tienare

I. Höpkenn.

Linn. Soc., Vol. VII: 62—63. Tryckt i Skrifter, s. 9—10.

¹ Tryckt som bref 46 (Afd. I: D. 1, s. 86—89).

1553.

Wälborne H. Archiater.

Då iag igenomsåg underteckningen på Consistorii sidsta bref af d. 5 hujus, at deraf inhämta, huru många af H. Professorerne woro närvarande, märckte iag til min största glädie, den ändring, som sig yppat wid H. Archiaterns stånd¹. Jag önskar H. Archiatern lycka till den justice Kongl. May^{tt} giordt H. Archiatern, som mehra än någon annan förtient detta wedermäle af den ädelhet, som H. Archiatern hyser innombords och . . .² igenom dess skriffter längesedan blifwit å daga-lagdt och bestyrcht. Jag tar deruti så mycken uprickigare dehl, som ingen med större tillgifwenhet än iag det är, wara kan

Wälborne H. Archiaterns

trognaste tienare

J Höpkenn.

Ulfåsa d. 21 febr.

1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 64—65.

¹ I November 1761 förklarade Kgl. Maj:t LINNÉ för adelsman, med utnämningen antedaterad till den 4 Augusti 1757, och 1762 vid slutet af Riksdagen blef beslutadt, att de, som Hans Maj:t nämnt till adeligt Stånd skulle blifwa bestående. Den här nämnda konsistorieskrifvelsen till kanslern blef härigenom den första, som undertecknades med namnet von LINNÉ.

² Ett utstruket ord.

1554.

Skeninge och Ulfåsa d. 4 Martii 1763.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Med sidsta posten hade iag den ähran erhålla H. Archiaterns af d. 22 febr. Min föregående skrifvelse af d. 21 febr. lärer intyga, at iag icke afwacktat någon formelig notification och at iag glädt mig af hierat at finna H. Archiatern uti Adelsståndet och thess förtienster af en rättrådig Öfwerhet ihugkomna. Jag upprepar än en gång min lyckönskan uprickeligen. Mängen borde blygas, at see sig adlat, utan merit uti gierningar och utan ädelhet uti hiertat. H. Archiater behöfwer det icke; ty H. Archiater har at tacka sin förtienst för detta framsteget och lyckan äger deruti liten dehl. Men en annan art af lycka har H. Archiatern, för sällsamheten skuld, at fägna sig åth; det är den, at H. Archiatern kunnat öfwerlefwa afwunden och niuta ibland Menniskior fruckten af sin möda, som få lärda och stora män hunnit till: ty elliest heter det effter Poeten;

*Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.*¹

Thenna anmärkning har gifvit mig anledning, at uptäcka för H. Archiatern det, som iag ännu åstundar utaf H. Archiaterns genie, lärdom och tänckesätt. Jag har hela denna tiden bortåth warit uti mit Cancellariat brydd med små saker, inwecklade uti stora anlägningar, effter Taciti uthåltese: *Parvae res magnis motibus agitantur.* Nu will jag hwila mit sinne uti wetenskaper med H. Archiatern, som är, ibland få iag kiänner, den som mäst är hugad therföre. Här är således min tanka, then iag lemnar till H. Archiaterns bepröfwande. The oförlikneliga arbeten H. Archiatern framgifvit uti dagsliuset blifwa ewärdeligen gagneliga för Menniskio släktet och jemnähriga med sielfwa wetenskapen. J thet afseendet har H. Archiatern fullgiordt sin plicht emot sin nästa; Men iag önskade nu, at H. Archiatern wille gjöra sin wetenskap ännu större, ädlare och nyttigare och föra den till Skaparen tillbakars, hwarifrån hon härflytit, och till den ändan skrifwa en *Theologia Naturæ*, hwars ämne och ändamähl skulle blifwa at bewisa *Existentiam Supremi Numinis*, uti ordningen, uti sammansättningen, uti afsikterna, uti nyttan af de skapade ting m. m. Jag weth, at H. Archiatern har gjordt det uti åtskilliga tahl och uti disputationer, men alt detta är för

mycket kringspridt, och wore therfore wähl at plockat tillsammans och lindat uti en Systeine och et wärck sa at man icke behölwer söker effter somt och sakna mycket. Jag aektar war skyldighet wara, at, tå wij ige-nom Naturens under leta oss fram till Skaparen, upoffra honom vårt Genie, våra tanckar och vårt arbete; tro at det goda wij giordt, har han zjort igenom oss, sasom instrumenter här i werlden, samt tacka honom, at han utsedt oss till medel at uträffa något godt. Så täncker afwenledes H. Archiatern. Then mehra ro och stillhet, som H. Archiatern framdehles kan äga, lärer aldrig nyttigare och nöijsammare kunna användas, och när det wärcket eller den Theologie i dagsliuset fram-kommer, lärer man förmärckia, at klännedom af Guds skapelse och hus-hallning uti naturen är en starkare grundwahl för religion, än den, som den subtileste methaphysique lägger, hwilchen i sanning upvächt först tråtoämnen och gradatim fritänckerie i werlden; Och ingenting är förderfweligare än at bygga religion pa Menniskiodickter och hypotheseser, emedan hon oskyldigt mäste lida, när de falska argumenter en gång falla till intet, hwarmed hon blifvit utspädd och wanskapad.

Jag förväntar af H. Archiaterns wänskap, at H. Archiatern icke misstycker detta förslaget. Gillas det, är sådant mig uti många afseenden kiärt: förkastas det, tror jag, at min tancka icke warit wähl öfver-lagd och mognad, eburu afsickten egenteligen är den, at bereda ett mönster och en föreskrift, till upbyggeliga föreläsningar wid Academien på sätt, som Boyle² inrättat uti Engelland och Derham³ i anledning af samma inrättning, stält i wärcket, igenom sin Theologie Physique. Med fullkomligaste estimate har jag then ähran at wara

Wälborne H. Archiatern och Riddarens
tienstskyldigste trogna tienare
I. Höpkenn.

Linn. Soc., Vol. VII: 66—67. Tryckt i Skrifter, s. 11—13.

¹ OVIDII Amor., Lib. I, 15, v. 39.

² ROBERT BOYLE, född 1627, berömd engelsk naturforskare, död 1691.

³ WILLIAM DERHAM, se Afd. I: D. 2, s. 67, not 6. Hans Physico-Theology utgafs i London 1727.

1555.

Wälborne H. Archiater och Riddare.

H. Archiaterns skrifwelse af d. 15 hujus har iag haft then ähran at erhålla. At min tancka icke alldehles blifwit ogillat är mig kiärt. Jag föreställer mig wähl, at H. Archiater nu för tiden icke hinner med at utarbeta någon *Theologia naturæ*, men H. Archiater kunde göra som Tacitus säger *Si vita suppeditet, principatum divi Nervæ et imperium Trajani, uberiorum materiam, senectuti seposui*¹. Mehra och en annan tid begär iag icke. Om Sahl. Anders Celsius har iag hördt samma uthåtelser, at han neml. wore i helfwetet. Man kan säga om sådana dommare, at de äro Andeligen fattige. H. Archiaterns dem gifna swar kan intet förbättras; men sanning, förnuft och kiärlek bita icke på dem. Den inbillningen de hysa, at de bära Nyckelknippan till Himmeln, giör dem högfärdiga; den ahning de hafwa, at de sielfwa icke komma dit, giör dem niska på werldsliga skatter.

Nos Pretres ne sont pas ce qu'un vain peuple pense.

Notre credulité fait toute leur science.

Professor Acrell² anmodar mig om min föreskrift, at en af dess elever benämnd Daniel Theel³ må få behålla stipendum Helmfeldianum. Han skall hafwa förlorat detsamma, therfore at han på någon tid afhållit sig ifrån Academien. Han har för Chirurgiska practiquen uppehållit sig uti Stockholm; wunnit af Professor Acrell det witzord, at han wore den bästa af dess elever. Min tancka derom är, at han för den orsaken icke förvärvat stipendum. Har han warit borta, utan lof. och utan at uppenbara sin afsickt, will iag intet förswara hans sak, men begära för honom indulgence och tillgift. Jag önskar, at H. Archiater wille läggia sig uth för thenna Theel för min skuld.

Med särdehles wänskap och estime har iag then ähran at vara

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens

tillgifnaste tienare

J. Höpkenn.

Skenninge och Ulfåsa

d. 28 Martii 1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 68—69. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 13—14.

¹ TACITUS, Historiarum Lib. I, 1.

² OLOF AF ACREL, se Afd. I: D. 1, s. 84, not 2.

³ DANIEL THEEL, se Afd. I: D. 1, s. 195, not. 4.

1556.

Skenninge och Ulfåsa d. 11 April 1763.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Jag har haft den ähran at å rad erhålla twenne H. Archiaterns skrifwelser af d. 29 Martii och 1 April. Det sednare har satt mig uti stor oro i anseende till min sons siukdom. Om något förmådt lindra densamma, har warit, näst Gud, mit förtroende till H. Archiaterns försorg. Jag har nog i thenna winter förmant honom at achta sig för kiöld: men jag märcker, at denna förmaning warit utur acht lemnat. Denna febren har han samblat under resan till sin Moster Grefwinnan Hildebrand¹. Hielper Wår Herre honom till hälsan, hemställer iag H. Archiaterns ompröfwande, huruwida en bruns cur icke måtte wara tienlig, at upfriska en heter blod och diluera wätskorna, ty för hans åhr tyckes mig, at han af slem nog är plågad, som härrör af en mindre fullkomblig digestion uti Magen, hwaraf, torde hända, de mästa siukdommar hafwa sin uprinnelse. Jag wäntar med oro effter påsten at förnimma bättring.

Beträffande det förra brefwet, förtienar iag ingen tack för det, som wederfarits H. Archiater och dess Son. H. Archiater är igenom sina stora förtienster sielf Auctor och uphof till sin lycka och förnöjelighet. Jag önskar dock, at H. Archiater, wille ännu fortfahra med sina Academiska sysslor och dertill behöfwes icke min tillstädielse, den H. Archiater begärer, utan min bön, hwilcken iag hoppas torde kunna utwärcka denna willfarighet.

Det är wist, at Chosmographiska Societeten² igenom H. Professor Melander³ anmodat mig om mit biträde och at iag dertill jakat uppå den grund at afsickten är nyttig och förtientar upmuntran; Men iag har om dess waracktighet samma tancka som H. Archiater. Denna Societen kan icke äga bestånd och hwad hon strax uti början giordt, bevisar at ledamöterne icke kiänna nation. At begära 600 dlr prænumeration för en sak, som icke förr än 1765 åhrs sluth kommer till fullbordan, är icke enligt med vår fattigdom och otåhlighet. Theröfwer

har iag icke blifwit rådfrågat. Inrätningen med Wetten-skaps Academien uti Stockholm, borde blifwa en regel och et mönster. Oachtadt nations ombytelighet, häfttighet i början och lamhet uti fortgången; oachtadt tidernes sällsamheter, har hon likwähl hållits wid macht och uti et jemt lopp. Societatem litterariam uti Upsala kiänner iag icke till sitt inre wäsende; men effter thermed går lamt och H. Archiatern icke förmår gifwa henne mehra drift och lif, måste hennes första inrättning hysa något vitium, som bör inrotas[!], at giöra henne lifligare och beständigare⁴. Så länge Hans Excellence Gref Bonde⁵ lefwer, blifwer hon, som hon nu är. Wid et ombyte torde Cancellarii wara nyttiga, dock icke förr, än förbättringen gådt för sig. Till första anläggningen fodras genie, sedan blir det en mechanique et uhrwärck, som går af sig sielst, så länge den första sammansättningen wid macht hålls; ty så är naturn af alla menniskliga wärck.

Jag kommer åter till min Son, som iag innesluter uti H. Archiaterns försorg. Några rader om dess hälsa stilla min oro, till dess han fullkommeligen återwunnit densamma.

Med upricktigaste wänskap har iag then ähran at vara

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens
tienstskyldigste trogna
tienare
J. Höpkenn.

Linn. Soc., Vol. VII: 70—71. Större delen tryckt i Skrifter, D. 2, s. 14—15.

¹ SOPHIA LOVISA SPARRE af Söfdeborg, gift med Hofmarskalken H. J. HILDEBRAND, se Afd. I: D. 6, s. 301, not 4.

² Detta sällskap stiftades i Upsala 1758 af d. v. docenten, sedermera professoren TORBERN BERGMAN och några andra unga vetenskapsidkare.

³ DANIEL MELANDER (adlad MELANDERHJELM), se Afd. I: D. 2, s. 239, not 5.

⁴ Vetenskaps-societen, hvars sekreterare Linné var 1744—1765, men af-sade sig besättningen på grund af det slappnade intresset för dess verksamhet och Linnés misslyckade sträfvanden att återuppväcka detsamma.

⁵ GUSTAF BONDE, se Afd. I: D. 2, s. 124, not 2.

1557.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Jag har den ähran at tacka H. Archiatern af alt mit hierta, som hulpit min Son till hälsan; sedan är iag H. Archiatern å nyo förbunden för dess genera morborum¹ och den heder mig therwid skiedt. Detta lilla wärck är fullt med H. Archiaterns genie. Jag har läsit det ofta igenom med största nöije och som här äro många siuka, har iag af charactererne lärt kiänna siukdommen, hwilcket är det förnämsta uti Medicin. Kjände iag tillika application af läkemedlen, blefwe iag en fullkomblig läkare för de grofwa constitutionerne, ibland hwilcka iag bor. Nu läser iag Seneca. Hwad tycker H. Archiatern om honom. Mig behagar han och wore iag präst läste iag knapt någon annan.

Med särdehles tillgifwenhet har iag then ähran at vara
Wälborne H. Archiater och Riddarens

tienstskyldigste trogna

tienare

I. Höpkenn.

Ulfåsa d. 2 Maji

1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 72—73. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 15—16.

¹ Disputationen Genera morborum ventilerades den 5 December 1759. Den utkom sedan, något tillökad, 1763 i bokform med titel: Genera morborum, in auditorum usum edita och var då dedicerad till HÖPKEN.

1558.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Hans Excellence Gref Ekeblad¹ har bedt mig at en af promovendis benämbd Hultman², åth hwilcken han anförtrodt sin families och sin Grefwinnas hälsa under deras wistande uti WesterGiöthland, måtte blifwa frånwarande creerad Doctor. H. Archiatern och faculteten giör mig en behagelig tienst at derwid häfwa alla swärigheter, som iag ock.

i stöd af flere præjudicater, thertill samtycker. Mehra hinner iag icke skrifwa för denna gången, utan har den ähran at försäkra, det iag ophörl. framlefwer

Wälborne H. Archiaterns

tienstskyldigste trogne
tienare
I. Höpken.

Ulfåsa d. 23 May 1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 74—75.

¹ CLAES EKEBLAD (se Afd. I: D. 2, s. 35 not 2), gift med grefvinnan **EVÅ DE LA GARDIE**, född 1724, medlem af Vetenskapsakademien, död 1786.

² DAVID HULTMAN, född 1732, stadsphysicus i Vänersborg och provincial-medicus i Elfsborgs län, död 1798.

1559.

Wälborne H. Archiater och Riddare

Utaf H. Archiaterns yttrande öfwer Licentiaterne Dahlbergs¹, Swenssons² och Hultmans³ ansökningar, ser iag at hwad de begära, kan be-willias och lemnar iag således mit samtycke dertill.

Det har warit mig likaledes kärt at förnimma det H. Archiatern är nögd med Kongl. May^{ts}s Nådiga utslag uti dess egen angelägenhet⁴. H. Archiaterns nöije kan intet vara större, än det iag hyser, at kunna bidraga till det, som H. Archiatern kan vara behageligt, som ock ingen med uprightigare wänskap framhärdar, än iag det giör,

Wälborne H. Archiatern och Riddarens

tienstskyldigaste trognaste
tienare
I. Höpkenn.

Ulfåsa d. 30 Maji

1763.

Linn. Soc., Vol. VII: 78—79.

¹ NILS DALBERG, se Afd. I: D. 5, s. 321.

² ISAAC SVENSSON, född 1726, stadsphysicus i Stockholm, assessor i Colle-gium medicum, död 1795.

³ Samtliga dessa promoverades till medicine doktorer d. 17 Juni 1763.

⁴ Kgl. Maj:ts Rescript af den 19 Mars, hvari bifall lemnas till LINNÉS an-sökan att »få öfwerlemlna thes innehafwande Profession wid Kongl. Academien till sin son, Demonstratoren Carl von Linné, dock med• wilkor, at i sin lifstid få behålla lönén och alla öfriga Professionen tillhöriga förmoner».

1560.

Ulfåsa d. 6 Junii 63.

Wälborne H. Archiater och Riddare.

Jag har at tacka H. Archiatern för bref och promemorier, som iag och gjör af alt mit hierta. Rabbenius¹ war hos mig uti förgårs, åth middag och reste tillbakars. Han talte om sin Sak, iag borde upricktigt säga honom min mening, at neml. iag icke kunde biträda Consistorii tanckar på den foten, som betänckandet upgifwit: at om iag och det göra skulle, kunde det aldrig winna K. M. bifall: at bygga en wiss löhn på et owist pris wore icke effter logican wähl rasonnerat: at iag hade på bordet framför mig Consistorii betänckande om Matheseos professorn i anledning af stats Commissions påstående: at uti detsamma Årarium förestältes fattigt, och uti Rabbenii sak wälmående: at sådane inconsequenser icke wore så fina, at de icke skulle kunna slå folk uti ögonen: at etdera hända kunde, antingen at Consistorium får afslag på högre ort, eller och befallning at använda den, för Rabbenius ämnade till-gången, till fyllandet af den löhn MelderCreutz² undfär på fortifications-staten och hwarpå statscommission enträgit yrckat och än mehra lärer yrcka, sedan credit uti statswärcket icke swarar på långt när emot Debet. Om icke den omständigheten sig yppat af Rabenii hitkomst, hade iag säkert dröjt med mit yttrande: den andra saken ligger mig icke mehra om hiertat, än så wida iag kunnat förvänta, någon reflexion skulle giöras på min intercession uti en sak, som icke kan kallas obillig, och iag torde ändock annorstädles kunna gå igenom med, ther iag wille giöra mig någon möda och om thenna Saken så wrides at Thel tappar, så kunde iag wähl i det afseendet röra mig at wisa, det person icke hos mig gullit utan skähl. Ther är uti Upsala på lika sätt beskaffat som öfwer hela Sveriges Rike. Man tror altid, at egit interesse eller personliga faveurer äro drifflädrar, aldrig Rätt, billighet och argumenter. Jag märckte det på Rabbenius. Jag bad honom beswara och uplysa mina inkast,

han bekiände at de woro stareka; men at han woro dermed icke hulpen och uti discoursen undföll det honom, at iag torde kanskie willia mehra favorisera Melander och Frondin³, än hans wänner som protegerat honom.

Är det icke möjjeligit, at en gång för alla afhiepa Min Sons nagelplåga? Wid Midsommarstiden ärnar han börja ridCuren. Jag wille önska, at han icke flänger, ty jemnt ridande är nyttig, ifrigt ridande uphitzar bloden. H. Archiaterns alfwarsamma förmahningar torde göra honom mehra acktsam än mina. Jag har den ähran med upricktigaste wänskap at vara

Wälborne H. Archiatern och Riddarens

trognaste tienare

I. Höpkenn.

Linn. Soc., Vol. VII: 76—77. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 16—17.

¹ OLOF INGELSON RABENIUS, se Afd. I: D. 5, s. 195, not 8. Denne, som var universitetets ombudsman, hade förklarat sig villig att själf gifva arfvoden at sina vikarier, då han var förhindrad att fullgöra sin syssla, dock mot tillökning i sin lön. Konsistoriet hade gått in härpå, men HÖRPKEN motsatte sig detta och bestämde i stället, att ombudsmannen skulle erhålla en viss procent för hvarje viktigare rättegångsmål.

² JONAS MELDERCREUTZ, se Afd. I: D. 2, s. 164, not 1.

³ BERGE FRONDIN, se Afd. I: D. 4, s. 49, not 8.

1561.

Wälborne H. Archiater.

H. Archiaterns skrifwelse af d. 12 hujus har iag hafst den ähran at erhålla och tackar H. Archiatern för meddehlandet af den märckvärdiga observation om Théets fortplantande här i Sverige. Densamma blir af en stor nyttja at afskaffa det öfwerflödiga bruck, ty elliest föreställer iag mig, at det Théet, som kommer ifrån China, blir altid det begjärligaste, emedan det kommer långväga hit. Det allmänna tycket är deruti besynnerligit och kan icke förändras.

Jag nämner ingenting om tiden till min ankomst till Upsala. Min rätta tid blir den, när man ledz wid at wänta mig fåfängt. Jag älskar intet ceremonier och complimenten, som iag gierna lemnar åth dem,

hwileka deruti nöija sig alena. Min åstundan är at see mina wänner och wara, om iag förmår, Academien till gagn.

Jag förblifwer beständigt med all upriktighet .

Wälborne H. Archiatern och Riddarens
tillgifnaste tienare
J. Höpkenn.

St. d. 24 Nov: 1763.

Utanskrift :

*A Monsieur
Mousieur de Linné Premier
Medecin du Roy, Chevalier de l'Etoile
et Professeur en Bothanique
à Upsal.*

Linn. Soc., Vol. VII: 80—81. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 17—18.

1562.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

J dag afsänder iag Kongl. May^{ts}s resolution uti saken emellan Botaniska Trädgården och Slottsträdgården¹, hwarmed iag hoppas, at den led-samheten lärer en gång för alla stadna, och är mig kärt, at iag ther-till bidraga kunnat. Det nya owäsendet uti Upsala torde förqwäfwas. R. R. Loewen² har lofwt skrifwa sin Son till med denna dags posten. Jag har sedt bref, at Rector³ understödt detta upftäget, under thet at han förtegadt altsammans för mig. Om det är ordenteligt eller anständigt eller lagligr, lemnar iag therhän. Hans Rectorat lärer nu snart slutas, therföre skrifwer iag ingen ting till honom; men ärmar icke döllia mina hiertans tanckar, när iag effter Ny åhret kommer till Upsala.

Jag är emedlertid H. Archiatern förbunden för effterrättelsen och skall iag nyttia alla tillfällen at wisa mit tacksamma hierta och den up-riktiga wänskap, hwarmed iag lefwer .

Wälborne H. Archiatern och Riddarens
tillgifnaste tienare
J. Höpken.

St. d. 12 Dec: 1763.

Utanskrift:

Archiatern Botanices
Professoren och Riddaren Wälborne
H. Carl v. Linné.
Upsala.

Linn. Soc., Vol. VII: 82—83. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 18.

¹ Se bref 1547, not 1. Kgl. Maj:t hade fastställt konsistoriets yrkande.

² AXEL LÖWEN, född 1686, grefve, general, generalguvernör i Pommern och kansler för Greifswalds universitet, ledamot af Vetenskapsakademien, död 1772.

³ Dåvarande rektor var professor N. WALLERIUS.

1563.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

För H. Archiaterns wänskapsfulla skrifwelse af d. 20 hujus har iag den ähran at tacka. De, som sagdt at iag täncker lemma Cancellariatet och icke resa till Upsala, hafwa haft till hälften orätt. Jag ärnar mig dit, straxt efter Trettondedagen, då iag skall hafwa den ähran at berätta H. Archiater, at igenom tidernas ställning mehra än min egen böjelse iag blifwer Academien onyttig. Emedlertid ber iag, at H. Archiater täcktes tusendfalt hälsa H. Hoff Intendenten Julinsköld¹ och H. Professor Asp², hwileka iag altid räknat ibland mina bästa wänner. Lycka till god helg och Ny åhr. Wår Herre uppehåle H. Archiater, önskar iag af samma upricktiga hierta, hwarmed iag stedse förblifwer

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens
 tillgifnaste trognaste
 tienare
 J. Höpkenn.

St: d. 22 Dec: 1763.

Utanskrift:

A Monsieur
Monsieur de Linné Premier
Medecin du Roy, Chevalier
et Professeur en Bothanique
à
Upsal.

Linn Soc., Vol. VII: 84—85.

¹ PETER JULINSKÖLD, se Afd. I: D. 1, s. 227, not 1.

² MATHIAS ASP, se Afd. I: D. 4, s. 43, not 11.

1564.

Wälborne H. Archiater och Riddare.

Så mycket det mig bedröfwat at förnimma H. Archiaterns swåra siukdom¹, så stor har min fägnad warit at få höra, det H. Archiaterns hälsa nu tilltager och förbättras. Jag har ansedt den förlust, hwarmed wij warit hotade, icke allenast som en enskijlt för dess wänner, utan fast mehra som en allmän för Riket. Jag önskar många åhrs beständig hälsa och giör det med lika upricktighet, hwarmed iag altid warit och är,

Wälborne H. Archiatern och Riddarens
tillgifnaste tienare
J. Höpkenn.

St: d. 21 Maij 1764.

Utanskrift:

*A Monsieur
Monsieur de Linné
Premier Medecin du Roy, Professeur
en Botanique et Chevalier de l'ordre
de l'Etoile
à
Upsal.*

Linn. Soc., Vol. VII: 86—87.

¹ LINNÉ hade då varit angripen af »den fördömda Upsalafeber, som här bortryckt så många». Se bref 362 (Afd. I: D. 2, s. 265) och 1043 (Afd. I: D. 5, s. 122).

1565.

Wälborne H. Archiater och Riddare.

Ju mehra man i dessa tider är utstält at sakna wänskap hos dem, som man för wänner ansedt, och hwarpå hvor och en innom sin sphere och kretz lärer hafwa rönt prof, dess mehra bör man högtackta dem, hwilka under detta allmänna sedernes förderf, bibeckta sig wid et upricktigt och ständacktigt tänkesätt. Med et sådant hiertelag tackar iag

H. Archiatern och Riddaren på det förbindligaste för dess Nyårsönskan, och för dess beständiga wänskap.

Den högste wälsigne H. Archiatern och Riddaren deremot i detta och många påfölliande år med fullkomlig hälsa och all sielbegjärlig förnöijelse, och fast iag icke mehra i tillstånd at kunna tiena H. Archiatern och Riddaren, så blir min zele för dess wälstånd altid lika brinande.

Med särdehles wänskap har iag den ähran at förblifwa
Wälborne H. Archiatern och Riddarens
hörsamma tienare
A: J: v: Höpkenn.

Stockholm d. 2 Jan:

1766.

Linn. Soc., Vol. VII: 88—89.

1566.

Wälborne H. Archiater och Riddare

H. Archiaterns högtährade af d. 1 i denna månad har warit mig i många afseenden kiärkommitt. Uti denna tiden heter det; *Tempora si fuerint nubila, solus eris*¹. Hwaruppå iag desse åhren hafft en öfwer-tygande förfahrenhet och mäst af dem, iag minst förtient af. Men der-öfwer grämer iag mig icke, så länge iag får behålla deras wänskap och åtancka, som lysa af så stora förtiester af egenskaper, som H. Archiatern giör. För min skuld, för Rikets och wettenskapernes heder önskar iag och af upricktigaste hierta, det täcktes den Stora Guden uti många år uppehålla H. Archiatern och förunna H. Archiatern all sielbegjärlig förnöijelse lycka, trefnad och wälsignelse. Jemte denna miu hierteligå önskan innesluter iag mig alt framgent uti dess wärda och oskatthara wänskap och har den ähran med fullkomligaste estime at framhärrda.

Wälborne H. Archiatern och Riddarens

hörsamma tienare
A. I. v. Höpken.

Skenninge och Ulfåsa

d. 7 Jan: 1767.

Linn. Soc., Vol. VII: 90. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 18—19.

¹ OVIDIUS, Tristium Lib. I: ix, v. 6.

1567.

Wälborne H. Archiater och Riddare.

At få bref och tidningar ifrån H. Archiatern är en behagelig Juhlklapp och Nyährsgåfwa för mig, utom det särdehles näije, iag har, at läsa dem, så är mig ingenting kjiärare, än at förspörja, det H. Archiatern ännu täncker på mig och bibehåller mig uti dess gambla wänskap. Det fägnar mig at förnimma H. Archiaterns goda wälstånd och at hwarcken åhr eller tider kunnat förswaga dess snilles qwickhet. Jag önskar, at den Alldrahögsta täcktes ännu uti många åhr uppehålla H. Archiatern Riket till heder och Wettenkaperna till förkofran. Nog ser iag föruth at en dehl af dem torde hädaneffter bemötas med föga upmuntran; men deremot så kommer Kalhsenianska profession¹, logica och methaphysica med dylika, up i brädet och iag hoppas, at Aristoteles återvinner sin förlorade credit och auctoritet, på hvilken händelse den nyare Philosophien och alla sedanre decouverter uti Naturkunigheten böra höra under Kl. M. Förordning emot yppighet, hwarmed våra förra ährliga Förfäder, uti deras enfaldighet, icke woro smittade. Men at tahla alf-warsamt, så är det lättare at rifwa ner, än bygga up och afser iag icke at mehra kunna lefwa de tider, som börjades wid den olyckeliga så kallade epoquen af 1738, ejj heller tror iag, at de mycket snart kunna skapas å nyo, ty åtankan af det som händt, till att åstadkomma en totale förändring, löper länge ifrån den ena generation till den andra.

För kort tiden sedan, war iag uti Linköping, då vår Medicus Hagström² wiste mig en ny Edition af Genera Plantarum³, tryckt 1764, som H. Archiatern behagat dedicera till mig. Jag har intill den stund ignorerat den mig skedde heder och är således ursäcktat, at iag ejj förr än nu betygar derföre min skyldigaste tacksamhet. Densamma förmår iag på intet annat sätt ådagalägga än med de kraftigaste försäkringar om den uprightigaste wänskap, hwarmed iag stedze förblifwer

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens
tillgfnaste och trognaste tienare
J. Höpkenn

Schenninge och Ulfåsa
d. 10 Jan: 1768.

Linn. Soc., Vol. VII: 91—92. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 19—20.

¹ Kalseniska professuren i kyrkohistoria i Upsala stiftades af biskopen i Västerås ANDREAS KALSENIUS, född 1688, död 1750.

² JOHAN OTTO HAGSTRÖM, se Afd. I: D. 6, s. 250.

³ Genera plantarum, editio sexta (Stockholm 1764) med dedikation till A. J. VON HÖPKEN.

1568.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Under min stora enslighet, weth iag ingen ting, som mehra kan uplifwa mit sinne, än H. Archiaterns både näjsamma och nyttiga bref. Det sidsta, som posten medbrachte, war af d. 16 hujus, hwarföre iag oändeligen tackar och likaledes för den bifogade disputation de Metamorphosi humana¹; densamma liknar alla H. Archiaterns arbeten, kan och ingenting anföra till dess beröm, åthskilliga hafwa redan begiärt densamma at willia förswenska dess innehåll och göra den således tydlig för äfwen de olärla.

Jag kiänner igen det nya Herrskapet uti den mählning H. Archiatern giör om dem. Huru länge Wettenskaper och deras idkare, slögder och konster kunna trifwas med den kallsinnighet, hwarmed de bemötas. lärer tiden snart nog wisa. När man ser fram för sig, bör man wara glad öfwer en ålder, som förer en snarare ifrån alla tillkommande händelser och skattar iag 18 åhr wara mindre begiärliga, än 70 nu för tiden.

Skulle H. Archiater wid lediga stunder, om sådana gifwas, behaga hedra mig med sina skrifwelser, så skulle det öka min förbindelse, ty ingen är med upricktigare wänskap och estime

Wälborne H. Archiater och Riddaren

hörsamma tienare

J. Höpken.

Schenninge och Ulfåsa

d. 31 Jan: 1768.

Linn. Soc., Vol. VII: 93—94. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 20.

¹ Disputationen Metamorphosis humana ventilerades i Upsala den 16 December 1767.

1569.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Jag tackar H. Archiatern och Riddaren af alt mit hierta, som intet glömmer mig. Jag weth inga bref, som iag häldre läser, först emedan de komma ifrån en god wän och sedan äro de altid upfyldte med alt det, som kan förnöja, i synnerhet när de angå wettenskaper, men Banquerouter äga en annan egenskap. Jag gratulerar H. Archiatern, som undsluppit stormen och skieppsbrottet, och beklagar alla dem, som deruti blifwit inwecklade. När jag första gången sporde Julinskiölds banqueroute uti avisorne, gjorde det mig hiertel ondt. Jag tänckte då, at hans olycka hade, som många andras, härrördt utaf tidernas allmänna missCredit och Wexelns hastiga och onaturliga fall. Men till min stora bestörtning märcker iag, at hiertat hos honom ej warit rent. Amnell¹ har under sidsta Riksdag skrickit emot Rådet och mig personellement för mindre upsicht öfwer WexelContoiren, som Rådet eller iag ické war förbundne till; nu torde han som Jnspector erarii få kiännas wid samma öde, och torde hända med större rätt. H. Archiatern är så god och påminner sig mit sidsta testamente, som hade bemött alla casualiteter och kunnat uppehålla wärcket en god stund, till dess alt hunnit uti ordning igen. Men nu med et tomt ærarium är saken svår och uti denna redogörelse och återbärings tiden af stort äfwentyr. Jag tackar Gud, at, under mit Cancellariat, denna olyckan icke har händt och at iag icke nyligen, utan för 4 åhr sedan nedlade detta Ämbetet, ehuru det wähl är möjligt, at äfwen den tiden oreda warit å bahne. Uti den mig af Julinskiöld upgifna räkningen: syntes Academiens vara mindre Solidement goda, än iag förestälte mig, och at en tillräckeligare tillgång endast berodde på Spanmählens höga prise, hwilcken omständighet iag äfwen wille nyttia uti testamentet. En sak beder iag H. Archiatern at willia underrätta sig om. Som saken är stält af Julinskiöld, så torde han vara litet ömtålig, huru räkenskaperna äro formerade. När iag åhr 1764 reste ifrån Upsala, så infunno sig hos mig Rector Risell² och Julinskiöld och offererade mig Cantzlerns wanliga arfwode, som bestod uti 110 eller 120 ducater, dem iag refucerade och begärte at återlemnas till ærarium, och som ingen af H. Professorerne talte med mig derom, torde den omständigheten hafwa blifwit med flit bortgiömt. Jag

skulle wähl skrifwa mehr, men papperet förbiuder mig, och således har iag den ähran nu och altid vara

H. Archiatern och Riddarens

hörsamma tienare

J. Höpkenn.

Ulfåsa d. 14 febr.

1768.

Linn. Soc., Vol. VII: 95—96. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 21—22.

¹ JOHAN AMNELL, se Afd. I: D. 4, s. 57, not 2.

² NILS RISELL, se Afd. I: D. 5, s. 201, not 4.

1570.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Min Postgång är så beskaffad, at den intet går offtare än en gång uti weckan, och deraf händer, at mina swar längre dröja, än iag önskade. H. Archiaterns af d. 8 hujus är mig riktigt tillhanda kommen och är iag H. Archiatern på det högsta förbunden, som under sina mångfaldiga angelägnare sysslor, så flitigt skrifwer mig till, som ingenting har at syssla. Läsa är det mästa iag giör; hushålla twingar mig omständigheterna till, dock finner iag derwid litet näjje, märcker derwid för mycket beswär, och handterar det med ringa förstånd och kunskap. Under allt detta kiänner iag föga ledsnad och tackar Gud, at iag sluppit närvärande tider och dertill ingenting bidragit. Det är ömt att tala illa om de döda, men listan på Julinskiölds gjäld, jemnfordt med tillgången, duger icke uti dess personaliero. Jag beklagar dem, som deruti äro inwecklade, de få wänta länge och litet effter lång wäntan. Den reflexion. H. Archiatern gjör öfwer rätta orsaken till hans fall, är högst billig och upbyggelig. Om denna sanningen wore allmänt inpräglad, skule den ena menniskan icke störta den andra och uti medlidande, rättwisa och hielpsamhet finna et egit intresse. Nog märkte iag, at den Sahl. mannen war af det nu rådande tänckesättet; men at han arbetat uti klubbar derom har iag icke misstänkt honom. Jag undrar för öfrigt icke uppå, att under den willerwallan, som en så ansenlig Banqueroute förorsakat, man uti Upsala äger föga tid, at tänka på lärda saker. H. Archiaterns Sexuale Systeme, som iag ser utur lärda Tidningarna, har bewist sin grund uti Berlin och den Methode H. Archiatern infördt uti Botaniquen,

har äfwen af Professor Gatterer¹ uti Göttingen blifvit till historien lämpad. Sanningar qväfjas och förföllias för en tid, men trängia sig dock fram och blifwa beståndande.

Med särdeles estime har iag den ähran at vara

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens
tillgifnaste trogna
tienare
J. Höpkenn.

Schenninge och Ulfåsa
d. 20 Martz 1768.

Linn. Soc., Vol. VII: 97—98. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 22—23.

¹ JOHANN CHRISTOPH GATTERER, född 1727, professor i historia vid universitetet i Göttingen, död 1799.

1571.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Den Högste och Nådiga Guden gifwe H. Archiatern och Riddaren så många förnöijeliga stunder och glada dagar i detta och många påföljande åhr, som i detta lifwet kunna tillfalla menniskior, önskar iag af et upricktigt och tillgifwit hierta. H. Archiaterns högtährade skrifwelse af d. 1 hujus har warit mig så mycket mehra kärkommen, som iag deraf förmärkt, det H. Archiatern behåller mig uti sitt minne och uti sin wärda wänskap. Mit hiertelag för H. Archiatern förtienar ock densamma. Jag längtar till Upsala, dock icke för Upsala skuld, utan blott, att äga det nöijet at ännu få tahla med H. Archiatern och nyttia dess upbyggeliga underwisningar, hwilka äro numehra för mig långt intressantare, än alla de rörelser stora werlden föreställer, och hwarigenom man blir öfvertygad, at den största lycksalighet är at kunna säga *bene qui latuit*. Jag för min dehl will aldrig ombyta mit närvärande tillstånd och finner långt roligare stå uti en wrå på parterren, än synas på theatern.

När H. Archiaten har ledigare stunder, utbreder iag mig at af H. Archiatern få höra något nytt och märckvärdigt uti den lärda werlden.

Med särdeles wänskap och estime har iag den ähran at stedse
vara

Wälborne H. Archiatern och Riddarens
hörsamma tienare
J. Höpkenn.

Schenninge och Ulfåsa
d. 8 Jan. 1769.

Linn. Soc., Vol. VII: 99—100. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 23.

1572.

Wälborne H. Archiater och Riddare!

Den högste lätte H. Archiatern så wähl gå i detta och många på-
fölliande åhr, som iag det af hiertat upricktel. önskar. Under våra
sällsamma tider, är ingen annan tröst öfrig, än at see dem trifwas, som
hedra sitt Fädernesland och menniskosläcktet. H. Archiatern är ibland de
få, som detta kan tillägnas, och ingen ting är mig hugneligare, än at
äga H. Archiaterns wänskap, som iag sätter det högsta wärdet uppå.
Jag är numehra onyttig för Riket och mina wänner; Jag räknar mig
utaf förra seculo. Nya Menniskior, med nya Tänkesätt, klifwa up och
gå neder på theatern. Wår Herre gifwe dem lycka, men utan Wetten-
skapernas upkomst få de den aldrig. Jag fruktar mäst före, at oss
förestår en tid af Barbarie och fanatisme, som gemenligen föllias åth.

Men iag will intet fullföllia en så svart måhlning. Den Högste
uppehälle H. Archiatern uti många åhr wid kropshälsa och Sinnes för-
nöjelse! Lät mig offtare, än en gång om åhret få höra, huru H.
Archiatern mår och Eder nyttiga sysslor och tidsfördrif. Ingen är med
upricktigare wänskap än iag det är

Wälborne H. Archiaterns och Riddarens
hörsamma och tillgifne
tienare
A. I. v. Höpkenn.

Schenninge och Ulfåsa
d. 10 Jan: 1770.

Linn. Soc., Vol. VII: 101—102. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 24.

1573.

Då det gambla åhret aflemmas och ett nytt begynnes, ser jag hela werlden springa kors om hvor andra, att recomendera sin lycka hos höga och förnäma Gynare, ty skall wähl jag också åstad, men när jag frågar efter mine många, om min wälfärd ömsinte gynnare, som fordom woro månge, ser jag ingen; alla hafwa gådt till sängs under jorden, utom E. H. G. E. allena.

Ed. Ex. har satt sig i sitt stilla lugn, sitter trygh, där han ej wet af annat dunder än det Gud och väderleken giör, och ler åt hela wärldens bång, täflan och buller, trotsar sielfwa kongarnes höghet och macht.

Mine nyåhrs visiter äro altså på en gång giorde; jag antänder endast mitt tacksamhets offer på Eders Excellences altare, då jag med diupaste ärkientsla påminer mig all den nåd och kärlek och ömhet Eders Excellence täckts giort mig all min tid och den besynnerl. af alla, som jag i sielfwa grafwen ärkiennen, då E. E. låtit min enda son intaga den stohl, på hwilken jag setat och måt wähl. Herren wälsigne E. E. med sund kropp, långt lif, nögdlt sinne, så får E. E. sitta och ömka sig öfwer de största och Potentaters sällhet.

Koncept. Finnes på samma sida som 2^{ne} andra bland lösa papperen i Linn. Soc:s bibliotek.

Antagligen skrifvet i slutet af December 1771 till A. von Höpken.

1574.

Wälborne Herr Archiater och Riddare!

Under mit vistande uti Norkiöping, at besöka mina barn, har jag haft den ähran emottaga H. Archiaterns kiärkomne skrifwelse af d. 1 hujus och tackar hörsammast för den mig deruti betygade vänskap. Den högste uppehälle H. Archiatern uti många åhr vid hälsa och krafter, till fäderneslandets heder, vettenskapernes förkofran, ungdommens upbyggelse och min fägnad och glädie. När man lefwer länge, blir man

ömtålig vid äldre vänners förlust, och nya vänskaper äga aldrig samma liuflighet. H. Archiatern så wähl som iag hafwe icke längesedan förlorat en god wän uti Sahl. H. E. Gref Ekeblad. Han war dock lyckelig deruti, att man till honom kunde lämpa hwad Tacitus säger om Agricola: *Potest videri beatus, incolumi dignitate, florente fama, futura effugisse*¹.

Jag önskar, at Nyårsdagarna oftare, än en gång om året, måtte inträffa, så kunde iag oftare erhålla bref af H. Archiatern, som för mig äro fägnesamme och upphyggelige, hälst ingen med fulkomligare estime och uprichtigare wänskap kan vara, än iag det är,

Wälborne Herr Archiatern och Riddarens

hörsamma tienare

J. Höpkenn.

Norkiöping d. 9 Jan: 1772.

Linn. Soc., Vol. VII: 103—104.

¹ TACITUS, Agricola, 44.

1575.

Wälborne Herr Archiater och Riddare!

för få dagar sedan hade iag den ähran erhålla H. Archiaterns skrif-
velse af d. 1 hujus. Den har sökt mig fåfängt wid Ulfåsa och har måst
å nyo hit sändas till Norkiöping, hwarest iag mig i några veckor uppe-
hållit. At få bref ifrån H. Archiatern är mig en mycket angenäm Jul-
klapp, och liknar iag barnen, som önska sig den ofta. Det är mig
kiärt förnimma H. Archiatern har hälsan, som, under et trägit arbete,
merendels plär lida och försvagas. Den Högste förläne H. Archiatern
ännu uti många år en beständig välmåga, som många icke borde födas,
så borde några aldrig dö, åthminstone lefwer H. Archiaterns namn och
minne, så länge vettenskaper florera, och skulle de på vår kant för-
svinna, så flyttade Edra skrifter med sig på andra orter, ty iag hoppas,
at försynen skonar verlden, för et allmänt mörker. Gud uppehålle H.
Archiatern till den högsta åldren, önskar af upricktigt hierta den, som
aldrig upphörer at vara

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

hörsamma tienare

J. Höpkenn.

Norkiöping d. 11 Jan. 1773.

Linn. Soc., Vol. VII: 105—106. Tryckt i Skrifter, D. 2, s. 24—25.

1576.

Wälborne Herr Archiater, Professor
och Riddare.

H. Archiaterns högtährade skrifwelse af d. 1 hujus har träffat mig i dag uti Norkiöping. Ingens bref är mig kärare, än H. Archiaterns, och ingens vänskaps betygelser behageligare. Jag tackar hörsammast för bægge; Men huru mitt sinnelag är, i anseende till min nya ställning, kan icke skrifteligen, utan mundteligen beskrifvas. Den Högste Guden, som väckt ibland de svenska en man af H. Archiaterns genie och stora kundskaper, täckes förlänga des dagar till den längd som menniskliga lifvet kan hinna till. Jag innesluter mig uti H. Archiaterns beständiga vänskap och förblifver med den upricktigaste estime

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens
hörsamma tienare
I. Höpken.

Norkiöping d. 6 Jan: 1774.

Linn. Soc., Vol. VII: 107—108.

1577.

Wälborne H. Archiater!

Det fägnar mig at H. Archiatern är med mina ringa tienster nögd, fast iag för min dehl ej tror fullgiordt min skyldighet emot en man, som hedrat wettenskapen, sitt fädernesland och svenska namnet. Utom Newton, weth iag icke någon, mehra än H. Archiatern, som niutit under sin lifstid det allmänna beröm, som alla fika efter få erhålla och än färre winna förr än efter döden. Jag önskar af hierta at H. Archiatern uti än många åhr må lefva till menniskiors gagn, vettenskapens utvidgande och finna det sällsyntaste uti verlden, neml. tacksamhet.

Med särdehles estime har iag den ähran vara

Wälborne H. Archiaterns
hörsamma tienare
I. Höpken.

St: d. 4 Jan: 1776.

Linn. Soc., Vol. VII: 109—110.

HÖÖK, SVEN NICOLAUS.

Född 1736, son af lektorn i Wexiö, sedermera kyrkoherden i Virestad GABRIEL Höök och Linnés syster ANNA MARIA, student i Lund 1756 och i Uppsala 1765. »Uppehöll sig på åtskilliga orter medelst conterfaiters förfärdigande och tillbragte de senare åren här i Upsala i mycken fattigdom, sjukdom och uselhet, hwaruti han reste ned till sin mor i slutet af wintren och dog straxt efter hemkomsten» (Smål. nats: album). En familjetradition förmäler däremot, att »wid ett dansnöje på Hammarby drack han, upphettad af dansen, iskällaredricka, fick galopperande lungsot och dog däruti». Antagligen dog han i slutet af 1760-talet. — På Hammarby finnas flera af honom förfärdigade porträtt af Linneiska familjens ledamöter, äfvensom ett själfporträtt.

1578.

Min K. Broder Höök.

Tag Winättika 1 quarter, där uti solveras sacchar. ȝ^{ta} ȝ, uti denna ättika doppas servietter och läggas omkring hiertgropen och serotum til des blodhostningen stadnas. itereras med ny omlägning hwar timma till blodet ej mer synes.

Tag 1 stop Spanskt win, äller om det ej fås Portugis, här uti kokas ȝij Flores Hyperici, kokas lindrigt, till des hälften är inkokt, här af tagas ett par skedblad 2 à 3 gånger om dagen.

Victus sit tenuis, absque vino et coffea, absque carnium esu, dock ätes höns soppor; talas litet; stormas intet på hälsan; utan håller sig som den är illa sårad och sargad.

Tack för alt wähl bestält.

i öfvermårgon will jag inkomma.

Eder

trogne

C. Linné.

war så god och biud Mademoiselle Grästen till i morgen kl. 3.

Utanskrift:

a
Monsr Höök.

Originalet eges af Linnean Society.

Datum saknas.

IHRE, JOHAN.

Född 1707, skytteansk professor i Upsala, kansliråds titel, död 1780; gift med friherrinnan SARA CHARLOTTA BRAUNER, född 1714, död den 17 september 1758.

1579.

Högadle och Wälborne H^r Cancellieråd

Så bedröfweligen som oförmodeligen kom H^r Professor Auri-vilius i går att notificera oss sal. Fru Friherrinans frånfälle. Jag tillstår, att ingen ting i all min dag så altererat mig; hälst som jag knapt spordt at sal. Fru Friherrinan warit siuk.

Jag finner här af ock nogsamt, huru ett så sensibelt dödzelfall intet annat kan än på det aldra högsta röra en så öm maka, som äfwen där igenom blifwer fördiupad ifrån sine wicktige giöremål, och nödsakad att beswära sig med de omsorger af familje, hvorifrån han tillförene warit entledigad.

Jag har nogsamt märkt, huru H^r Cancellierådet ifrån sin senaste siukdom, ej aldeles fåt igen förra humeuret, till tekn at något blefwit quar; fruktar altså, at en sådan stöt, som är den hårdaste i vår lefnad, intet annat kan, än rota sig i en præparerad jord. Gud afwände en sådan olycka för denna Academien, som lyser af H^r Cancellierådets glants.

Jag borde bedia H^r Cancellierådet med tolamod taga denna sorgen, såsom en christen bör; men huru kan jag uptända dens fakla, af hwilken jag så ofta länt mitt lilla lius: Det är lätt att hantera andras sår, men ej så sine egne. H^r Cancellierådet täckes icke förgjäta vårt fåfänga lefnads lop; vår tid som framfarit är ju ej annat, då wij se oss tillbaka, än en dröm. Den som kommer blifwer wähl sambre; hwad båtnad är för oss att wij länge så ligga och dröma; hwem beklagar, att han ej fått ligga i sin dröm längst. Wåra makar och barn och alt äro ett län af Gud, och ej våra egne; han som länt oss har rätt att taga det tillbaka, då honom täckes, och wij böra ej beklaga att wij fåt nyttia lännet. Men demonstrationer giöra ej stort, då hiertat talar annat och

klämmes af smärta; ty giäller och ingen demonstration mot sor-
gen; *vincenda erit omnis fortuna ferendo*; tiden och glömskan är
den enda, som kan lindra. Et litet sår läkes snart, men de som
penetrera *præcordia* äro mäst obotelige. jag tillstår H^r Cancellie-
rådet mistat förmycket; en så wärdig, så behagelig, så förfuſtig,
så idog, så af alla estimerad Fru! mina ögon flyta i tårar, då jag
endast med tankan ser min K. Broders ansikte måladt med en så
obotelig sorg; då jag ser för framtiden min K. Br:s omtanka
måste dragas ifrån den diupasta erudition, till de månge hushåls
bekymber, som äro dagelige uti en hederlig familie, och ifrån
hwilka m. K. Br:s sinne warit alla tider frikallat genom en så
waksam kiär maka, uti hwilkens skiöte han så säkert kunna lagt
alt detta. Gud allena kan hielpa Eder, då edre wänner stå med
nedsläpte händer försagde och sielfwe wänta på sine hårde öden,
till hwilka wij alla äro födde, at ingen difference är mera, än på
dagen när de skola oss öfwergå. Kunne våra tårar upspäda
Edra heta droppar, så wet jag wist at de swalkades. M. K. Br.
har ägdt en makalös Fru; och just därföre är saknaden och sor-
gen större.

Hwad min K. Br. giör, så sitt ej allena och betänk, hwad
som mistats, utan tacka Gud för hwad M. K. Br. fåt fägnat sig
af. ty sorgen rotar sig ofta i hiertat, at han ej updrages utan med
hela klimpen. Tänk hwad det skulle skada Academien och de
kiäre arfwingar; och ändock uträttar sorgen icke det minsta, men
dum sani sumus facile medicamenta ægrotis damus.

Gud allsmächtig hielpe och tröste M. K. Br., som allenast wet
utwägar. Jag skulle resa at trösta M. K. Br. om jag kunne, men
jag behöfwer sielf tröst; mina tårar utpressade Edra; och mina
ögon trösta ej se Dens, som med glädie så ofta uplifwat mina,
nu wara mörka af sorg och våta af smärta.

Jag förbl.

Upsala 1758

d. 19 septem.

Min högwördade H^r Broders

ödmiuke tiener

Carl Linnaeus.

Originalet äges af ryttmästare J. A. IHRE på Ekebyhof.

¹ SAMUEL AURIVILLIUS, Afd. I: D. 3, s. 27.

JENNINGS, JOHN.

Född 1729, ryttmästare vid Lifgardet, hofmarskalk, ledamot af Vetenskapsakademien, död 1773.

1580.

Wälborne Herr Archiater, och Riddare af
Kongl. Mts Nordstjerne orden.

Tack för de twänne sidsta obligeanta brefven; Hr. Archiaterns sak
gick på en dag igenom alla fyra ständen, och i går blef den ifrån Expeditions Deputation, där jag äfven är en ovärdig ledamot, till hans
mt affärdad¹. Således är den nu helt klar och riktig; Jag hade tänkt
att innelyckt kunna tillsända Hr. Archiat: en afskrift deraf, men helge-
dagen hindrar min dessein. Med nästa post skall det ske; Emedlertid
har jag bordt berätta Hr. Archiat., att Hr. Handelsmannen Bagge² ifrån
Götheborg, som emot utfästelse att till Hr. Archiatern betala 6000 dlr.
smt, blifvit depositaire af konsten, hos mig deponerat dess förskrifning
på berörde summa, hwilken jag håller till Hr. Archiaterns disposition,
och härmedelst förbinder mig att vara ansvarig för densamma.

Bem^{re} Hr. Bagge torde wid dess resa härifrån göra Hr. Archiatern
ett besök, hwilket jag äfven, då jag efter min önskan kan få någon
ledighet för öfwerhopande sysslor härstedes, och då jag reser igenom
Upsala til Forsmark skall göra.

Med all uptänkelig högachtning har jag den äran att framhärla

Wälborne Herr Archiaterns och Riddarens

ödmjuke tjenare

John Jennings.

Stm d. 24 Junii 1762.

Utanskrift:

Kongl. Maijst.

Troman och Archiater samt

Riddare af Kongl. Maijst nordstjerneorden

Wälborne Herr Carl Linnæus

detta

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VII: 372—373.

¹ Se bref 1531, not 1.

² PETER BAGGE. Jämför Afd. I: D. 1, s. 30, not 1 och D. 2, s. 199, not 3.

JÖRLIN, ENGELBERT.

Född 1733, student i Upsala 1757, docent i naturalhistoria vid Lunds universitet 1769, rektor vid Trivialskolan i Göteborg 1784, död 1810. Författare till åtskilliga skrifter af botaniskt och ekonomiskt innehåll, bland hvilka särskildt beaktansvärd är den, som gifvit upphof till odling af Alsike-klöfvern (*Trifolium hybridum*) såsom foderväxt.

1581.

Wälborne Herr Archiater och Riddare,
Min Gratieusa Wälgynnare!

Det är nu en lång tid sedan jag hade den äran skrifwa, och längtar just derföre at ännu få någon gång upwkta, samt förnya min hogkomst hos Herr Arch. och Riddaren, Min stora Gynnare och Präceptor! Jag har nu åter full anledning at tilförlita mig på Herr Arch. och Riddarens Höga Gunst och förra Godhet emot mig, då jag lagt in och söker den i Greifswald, efter D. Kölpin¹, lediga Inspectors Horti Botanici Sysslan. Men som jag efwen häruti icke ser mig äga minsta hopp, utom Wälb. Herr Archiaterns Grace och synnerliga Recommendation hos Consistor: Acad. derstädes, så anholler och beder jag allerördnjukast Herr Arch. och Riddaren täcktes nu HögGunstigt åter bewisa mig denna sin stora och serdeles Gunst och Godhet! Deruti jag ock önskar, det täcktes Wälb. Herr Archiatern och Riddaren Gunst. besanna, at jag wärkeligen på Herr Archiaterns Tilsägelse waret i Holland, att derifrån komma til Cap. bonæ spei, för Natural-historien skull. Men förlåt! min store Wälgynnare, sin discipel, som åter beder, och nödsakas at beswärä!

Under sommar-ferierna på landet, har jag råkat dessa inneliggande örter, om hvilka jag ännu icke är nog säker, i brist af Auctores justæ figuræ. Gräset växte i den aldra torraste flygsand, men Cryptogamisten på gamla stubbar, merendels emillan barken och trädet, och frisk ser ut som mete-maskar². Figuren växte ock på bark. A.

Jag har ock i år samlat frön af Gnaphalio arenar. i fall det skulle behagas. Förleden höst sådde jag det här i Horto Botan. uti en liten sandhög, hwilket i wåras upkom, och har i sommar stått i full blomma.

Jag innesluter mig, och utber mig allerödmjukast få njuta Herr Archiaterns höga wanliga Grace, och, jemte wördsam hälsning til Herr Profess. Doct. von Linnè, har städse dän äran med djupaste wördnad at ouphörligen framhärdar

Wälborne Herr Arch^g och Riddarens
allerödmjukaste tjenare
Engelbert Jörlin.

Lund d. 20 Octob. 1772.

Utanskrift:

*Kongl. Maj:ts
Tro Man och Archiater, samt
Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden
m. m. Den Wälborne Herren
Herr D. Carl von Linnè
detta*

Upsala.

Linn. Soc., Vol. VII: 374—375.

¹ ALEXANDER BERNHARD KÖLPIN, se Afd. I: D. 2, s. 318, not 2.

² LINNÉ har tillskrifvit: *Clathrus nudus*.

KALLSTRÖM, ANDREAS.

Född i Jönköping omkr. 1733, student i Lund 1752, »trädgårdsmästare vid Kongl. Trädgården«, död på Bråtberga nära Västerås 1812; vistades för hortikulturstudier med understöd af Vetenskaps-akademien flera år i utlandet.

1582.

Kensington vid London
d: 14 Decembr. 1764.

Välborne Herr Archiater,
samt
Riddare af Kongl: Nordstiern Orden.

Att jag härmedelst upwaktar Välborne Herr Archiatern beder öd-
miukast eii må onådigt uptagas. Efter min ankomst til Engeland, uti
förflytne octobr: månad, har jag kommit uti bekantskap med Hr. Miller¹
uti Chelsea. Han berättade mig, att han hade en paquet med frön att

skicka till Herr Archiatern, men kunde der med eii blifva färdig förr än mot slutet af Nov: månad, då jag eii kunde upspana någon skeppare, som så sent denna årstiden gick til Stockholm, hvarföre man måste vänta til Febr: månad, då den skal sändas med första fartyg som går. Fröna äro efter Millers utsago dels af växter, som finnas uti Chelsea, dels sådana, som uti höst hemkommit från Ost Indien och äro öfver 100 til antalet. Han berättade mig äfven det han varit af den tankan, att Herr Archiatern redan hade bekommitt inlagde exemplar af åtskilliga växter ur Chelsea Botan: Trädgård, men har med förtret förnummit vaderspelet, oaktat en viss Botanicus i några somrar der Botanicerat och lofvat översända exemplar til Herr Archiatern af sådana, som kunde tros vara åstundade. Att reparera denna skada utfäste jag mig at in-stundande vår och sommar inlägga exemplar och dem til Herr Archiatern översända mot Hösten, emädan jag då ärnar gå härifrån til Frankrike. Jag åtager mig denna Soin såsom ett af lyckan mig gifvit tilfälle at kunna visa ett ringa tacksamhets prof för den myckna ynnest, jag har haft den lyckan åtniuta af Herr Archiatern under mitt vistande uti Uppsala. Men som hvarken Herr Miller eller jag noga veta hvad eller hvilka växter i synnerhet kunna desidereras, ty voro oss en stor hielpreda och angenäm sak at få en förteckning derpå, ty så färdig Miller tyckes vara at gifva exemplar, så villig är jag at hafva omsorg om deras torkande, oaktat mitt dageliga arbete såsom dräng² uti en trädgård $\frac{1}{4}$ Sv: mil från Chelsea nog inskränker tiden för mig at eii många stunder kunna employeras på Botaniquen, men til at tienan Herr Archiatern skal jag giöra mitt yttersta. Miller är en åldrig Man och har många extra affaires, hvilka nästa år lärer mycket ökas derigenom, att han vill gifva ut en ny Edition af sitt Garden Dictionary, så at tiden för honom eii torde vara så tilräckelig. Herr Archiatern täcktes antingen skicka förteckningen til Herr Miller, eller ock gifwa den til unga Gother, som altid har tilfälle att sända den öfver.

Vid pass 40 species Mesembryanthema har jag sedt här hos en så kallad Nyrseryman³, samt uti Princess. af Wallis Botaniske Trädgård Kew, hvaräst jag är bekant och kan få hvad jag begärar, hvarföre om Herr Archiatern åstundar vissa species, som här finnas, vil jag i vår taga driftquistar deraf och sedan jag uti en låda driftvit rot på dem, överskicka dem til Herr Archiatern. Skulle elliest vara något att befalla mig, som jag är i stånd at uträätta, så räknar jag det för en besynnerlig förmon få tilfälle att visa, det jag med diupaste vördnad framlefer

Wälborne Herr Archiaterns
och Riddarens

aldra ödmiukaste tienare
And^s Kallström.

Utanskrift:

à Monsieur
Monsieur Charles de Linné
Archiater du Roj, Professeur de la
Botanique, et Chevalier de l'Ordre
d'Etoil du Nord

a

Upsale.

Linn. Soc. Vol. VII: 429—430.

¹ PHILIP MILLER, se Afd. I: D. 2, s. 331, not 4.

² Han tjänstgjorde vid Kingsgarden i Kensington (enligt ett hans bref till CL. ALSTRÖMER (Linn. Soc., Vol. VII: 431).

³ Troligen JAMES LEE, se Afd. I: D. 3, s. 74, not 1. Att KALLSTRÖM varit bekant med honom, framgår af det i not 2 citerade brefvet.

1583.

Kensington vid London
3 Sept: 1765.

Välborne Herr Archiater
och Riddare.

Att jag understår mig oroa Välborne Herr Archiatern med min ringa skrifvelse, beder eii må onådigt upptagas. Jag har förl. veka sändt hem till Rådman Gother¹ i Stockholm några af mina saker och ibland dem en liten paquet till Herr Archiatern ifrån Herr Philip Miller, som innehåller de återstående figurer af hans växter; Herr Miller låter med det samma anmäla sin Compliment och hälsning. Jag hoppas, att sakerne väl öfverkomma, då Herr Rådmannen lärer draga omsorg att de blifva Herr Archiatern tillstälte. Med samma tillfälle tog jag mig den friheten sända några specimina af växter, som jag samlat här mästabeden uti Chelsea, samt några som jag annorstädes fått, af hwilka jag innelykt sänder förteckning. Jag är, som Herr Archiatern väl vet, eii någon Botanicus, hvarföre jag kanske mistagit mig, och sänt sådana, som Herr Archiatern förut determinerat. Men några af dem kunde jag likväl eii igenfinna uti Species Plantarum.

Äfven tog jag mig den friheten at sända 2^{ne} Phalener och en musca. Jag hade, den tiden jag sände åstad mina saker, så brått om, at jag eii hinte gå igenom min lilla örtsamling, då jag elliest kanhända

kunnat leta ut några tiog flera växter, men så snart försynen hielper mig hem, vill jag ha den äran visa dem, ifall der skulle finnas några, som åstundas. Jag förtryter och beklagar högeligen at den fröpaquet, som förl. febr. månads slut gafs til en skieps Captain at öfverföra, hvilken sade sig då vara segelfärdig, oaktadt at han likväl låg still vid London några månader der efter, lärer för sent framkommit, men jag beder ödmiukast, att Herr Archiatern eii täktes tilräkna mig skulden til drögsmålet.

Jag ärnar vid slutet af nästa månad resa till Paris och skulle Herr Archiatern hafva någon ting att befalla mig der uträtta til sin tienst, räknar jag det för en lycka att få tillfälle att visa med huru diup vördenad och högacktning jag framlefver

Välborne Herr Archiaterns och Riddarens
aldra ödmiukaste tienare
And^s: Kallström.

Utanskrift:

*Archiatern och
Riddaren af Kongl. Nordstiern Orden
Välborne Herr Carl von Linné
uti
Upsala.*

Linn. Soc., Vol. VII: 432—433.

* ENGELBRECHT GOTHER, se Afd. I: D. 2, s. 243, not 2.

Register

till Första afdelningens sjunde del.

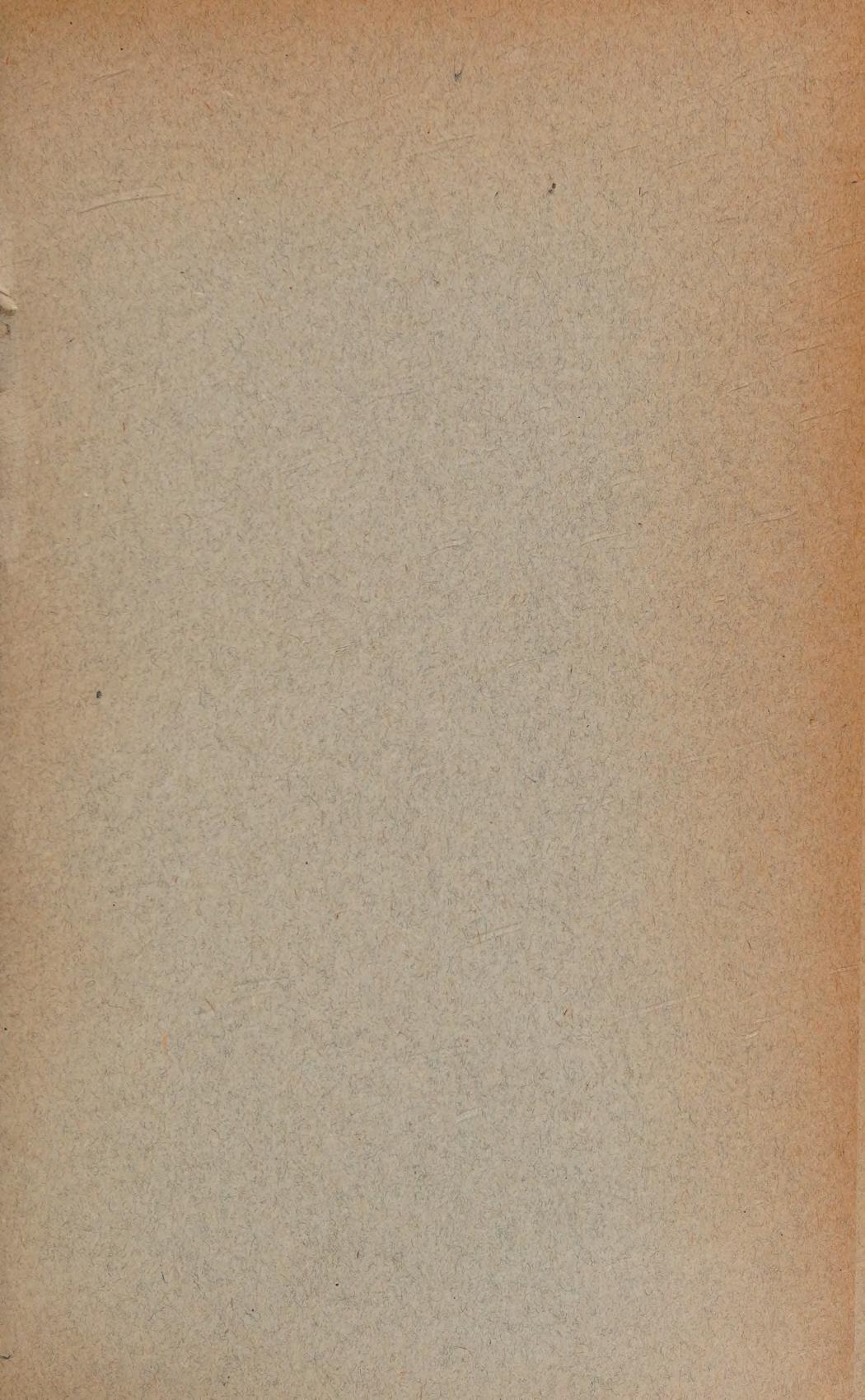
Acrel, O. af	160, 161	Blom, C. M.	108
Adamolli, P.	78, 79	Bonde, G.	162
Adanson, M.	78, 79, 90, 94	Bourgelat, Cl.	77, 79, 92
Adolf Fredrik	135—137, 143	Boyle, R.	159
Alpini, Pr.	29, 33	Brandt, G.	141, 142
Alströmer, Cl.	187	Brauner, Sara Charlotta	181
Amnell, J.	173, 174	Brodd, S.	116, 117
Andromeda tetragona . . .	127, 128	Broman	11, 25, 34
Andropogon Schoenanthus .	26, 27	Bromell, M. v.	117
Anemone coronaria	4, 7	Butini	50, 52
Anguis Cerastes	41, 43	Bäck, A. 1, 2, 9, 10, 11, 18, 25, 34, 39,	
Ankarcrona, T.	11, 13	95, 99, 126	
Antonius Musa	38, 43		
Arbutus uva ursi	127, 128	Calaf	34, 60, 65
Asp, M.	168	Cancer cursor	61, 65
Aspis	40	> Pinnotheres	5, 7
Aubenton, L. J. M. d' . . .	90, 92	Canis aureus	8, 9
Aurivillius, S. 12, 13, 19, 25, 57, 181, 182		Capra Gazella	8, 9
Avelin	119	Carlberg, B. W.	141, 143
Avicenna	38, 43	Carleson, E. 2, 11, 13, 18, 23, 25, 26,	
Azalea lapponica	127, 128	34, 37, 38, 44, 58	
Bagge, P.	183	Celsing, G.	6, 7, 38, 47
Barnades, M.	105, 106	Celsius, A.	160
Baster, J.	72	> O. d. ä. . 2, 12, 38, 40, 48	
Bauhinus, C.	141, 142	> O. d. y.	18, 19, 38
Benzelstierna, L.	137	Chosmografiska societeten	161, 162
Bergius, P. J.	13, 19, 128	Clason, J.	25, 27
Bergman, T.	162	Collander, S.	129
Bernstorff, J. H. E.	91, 92	Colliander, J.	129
Bjelke, S. C.	12, 13	Coluber vipera	41, 43
Bignon, J. P.	142	> cornutus	41, 43
Bilberg, J.	152, 154	Cornucopiæ cucullatum	17, 18
Billing	11	Creutz, G. Ph.	83
Björnståhl, J. J.	86, 91	Cynips Penes	17, 18
		> Sycomori	30, 33

Dadelträdet 20
 Dahlström, C. M. 143
 Dalberg, N. 164
 Dalibard, Th. Fr. 12, 13
 De Geer, Ch. 55
 Derham, W. 159
 Draba verna 14, 16
 Duchesne, A. 82—84, 86, 87
 " A. N. 82—84, 86
 Du Hamel du Monceau, H. L. . 76
 Duræus, S. 36
 Ekeblad, Cl. 140, 147, 163, 164, 178
 " Eva 163, 164
 Ekerman, P. 2, 6, 7
 Elff, E. 57, 58
 Elvius, P. 15, 39, 44
 Ephemera Coa 22, 24
 Euphorbus 38, 42
 Falk, J. P. 127
 Ferber, J. J. 90, 92
 Ficus Cycomorus 26, 44, 48, 66
 Fikoträdet 14, 181—184
 Forsskål, P. 98
 Fredrik Adolf 25
 Frondin, B. 166
 Fulica atra 19
 Fumaria officinalis 14, 16
 Funck, J. 99
 Garsault, F. A. P. de 78, 79
 Gatterer, J. Chr. 175
 Gauthier 78
 Geoffroy, E. L. 78, 79
 Gmelin, S. G. 127
 Gorter, D. de 18
 Gothen, E. 187, 188
 Grill 11, 15, 18, 25, 34, 42, 43, 44, 48,
 50—52, 67, 68
 Grästen, M:le 180
 Gräshoppor 22, 58—56
 Gyldenstaedt, A. J. 127
 Hagström, J. O. 2, 19, 171, 172
 Hallman, D. Z. 106
 " J. G. 18, 19, 57, 58
 Hasselgreen, J. & C. 1
 Hasselquist, Fr. 1—68
 Hasselquistia 26
 Hederström, H. 68—71
 Hegardt, C. 184
 Hellwik, J. 71
 Hemberg 90
 Hemmington, U. 71—74
 Hernquist, P. 74—102
 Herpes Aleppina 39, 43
 Hesselgren, N. L. 13
 Hesselius, J. 102—104
 Heurlin, S. 97, 98
 Hildebrand, C. H. 106
 " Florentina 106
 " H. J. 104—107
 " J. H. 106
 " Sophia Lovisa. 106, 161,
 162
 Hjort af Ornäs, H. G. 107—109
 Hiortberg, G. F. 110—112
 Hiorter, O. P. 25, 27
 Hiärne, G. A. 112—115
 Hochpied. 4
 Hof, S. 116—118
 Holler, Chr. L. 118
 Hollsten, J. 118—128
 Horn af Rantzien, G. J. . 128, 129
 Hultman, D. 163, 164
 Hyacinthus Muscari 14, 16
 " orientalis 14, 16
 Hydén, L. 2, 6, 7
 Häkansson, C. 131
 " O. 130, 131
 " A. af. 131
 Härleman, C. 27, 131—147
 " Henrika Juliana 131, 136,
 146, 147
 Höpken, A. J. von . . 140, 147—179
 " C. F. 150, 151
 " F. U. . . . 151, 152, 161—163
 Höök, G. 180
 " S. N. 180
 Iure, J. 181
 Isidorus af Pelusium 53, 56

Jennings, J.	183	Splachnum	26, 35
Johansson, J.	129	Skånska resan	19
Julinsköld, P.	168, 173, 174	Svedjandet i Småland .	144—146
Juncus biglumis	19	Uppsats om Äspingen	148
Juslenius, S.	90, 92	Linné, C. von, d. y. 75, 76, 88, 93, 94,	
Jussieu, B. de	76, 86	96, 185	
Justi, J. C.	2, 5	Ljungenstjerna, S. B.	141, 143
Jörlin, E. 97, 98, 113—115, 184, 185		Loten, J. G.	73
Kallström, A.	185—188	Lovisa Ulrika	1
Kalm, P. 11, 12, 18, 19, 24, 33, 34, 35, 57		Löfving, P. 12, 35, 65, 105, 106, 122	
Kalmeter, O.	104	Löwen, A.	167, 168
Kalsenius, A.	172		
Klingenstjerna, S. 36, 129, 137, 139		Melander, D.	161, 162, 166
Krokodilens anatomi	44—45	Meldercreutz, J.	36, 165, 166
Kähler, M.	73—74	Miller, Ph.	185—187
Kölpin, A. B.	184, 185	Miss, H.	135, 136
Lacerta Stineus	42, 43	Montin, L.	12, 13, 19
Lafosse, Ph. E.	76, 88—90, 94	Müller, O. F.	91, 92
Lagerström, M.	143	Mus jaculus	39, 43
Lagertwist, J. G.	25, 27	Musa paradisiaca	30, 33
Lee, J.	187		
Lefebure	71	Nerium Oleander	4, 7
Le Monnier, L. Gui.	84, 86	Nilens flödande	29
Lemur Catta	110, 112	Nollet, J. A.	84
Leontodon autumnale	4, 7	Norrelius, A. 2, 12, 13, 19, 25, 38, 39	
Lieven, Henrika Juliana von, 131, 136,		Numida peleagris	47, 48
146, 147		Nyander, D.	129
Linné, C. von, d. ä.		Nättblad	128
Adelsskap	156, 157		
Excursioner	138—139	Ocellus Lucanus	40, 43
Gemmæ arborum	26, 35	Opobalsamum	21, 26
Genera morborum	163	Origanum Majorana	4
Genera plantarum	171, 172	Ortega, J.	105, 106
Hybrider	35	Oryctophylacium Bromelianum	117
Konsten att göra perlor 137, 183		Osbeck, P.	35
Medlemsskap af franska vetenskapsakad.	155		
Metamorphosis humana	172	Pallas, P. S.	127
Materia medica animal	26, 35	Palmstierna, N.	147
Nationalbelöning åt L.	153, 183	Peisonel	4
Pan suecicus	19, 26, 35	Pinna rudis	5, 7, 12, 18, 24
Oeconomia naturæ	148	Pinnotheres	24
Philosophia botanica 19, 26, 35, 149		Pistacia Lentiscus	4, 7
Plantæ chamschatcenses	36, 37	» Terebinthus	4, 7
Semina muscorum	12, 19, 26, 35	Platanus	23

Rabenius, O. I.	165, 166	Sparus	4
Ranunculus Ficaria	14, 16	Splachnum rubrum	12, 19
Rast de Maupas, J. B. A. . .	78, 79	Strömer, M.	73, 74, 139
Rathgeb, J. von	25, 27	Swab, A.	141—143
Ray, J.	141, 142	Swartz, N.	100, 101
Renars sjukdomar	128—125	Svensson, I.	164
Renmark, C.	123	Syphilis	17
Retzius, A. J.	98, 114, 115	Säfström, A.	25, 27
Reuterholm, N.	102—104		
Ribben, C.	89	Taube, C.	78, 79, 81
Richard, A.	75—76, 90, 94	Tetrao Francolinus	6, 7
» Cl. 75—76, 82, 84, 86, 88, 90,		» israelitarum	49, 50, 53
93, 94, 96		Théel, D.	160, 161
Risell, N.	173, 174	Thelott, Ph. J.	25, 27
Roberg, L.	58	Thenstedt, N.	115
Rosén von Rosenstein, N. 6, 9—12,		Thlaspi bursa Pastoris	14, 16
18, 19, 25, 34, 39, 103		Thouin, A.	93, 94
Rouelle, Gui. Fr.	84, 86	Tidström, A. Ph.	117, 118
Rudbeck, A. F.	91, 92	Tilas, D.	141, 143
» C. F.	91, 92	Tirion	73
Rydelius, A. 2, 4, 6—8, 10, 15, 16,		Tollet	100
19, 23, 34, 37, 38, 47		Tournefort, J. P. de . .	78, 141, 142
Rydén, A.	129		
Rålamb, G.	25, 27		
Sal ammoniac	28, 33	Uggla , Fr.	77, 79
Salix Calaf	65	Ursus Lotor	110—112
Salvius, L.	11		
Sandin	25	Wahlbom , J. G.	27, 33
Sauvages de la Croix, F. B. de	99	Vallerius , G.	141, 143
Saxifraga Cotyledon	127, 128	Wallerius , J. G. 2, 19, 25, 33, 39, 47	
Scheidenburg, D.	105, 106	» N.	167, 168
Schützercrantz, H.	11, 18	Wallstedt	102
Scomber Trachurus	4, 7	Wargentin , P.	65, 126, 136
Seguier, G. F.	134	Wennerstedt , C. G.	104
Selaw	36, 58	Vetenskapssocieten i Upsala	162
Semina Cinæ	26, 27	Villairs	78, 79
Sepia Octopodia	5, 7, 18, 19, 24	Willughby , Fr.	142
Seps	40	Woltemat , H. J.	136
Sidrén, J.	26, 27, 33, 57	Vultur perenopterus	44, 48
Solander, D.	139, 140		
Soubbris	78—81, 86	Zenius , O.	23
Sparre af Söfdeborg, L. S. . .	107		

3 2044 048 999 726

3 2044 048 999 726